

การศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้าง
ของครอบครัว

A STUDY OF THE PSYCHOLOGICAL AND ADAPTIVE EFFECTS OF CHILDREN
RESULTING FROM FAMILY DIVORCE.

น้ำทิพย์ เกตุกาญจน์พานิชย์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2565

การศึกษามลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้าง
ของครอบครัว

นำทิพย์ เกตุกาญจน์พานิชย์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางสังคม
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

A STUDY OF THE PSYCHOLOGICAL AND ADAPTIVE EFFECTS OF CHILDREN
RESULTING FROM FAMILY DIVORCE.

NAMTIP KEDKARNPHANICH

A Master's Project Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF ARTS
(M.A. (Social Management))

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2022

Copyright of Srinakharinwirot University

สารนิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้าง

ของครอบครัว

ของ

น้ำทิพย์ เกตุกาญจน์พาณิชย์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทางสังคม

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าสารนิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ บุญโยปัทม์) (อาจารย์ ดร.ชูพินิจ เกษมณี)

..... ที่ปรึกษาร่วม ..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.อชิระ อุตมาน) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤติยา คันธโชติ)

ชื่อเรื่อง	การศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว
ผู้วิจัย	น้ำทิพย์ เกตุกาญจน์พาณิชย์
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2565
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. หทัยรัตน์ บุญโยปษะภูมิภัก
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์ ดร. อชิระ อุตมาน

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาผลกระทบทางจิตใจของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว 2) เพื่อศึกษาแนวทางการปรับตัวของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ การรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก และการสังเกตแบบมีโครงสร้าง เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ประกอบด้วย วัยรุ่นที่อยู่ช่วงระหว่าง 18-20 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน ซึ่งประกอบไปด้วยวัยรุ่นหญิงที่มีอายุ 18 ปี จำนวน 2 คน วัยรุ่นหญิงที่มีอายุ 19 ปี จำนวน 3 คน วัยรุ่นหญิงที่มีอายุ 20 ปี จำนวน 2 คน วัยรุ่นชายที่มีอายุ 18 ปี จำนวน 1 คน และวัยรุ่นชายที่มีอายุ 20 ปี จำนวน 2 คน ผลการวิจัยพบว่าผลกระทบมีความแตกต่างกันออกไปโดยผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีทิศทางไปในทางเดียวกันบุตรมีการกลัวยการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิตในหลาย ๆ ด้านความลำบากที่มากขึ้นหลังจากการหย่าร้างของครอบครัว การโยกย้ายที่อยู่อาศัย ภาระค่าใช้จ่าย ในครอบครัว ส่งผลกระทบทางจิตใจเกิดความเครียด รู้สึกถึงความไม่เป็นครอบครัวคิดว่าตัวเองไม่ได้รับความรักความเอาใจใส่เท่าเดิม บุตรบางคนยังไม่สามารถยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้เมื่อเด็กต่างเผชิญกับเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว ที่ส่งผลกระทบต่อ ความรู้สึก วิธีชีวิต การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ การเผชิญกับความยากลำบาก และต้องเจอกับสถานการณ์ที่ครอบครัวเกิดการแตกแยก การปรับตัวต่อที่เกิดขึ้นแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล และการปรับตัวของบุตรแต่ละคนใช้เวลาในการจัดการต่อความรู้สึกที่ไม่เท่ากัน ในท้ายที่สุดแล้วปัจจัยที่ก่อให้เกิดการปรับตัวของบุตรที่ครอบครัวเกิดการหย่าร้างกัน คือ เวลา , การยอมรับความจริง , เพื่อน , การมีที่พึ่งพิงทางใจ การขึ้นชอบไอดอล ติดตามศิลปิน โดยการปรับตัวที่มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแต่ละครอบครัว เด็กแต่ละคนเมื่อพยายามที่จะปรับตัวต่อการหย่าร้างของครอบครัวในรูปแบบใหม่เด็กได้เรียนรู้และเผชิญกับปัญหาและก้าวผ่านสถานการณ์การหย่าร้างที่เกิดขึ้น คือ "ความเคยชิน"

คำสำคัญ : วัยรุ่น, การหย่าร้าง, ครอบครัว, ผลกระทบทางจิตใจ, แนวทางการปรับตัว

Title	A STUDY OF THE PSYCHOLOGICAL AND ADAPTIVE EFFECTS OF CHILDREN RESULTING FROM FAMILY DIVORCE.
Author	NAMTIP KEDKARNPHANICH
Degree	MASTER OF ARTS
Academic Year	2022
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Hathairat Punyopashtambha
Co Advisor	Dr. Achira Uttaman

The purpose of this research was to study the mental effects and adaptation of children resulting from divorce. The study was qualitative research. In-depth interview and structured observation to meet the objectives were conducted to collect the data. The samples were 10 teenagers aged between 18 and 20 years old in Bangkok, consisting of two 18-year-old girls, three 19-year-old girls, two 20-year-old girls, one 18-year-old boys and two 20-years-old boys. The results of the research indicated that the mental effects of divorce on children were mostly different in each family. However, it showed the correspondence of the adaptation of children resulting from divorce in each family. Children were afraid of the changes that occurred. Not only it provided the mental effects, but it also resulted in life changes in several ways such difficulty after divorce, moving to the new residence, family expenses, mental effects, stress, being in a broken family and thinking that they did not have attention and affection like before. Some children are still unable to accept the changes. When children faced the changes caused by divorce that affected their feelings, way of life, physical changes and encountered difficulties and the broken family, children would create adaptation pattern to the divorce situation which were different in each person. In terms of adaptive duration, the time that each child spent for managing their feelings was unequal. Finally, the factors that caused the adaptation of children resulting in divorce were the period of time, accepting the truth, friends, spiritual anchor and their favorite idols or artists. The time and method for adaptation depended on the situation within the family of children. When each child trying to adapt to divorce of family, children would learn to encounter the problem and go through the divorce situation. It was "familiarity."

Keyword : teenager, divorce, family, mental effects, adaptation

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย เรื่องการศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว มีจุดเริ่มต้นจาก ผู้วิจัยได้เห็นข่าวของนักเรียนหญิงคนหนึ่ง ที่ครอบครัวเกิดการหย่าร้าง และตนเองต้องเผชิญกับสถานการณ์การหย่าร้างของครอบครัว ทำให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าการหย่าร้างของครอบครัวและการปรับตัวของบุตร เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและเป็นแนวทางให้กับเด็กคนอื่นที่เผชิญกับสถานการณ์การหย่าร้างนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร. หทัยรัตน์ มาประณีต อาจารย์ที่ปรึกษา หัวหน้าภาควิชา สังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้ความกรุณากับผู้วิจัยโดยการรับเป็นที่ปรึกษางานวิจัย คอยให้คำปรึกษาชี้แนะ และทำให้ผู้วิจัยได้เปิดโลกทัศน์ และช่วยให้ผู้วิจัยดำเนินการเสร็จสิ้นไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ อ.ชูพินิจ เกษมณี และ ผศ.ดร.กฤติยา คันธโชติ ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและกรรมการในการสอบสารนิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ ภาควิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกท่านที่ให้ความรู้ อบรมสั่งสอน แก่ผู้วิจัยนำพาให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หน้าภาควิชา ที่คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ คอยปรึกษาเรื่องเอกสารงานวิจัยตลอดมา

ขอขอบคุณสำหรับการช่วยเหลือและกำลังใจ จาก คุณภาสิริ หงวนงามศรี เพื่อนร่วมสาขาวิชาที่คอยช่วยเหลือและให้คำปรึกษาคำแนะนำงานวิจัยตลอดมา

ขอขอบพระคุณบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว ทุกท่านงานวิจัยฉบับนี้ไม่สามารถเสร็จสิ้นได้หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูล ทุกท่านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนและความสะดวกในการศึกษาในครั้งนี้ จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

น้ำทิพย์ เกตุกาญจน์พาณิชย์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญรูปภาพ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
คำถามการวิจัย.....	3
ความมุ่งหมายของงานวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย	4
ขอบเขตด้านประชากร.....	6
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดการวิจัย	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกับครอบครัวและแนวคิดทฤษฎีสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา เกี่ยวกับครอบครัว	8
1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกับครอบครัว	8
1.2 แนวคิดทฤษฎีสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเกี่ยวกับครอบครัว	19

1.3 ทฤษฎีความขัดแย้ง	21
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร	27
2.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูบุตร.....	27
2.2 หลักการการอบรมเลี้ยงดูบุตร.....	27
2.3 รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู	28
2.4 จิตวิทยาการเลี้ยงดูและอบรมเด็ก	29
3. แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น	34
3.1 ความหมายของคำว่าวัยรุ่น.....	34
3.2 พัฒนาการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น.....	35
3.3 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่น.....	35
3.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของวัยรุ่น.....	36
3.5 ปัญหาเกี่ยวกับวัยรุ่น	37
4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัว	39
4.1 ความหมายของการปรับตัว.....	39
4.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว	40
4.3 สาเหตุการปรับตัว	40
4.4 ลักษณะของการปรับตัว.....	41
4.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัว.....	42
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกับครอบครัว.....	43
5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีการอบรมเลี้ยงดูบุตร.....	44
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	46
1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	46

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้.....	46
ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้.....	46
การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	47
2. ระเบียบวิธีการวิจัย.....	47
2.1 ขั้นตอนการวิจัย.....	48
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	48
3.1 แบบสัมภาษณ์ประกอบการสังเกตการสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structured Observation).....	48
4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	49
4.1 การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview).....	49
4.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์.....	49
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	49
5.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร	49
5.2 การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview).....	50
5.3 การสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structured Observation)	50
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
6.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis).....	50
6.2 ผู้วิจัยมีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique).....	50
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	52
4.1 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว และเพื่อศึกษาแนวทางการปรับตัวของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว.....	53
4.2 การวิเคราะห์ภูมิหลังครอบครัวผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว	85

4.2.1 ผลกระทบทางจิตใจของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว	86
4.2.2 แนวทางการปรับตัวของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว	89
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	96
สรุปผลการวิจัย.....	97
1. ผลกระทบทางจิตใจของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว.....	97
2. แนวทางการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว	99
อภิปรายผลการวิจัย	100
1. สภาพครอบครัวในกระบวนการการหย่าร้างของครอบครัว.....	100
2. ผลกระทบทางจิตใจของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว.....	101
3. แนวทางการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว	102
ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย	104
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	105
ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งถัดไป	106
บรรณานุกรม	107
ภาคผนวก.....	113
ภาคผนวก ก ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	114
ภาคผนวก ข หนังสือรับรองจริยธรรมในการวิจัย	117
ประวัติผู้เขียน.....	120

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงสถิติการหย่าร้างของคนไทยระหว่างปี 2559 – 2563..... 15

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1 กรอบการวิจัย การศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว.....	5
---	---

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมอันดับแรกที่มีผลต่อการพัฒนาทางร่างกายและจิตใจ ต่อสมาชิกในครอบครัว โดยมีความสัมพันธ์กันทางกฎหมายและภาวะอารมณ์ จึงเป็นสถาบันบ่มเพาะ ชัดเจน เลี้ยงดู มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านการปลูกฝังค่านิยมต่าง ๆ เพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกให้เกิดความปกติสุขต่อสังคม ซึ่งตามแนวทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่กล่าวว่า สถาบันครอบครัวเป็นระบบหนึ่งในสังคมที่เป็นรูปแบบของการแสดงออกซึ่งโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิก สถาบันครอบครัวก็เช่นกัน มีหน้าที่ในตัวเองสมาชิกในครอบครัวย่อมมีหน้าที่และต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิก นอกจากสมาชิกในครอบครัวต้องทำหน้าที่ของตนแล้ว ครอบครัวย่อมต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงในสังคมโดยรวมด้วย เมื่อไหร่ก็ตามที่สมาชิกครอบครัวทำหน้าที่ของตน ครอบครัวก็จะสามารถดำรงต่อไปได้ในทางตรงกันข้ามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่มองว่าสถาบันครอบครัวในปัจจุบันล้มเหลวเนื่องจากสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ครอบครัวไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์นั้น ๆ ได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ ในสภาวะปัจจุบันนี้ที่ครอบครัวต้องเผชิญกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงมาจากกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าอย่างยิ่งทางเทคโนโลยีที่มีความล้ำสมัย ผลการเปลี่ยนแปลงปัจจัยภายในครอบครัว และปัจจัยอื่น ๆ เช่น สภาพแวดล้อมในสังคม ชุมชน และเศรษฐกิจ ส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้สังคมไทยเกิดความหลากหลายทางด้านครอบครัวที่มากยิ่งขึ้น เกิดการสั่นคลอนต่อสถาบันครอบครัว และความสัมพันธ์ภายในระหว่างครอบครัว

จะเห็นได้ว่าโครงสร้างของสถาบันครอบครัว เป็นทุนทางสังคมที่สำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตให้คงอยู่ในสังคม เนื่องจากสภาพทางสังคมไทยนั้นมีระบบเครือญาติ การดูแลเกื้อกูลซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี ครอบครัวมีบทบาทสำคัญยิ่งต่ออนาคตของสังคม เพราะการสร้างสมาชิกใหม่ให้แก่สังคมเป็น สมาชิกของสังคมจะเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพเป็นกำลังที่สำคัญในการสรรค์สร้างสังคม หรือจะเป็นบุคคลที่สร้างปัญหาให้กับสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัวทั้งสิ้น ถ้าหากสมาชิกในครอบครัวให้ความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันในครอบครัว ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวมีคุณภาพแต่ในขณะเดียวกันหากครอบครัวใดเต็มไปด้วยปัญหา ขาดความรักขาดความอบอุ่น สมาชิกของครอบครัวก็มักจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอันจะนำมาซึ่งปัญหาในสังคม (จักร์ พันธุ์ชูเพชร, 2553) ประเทศไทยจึงมีทิศทางการ

พัฒนาสถาบันครอบครัวที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมร่วมกับสถาบันหลักอื่น ๆ ของสังคม อันประกอบด้วย สถาบันทางศาสนา สถาบันการศึกษา สถาบันสื่อมวลชน เพื่อให้การสนับสนุนแก่สถาบันครอบครัวตามแนวคิดทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ที่สถาบันต่าง ๆ จะต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กัน (นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2560–2564) เพื่อให้สถาบันครอบครัวที่เข้มแข็งคนให้มีคุณภาพ มีความเข้มแข็ง ครอบครัวอบอุ่น ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยมุ่งโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม ครอบครัวเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพิ่มขึ้น เพื่อลดปัญหาทางด้านสถาบันเศรษฐกิจเพื่อให้สถาบันทางสังคมต่าง ๆ มีความเข้มแข็ง รวมทั้งสถาบันครอบครัวไร้ซึ่งการก่อให้เกิดปัญหา (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ครอบครัวจึงมีอิทธิพลสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นหน้าที่ของบิดาและมารดาที่มีต่อบุตร เพื่อดำรงไว้ซึ่งความสมดุลของสมาชิกในครอบครัว โดยสมาชิกภายในครอบครัวต้องมีส่วนร่วมกันในการทำกิจกรรมหรือให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน (พูนสุข เวชวิฐาน, 2557) ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อสถาบันต่าง ๆ รวมถึงสถาบันครอบครัว ก็ได้รับผลกระทบ เช่น ความไม่มั่นคงของสถาบันในครอบครัว ที่ก่อให้เกิดการหย่าร้าง พบว่าจากสถิติการหย่าร้างของคนไทยช่วงห้าปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มที่น่าเป็นห่วงและมีจำนวนคู่ที่หย่าร้างกันสูงมากขึ้นเรื่อย ๆ มากกว่าหนึ่งแสนกว่าคู่ในหนึ่งปี ซึ่งปี พ.ศ. 2563 พบว่า มีจำนวนการหย่าร้างมากถึง 121,011 คู่ จังหวัดที่มีการหย่าร้างสูงที่สุด 3 อันดับ คือ กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ และนนทบุรี (กรมการปกครอง, 2563) ปัญหาการหย่าร้างเกิดขึ้นจากปัญหาหลายอย่างที่มีความรุนแรงขึ้น เช่น ผู้ชายทอดทิ้งครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัว การทำร้ายทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน เป็นต้น (ภัสสร ลิมานนท์, 2541) ในปัจจุบันยังพบว่าครอบครัวมีลักษณะที่หลากหลายมากขึ้น สมาชิกมีวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากเดิม โดยส่วนมากไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ จึงส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและบรรทัดฐานตามจารีตที่ดีของแต่ละครอบครัวแต่ละสังคมนำไปสู่การแตกสลายของครอบครัว จึงเกิดครอบครัวใหม่ที่เรียกว่า Single Parent Family มากขึ้น ส่งผลกระทบต่อจิตใจต่อบุตรเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (วรชาติ แสนคำ, 2543) พบว่าที่ผ่านมาผลกระทบที่เกิดกับลูก ได้แก่ ปัญหาด้านพฤติกรรมและความประพฤติที่ไม่พึงประสงค์ เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมากกว่าครึ่งมาจากครอบครัวที่พ่อแม่แยกทางกัน และจากการศึกษาของ (ประทุมวดี ปิยธรรมศิริ, 2550) เห็นตรงกันว่าครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียวทำให้มีหน้าที่รับผิดชอบมากขึ้นทั้งของตนเองและบุตรทำให้ไม่มีเวลาในการอบรมสั่งสอนลูก เด็กที่ขาดพ่อหรือแม่มีขาดตัวแบบในการ

เรียนรู้อุปสรรคของการเป็นพ่อหรือแม่ที่เหมาะสมเมื่อเขาต้องเป็นพ่อหรือแม่ และมักมีทัศนคติทางลบต่อครอบครัวมากกว่าเด็กที่มีทั้งพ่อและแม่ (นิศา ชูโต, 2545) โดยเฉพาะบุตรที่อยู่ในระยะวัยรุ่นเนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่เชื่อมต่อระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ (พจนา ทรัพย์สกุลเจริญ, 2541) มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ อาจส่งผลกระทบต่อบุตรทำให้ เด็กมีความรู้สึกไม่ปลอดภัย รู้สึกทอดทิ้งให้อยู่คนเดียว สร้างความสะเทือนใจให้แก่เด็ก มีความผกผันทางด้านอารมณ์ มีความโกรธและการต่อต้านบิดาหรือมารดา ดังนั้นถ้าวัยรุ่นถูกรบกวนด้วยปัญหาความไม่มั่นคงของครอบครัวด้วยแล้ว ย่อมมีผลกระทบต่อทัศนสภาพจิตใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะการมีครอบครัวที่สมบูรณ์ยังคงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมากสำหรับวัยรุ่นแม้ว่าการเข้าสู่ระยะวัยรุ่นเป็นระยะที่เด็กเริ่มเปลี่ยนแปลงจากการมีความสัมพันธ์กับครอบครัวออกไปสู่สังคมภายนอกมากขึ้น เด็กจะมีความกลัวที่มีผลมาจากการหย่าร้าง ก็คือการกลัวการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากหากมีการหย่าร้างเกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นด้วย ดังนั้นเด็กในช่วงวัยรุ่นจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แต่ตนเองเพื่อที่จะสามารถดำเนินชีวิตต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (สุชา จันทน์เอม, 2542)

ดังนั้น จึงเป็นที่มาที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาเรื่องราวผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันแรกทางโครงสร้างทางสังคมที่หล่อหลอม ชัดเจนทำให้เด็กเติบโตมาในทิศทางไหนขึ้นอยู่กับกรอบคำสั่งสอนของสมาชิกในครอบครัว ที่มีผลต่อสภาวะทางร่างกายและจิตใจซึ่งส่งผลกระทบต่ออนาคตและรูปแบบการใช้ชีวิตของบุตรที่ได้รับผลกระทบจากการหย่าร้างนี้โดยตรง และในปัจจุบันการหย่าร้างของครอบครัวนั้นมีแนวโน้มที่สูงขึ้น จากปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับบุตร ในด้านพฤติกรรม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ รวมถึงการกลัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่กระทบกระเทือนเป็นอย่างมากสำหรับบุตรที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ทำให้ผู้วิจัยใคร่อยากทราบถึงผลกระทบอย่างไรที่เกิดขึ้นจากการหย่าร้างและการปรับตัวเองของเด็กให้สามารถทนต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และจัดการกับปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีใด เพื่อที่สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างปกติสุข โดยผลการวิจัยจะสร้างให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เพื่อเผชิญกับการแก้ปัญหาและจัดการตนเองของเด็กได้อย่างเหมาะสม

คำถามการวิจัย

1. การหย่าร้างของครอบครัว มีผลกระทบทางจิตใจต่อบุตรอย่างไร

2. บุตรที่พ่อแม่หย่าร้างมีแนวทางก่อให้เกิดการปรับตัวหรือการจัดการต่อผลกระทบทางจิตใจอย่างไร

ความมุ่งหมายของงานวิจัย

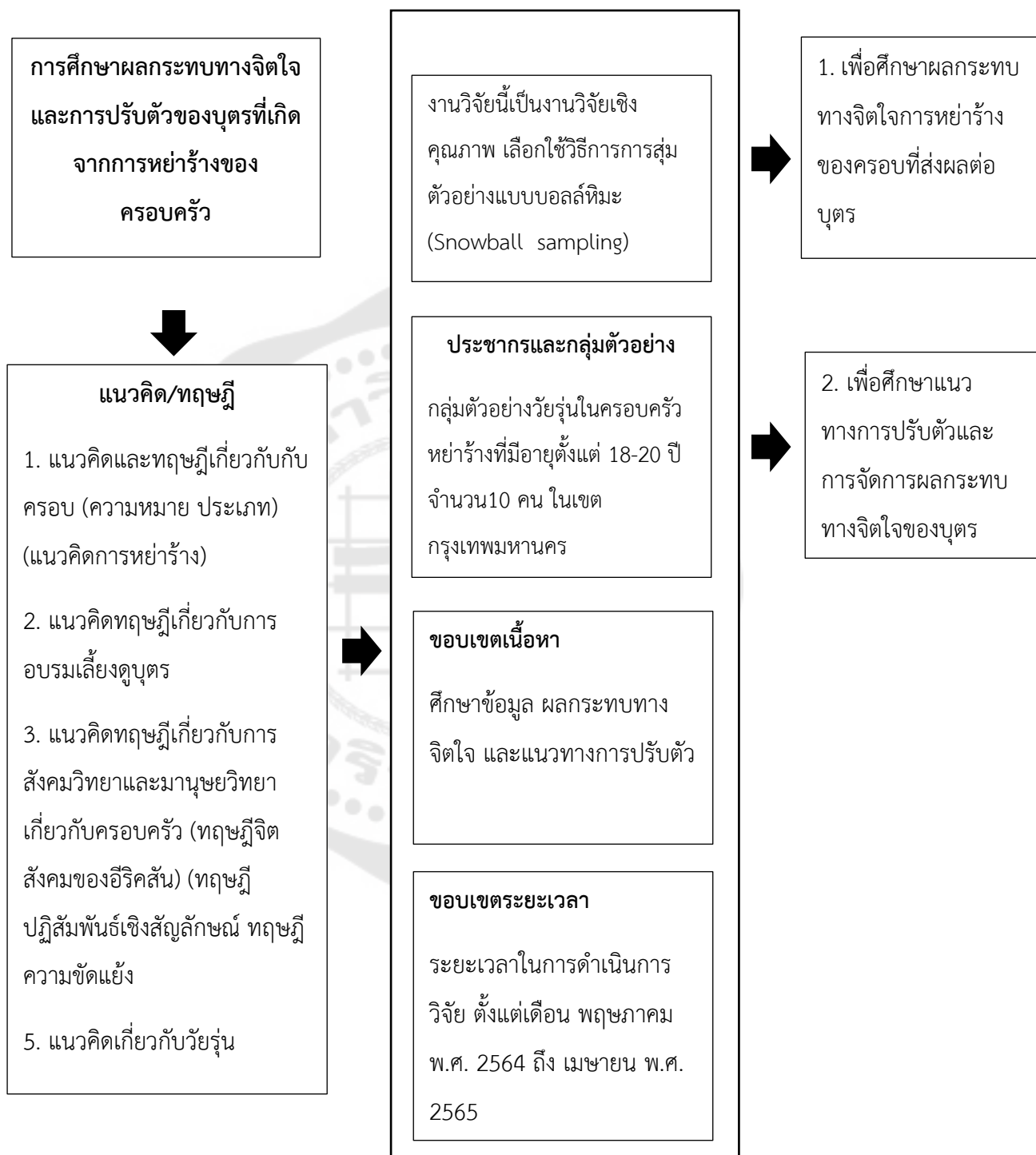
ในการศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัวครั้งนี้ได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาผลกระทบทางจิตใจของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว
2. เพื่อศึกษาแนวทางการปรับตัวของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ บุตรที่ได้รับผลกระทบทางจิตใจ และมีการปรับตัวจากการหย่าร้างของครอบครัว เลือกใช้วิธีการการสุ่มตัวอย่างแบบบอลล์หิมะ (Snowball sampling) การสุ่มแบบแนะนำปากต่อปาก การอ้างอิงด้วยบุคคลและผู้เชี่ยวชาญ การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ เรื่องการศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว

การศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของ
ครอบครัว

ภาพประกอบ 1 กรอบการวิจัย การศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัวในกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นในครอบครัวหย่าร้างที่มีอายุตั้งแต่ 18-20 ปี จำนวน 10 คน ในเขตกรุงเทพมหานคร
ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาข้อมูลของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว ผลกระทบทางจิตใจการหย่าร้างของครอบครัวที่ส่งผลต่อบุตร และแนวทางการปรับตัวของบุตรภายหลังจากการหย่าร้างของขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2564 ถึง เมษายน พ.ศ. 2565

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจการหย่าร้างของพ่อแม่ที่ผลกระทบต่อบุตร ผลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อพ่อแม่ของวัยรุ่นที่มีความคิดจะหย่าร้าง หรือหย่าร้างแล้วเพื่อตระหนักถึงผลกระทบที่ส่งผลต่อบุตร
2. เพื่อที่จะสามารถให้วัยรุ่นสามารถเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เด็กสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้อย่างปกติสุข
3. เพื่อที่จะสามารถนำผลการวิจัยจากการเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นและการแก้ไขปัญหาของวัยรุ่น เป็นข้อมูลสะท้อนถึงปัญหาจากการหย่าร้างที่เกิดต่อบุตร ส่งเสริมและผลักดันนโยบายให้หน่วยงานต่าง ๆ นำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้

นิยามศัพท์เฉพาะ

บุตร หมายถึง บุตรที่พ่อแม่หย่าร้างมีการแยกทางกัน วัยรุ่นที่อยู่ในช่วงกลุ่มอายุ 18-20 ปี

การหย่าร้าง หมายถึง การสิ้นสุดของชีวิตคู่การแยกทางกันอยู่ในฐานะของสามีภรรยา และการหย่าร้างตามกระบวนการกฎหมายทำให้ชีวิตของวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงไปถึงการดำรงชีวิตและกิจวัตรประจำวัน ซึ่งอาจส่งผลกระทบทางจิตใจและพฤติกรรมต่อวัยรุ่น

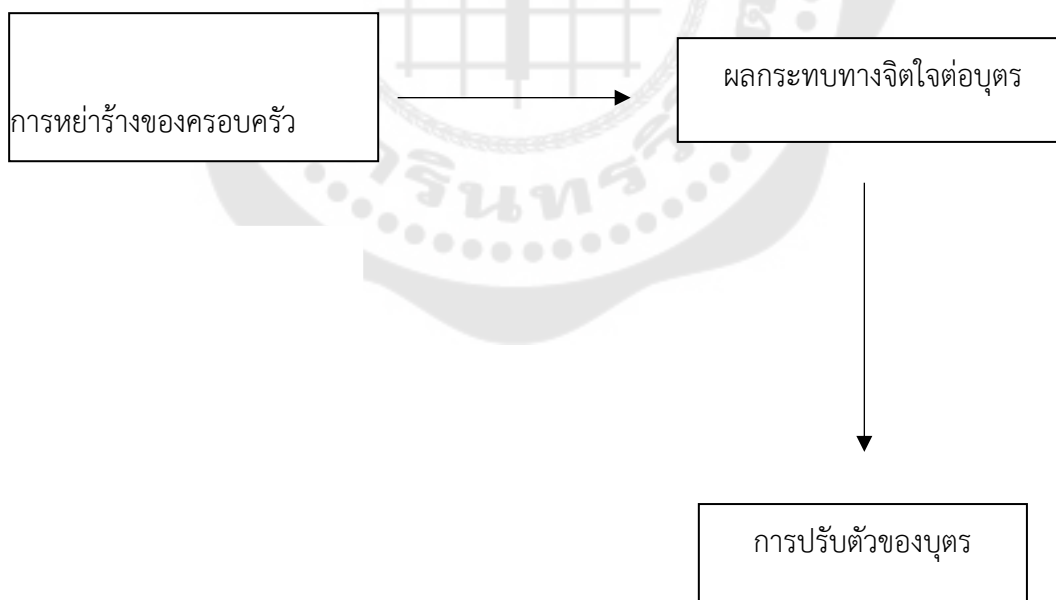
ผลกระทบทางจิตใจ หมายถึง ผลกระทบทันที ที่อาจส่งผลต่อสภาพจิตใจ สภาวะทางอารมณ์ของวัยรุ่นเกิดความวิตกกังวล ซึมเศร้า เกิดการเบี่ยงเบนพฤติกรรมเพื่อเรียกร้องความสนใจจากพ่อแม่

ผลกระทบระยะยาว ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในอนาคต ไม่กล้ามีสัมพันธ์ภาพกับใคร มองโลกในแง่ร้าย แยกตัวหรือต่อต้านสังคม มีความรู้สึกอาย จะระแวงระวังตัวมากขึ้น ไม่พูดถึงครอบครัว

การปรับตัว หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการของบุคคลที่ใช้ในการปรับพฤติกรรมให้เข้ากับสถานการณ์เพื่อที่บุคคลนั้นพยายามปรับตัวสภาพที่เป็นปัญหาที่เขากำลังเผชิญนั้น เพื่อให้สภาวะของความกดดัน ความเครียดความวุ่น วุ่นวายใจ หรือความกังวลใจค่อย ๆ คลี่คลายลงจนกระทั่งหมดไป เพื่อดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างเป็นปกติสุข

ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ประกอบไปด้วยพ่อแม่ลูกที่อาศัยอยู่ด้วยกัน มีความสัมพันธ์กันทางกฎหมายและภาวะอารมณ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าสำหรับการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี และข้อมูลที่มีความเกี่ยวกับการศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัวและแนวคิดทฤษฎีสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเกี่ยวกับครอบครัว
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร
3. แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น
4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัว
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัวและแนวคิดทฤษฎีสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเกี่ยวกับครอบครัว

1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัว

1.1.1 ความหมายของครอบครัว

ครอบครัว ความหมายตามพจนานุกรม (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554) หมายถึงสถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยาและหมายความรวมถึงลูกด้วย ครอบครัวในความหมายทางสังคมวิทยา หมายถึง บุคคล 2 คนขึ้นไป ร่วมการสร้างการอยู่ร่วมกัน ครอบครัวทางจิตวิทยาหมายถึงสถาบันทางสังคมอันดับแรกที่มีมนุษย์นั้นได้สร้างขึ้นมาเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อที่จะปลูกฝังความเชื่อ ทศนคติในการใช้ชีวิต ค่านิยมต่าง ๆ ขึ้นภายในครอบครัว

สุรพร แส่นบุญศิริ (2546) นักจิตวิทยาครอบครัวได้ให้ความหมายของครอบครัว คือ กลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้องมีความผูกพันทางด้านร่างกายจิตใจ และใช้ชีวิตร่วมกัน คอยช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และมีผลทางกฎหมาย ครอบครัวที่ประกอบด้วย เช่น ลุง ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย

ภิญโญ ทองดี (2559) ได้อธิบายว่าครอบครัว หมายถึง คนสองคนที่มาเกี่ยวข้องกัน แต่งงานกัน มีความสัมพันธ์ในเชิงสามีภรรยา อาศัยอยู่ร่วมกัน อาจจะมีหรือไม่มีผู้สืบทอดทางสายเลือด หรือรับอุปการะเลี้ยงดูคนอื่น

จิราพร ชมพิกุลและคณะ (2552) ความหมายสรุปว่า กลุ่มที่มีคนอาศัยอยู่ด้วยกัน มีความใกล้ชิดสนิทสนม มีความข้องเกี่ยวกับและผูกพันทางสายเลือดหรือทางกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ แต่ละคนในครอบครัวมีหน้าที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกันออกไป

สรุปว่า ครอบครัว คือ คน ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือด การสมรส อาศัยได้หลังคาเดียวกัน ครอบครัวไม่เพียงแต่การอยู่อาศัยพัก รวมถึงมีความผูกพันทางจิตใจ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

1.1.2 รูปแบบและลักษณะของครอบครัว

ภิญโญ ทองดี อ่างใน สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว, ม.ป.ป.(2559) ลักษณะประเภทของแต่ละครอบครัว ต่างรวมทั้งการกำหนดนับการเป็นสมาชิก และลำดับชั้นของครอบครัวแต่ละประเภทเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อความสะดวกในการมองภาพรวมของครอบครัว ดังนี้

1. ครอบครัวเดี่ยว คือ เป็นครอบครัวที่ประกอบขึ้นด้วย จากคนสองคนที่เป็นสามีภรรยา หรือเกิดขึ้นจากความรักความผูกพันที่มีต่อกัน และมีผู้สืบทอดทายาทตามกฎหมายหรือ เป็นบุคคลที่อุปการะคุณมาก็ได้

2. ครอบครัวขยาย คือ การแตกขยายความเป็นครอบครัวออกไปจากเดิมนอกจากญาติ ยังมีคนอื่นเข้ามาเพิ่มเติมในภายหลัง ด้วยการนับรวมเป็นสมาชิกเพิ่มเติมจากเดิม เรียกครอบครัวนี้ได้ว่า “ครอบครัวร่วม”

1.1.3 ประเภทของครอบครัว

1. ครอบครัวที่จัดแบ่งประเภทตามการสืบสายเลือด แบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย ดังนี้

- สายเลือดมาจากพ่อ
- สายเลือดมาจากแม่

2. ครอบครัวที่จัดแบ่งประเภทตามที่อยู่อาศัยของคู่สมรส จัดแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ

- อาศัยอยู่กับฝ่ายหญิง
- อาศัยกับฝ่ายชาย
- แยกกันอาศัยและเป็นอิสระต่อกัน

3. ครอบครัวที่จัดแบ่งตามอำนาจของผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว แบ่งได้ดังนี้

- ครอบครัวที่ยกให้สามีเป็นใหญ่
- ครอบครัวที่สามี และภรรยามีอำนาจความเท่าเทียมกันซึ่งกันและกัน

4. ครอบครัวที่จัดแบ่งลักษณะของการสมรส เป็นการจัดแบ่งประเภทของครอบครัวตามลักษณะของการร่วมใช้ชีวิตแบบสามีภรรยา แบ่งเป็น

- ครอบครัวที่มีเพียงสามีและภรรยาคนเดียว
- ครอบครัวที่มีความหลากหลายทั้งฝ่ายชายและหญิง

1.1.4 ความสำคัญของครอบครัว

สถาบันแรกที่สร้าง คือ ครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพและสร้างชีวิตเติบโตทุก ๆ ด้าน เช่น ทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ หรือสังคม ขึ้นอยู่กับการเลี้ยงดูของบิดามารดา เปรียบเสมือนครูคนแรกของมนุษย์ คือ คอยเอาใจใส่อบรมสั่งสอนลูกด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิริยามารยาท ควรประพฤติ บำปบุญคุณโทษ สิ่งที่ดีควรทำหรือไม่ควรทำ เป็นต้น ฉะนั้นครอบครัวจึงเป็นหน่วยแรกที่สุดของสังคม ไม่มีที่ไหนที่สามารถทำหน้าที่นี้แทนครอบครัวได้ ฉะนั้น ถ้าพ่อและแม่ได้ให้ความรัก ความอบอุ่น ถ้ายทอด ความรู้ต่าง ๆ ช่วยกันดูแลส่งเสริมอบรมนิสัยแก่ลูกจะทำให้เกิดความสุข

ครอบครัวไทยแต่เดิมมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย มีสมาชิก ครอบครัวหลายช่วงอายุอย่างน้อย 3 รุ่น คือ 1) รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย 2) รุ่นพ่อแม่ 3) รุ่นลูก เป็นครอบครัวที่มีความผูกพันทางด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา การอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝังจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยม ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น และปลอดภัย ครอบครัวได้ทำหน้าที่ปลูกฝังความเป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ ส่วนใหญ่จะขึ้นกับการใช้ชีวิตและการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ในครอบครัว เพราะฉะนั้นครอบครัวจึงต้องมีหน้าที่ต้องช่วยดูแลและรับผิดชอบต่อการกระทำของคนในครอบครัวด้วย ถ้าทุกครอบครัวได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเป็นอย่างดีแล้ว สังคมก็ย่อมจะมีความสุข ความสำคัญของครอบครัวที่มีต่อมนุษย์นั้น ทางที่ดีที่สุด ก็คือ การพิจารณาดูบทบาทและหน้าที่ของครอบครัวและ หน้าที่ของครอบครัวว่ามีอยู่ประการใดบ้าง และหน้าที่เหล่านั้นได้ตอบสนองความต้องการของ มนุษย์แต่ละคนและตอบสนองมนุษย์ ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมอย่างไรบ้าง ถ้าการทำหน้าที่ของครอบครัวสามารถตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ของมนุษย์ได้มาก ครอบครัวก็มีความสำคัญต่อมนุษย์มากเช่นเดียวกัน

นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาได้ทำการศึกษาน้ำหนักหน้าที่ของครอบครัวแล้ว พบว่าครอบครัวมีบทบาทที่สำคัญมากต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของคน และยังทำหน้าที่สนองความต้องการของมนุษย์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและจิตใจ การทำหน้าที่ของครอบครัวอาจแยกได้ 4 ประการดังนี้

- 1.) หน้าที่เกิดสมาชิกใหม่ให้แก่สังคม เพื่อทดแทนสมาชิกของสังคมที่สิ้นชีวิตลง
- 2.) หน้าที่เกิดสมาชิกใหม่ให้มีชีวิตรอด เนื่องจากทารกแรกเกิดและเด็กไม่สามารถดูแลตนเองได้
- 3.) หน้าที่เกิดทดแทนธรรมชาติของสังคมไปสู่สมาชิกใหม่ ซึ่งเป็นกระบวนการขาดเกลตาทางสังคมเพื่อให้เด็กเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
- 4.) หน้าทีห่อหุ้มมกล่อมเกลตาทางสังคม เป็นบทบาทที่สำคัญมาก เพราะโดยธรรมชาติของมนุษย์จะไม่รู้ว่าอะไรเหมาะสมไม่เหมาะสม เราจะใช้สัญชาตญาณเป็นตัวกำหนดการกระทำ

ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2545) สรุปเพิ่มเติมว่า ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่มีขนาดเล็กที่สุด ประกอบไปด้วยเพียงคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป แต่มีความสำคัญและจำเป็นที่สุด เพราะเป็นสถาบันที่คอยผลิตคนไปสู่สังคม

- 1.) เป็นสถาบันพื้นฐานแรกที่สุดของมนุษย์ ทำหน้าที่ในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ของสมาชิกเกิดใหม่ในครอบครัวอันได้แก่ทารกและเด็ก
- 2.) การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวและความสำคัญในการให้การศึกษาคือครอบครัวส่งผลต่อระดับคุณภาพและบุคลิกภาพของคนในอนาคต รวมทั้งค่านิยม เจตคติและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนวิถีชีวิตของสมาชิกในครอบครัวมีอิทธิพลต่อกันและกัน
- 3.) ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมที่รายล้อมไปด้วย ด้านเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม
- 4.) ครอบครัว ชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม มีผลกระทบต่อคนในครอบครัว
- 5.) ปัญหาสังคมต่าง ๆ สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้จากในครอบครัว เพื่อดูแลไม่ให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ต่อสังคม

สรุปได้ว่า ครอบครัวมีความสำคัญมาก เป็นสถาบันแรกทีคอยขาดเกลตา เลี้ยงดู ปกป้องค่านิยมต่าง ๆ ให้บุคคลนั้นเติบโตขึ้นเป็นอนาคตที่ดีของชาติ เป็นหน่วยที่มีความผูกพันกันทางสายโลหิตและจิตใจ เป็นสถาบันที่วางรากฐานต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวเติบโตได้อย่างสมบูรณ์แบบ

1.1.5 หน้าทีของครอบครัว

สุพัตรา สุภาพ (2540) กล่าวถึงหน้าที่ของครอบครัวไว้ ดังนี้

- 1.) เกิดการสร้างสมาชิกใหม่ (Reproduction) เพื่อที่จะผลิตทายาทให้มีความต้องการและสร้างความสมดุลแก่ประชากรในประเทศได้

2.) ช่วยเป็นการบำบัดความต้องการทางเพศ (Sexual Gratification) เพื่อเป็นการลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในสังคม

3.) เลี้ยงดูและให้ความสำคัญกับสมาชิกในครอบครัว เพื่อส่งผลต่อการเจริญเติบโตของร่างกายและจิตใจที่เติบโตขึ้นในทุกขณะ เพื่อให้เด็กนั้นไม่เกิดการเป็นปัญหาของสังคม

4.) มีการอบรมสั่งสอนและสร้างให้เด็กรู้จักถึงระเบียบของสังคม (Socialization) ครอบครัวเป็นพื้นฐานแรกที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด ที่เตรียมความพร้อมของเด็กให้นำไปสู่สังคม

5.) กำหนดสถานภาพ (Social Placement)

6.) ให้ความรักความอบอุ่น (Affection) ครอบครัวเป็นสิ่งที่แสดงถึงความรักระหว่างกัน การแสดงความรักที่ออกมาจากครอบครัวสร้างความอบอุ่นใจ และทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยและเป็นกำลังใจที่ดีให้แก่กันและกัน

ศรีสว่าง พ่วงศ์แพทย์ (2537) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของครอบครัวสามารถด้านสังคมครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานแรก ทำหน้าที่ดูแลและขัดเกลาความเป็นมนุษย์ด้วยการอบรมเลี้ยงดูคนในครอบครัว ทำให้มีพัฒนาการต่าง ๆ ทางด้านร่างกายจิตใจ ขัดเกลาเด็กให้มีการเรียนรู้ในสังคมให้เติบโตเป็นคนดีมีคุณธรรม ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น มีจิตใจต่อสาธารณะ อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

สุวิทย์ รุ่งวิสัย (2526) กล่าวถึงครอบครัว มีดังนี้

1.) ถ้าครอบครัวมีการผลิตสมาชิกออกมามากเกินไปจนเกินขีดจำกัดปัญหาในด้านของการดูแลและอบรมแก่สมาชิกในครอบครัว ก็จะเป็นปัญหาในด้านประชากร ส่งผลต่อปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว สังคม สิ่งแวดล้อม ที่จะไม่สามารถควบคุมให้ทั่วถึงและมีคุณภาพได้

2.) การควบคุมพฤติกรรมทางเพศ ความต้องการทางเพศเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ดังนั้น การมีครอบครัวก็ทำให้ได้มีการสนองตอบความต้องการ แต่ต้องไม่ผิดจารีตประเพณี

3.) การอบรมสั่งสอนถึงนิสัย จะรวมถึงความเป็นครอบครัวเดียวกันแล้ว ช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมา สร้างลักษณะนิสัยที่ดี อบรมให้เกิดปทัสถานของสังคม เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวเดินทางไปสู่สิ่งที่ถูกต้อง

4.) ให้ความรักความอบอุ่น นอกจากมนุษย์นั้นจะชอบความรัก ความอบอุ่นแล้ว การดูแลเอาใจใส่ ก็ไม่ควรให้รู้สึกถึงการขาดและเกิน ครอบครัวไหนที่ไม่สามารถมอบความรัก

ความอบอุ่นก็จะทำให้เกิดปัญหาในครอบครัวได้ เด็กมีความหวงเหวใจ แต่ถ้าให้มากจนเกินไป ความรู้สึกอึดอัดใจก็มีได้เช่นเดียวกัน

5.) ให้ความคุ้มครองป้องกันและเลี้ยงดู มนุษย์เรามีสัญชาตญาณกลัวและตื่นภัยที่จะเกิด ขึ้นกับตนเอง เมื่อลูก ๆ ยังเล็กอยู่ หากพบคนที่ไม่เคยรู้จักก็จะเกิดความกลัว บางคนก็จะร้องไห้ ยิ่งถ้ามีผู้แสดงสีหน้าที่น่ากลัวด้วยแล้วเด็กจะร้องไห้ทันที กรณีนี้แสดงวาทษมาชิกผู้เยาว์ของครอบครัวมีความกลัว เด็กๆ เหล่านี้ หากมีพ่อแม่อยู่ก็จะเข้าไปนั่งตักหรือหลบซ่อนอยู่กับพ่อแม่ นั่นแสดงถึง การหาที่คุ้มครองป้องกันตน

6.) การให้สถานภาพทางสังคม คนเราเกิดมาจะได้รับการยอมรับ นับถือมากน้อยแค่ไหน เพียงไร ขึ้นอยู่กับสถานภาพหรือตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับ

1.1.6 ลักษณะของครอบครัวที่พึงประสงค์

สุรพร แสนบุญศิริ (2546) กล่าวว่า ครอบครัวที่มีความสุข จะประกอบได้ด้วย ความรักความอบอุ่นที่แสดงออกมาระหว่างกัน ในครอบครัว มีความรับผิดชอบต่อกัน เกิดการรักใคร่กลมเกลียว มีการอภัยในสิ่งที่อีกคนผิดพลาด และใช้เวลาร่วมกันอย่างมีคุณค่าและมีความสุขที่สุด

คณะอนุกรรมการด้านครอบครัวสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (2541) ยังได้เสนอคุณลักษณะของครอบครัวไทยที่พึง ประสงค์ไว้ดังนี้

1. สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีความรักซึ่งกันและกันคอย รักสามัคคีไว้ช่วยเหลือกันในยามที่ลำบาก

2. สมาชิกในครอบครัวมีการทำกิจกรรมร่วมกันและใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

3. พ่อและแม่ผู้นำในครอบครัวต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิกเพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดี

4. พ่อและแม่ผู้นำในครอบครัวต้องมีการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ ส่งเสริมภูมิปัญญา ให้แก่คนในครอบครัว เพื่อให้เกิดความคิดที่สร้างสรรค์ วิชาความรู้ที่จะนำติดตัวไป

5. สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพดี

6. สมาชิกในครอบครัวบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีส่วนร่วมในการทะนุบำรุง รักษาสิ่งแวดล้อม ศิลปะ และวัฒนธรรม

7. สมาชิกปฏิบัติตามครรลองประชาธิปไตยในครอบครัว เคารพกฎหมาย รู้จักใช้ สิทธิและปฏิบัติ ตามหน้าที่พลเมืองดี มีความเชื่อมั่น และปฏิบัติตามส่งเสริมการปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

สรุปว่า ครอบครัวที่ดีนั้น สมาชิกในครอบครัวควรมีชีวิตที่มีความสุขทั้งด้านร่างกายและจิตใจมี ความรัก เข้าใจซึ่งกันและกัน พร้อมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างสันติสุข มีความซื่อสัตย์ เสียสละให้กันและกัน ต้องมีความเชื่อถือ ไว้เนื้อเชื่อใจ ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันอยู่เสมอ เพื่อเสริมสร้างความผูกพันอันแน่นแฟ้น บิดามารดาสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่บุตรหลานได้

1.1.7 สาเหตุการหย่าร้าง

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2547) ได้สรุปสาเหตุสำคัญของปัญหาครอบครัวที่นำไปสู่การหย่าร้างของครอบครัวมีดังนี้

1. ความไม่พร้อมและไม่ได้เตรียมตัวที่จะเป็นครอบครัว การขาดความพร้อมของพ่อและแม่ในด้านต่าง ๆ เช่น สุขภาพ อายุที่เหมาะสม จิตใจอารมณ์ที่จะต้องมีความวุฒิภาวะเพียงพอในการที่จะรับภาระพ่อแม่ตลอดจนการขาดความพร้อมในการประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว

2. สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ครอบครัวไม่สมบูรณ์ที่ขาดการดูแลจากภาครัฐและการเข้าไม่ถึงของสวัสดิการ

3. สังคมไม่ให้ความสำคัญของสถาบันครอบครัว มองว่าครอบครัวนั้นไม่ได้มีความสำคัญและเป็นพื้นฐานของโครงสร้าง

4. สื่อมวลชนเป็นโครงสร้างที่ส่งผลสำคัญต่อครอบครัว

(สุมัทนา สิ้นสวัสดิ์, 2557) ได้สรุปสาเหตุของความขัดแย้งจากการครองรัก ดังนี้

1. ลักษณะนิสัยส่วนตัว นิสัยของแต่ละคนและแต่ละครอบครัวนั้นที่แสดงออกมาต่อกันมีความแตกต่างกัน การแสดงออกมาทำให้อีกฝ่ายนั้นเกิดความอึดอัดใจที่จะยอมรับมัน

2. ขาดความรับผิดชอบ การที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้นไม่สามารถรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี มีความบกพร่องต่อหน้าที่ มีความบกพร่องต้องอีกฝ่ายที่ก่อไปสู่ปัญหาส่งผลกระทบต่อชีวิตคู่ สร้างความลำบากใจและภาวะให้อีกฝ่าย

3. การแสดงอารมณ์ในทางลบ เป็นส่วนสำคัญต่อคู่สมรส เนื่องจากตั้งแต่เริ่มต้นความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง บอกถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในการสมรสนั้น เป็นสิ่งที่ยากต่อการที่จะไม่เกิดเหตุการณ์การการขัดแย้งขึ้น และเมื่อเกิดการปะทะกันจะทำให้เกิดการทะเลาะ อุมารพร ตรังคสมบัติ (2540)

4. การสื่อสารในทางลบ การถ่ายทอดอารมณ์ที่ออกมาระหว่างกัน เกิดเป็นปัญหา ในด้านของความโมโห ความโทสะ การแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมออกมาให้อีกฝ่ายได้เห็น การไม่ลงรอยที่ไปสู่การขัดแย้ง

5. ความไม่ซื่อสัตย์ คือปัญหาหลักของการครองรัก เมื่อมีการตกลงเรื่องการชีวิต คู่แน่นอนว่าปัญหาจะมาจากความซื่อสัตย์ และปัญหาการนอกใจที่เกิดขึ้นในชีวิตคู่ ความไม่มั่นคงในความรักของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก่อให้เกิดการนอกใจ ทำให้เกิดการยุติความสัมพันธ์ระหว่างกัน เกิดบาดแผลทางจิตใจให้กับฝ่ายที่ต้องเจ็บปวด เกิดความอับอาย ส่งผลต่อการยุติความสัมพันธ์

1.7.2 สถิติการหย่าร้าง

ตาราง 1 แสดงสถิติการหย่าร้างของคนไทยระหว่างปี 2559 – 2563

ปี พ.ศ.	การหย่า (คู่)	ร้อยละต่อการจดทะเบียนสมรส
2559	118,539	38.52
2560	121,617	40.88
2561	127,265	41.33
2562	128,514	39.08
2563	121,011	44.60

แหล่งข้อมูล : สำนักบริหารการทะเบียนกรมการปกครอง

จากตารางพบว่าสถิติการหย่าร้างของคนไทยช่วงห้าปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มที่นำเป็นห่วงและมีจำนวนคู่ที่หย่าร้างกันสูงมากขึ้นเรื่อยๆ ในทุก ๆ ปี แบนคอก แมทซิง (Bangkok Matching) ธุรกิจจัดหาคู่ ได้เปิดสถิติการสมรสและการหย่าร้างของประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2563 จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่าสถิติการหย่าของทั้งประเทศไทย ปี 2563 ลดลงราวร้อยละ 6 เมื่อเทียบกับปีก่อน แบนคอก แมทซิง วิเคราะห์ปรากฏการณ์นี้ว่า ที่ตัวเลขสถิติ

การหย่าร้างลดลงนั้น จริงๆ แล้ว อาจไม่ได้หมายความว่า คู่ชีวิตไม่ได้มีปัญหา แต่มันอาจเป็นไปได้ว่า ด้วยสภาวะโควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ รวมถึงการเงิน และการค้นหาที่พักอาศัยใหม่ ทำให้คู่รักอาจเลือกที่จะอดทนในชีวิตสมรสต่อไปก่อน ยังไม่พร้อมจะแยกบ้าน เช่นเดียวกับ ความไม่พร้อมที่จะทำเรื่องหย่าร้างในตอนนี้อยู่

1.7.8 ผลกระทบต่อบุตร

การหย่าร้าง ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเรื่องสำคัญอย่างที่สุดสำหรับคู่สมรส การตัดสินใจหย่าร้างกันส่งผลกระทบต่อในทุก ๆ ด้าน โดยอย่างยิ่งเมื่อคู่สมรสไหนที่มีบุตรร่วมกันแล้วปัญหานั้นจะยิ่งเกิดการทวีคูณขึ้น การหย่าร้างของครอบครัวส่งผลกระทบต่อบุตรทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยส่งผลที่เกิดต่อ การเจริญเติบโตของบุตร ความสัมพันธ์ การรับรู้ต่อบิดา มารดา ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของบุตรที่ต้องพบเจอ ตลอดจนการศึกษา โดยเฉพาะบุตรที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นที่อาจก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องของจิตใจ เมื่อครอบครัวไม่สมบูรณ์แบบ เด็กมีแนวโน้มที่จะเป็นเด็กที่ก้าวร้าว เอาแต่ใจ มีพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เบี่ยงเบน

1.) ปัญหาทางพฤติกรรม

ภายหลังหย่าร้างแล้วนั้น จะทำให้เด็กมีสภาวะความเครียดและรู้สึกเหมือนขาดสิ่งสำคัญในชีวิตไป โดยเฉพาะกับเด็กเล็กๆ ที่มองว่าครอบครัวพ่อและแม่เป็นศูนย์กลางของพวกเขา เด็กเลยต้องการถึงความเอาใจใส่ ความห่วงใย ความรัก เด็กแต่ละวัยจะมีวิธีในการเข้าหาพ่อและแม่ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งต่างกับวัยรุ่นเป็นอย่างมาก โดยเด็กที่ครอบครัวแตกแยกจะมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป เช่น ขาดความรับผิดชอบ ละเลยหน้าที่ มีการเบี่ยงเบนทางพฤติกรรม เด็กมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป โดยพฤติกรรมส่งผลไปสู่ทางที่แย่งลง โดยเฉพาะผลการเรียน เด็กที่ครอบครัวแตกแยกจะมีปัญหาประสิทธิภาพในการเรียนลดลง เนื่องจากเด็กมีสภาวะความเครียดและวิตกกังวล มีความก้าวร้าวในโรงเรียนได้ ทั้งต่อครูและเพื่อน เช่น การไม่เชื่อฟังครู มีปัญหากับกา มีความเสี่ยงที่จะมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรเนื่องจากไม่ได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากผู้ปกครอง ส่วนวัยรุ่นนั้นมีแนวโน้มใช้ความรุนแรงกับคู่รักของตนในอนาคตอีกด้วย จากการเห็นตัวอย่างในครอบครัวที่มีการใช้ความรุนแรงระหว่างพ่อกับแม่ ในกรณีที่เด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวหย่าร้างได้โตขึ้นและแต่งงานมีครอบครัวเป็นของตัวเองแล้วนั้น มีแนวโน้มที่จะไม่มีความสุขในชีวิตคู่ มีปัญหากับคู่สมรสของตน มีการทะเลาะเบาะแว้งบ่อยครั้ง

สรุปได้ว่า เด็กที่ครอบครัวเกิดการหย่าร้างและแยกทางกันนั้น เด็กจะมีปัญหาต่อการปรับตัว การที่ครอบครัวมีการทะเลาะกัน ส่งผลต่อการซึมซับพฤติกรรมและบรรยากาศที่ส่งผลโดยตรงต่อเด็ก การเติบโตที่โตมาจะทำให้เด็กเมื่อเจอปัญหาจะมีการรับมือต่อปัญหาและ

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ยากกว่าเด็กที่มีครอบครัวสมบูรณ์แบบกว่า การขาดความรัก ความอบอุ่นของครอบครัว การไม่เอาใจใส่ ทำให้เด็กไม่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้

2.) ปัญหาทางด้านความสัมพันธ์

หลังจากมีการหย่าร้างนั้น ครอบครัวไม่สามารถอยู่ด้วยกันได้เหมือนเดิม ส่วนผู้ใหญ่บุตรนั้นอาศัยอยู่กับแม่เพียงลำพังเมื่อเกิดการหย่าร้าง พ่อจะเป็นฝ่ายที่ส่งเสียค่าใช้จ่าย แต่ในบางครอบครัวนั้นเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการหย่าร้างของครอบครัวจะ พบว่า พ่อหรือแม่นั้นไม่มีการติดต่อกลับมาอีกเลยรวมถึงค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในชีวิต จะตกเป็นภาระของฝ่ายที่เลี้ยงดูบุตรเพียงลำพัง การหย่าร้างส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก การหย่าร้างเมื่อเด็กนั้นมีอายุที่น้อยยิ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวนั้นมีน้อยลงตาม เด็กไม่สามารถที่จะสร้างความผูกพันรวมถึงการรับรู้ถึงครอบครัวที่สมบูรณ์แบบได้เลย การเกิดการขาดความรักความอบอุ่น ส่งผลต่อชีวิตของบุตรได้ เด็กไม่สามารถเข้าถึงความรัก ความอบอุ่น ทำให้เด็กบางคนเกิดความรุนแรงขึ้น ในบุตรชายนั้นอาจเกิดการเกเร การเบี่ยงเบนทางเพศ หากไม่ได้รับการอบรมดูแลที่ดี ขาดตัวอย่างในชีวิตเช่น ความเข้มแข็ง ความแข็งแรงของพ่อ ทำให้เด็กเกิดการเบี่ยงเบนทางเพศได้ และการไม่มีต้นแบบที่ดี ทำให้การใช้ความรุนแรงไปในทางที่ไม่ถูกต้องและการมีครอบครัวใหม่หรือการแต่งงานใหม่ของพ่อหรือแม่นั้น อาจทำให้เกิดปัญหาหลายอย่างตามมาได้ อย่างไม่ทันได้คิด เช่น บุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว เมื่อพ่อหรือแม่แต่งงานใหม่ ทำให้บุตรนั้นคิดว่าพ่อหรือแม่ของเขานั้นไม่ได้รัก ไม่ได้สนใจเขาเท่าพ่อหรือแม่เลี้ยงเขาเลย รวมถึงคิดว่าตนเองนั้นเป็นปัญหาและเป็นภาระสำหรับครอบครัวใหม่ของเขา และหากยิ่งครอบครัวใหม่ของพ่อหรือแม่นั้น มีบุตรขึ้นมาให้ ทำให้พ่อหรือแม่จะโฟกัสและให้ความสำคัญกับลูกใหม่ของเขามากกว่าตนเอง จนเกิดเป็นปมด้อย และมีความรู้สึกถึงการขาดความรัก ความอบอุ่นที่ไม่เหมือนเดิม และเป็นการตอกย้ำถึงปัญหาได้ และอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมาในด้านของ พ่อเลี้ยงกับลูกสาว มีหลายในกรณีที่พบว่า พ่อเลี้ยงมีการข่มขืนหรือมีการล่วงละเมิดทางเพศต่อลูกเลี้ยงผู้หญิงเป็นจำนวนมาก

สรุปได้ว่า การขาดต้นแบบและแรงบันดาลใจจากพ่อและแม่ ทำให้บุตรนั้นส่งผลกระทบต่อหลายด้านตามมา หลังจากการหย่าร้างทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้ทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ตามมา เด็กต้องเลือกที่จะต้องอาศัยอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และเนื่องจากการที่บุตรไม่ได้คลุกคลีอยู่กับบิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันนั้นลดลง เด็กอาจมีความอึดอัดใจได้ และการที่เด็กเจอกับสถานการณ์การหย่าร้างของครอบครัวทำให้เด็กอาจสูญเสียแรงบันดาลใจ และความมั่นใจในการใช้ชีวิตได้

3.) ปัญหาทางด้านจิตใจ

ความรู้สึกและสภาพจิตใจของเด็กเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องได้รับการดูแล และเอาใจใส่รวมถึง คำนึงถึงปัญหาที่จะตามมาของบุตรด้วย เพราะบุตรในวัยนี้เป็นวัยที่กำลังซึมซับความเป็นครอบครัวของตนเองเพื่อนำความรู้สึกเหล่านี้ออกไปสู่ภายนอกครอบครัว และเป็นช่วงเวลาของการพัฒนาทางด้านร่างกายและจิตใจ ในช่วงแรกของการหย่าร้างอาจทำให้เด็กมีภาวะของความเศร้า เสียใจ เชื่องซึมและมีอารมณ์ที่ฉุนเฉียว มีลักษณะท่าทีที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเห็นได้ชัดเหมือนเป็นคนที่มีปัญหาอยู่ตลอดเวลา ส่งผลต่อการเรียนและการใช้ชีวิตเป็นอย่างมาก

สรุปได้ว่า ปัญหาทางด้านจิตใจเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างมากสำหรับเด็ก เมื่อพ่อและแม่เกิดการหย่าร้างกันทำให้เด็กนั้นมีความรู้สึกสับสน เหมือนโลกทั้งใบแตกสลาย ในช่วงแรกเด็กจะต้องมีการปรับตัวในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ยิ่งก่อให้เกิดการวิตกกังวล ซึมเศร้า และผลต่าง ๆ ทางด้านจิตใจนี้หากผู้ปกครองไม่เอาใจใส่อาจก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านจิตใจในระยะยาวได้ การเอาใจใส่ต่อบุตรหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน การให้ความสำคัญและการพูดคุยด้วยเหตุผลจะช่วยทำให้เด็กนั้นเกิดความเข้าใจและสามารถค่อย ๆ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

1.7.9 ผลกระทบต่อคู่สมรส

การประครองชีวิตคู่เป็นสิ่งต้องกระตือรือร้นและทำทนายต่อตนเองและคู่อยู่เสมอ เนื่องจากความสัมพันธ์เป็นสิ่งที่ไม่แน่ชัด และสามารถเปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลา หากประคับประคองความสัมพันธ์ไม่ได้ เท่ากับจะเกิดการเปลี่ยนในชีวิตของคู่สมรสได้ การหย่าร้างไม่เพียงแต่กระทบต่อด้านจิตใจอย่างเดียว แต่ส่งผลถึง การใช้ชีวิต ร่างกาย จิตใจ และเศรษฐกิจและการเงินอีกด้วย

1.) ผลกระทบทางด้านร่างกายและจิตใจ

การหย่าร้างเหมือนการสูญเสียและเสียสูญทุกอย่างของชีวิตในระยะแรกของการเกิดการหย่าร้างได้ ส่งผลกระทบต่อจิตใจ ร่างกาย ภาวะอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด กระบวนการทางด้านร่างกายเกิดการเปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดผลกระทบในด้าน ไม่ว่าจะเป็นสุขภาพ เกิดโรคเพราะ จากความเครียด โรคหัวใจ โรคไมเกรน ทางสภาวะทางจิตใจที่อาจก่อให้เกิดการความเครียดที่รุนแรงและส่งผลถึง ภาวะซึมเศร้าได้ ความวิตกกังวลที่มากขึ้นในช่วงนี้ รวมถึงภาวะทางเศรษฐกิจ การประสบปัญหาทางการเงินการหย่าร้างทุกกรณีมีผลกระทบต่ออารมณ์และจิตใจ ไม่ว่าจะตนจะเป็นฝ่ายเสนอ หรือไม่ก็

สรุปได้ว่าผลกระทบทางด้านร่างกายและจิตใจต่อคู่สมรสนั้น มีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจเป็นอย่างมาก ซึ่งการหย่าร้างมันหมายถึงการสูญเสีย มีความรู้สึกพ่ายแพ้จิตใจ หลุดลอย วิดกกังวล มีความเครียดระดับรุนแรง ต้องปรับตัวต่อสิ่งใหม่ ๆ ในบางคนอาจถึงขั้นเป็นโรคซึมเศร้า ซึ่งส่วนใหญ่พบได้ในผู้หญิงมากกว่า และไม่เพียงแต่อารมณ์และจิตใจแต่ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านร่างกายตามมาเนื่องจากการปรับสภาพใหม่ ไม่ว่าจะเรื่องสถานภาพทางการเงิน การที่ไม่สามารถใช้ชีวิตโดยกิจกรรมบางอย่างในกิจวัตรประจำวันขาดหายไป

2.) ผลกระทบทางด้านความสัมพันธ์

การหย่าร้าง ที่สามีภรรยาต่างมีการตัดสินใจและการทำข้อตกลงต้องการลดสถานภาพ หรือการเปลี่ยนแปลงทางด้านความสัมพันธ์ เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น แต่สถานภาพของความเป็นบิดามารดานั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ การหย่าร้างจะพบถึงการเปลี่ยนแปลงในหลากหลายรูปแบบ ที่ส่งผลกระทบต่อกัน

สรุปได้ว่าผลกระทบทางด้านความสัมพันธ์ต่อคู่สมรสนั้นทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายนั้นไปในทิศทางลบมากกว่าทิศทางบวก ความรู้สึก ความลึกซึ้งต่าง ๆ ก็ลดลงด้วย และคู่สมรสที่ต่างหย่าร้างกันพบว่าสถานการณ์ความสัมพันธ์ของทั้งคู่ที่มีความรุนแรงหรืออาจมีความเกลียดชัง แต่เมื่อเวลาผ่านไปสักพักความรุนแรงต่าง ๆ ก็ลดลงตาม เนื่องจากในบางคู่แม้ว่าความสัมพันธ์ทางการสมรสนั้นสิ้นสุดลงแต่ความสัมพันธ์ที่ต้องเป็นพ่อและแม่ของเด็กนั้นไม่ได้สิ้นสุดลงตามด้วย ทำให้คู่สมรสนั้นบางครั้งบางครั้งหรือบางสถานการณ์ยังคงต้องมีเรื่องที่จะต้องติดต่อ สื่อสารกันอยู่ตลอด

1.2 แนวคิดทฤษฎีสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเกี่ยวกับครอบครัว

1.2.1 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์

ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์เสนอว่าปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ ประกอบไปด้วยหลักการพื้นฐานดังนี้ (Ritzer, 1988)

- 1.) มนุษย์เป็นสิ่งที่มีความแตกต่างเป็นอย่างมากไปจากสิ่งอื่น ๆ เนื่องจากมนุษย์นั้นค้นพบว่ามีความสามารถในด้านทางความคิด มีจิตวิญญาณ
- 2.) การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกันของมนุษย์ เป็นสิ่งที่สร้างแบบแผน
- 3.) มนุษย์เรียนรู้ถึงความหมายและสัญลักษณ์ เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับมนุษย์เพื่อใช้ในการสื่อสาร ใช้ในความคิด ใช้ในการแสดงความหมายสัญลักษณ์ที่ก่อให้เกิดการติดต่อกัน

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของครอบครัว ได้มาจาก แนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นทฤษฎีทางสังคมวิทยา โดยแนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับมนุษย์แต่ละคน หรือสิ่งที่เกี่ยวกับตัวตน (Concept of Self) (พูนสุข เวชวิฐาน, 2557) การสร้างบทบาท

ความสำคัญ การตีความของครอบครัวที่สื่อถึงความหมายผ่านทาง การสื่อสารเรียนรู้ผ่านทาง กฎระเบียบของสังคมหรือการขัดเกลาสังคม ที่เกิดขึ้น หรือที่เรียกว่า สังคมประกิต (Socialization) (Blumer, 1969) แนวคิดทฤษฎีนี้ อธิบายปรากฏการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ไว้ว่า (รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข) ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นมาจากการอัตลักษณ์สร้างบทบาททาง สัญลักษณ์ที่เกิดการมีปัญหาจาก ผู้ชายที่คิดว่าตนนั้นเป็นใหญ่กว่าหญิง การแสดงบทบาทและ ความคิดถึงบทบาทที่มากจนเกินขอบเขตของความเป็นชาย จะทำให้เกิดการสร้างปัญหาขึ้นมาได้ ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึก การทำร้ายทางด้านร่างกายและจิตใจของครอบครัว และเหตุผลของการหย่าร้างอันดับต้น ๆ คือ กความรุนแรงในครอบครัว ที่เป็นปัญหาหลักอย่างมากที่ก่อให้เกิดการหย่าร้างกัน ดังนั้นการสื่อสารการแสดงบทบาทของตนในความเหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญสรุปได้ว่า ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของครอบครัวทำให้ความสำคัญผ่านการสื่อสาร ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กสามารถเรียนรู้การขัดเกลาของสังคม ที่เรียกว่าสังคมประกิต ทำให้เด็กนั้นเรียนรู้บทบาทเข้าใจ ความหมายของครอบครัวเพื่อสร้างการสื่อสารที่ให้เกิดการเข้าใจได้

1.2.2 มโนภาพแห่งตน (Self-Concept)

มโนภาพแห่งตน คือ ค่านิยม ลักษณะนิสัย เจตคติ ความเชื่อและความสามารถต่าง ๆ เป็นสิ่งที่อธิบายถึงความเป็นตัวตน เป็นตัวที่สะท้อนออกมา ที่ส่งผลต่อตัวเองในด้านแสดงพฤติกรรม อารมณ์ ลักษณะท่าทางในชีวิตประจำวัน

1. Ideal Self เป็นภาพของอนาคต ความต้องการ ความคิด การรู้สึกถึงความต้องการการเปลี่ยนแปลง ในบางบุคคลอาจเกิดภาพความคิดที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ความเป็นจริงได้ พ่อแม่บางคนนั้นสร้างภาพที่เด็กควรจะเป็นหรือสิ่งที่อยากให้เด็กนั้นยอมรับ ทำให้เด็กไม่มีความสุข เพราะความคาดหวังที่ไม่ตรงต่อความปรารถนา

สรุปได้ว่า ตนตามอุดมคติคือ ตัวตนที่บุคคลปรารถนาจะเป็น หรือที่ควรจะเป็นซึ่ง ยึดมั่นในคุณงามความดี มีคุณธรรม จริยธรรม เกิดจากการอบรมสั่งสอนให้รู้จักผิดชอบชั่วดี ถ้าปฏิบัติได้บุคคลก็จะรู้สึกภูมิใจ ชื่นชมในตนเอง ถ้าไม่ได้ก็จะรู้สึกหดหู่ เสียใจ อาจถึงทอดทิ้ง ความคาดหวัง

2. Looking - Glass Self เป็นสิ่งที่ความเป็นตัวเองที่มีความคิดว่า คนอื่นนั้นมองเราในรูปแบบไหน

3. Self – Image ความแท้จริงที่ตนเองรู้สึกได้และความคิดที่สัตย์จริงที่มีต่อตนเอง

4. Real-Self ตัวตนจริง ๆ

1.3 ทฤษฎีความขัดแย้ง

1.3.1 ความหมายความขัดแย้ง

(ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2539) ความขัดแย้งมีมาตลอดประวัติศาสตร์ เคยมีใครที่ข้ามผ่านหรือก้าวผ่านความขัดแย้งมาได้เลย ทั้งความขัดแย้งในตัวเอง ความขัดแย้งกับคนอื่น ความขัดแย้งก็ก่อให้เกิดการทะยาน เกิดเป็นความคิดสร้างสรรค์ ความคิดที่ต้องการการเอาชนะ การอยู่บนโลกที่มีมนุษย์อยู่ร่วมกันก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้

(ฉันทนา บรรพศิริโชติ, 2542) ความขัดแย้งที่เกิดจากการเข้ากันไม่ได้ เพื่อให้เกิดภาวะของการแข่งขันกันเกิดขึ้น ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นในเรื่องของผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัวระหว่างกัน ความคิดอุดมการณ์ที่ไม่เหมือนกัน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ เรื่องจริงมีเรื่องของพลังอำนาจเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเสมอ

สรุปได้ว่า ความขัดแย้งเกิดจากทัศนคติความคิดเห็น เป้าหมายหรือความต้องการนั้นแตกต่างกันออกไป ความขัดแย้งเกิดจากการขัดกันเรื่องผลประโยชน์มากที่สุด มีความสลับซับซ้อน ความขัดแย้งเกี่ยวข้องกันทัศนคติ พฤติกรรม เป็นเหตุที่ก่อให้เกิดการไม่ลงรอยกัน

1.3.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง

แนวคิดของซิมเมล

ซิมเมล นักสังคมวิทยาชาวเยอรมันชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งเป็นปฏิสัมพันธ์รูปแบบหนึ่ง (sociation) ที่เกิดขึ้นในกลุ่มเพราะสมาชิกในกลุ่มมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ความขัดแย้งมากจากการที่บุคคลนั้นมีความคิดถึงการเข้าข้างฝ่ายตนเอง ความขัดแย้งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

- 1.) ความขัดแย้งสร้างให้เกิดกระบวนการสามัคคีกันในหมู่คณะ ช่วยเกิดการสร้างขอบเขตกลุ่มขึ้นมา
- 2.) สร้างขอบเขตของกลุ่มตนขึ้นมา ซึ่งจะทำให้ทราบว่าใครเป็นสมาชิกของกลุ่มเรา หรือใครเป็นพวกเราบ้าง
- 3.) ลดและขจัดความขัดแย้ง เพื่อเปลี่ยนแปลงพลัง
- 4.) มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านระบบ การแปลงทรัพยากรต่าง ๆ
- 5.) ช่วยในการสร้างเสริมและพัฒนาความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ฝ่ายกันข้ามเรา

1.3.3 ความขัดแย้งตามแนวคิดทางจิตวิทยา

แนวคิดทางจิตวิทยา ได้ให้ความหมายของความขัดแย้งว่า การที่บุคคล 2 บุคคล ได้รับแรงกระตุ้นในด้านต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้น เช่น ในสังคมของเรานั้นมีแนวคิด

และค่านิยมที่ให้ค่ากับการที่มีผิวเดียวเมียวเดียว หากเกิดการแตกแยกหรือ การมีหลายผิว หลายเมียว ก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งตามมา

1.) ความขัดแย้งภายใน 4 ระดับ

1. พฤติกรรม เช่น การถูกทำร้าย จนให้เกิดการกระตุ้นที่จะแสดงพฤติกรรมออกมา
2. วาจาและคำพูด เช่น การพูดสิ่งที่ไม่กระทบผู้อื่น และกระตุ้นต่อบาดแผลในใจ
3. สัญลักษณ์
4. อารมณ์

1.3.4 ความขัดแย้งตามแนวคิดทางสังคมวิทยา

ความขัดแย้งทางสังคมวิทยา หมายถึง การดำรงชีวิตอยู่เพื่อที่จะแสวงหาสิ่งที่มีคุณค่า และเพื่อเสาะแสวงหาทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดบนโลกใบนี้ ในกลุ่มคนที่มีความขัดแย้งที่แสดงออกมาซึ่งกันและกันมีความต้องการต่อการปราศนาหวังต่อสิ่งที่มีค่า มาร์กซ์ บอกถึงความขัดแย้งที่แสดงออกมาในรูปแบบของ สิ่งที่เป็นตัวแปรสำคัญสำหรับการบรรยายอธิบายถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เวเบอร์ และซิมเมล บอกว่า ความขัดแย้งที่มีอยู่บนโลกใบนี้ไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันในสังคมได้เลย

1) ทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่ (functional constructivism)

อธิบายถึง ปรัชญาการมองทางสังคมและสถาบันทางสังคมต่าง ๆ นั้นต้องมีภารกิจที่ถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน ทฤษฎีนี้ไม่ได้ปฏิเสธต่อความขัดแย้งในสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แต่มีวิธีและมีข้อคิดเห็นถึง สิ่งที่ควบคุมความขัดแย้งในทางสังคมวิทยานั้น มองถึง ฐานคติ (assumption) ที่เกิดจากความสมมูลจากการทำหน้าที่ของโครงสร้างหน้าที่ของส่วนต่าง ๆ ในสังคมของมันเอง

1.1 ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัว

แนวคิดทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัว อยู่ในช่วงระยะเวลาประมาณ ช่วงต้นศตวรรษที่ 20 มากจากผลพวงทางด้านความคิดของทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม สิ่งที่ดีวางอยู่ได้ ต้องมีความแตกต่างกัน

1. สังคมอยู่ได้ มากจากต้องตอบสนองสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความอยู่รอดในสังคม
2. ทูกระบบทำหน้าที่ร่วมกันเพื่อตอบสนองถึงความจำเป็นที่แสดงออกมาในสังคมให้เกิดการอยู่ต่อไปได้

3. สิ่งเหล่านี้ครอบครัวยุคใหม่และสังคมต้องใช้ในการปฏิบัติกัน
4. บุคคลในครอบครัวเป็นหน่วยย่อยที่มีหน้าที่ช่วยกันตอบสนองหรือทำหน้าที่ของสังคมใหญ่ให้ลุล่วงไปได้
5. บุคคลและสังคมได้รับการดูแลจากครอบครัว ครอบครัวเป็นส่วนเล็กของโครงสร้างทางสังคมที่มีขนาดใหญ่ ครอบครัวต้องได้รับการดูแลและปกป้องจากสังคมด้วย

2) ทฤษฎีความขัดแย้ง (theory of conflict)

ทฤษฎีความขัดแย้ง มีความเห็นถึงการขัดแย้งในสังคม ที่มีการสู้ชิง เกิดการต่อสู้ระหว่างกัน ภายในตนเอง กลุ่มก้อนและสถาบันต่าง ๆ เพื่อหวังถึงผลประโยชน์ที่จะตามมา การยุติความขัดแย้ง การหาข้อสรุปเป็นผลมาจากการมีอำนาจที่มีกว่าของฝ่ายตรง

1.3.5 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งในคู่สมรส

(วรารัตน์ กิตติรักษนนท์, 2536 อ้างอิงจาก Charles G. Morris. 1990) ความคิดเห็นที่แตกต่างของสามีภรรยา นั้น ทศนคติ ความรู้สึกนึกคิด ที่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง จนก่อให้เกิดปัญหาการขัดแย้งที่ตามมา การที่มีความต้องการ หรือความคาดหวังต่อ การปรับตัว การรักษาความขัดแย้งให้อยู่ในระดับต่ำ ก็ส่งผลต่อการรักษาชีวิตการสมรสให้มีระดับสูงขึ้น

1. ความหมายของความขัดแย้ง

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2534) กล่าวว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการที่แสดงออกมาของสังคม ให้ค่าความนิยมที่แตกต่างกัน ได้แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งเป็น 3 กลุ่มคือ

1.) ประเพณีนิยม (Traditional View) ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เลวร้าย และผลลบในด้านต่าง ๆ ไม่เกิดประโยชน์แก่ส่วนไหนทั้งสิ้น

2.) พฤติกรรม (Behavioral View) ในบางช่วงเวลาความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ควบคุมไม่ได้เลย เกิดการอดทนต่ำหรือความขัดแย้งเดินทางมาหาเองและเกิดได้ในทุกช่วงเวลา แต่บางครั้งก่อให้เกิดประโยชน์เพื่อได้ข้อยุติบ้าง

3.) ปฏิสัมพันธ์ (Interactional View)

โดยสรุปความหมายของความขัดแย้ง สิ่งที่แสดงออกมา จากพฤติกรรมการสื่อสารต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ทำทาง ภาษา พฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด จิตใต้สำนึก มีความไม่ตรงกัน อยู่ตรงข้ามซึ่งกันและกันโดยสิ้นเชิง การแสดงออกถึงความไม่พอใจในคู่สมรสที่ออกมา

2. ประเภทของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งในสังคมมีอยู่หลายประเภทด้วยกัน การแบ่งประเภทของความขัดแย้งมีหลายวิธีขึ้นอยู่กับแนวคิดที่ยึดเป็นหลักในการแบ่ง ซึ่งนักวิชาการได้แบ่งประเภทของความขัดแย้งแตกต่างกันออกไปดังนี้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540) ได้แบ่งความขัดแย้งออกเป็น 6 ประเภทคือ

1.) ภายในบุคคล ความไม่แน่วแน่ขัดท่างความรู้สึกของตนเอง ไม่สามารถตัดสินใจหรือมีความคิดเห็นไม่ได้

2.) ระหว่างบุคคล ไม่สามารถตกลงปลงใจถึงความคิดเห็น การกระทำ เกิดการแตกต่างทางด้านบุคลิกภาพ บทบาทความต้องการได้

3.) ภายในกลุ่ม เป็นความขัดแย้งที่บุคคลในกลุ่มไม่สามารถตกลงกันในเรื่องเดียวกันได้

4.) ระหว่างกลุ่ม เป็นความขัดแย้งของกลุ่มภายในองค์การเดียวกันที่ไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่องเดียวกัน

5.) ภายในองค์การ ความขัดแย้งภายในกลุ่มและความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่เกิดขึ้น

ติวยานนท์ อรรถมานะ (2541) ได้แบ่งความขัดแย้งออกเป็น 3 ประเภทได้แก่

1.) ความขัดแย้งภายในตนเอง ไม่สามารถจัดการต่อสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ ไม่มีความพึงใจในสิ่งที่ตนเองแสดงออกมา

2.) ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ความขัดแย้งที่ขัดประโยชน์และเป้าหมายแต่ละคนชัดเจนไม่เหมือนกัน

3.) ความขัดแย้งในระดับองค์การ สิ่งที่ไม่สอดคล้องต่อกันและไปในคนละเป้าหมายที่วางไว้

1.) เกณฑ์คู่กรณีที่เกิดความขัดแย้ง

กรรณิการ์ อัสวทรเดชา (2553) ได้กล่าว เกิดการจากการไม่ขึ้นชอบซึ่งกันและกัน และเป็นสิ่งนำไปสู่การปรับตัวและเกิดการใช้ประโยชน์จากการขัดแย้งมาปกป้องและป้องกันตนเอง

อรรถ มานะ (2541) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ความขัดแย้งในตัวเราเอง พบว่า เป็นความขัดแย้งที่มีมากที่สุด การขัดแย้งในส่วนอื่น ๆ นั้นมาจากบทบาทและเป้าหมายนั้นมีความแตกต่างกัน

5. ลักษณะความขัดแย้งในชีวิตสมรส

การขัดแย้งที่เกิดคนจากคนสองคน ที่ตกลงกันไม่ได้ ที่แสดงออกมาถึง คำพูด คำจา ลักษณะท่าทีที่เปลี่ยนแปลงไป พฤติกรรมที่แสดงออกมาไม่เหมือนเดิม ที่ก่อให้เกิด การเถียง การทะเลาะ คับแค้นใจ

ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2545; อ้างอิงจาก James C.Coleman. 1988) ความขัดแย้งในชีวิตเริ่มจากจุดการขัดแย้งที่เล็ก ๆ นำไปสู่ปัญหาที่ใหญ่ขึ้นไปเรื่อย ๆ

รูปแบบที่ 1 สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล (Rational conflict) เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากการความแตกต่างทางความคิด

รูปแบบที่ 2 ที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล (Irrational- conflict) เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากความรู้สึกนึกคิด

รูปแบบที่ 3 ลักษณะเปิดเผย (Overt conflict) อีกคนไม่ได้มองถึงปัญหา

รูปแบบที่ 4 ลักษณะไม่เปิดเผย (Convent conflict) อีกคนต้องการปกปิดปัญหา และไม่คิดถึงแนวทางการแก้ไขต่าง ๆ

รูปแบบที่ 5 ลักษณะเฉียบพลัน (Acute conflict) เป็นการเกิดปัญหาการขัดแย้งที่เป็นปัญหาที่ไม่ทราบมาก่อน

รูปแบบที่ 6 ลักษณะเรื้อรัง (Chronic conflict) ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วไม่มีการแก้ไขระหว่างกัน หรือไม่ความคิดถึงการที่จะแก้ไขปัญหานี้

6. ประโยชน์ของความขัดแย้ง

เมื่อกล่าวถึงความขัดแย้ง เราจะมองว่าเป็นสิ่งไม่ดี แต่ในบางครั้งความขัดแย้งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ประโยชน์ได้

- ช่วยลดความเครียดที่เกิดจากการเก็บสะสมปัญหา ช่วยทำให้จิตใจเกิดการระบายสิ่งที่อัดอั้นอยู่ ความรู้สึกด้านลบถูกปลดปล่อยออกมา

- ชี้ให้เห็นปัญหา ทำให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริง ไม่ว่าจะเป็ขัดแย้งในด้านไหน เมื่อเกิดการทราบถึงปัญหาแล้ว จะช่วยลด

7. ผลเสียของความขัดแย้ง

ผลเสียของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกันนั้น คือ การสูญเสียความสัมพันธ์ระหว่างกัน เป็นความขัดแย้งที่ไม่สามารถแก้ไขได้ สร้างความกดดันซึ่งกันและกัน เป็นเหตุที่ทำให้อีกฝ่ายนั้นเกิดความหม่นหมองใจ และยังนำไปสู่การหย่าร้างก็เป็นได้ ส่วนการที่จะปรับตัวและรักษา

ความสัมพันธ์นั้นจะไปต่อได้หรือไม่ต้องขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ และแต่ละคู่ที่จะจัดการต่อความขัดแย้งของตน

เกลวินและบรอมเมล (Cox. 1999; citing Galvin; & Bremmel. 1986) การขัดแย้งพบได้ในทั้งคู่สมรสที่มีความสุข และคู่สมรสที่ไม่มีความสุข พบว่าการขัดแย้งนั้นไม่ได้ต่างกันเลย แต่คู่สมรสที่มีความสุขนั้น เข้าใจถึงสถานการณ์การขัดแย้ง เรียนรู้ผลประโยชน์ของการขัดแย้งเพื่อนำมาพัฒนาความสัมพันธ์ให้ดียิ่งขึ้น

8. แนวทางในการป้องกันความขัดแย้ง

จอห์นสัน (Johnson. 1986) กล่าวว่า

1.) รู้ความต้องการและพฤติกรรมของตนเองและคนอื่นให้ออก มองให้เป็นจะได้เข้าถึงปัญหาและรู้วิธีการจัดการความขัดแย้งได้

2.) พยายามสร้างความไว้วางใจคนอื่น

3.) ช่วยกันแก้ไขปัญหาและให้ความร่วมมือในการลดความขัดแย้ง

สายสุรี จุติกุล (2534) ความสัมพันธ์ในครอบครัวต้องแสดงความรักความอบอุ่นที่มีต่อกันออกมา แสดงถึงมิตรภาพที่แน่นแฟ้น ความผูกพันที่ดีต่อกัน ใช้ในการสื่อสารระหว่างกันให้เป็น

1.) ต้องเอาใจดูแลและเอาใจหาต่อกัน การดูแลสารทุกข์สุขดิบ ความเป็นอยู่ในชีวิต

2.) ต้องเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เรียนรู้อุปนิสัย จุดด้อย จุดเด่น เพื่อปรับใช้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3.) เคารพกันและกัน ให้เกียรติความคิด การรับฟังความเห็นของฝ่ายตรงข้าม ไม่ตัดสินใจไปก่อน นำข้อที่ได้จากการเรียนรู้ไปปรับ

4.) มีความรับผิดชอบต่อกันและกัน ไม่ละเมิดสิทธิของใคร

5.) ไว้วางใจกันและกัน ทางด้านร่างกายและจิตใจ ช่วยให้เกิดการคลายความกังวล และสร้างรากฐานอันดีในครอบครัว

6.) ให้กำลังใจกันและกัน ให้กำลังใจ ให้ความรัก ช่วยเหลือปัญหาที่มีแรงจูงใจที่จะต่อสู้กับปัญหาได้

สรุปได้ว่า การป้องกันปัญหาการขัดแย้งในครอบครัวโดยเฉพาะระหว่างสามีและภรรยา ต้องมีการปรับตัวกันหรือทำในแต่ละวิถีของแต่ละครอบครัว แต่ต้องประกอบไปด้วยซึ่งความรัก ความเข้าใจ มีการติดต่อสื่อสารกันระหว่างบุคคล แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็น มีการ

ยอมรับซึ่งกันและกันในเหตุผลของตน หลีกเลี่ยงการทู่ตันก่อให้เกิดความขัดแย้ง ไม่ว่าจะเป็นการโต้เถียง การเอาชนะ เอาเปรียบอีกฝ่าย ไม่เมินเฉยต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่ใช่ความรุนแรงทางออกด้วยสันติวิธีและใช้การสื่อสารด้วยความเข้าใจซึ่งกันและ

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร

2.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูบุตร

การอบรมเลี้ยงดู คือ สิ่งที่ผู้ปกครองพ่อแม่ บิดามารดา ต้องกระทำต่อบุตรให้มีความรัก มีการอบรม สั่งสอน ไม่ปล่อยปละละเลย มีการลงโทษตามสมควร ให้โอกาสเขาและสนับสนุนความต้องการตามความสามารถของเด็ก เป็นตัวอย่างที่ดีให้เขาเพื่อให้เด็กซึมซับพฤติกรรมที่ดีงามของครอบครัวนำออกไปสู่ภายนอก ดูแลเขาในทุก ๆ ด้าน ด้านสังคม การศึกษา สภาพแวดล้อม และเศรษฐกิจ

จุไรรัตน์ เสนพงศ์ (2543) การสั่งสอน อบรม เลี้ยงดูเขา ให้มีความสัมพันธ์กับคนอื่น มีความรู้ ความรับผิดชอบต่อสิ่งที่กระทำ สามารถอยู่ได้ด้วยตัวของเขาเอง เอาใจใส่ให้ความรัก

กิติกร มีทรัพย์ (2545) ครอบครัวเป็นสภาพแวดล้อมที่ดีสำหรับเด็ก ครอบครัวต้องเป็นหลักมีความสำคัญต่อเด็กอย่างมาก เด็กจะมีความเพียบพร้อมต่อการออกไปสู่สังคมยังงั้นขึ้นอยู่กับสภาพในครอบครัวที่เลี้ยงดูเขามา

สรุปได้ว่า ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูบุตร คือ การที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็ก ได้สังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็ก ซึ่งเกิดจากการถ่ายทอดพฤติกรรมมาจากพ่อและแม่หรือผู้ปกครองที่เลี้ยงดู ซึ่งการอบรมและการเลี้ยงดูนั้นจะต้องทำควบคู่กัน เพื่อให้เด็กสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย สร้างลักษณะนิสัยที่ถูกต้องของตน โดยผ่านความรัก การเอาใจใส่ของพ่อแม่และผู้ปกครอง

2.2 หลักการการอบรมเลี้ยงดูบุตร

พ่อแม่ต้องคำนึงถึงหลักสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และหาความรู้ด้านการเลี้ยงดูเด็กเพิ่มเติมตลอดเวลา และให้ทันต่อความเจริญทางวิทยาศาสตร์ด้วย หลักสำคัญที่เป็นแนวทางปฏิบัติในการเลี้ยงดูเด็ก ได้แก่

1.) อย่าบังคับเด็กหรือเคี่ยวเข็ญเด็กมากเกินไป หรือเร็วเกินไปจนกว่าเด็กจะรับได้จะ เป็นการฝึกให้เด็ก เกิดความกังวลและมีอารมณ์รุนแรง โกรธเคืองบิดามารดาของตนเองมีความรู้สึกว่าเป็นศัตรู เป็นศัตรู และ เกิดความดัดจริตใจทำให้การเลี้ยงดูเด็กไม่เป็นไปตามแบบฉบับ

2.) อย่างกวัดข้นเด็กหรือตามใจมากเกินไป ต้องเดินสายกลางไม่มากหรือน้อยเกินไปปล่อยให้เด็กช่วยตัวเอง อย่าช่วยเหลือเด็กตลอดเวลา จะทำให้เด็กติดนิสัย โตขึ้นจะต้องมีคนช่วยเหลือตลอดเวลา ฟังตนเองไม่ได้ ต่อไปอาจเป็นปัญหาต่อสังคม

3.) สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ ควรได้คำนึงถึงตลอดเวลา เด็กที่มีสติปัญญาฉลาดเฉลียวมีความรับผิดชอบสูง แต่เมื่อพบสิ่งแวดล้อมในชุมชนแออัด เด็กไม่สามารถปรับปรุงตนเอง บางครั้งอาจถูกเพื่อนดึงไปสู่สังคมที่ผิดไปจากสังคมที่พึงปฏิบัติ เช่น ฝ่าฝืนกฎหมาย เด็กจะดีได้ต้องขึ้นกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็กด้วย

การเลี้ยงเด็กไม่มีกฎเกณฑ์ไว้ อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามฐานะและพื้นฐานของแต่ละครอบครัวและอารมณ์ที่ถ่ายทอดมาจากพ่อแม่ เป็นต้น บิดามารดาในฐานะปานกลางให้ความสำคัญอบอุ่นแก่ลูกและอธิบายเหตุผลและแสดงความเสียใจเมื่อลูกทำผิด ในด้านตรงข้ามบิดามารดาในฐานะตำอาชีพรกรวมกร ใช้การลงโทษทางกายควบคุมบุตร ซึ่งเป็นรากฐานของการที่เด็กมีความเชื่อถือผู้อื่นในสังคม หลังจากที่เด็กได้เชื่อถือและไว้วางใจพ่อแม่ของตน การอบรมเลี้ยงดูเด็ก ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่หรือผู้อบรมเลี้ยงดู ตั้งแต่เด็กจนเจริญเติบโต สิ่งที่ได้รับและถ่ายทอดตั้งแต่วัยเด็กเล็ก จะเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงยาก และติดนิสัยไปนานดังนั้น จึงควรให้เด็กได้รับการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ถูกต้องตั้งแต่วัยทารกตามกระบวนการพัฒนาการกล่าวว่ คือ การที่พ่อแม่หรือผู้อบรมเลี้ยงดูถ่ายทอดบุคลิกภาพ ค่านิยม ระเบียบกฎเกณฑ์ให้กับเด็ก

สรุปได้ว่า หลักการการอบรมเลี้ยงดูบุตร พ่อแม่ต้องคำนึงถึงหลักสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ถูกต้องตั้งแต่วัยทารกตามกระบวนการพัฒนาการกล่าวว่ คือ การที่พ่อแม่หรือผู้อบรมเลี้ยงดูถ่ายทอดบุคลิกภาพ ค่านิยม ระเบียบกฎเกณฑ์ให้กับเด็ก การเลี้ยงดูให้เด็กสามารถเติบโตได้ ควรมีการ อย่บังคับเด็กหรือเคี่ยวเข็ญเด็กมากเกินไป อย่างตามใจมากเกินไป ปล่อยให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ด้วยตนเองบ้าง และสิ่งที่สำคัญ คือ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบข้างเป็นตัวสำคัญที่ทำให้เด็กคลุกคลีและจะซึมซับสิ่งต่าง ๆ

2.3 รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู

1.) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democratic) คือ ช่วยกันดูแลและเลี้ยงดูเด็กน่วมกัน ปัญหาและการตัดสินใจที่เกิดขึ้นต่าง ๆ ในครอบครัว ทุกคนต้องมีความคิดเห็นที่ตรงกันและให้ความเคารพต่อความคิดเห็น ครอบครัวต้องให้โอกาสแก่เด็กได้ทำในสิ่งที่ตัวของเขา นั้นชื่นชอบ และไม่มีการบังคับแก่เขา เสริมสร้างอิสระทางความคิด ให้เด็กกล้าที่จะแสดงออกไม่ซีดกรอบให้เขาอยู่ภายใต้ความต้องการของเรา

1.1) การเลี้ยงดูด้วยความรัก พ่อแม่ให้ความรู้สึกรอบอุ้มเปรียบเสมือนบ้านที่มี
ความน่าอยู่ น่าเคารพสำหรับเด็ก ให้ความปลอดภัยแก่เขา

1.2) เลี้ยงดูด้วยเหตุผล การอธิบายให้เด็กเข้าใจถึงหลักการและความถูกต้อง ของ
หลักการเหตุและผล ช่วยให้เขาเสริมสร้างความคิด

1.3) ลงโทษด้วยวิธีทางจิตวิทยา ไม่ควรใช้การทำร้ายร่างกาย เมื่อบุตรทำผิดหรือ
ทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ต้องไม่ใช่วาจาที่หยาบคาย ไม่ลงไม้ลงมือแก่เด็ก เพื่อให้ไม่เขาซึมซับความ
รุนแรงไปใช้ในอนาคต

1.4) ควบคุมแต่ไม่ออกคำสั่ง คอยดูแลชีวิตเขาไม่ก้าวกาย แต่คอยบอกสอน ปรับ
สอนพฤติกรรมเขาให้ดี

2.) การอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตย คือ หากเราใช้อำนาจในการเลี้ยงดูเด็ก
การบังคับ การงดอดละไม่รับฟังในสิทธิและเสียงของเด็ก เราจะไม่ได้รับความไว้วางใจและไม่
สามารถเป็นที่ปรึกษาที่ดีให้แก่เขาได้ เขาจะไม่กล้าที่จะแสดงออกถึงความคิด

3.) การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบปล่อยตามใจ ได้แก่ การที่พ่อแม่ใช้อารมณ์กับบุตร
มากกว่าเหตุผลบุตรจะมีความรู้สึกว่าเขาเองขาดความรักความอบอุ่น ไม่มีโอกาสเรียนรู้ขาดความ
มีระเบียบวินัย ขาดแรงจูงใจ ไม่ขยันใฝ่เรียน เป็นคนขาดความกระตือรือร้น

Baumrind (1967) ได้แบ่งการเลี้ยงดู เป็น 3 แบบ ดังนี้

1.) ดูแลเอาใจใส่ รับฟังความคิดเห็น ให้คำปรึกษา คอยดูแลปัญหาและช่วย
รับความแก้ไขปัญหาเมื่อเขาขอหรือ เดินไปในทางที่ไม่ถูกต้อง

2.) ต้องมาเผด็จการในชีวิตของเด็ก

3.) การเลี้ยงดูแบบผ่อนคลายเป็นเหตุและผล

สรุปได้ว่า รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู นั้นมีความสำคัญอย่างมากต่อการใช้เป็น
เครื่องมือในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เนื่องจากรูปแบบในการเลี้ยงดูนั้นจะเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กซึมซับสิ่ง
ต่าง ๆ ไปตลอด ซึ่งรูปแบบการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีผลทำให้เด็กมีพัฒนาการทางด้ายจิตใจ
ที่ดีที่สุด จะช่วยทำให้เด็กนั้น มีความกล้าแสดงออกทางความคิด การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
เป็นการเลี้ยงดูด้วยความรัก การให้อิสระภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิด

2.4 จิตวิทยาการเลี้ยงดูและอบรมเด็ก

นงพงา ลิ้มสุวรรณ (2538) จิตวิทยาการเลี้ยงดูเด็ก (Psychological aspect of
child rearing) สิ่งจำเป็นสำหรับการเจริญเติบโตและการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์นั้น แบ่งได้เป็น 2
ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1.) สิ่งจำเป็นสำหรับร่างกาย (physical needs) เช่น ที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมที่ดี การได้รับการดูแลที่ดี การรักษาทางร่างกาย

2.) สิ่งจำเป็นสำหรับจิตใจ (psychological needs) จิตใจก็เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความสำคัญ การที่ไม่มีความสุข มีแต่ความทุกข์ จิตใจไม่แจ่มใส รำเริง

สรุปได้ว่า สิ่งที่จำเป็นต่อการเติบโตของเด็กนั้นแบ่งเป็น 2 ประเภท คือด้านร่างกายและด้านจิตใจ ซึ่งทั้งสองสิ่งจะต้องได้รับอย่างครบถ้วน หากเด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกายที่สมบูรณ์แต่ด้านจิตใจนั้นไม่มีพัฒนาการ การเติบโตก็ไม่มีความสอดคล้องกัน

2.4.1 ความต้องการด้านจิตใจของเด็ก

Noshpitz JD (1979) ความต้องการด้านจิตใจของเด็กนั้นมีความแตกต่างกันไปบ้างตามวัยของเด็ก แต่พอจะสรุปได้กว้าง ๆ ว่า สิ่งต่อไปนี้มี ความจำเป็น และเป็นที่ต้องการสำหรับเด็กทุกคน คือ(Ackerman N., 1958)

1.) ความรักความอบอุ่น เด็กต่างมีความรู้สึกให้ที่อยากให้อาباءเอาใจใส่ และต้องการที่จะได้รับความรักตลอดเวลา และตนเองเป็นที่รักและมีค่าสำหรับเขาอยู่เสมอ สิ่งสำคัญอย่างยิ่ง คือ เด็กต้องการความรักอย่างเหมาะสม แต่ความรักที่ต้องมีขอบเขต

2.) การกระตุ้นอย่างเหมาะสม การกระตุ้นพัฒนาการที่เหมาะสมนั้นขึ้นกับวัยของเด็กแต่ละช่วงวัยที่ไม่เหมือนกัน

3.) ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย (Security and protection) ความรู้สึกทางด้านความมั่นคงทางจิตใจก็ส่งผลต่อความปลอดภัยของเด็กได้ การที่พ่อแม่ไม่ทะเลาะกันหรือมีปากเสียงต่อเด็กเพื่อที่จะไม่ให้เขารู้สึกถึงความไม่ปลอดภัย หากครอบครัวมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันก็จะส่งผลเชิงลบต่อความรู้สึกเด็กน้อยลงด้วย นอกจากนี้เด็กก็ยังต้องการความรู้สึกว่าผู้ใหญ่สามารถปกป้องตนได้

4.) คำแนะนำและการสนับสนุน (Guidance and support) เด็กต้องการคำแนะนำหรือคำชี้แนะจากผู้ใหญ่ว่าอะไรเป็นอะไร เช่น การดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับบทบาทเพศของเด็กแต่ละคน การปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง การปฏิบัติตัวในสังคม ค่านิยม ควรให้การสนับสนุนแก่เขา

5.) ความสม่ำเสมอ และการมีขอบเขต (Consistency and limits) การให้ความสำคัญถึงสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด สิ่งที่ทำและไม่ควรทำ สิ่งที่ทำได้หรือสิ่งที่ทำไม่ได้ ควรที่กฎเกณฑ์ที่เสมอดันเสมอปลาย ใช้หลักเหตุและผลในการสื่อสารแก่เด็ก

6.) ให้โอกาสใช้พลังงานในทางสร้างสรรค์ วัยเด็กเป็นวัยที่มีพลังกำลังงานภายในตนเองนั้นมาก เด็กต้องได้รับโอกาสให้ใช้พลังงานไปในทางสร้างสรรค์ เช่น การละเล่นต่าง

ๆ การออกกำลังกาย การเล่นเกมกีฬาต่าง ๆ การมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่เหมาะสม ถ้าผู้ใหญ่ไม่เห็นความสำคัญข้อนี้ อาจต้องการให้เด็กอยู่อย่างสงบเรียบร้อยเสมอ อาจทำให้กลายเป็นเด็กเก็บกด ไม่กล้าแสดงออก มีความคิดที่เชื่องช้า ไม่มีความสดชื่น

สรุปได้ว่า ความต้องการด้านจิตใจของเด็ก ความต้องการทางด้านจิตใจของเด็กนั้นมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละช่วงวัย แต่สิ่งที่เด็กพึงจะได้รับสำหรับทุกคน คือ ความรักความอบอุ่น การที่ครอบครัวมีความบริบูรณ์กัน ไร้ซึ่งปัญหา รู้สึกว่าตนเองมีค่ามีความสำคัญสำหรับครอบครัว มีการกระตุ้นการแสดงออกถึงความรัก รวมทั้งความปลอดภัย ความสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัว ตลอดจนครอบครัวนั้นสามารถเป็นที่พึ่งพิงทางความรู้สึกได้ สามารถให้คำแนะนำ คำติชม และสามารถสนับสนุนสิ่งต่าง ๆ ได้

2.4.2 การอบรมเด็ก (Discipline technique of children)

Baumrind (1967) เด็กทุกคนนั้นอาจล้วนแต่มีเรื่องราวและปัญหาอยู่ในตัวของเขาเองอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเด็กคนนั้นจะเป็นเด็กดีมากสักแค่ไหน แต่พฤติกรรมและปัญหาที่เป็นปัญหานั้นเกิดขึ้นได้เสมออยู่แล้ว ผู้ปกครองพ่อแม่และครอบครัวต้องให้ความสำคัญและเรียนรู้พฤติกรรมที่จะแสดงออกมาแก่เขา และคอยดูแลพฤติกรรมสอดส่องการดูแลแก่เด็กด้วย ได้แก่

- 1.) การใช้เหตุผล (Reasoning) การมีเหตุผลที่ชัดเจน การแสดงเหตุผลออกมาที่เหมาะสม
- 2.) การแสดงออกถึงความจริงจัง (Firmness) เพื่อที่แสดงถึงการเป็นตัวอย่าง และแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กเพื่อเกิดความเชื่อฟัง
- 3.) การใช้สิ่งทดแทน (Alternative response)
- 4.) การให้อิสระทางความคิดและการแสดงออกออกมาตามความรู้สึกเขา โดยอยู่ภายใต้ขอบเขต (Freedom to discuss ideas and feelings)
- 5.) การให้รางวัล (Positive reinforcement)
- 6.) การเลิกให้ความสนใจ (Ignoring)
- 7.) การแสดงถึงบทบาทที่ดีที่เป็นตัวอย่างให้แก่เด็ก (Positive model)
- 8.) การลงโทษ (Punishment)

2.5 พัฒนาการทางจิตสังคม 8 ขั้น ตามทฤษฎีของเอริกสัน (The Eight Stages of Psychosocial Development in Erikson)

มุมมองของแอร์ริคสันจึงเน้นพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมร่วมกัน นั่นคือ การเติบโตของร่างกายนั้นมีความสัมพันธ์กันในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น ทางร่างกายจิตใจบุคลิกภาพ เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ปกติสุข (Physical) ทางสังคม (Social) ทางวัฒนธรรม (Cultural) และทางความคิด (Ideational) มีอิทธิพลต่อมนุษย์มากตั้งแต่แรกเกิดจนถึงชราวัย พฤติกรรมต่าง ๆ ทฤษฎีของแอร์ริคสันนี้มีพื้นฐานจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ จุดเด่นของแอร์ริคสันคือมุมมองพัฒนาการมนุษย์ตลอดช่วงอายุขัย

ขั้นที่ 1 ความรู้สึกไวเนื้อเชื่อใจ กับ ความไม่ไว้วางใจ (Trust vs. Mistrust)

เป็นพัฒนาการแรกตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 1 ปี เด็กทารกจะใช้ปากมาเป็นพิเศษแม่ที่ให้ความรักแก่ทารกอยู่เสมอ เด็กในวัยช่วงนี้เขาจะรู้สึกถึงความรักที่ง่ายดาย เช่น เมื่อหิวมาก็จะป้อนนม สัมผัสถึงความรักจากการสัมผัส ทารกจะทำให้พัฒนาความรู้สึก ไว้วางใจพื้นฐาน (Basic Trust)

ขั้นที่ 2 ความเป็นตัวของตัวเอง กับ ความละอายและสงสัย (Autonomy vs Shame and Doubt)

ในพัฒนาการขั้นที่ 2 เกิดขึ้นระหว่างขวบปีที่ 2 – 3 ของชีวิต เด็กจะมีพัฒนาทางด้านร่างกาย เป็นอย่างมาก สามารถที่จะเรียนรู้อย่างรวดเร็ว สำรวจและมองรอบ ๆ ต่อสิ่งแวดล้อม (Sense of Autonomy) และการควบคุมตนเอง (Self Control) จะเกิดขึ้นได้ถ้าผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม มีความมั่นคงอดทน ให้โอกาสเด็กได้ทำสิ่งต่าง ๆ ตามความปรารถนาของตนเองโดยอยู่ในการดูแลของผู้ปกครอง หากผู้ปกครองไม่ดูแลเอาใจเขาเท่าที่ควร หรือมีการว่ากล่าว ดุ ต่ำ เด็กจะมีความกลัว มีความอาย ไม่กล้าทำกิจกรรมใด ๆ

ขั้นที่ 3 ความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด (Initiative vs. Guilt)

พัฒนาการในขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 3 – 5 ปี สามารถช่วยเหลือตนเองและลดภาระผู้ปกครองได้มากขึ้น แต่ยังมีขีดจำกัดในด้านต่าง ๆ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเขาจะมีมากขึ้นสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การกระทำสิ่งต่าง ๆ เด็กจะเกิดการจดจำ ต้องเพิ่มพูนและผลักดันเขาให้มีภูมิคุ้มกันที่ดี ช่วยเหลือให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมด้านต่าง ๆ ในระยะนี้ครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่คอยเชื่อเหลือ และดูแลเขา ให้รู้จักบทบาทในความเป็นเพศของเขา เรียนรู้วัฒนธรรมสังคมปลูกฝังค่านิยม ส่งเสริมและคัดค้านในสิ่งที่ถูกผิด ให้เขาได้ลองเรียนรู้ด้วยตนเอง ตำหนิเขาพอสมควร

ขั้นที่ 4 ความขยันหมั่นเพียรกับความรู้สึกต่ำต้อย (Industry vs. Inferiority)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 6 – 12 ปี ช่วงวัยเด็กที่อยู่ในภาวะการเจริญทั้งร่างกายและจิตใจเป็นอย่างมาก มีความต้องการที่จะอยากรู้ทางสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม สิ่งต่าง ๆ อยู่

ตลอดเวลา มีความต้องการที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มากมายมากยิ่งขึ้น เนื่องจากในวัยนี้มีความต้องการเติบโตขึ้นมากพอสมควรที่จะสามารถทดลองทำสิ่งต่าง ๆ ที่ตัวเองต้องการได้แล้ว ในวัยนี้สิ่งที่สำคัญคือ การแสดงออกทางความคิด คนรอบข้างที่อยู่ข้าง ๆ ควรให้คำแนะนำดูแล คอยบอก คอยสอนสิ่งที่ถูกต้องอยู่ตลอดเวลา และให้มีความเหมาะสมแก่เด็กในวัยนี้

ขั้นที่ 5 ความเป็นอัตลักษณ์กับความสับสนในบทบาท (Identity vs. Role Confusion)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 13 – 20 ปี การแสวงหาอัตลักษณ์ของบุคคล และการเสริมสร้างความรับผิดชอบถือว่าเป็นเอกลักษณ์สำคัญของวัยนี้ เป็นช่วงวัยการวางรากฐานมาจากการอบรมสั่งสอนของผู้ปกครองพ่อแม่ ความสำคัญของอัตลักษณ์ คือความเข้าใจ ช่วยให้อายุรุ่นนั้นเข้าใจต่อปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้น การแสวงหาอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่จำเป็นเป็นอย่างไรมาเพื่อตามหาตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ทำให้รู้ว่าตนนั้นควรทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เด็กในวัยนี้จะแสวงหา (Ego-ideal) เพื่อให้เหมาะสมแก่ตนเอง พบว่าหลายคนจำนวนมากที่ไม่สามารถค้นพบอัตลักษณ์ของตนเองได้ จะทำให้เขาขาดทักษะที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่ตัวอย่างได้ยาก ซึ่งแต่ละคนวัยรุ่นจะต้องใช้เวลาในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ไปด้วยตัวของเขาเอง

ขั้นที่ 6 ความใกล้ชิดสนิทสนมกับความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง (Intimacy vs. Isolation)

บุคคลในขั้นนี้อยู่ช่วงอายุประมาณ 21 – 35 ปี เป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เป็นวัยที่สามารถค้นหาอัตลักษณ์ของตนเองนั้นได้ดียิ่งขึ้น มีความรู้ ความเชื่อมั่นในตนเองว่าจะดำเนินการสิ่งใด พร้อมทั้งจะแลกเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตไปสู่คนอื่น ไม่ว่าจะเป็นคู่แข่งงาน มิตรสหาย จึงมีการพัฒนาความรู้สึกความผูกพัน มีความเป็นอิสระในชีวิต ไม่มีใครมาหยุดความต้องการของเขาได้ การได้รับการยอมรับ มีความก้าวหน้า มีอาชีพที่เหมาะสม มี การปรับตัวของผู้ใหญ่ในวัยนี้คือการเลือกคู่ครอง และการมีหน้าที่การงานที่เหมาะสม รวมทั้งการเข้ากันได้ดีกับเพื่อนร่วมงาน แต่ในบางครั้งอาจมีการปรับตัวไม่ได้ต่อสังคมนั้น ๆ ทำให้เกิดการปลีกวิเวก มีผลกระทบต่อความเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์แบบ แบบที่วาดฝันไว้ บางคนไม่สามารถมีการเชื่อมต่อกับความสัมพันธ์ระหว่างคนอื่นได้ เพราะฉะนั้นคนในช่วงวัยนี้ ความรัก ความประสบความสำเร็จในชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญ

ขั้นที่ 7 การสืบทอดกับการคำนึงถึงแต่ตนเอง (Generativity vs. Self absorption/Stagnation)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 36 – 59 ปี เริ่มเข้าสู่วัยกลางคน เป็นช่วงเวลาของครอบครัว มีครอบครัว มีการแต่งงานเป็นที่เรียบร้อยแล้ว การที่จะดูแลบุตรและลูกที่อยู่ในสมาชิกครอบครัวของ

เราต้องมีความดูแลเอาใจใส่ พื้นฐานที่ดีของครอบครัว มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นช่วงวัยที่ผ่านพ้นในชีวิตมาอย่างหลากหลาย มองเห็นถึงสิ่งใหม่ ๆ มีความท้าทาย มีความต้องการที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลากหลายด้าน มีความต้องการและรู้สึกนึกคิดถึงการช่วยเหลือสังคม อยากมีส่วนร่วมที่ช่วยทำให้สภาพแวดล้อมสังคมต่าง ๆ นั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงและมีประโยชน์มากยิ่งขึ้น เป็นช่วงวัยที่รู้ถึงการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิต

ขั้นที่ 8 ความมั่นคงสมบูรณ์ในชีวิตกับความสิ้นหวัง (Integrity vs. Despair)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 60 – 80 ปี นั่นคือ เป็นช่วงวัยของความชรา เป็นขั้นตอนพัฒนาการที่เดินทางมาอย่างยาวนานจนถึง ขั้นสุดท้ายของชีวิต มีความแตกต่างจากการพัฒนาในช่วงแรกของชีวิตเป็นอย่างมาก เป็นช่วงวัยที่ยอมรับทุกสิ่งที่ผ่านมาของชีวิต ต้องการความมั่นคงในจิตใจ ต้องการเผยแพร่ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ตนเองนั้นได้สะสมมาตลอดในชีวิตเพื่อที่จะเป็นประโยชน์ให้กับคนรุ่นหลังต่อไป ชอบมีการนึกถึงวันเก่า ๆ เบื่อหน่ายกับวันเวลา สนใจเรื่องสุขภาพของตนเองเป็นหลัก

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย ร่างกายมีการเสื่อมสภาพไปตามอายุอานาม เจ็บป่วยอยู่ตลอดเวลา
2. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา หลงลืม ความจำไม่ดี ความคิดริเริ่มที่อ่อนลง
3. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ มีไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์
4. พัฒนาการทางด้านสังคม เป็นวัยที่ให้ความสำคัญกับหลักศาสนา ใช้เวลาอยู่กับครอบครัว

3. แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น

3.1 ความหมายของคำว่าวัยรุ่น

วัยรุ่น หรือ “Adolescence” (Steinberg, 1966 อ้างถึงในสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2549) มาจากคำกริยาในภาษาละตินว่า “Adolescere” ช่วงเวลาของการเปลี่ยนการเจริญเติบโตที่รวดเร็วจากช่วงวัยเด็กไปสู่วัยรุ่น มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ อย่างมากมายในชีวิต ทั้งร่างกายที่เจริญเติบโตขึ้น สูงขึ้น น้ำหนักมากขึ้น เสียงที่มีความเปลี่ยนแปลงไปไม่เสนาะ คุ่นหู จิตใจที่มีความก้าวร้าวอยู่ตลอดเวลา มีความคิดที่หลากหลาย อารมณ์ที่ร้อนแรง

อีริกสัน (Erikson, 1968) ส่งผลต่อการทำให้วัยรุ่นนั้นมีความเข้าใจ บทบาทและการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจของตนเองนั้นได้ การเติบโตที่เกิดขึ้นนั้นจำเป็นต้องยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้าน ต้องมีการเตรียมความพร้อมในการรับมือ วางแผนชีวิตที่มีความเหมาะสมกับตนเองและสภาพความเป็นจริงที่ดำรงอยู่

สรุปได้ว่าความหมายของวัยรุ่น หมายถึง ช่วงเวลาแห่งการเติบโตที่อยู่ ช่วงคาบวัยระหว่างเด็กที่เตรียมความพร้อมไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทางด้าน ร่างกายและจิตใจ อารมณ์ไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งแสดงออกผ่านทางพฤติกรรมที่ถูกสั่งสมมาจากการ เรียนรู้ จากการลอกเลียนแบบ ไม่ว่าจะเป็นจากครอบครัว สังคม สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และสิ่งที่สำคัญ ของวัยนี้ คือการเรียนรู้และค้นหาตนเอง

3.2 พัฒนาการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น

วัยรุ่นที่อยู่ในช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม จากเด็กไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ เป็นช่วงเวลาเดียวที่เกิดการเปลี่ยนแปลงของชีวิต ไม่สามารถกลับมาสู่จุดเดิมได้ เป็นช่วงเวลาของการค้นหาตนเอง ที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของตน แบ่งออกเป็น 4 ประการ พรพิมล เจียมนาคินทร์ (2539) ได้แก่

- 1.) พัฒนาการทางด้านร่างกาย
- 2.) พัฒนาการทางด้านอารมณ์ ความหลากหลายทางอารมณ์ การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ที่มาจากฮอร์โมน ความเครียดได้ง่าย ฮอร์โมนที่มีความหลากหลายทำให้วัยรุ่นมีข้อความกังวลใจ เกิดการขาดความมั่นใจ
- 3.) พัฒนาการทางด้านสังคม วัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และพฤติกรรม วัยรุ่นต้องการอิสระทางความคิด อิสระการใช้ชีวิตในรูปแบบเขาที่เกิดจากการ เลียนแบบ หรือเสพมาจากสื่อต่าง ๆ มีความเป็นตัวของตัวเองสูงทำให้เกิดความขัดแย้งจากสิ่งที่เป็นและทำอยู่ต่างจากผู้ใหญ่ การคบเพื่อนและยึดเพื่อนเป็นสำคัญจึงเป็นการเรียนรู้และปรับตัว เขาต่อสังคม
- 4.) พัฒนาการทางด้านสติปัญญา เป็นช่วงที่สมองมีการเจริญเติบโต ทำให้วัยรุ่นมีการอยากรู้อยากลอง อยากรู้ทำทาสสิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา

สรุปได้ว่าพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น คือ มีการเปลี่ยนแปลง พัฒนาการต่าง ๆ ออกเป็น 4 ด้านพร้อม ๆ กัน ได้แก่ ทางด้านร่างกาย ทางด้านอารมณ์ ทางด้าน สังคม และทางด้านสติปัญญา ซึ่งในด้านพัฒนาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่นเองควรให้ความรู้และ ได้รับคำแนะนำอย่างใกล้ชิด เพื่อเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่การโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพร่างกายจิตใต้และอารมณ์ที่ดีได้

3.3 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่น

- 1.) วัยรุ่นกับครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีความสำคัญ ต่อการ พัฒนาช่วงวัยของเขา พัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจของแต่ละคนนั้น ก็มีความแตกต่างกัน ออกไป พื้นฐานครอบครัวที่ดีของวัยรุ่นก็จะส่งผลต่อชีวิตและการปรับตัวของเขา หากครอบครัวไหนที่

ไม่มีความสมบูรณ์ หรือครอบครัวที่มีปัญหาจะส่งผลให้เกิดปัญหากับวัยรุ่นได้ ครอบครัวที่เกิดการหน้าร้างกันพบว่า ก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมา เมื่อวัยรุ่นอยู่ในช่วงวัยที่เกิดการเรียนรู้และกำลังเติบโต เขาจะซึมซับปัญหาและพฤติกรรม การแสดงออกของคนที่ในครอบครัวออกมาอย่างสังคมภายนอกมากขึ้น ยิ่งก่อให้เกิดดารขาดความอบอุ่น ขาดการดูแลเอาใจใส่ ดังนั้นเพื่อเป็นการลดปัญหาทางสังคม พ่อแม่จึงวางตัวเพื่อช่วยลดสิ่งที่วัยรุ่นจะนำไปเป็นแบบอย่าง สร้างความรัก ความสัมพันธ์อันดีกับเขาเพื่อที่จะได้ให้เด็กนำสิ่งดี ๆ ติดตัวไป

2.) วัยรุ่นกับโรงเรียน โรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญสำหรับการบ่มเพาะหนึ่งที่มีความสำคัญต่อวัยรุ่น ทางด้านความคิด การพัฒนาสมองและพัฒนาการต่าง ๆ ใช้เวลามากกว่าเพื่อศึกษาและใช้ชีวิตในโรงเรียน สังคมที่โรงเรียนจึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างมากสำหรับวัยรุ่น เพื่อที่จะได้นำความรู้จากการศึกษาเล่าเรียน และประสบการณ์ชีวิต รวมถึงมิตรภาพระหว่างนี้ ไปปรับใช้ในชีวิตของตน การเรียนในสังคมการศึกษา จะสอนเขาให้รู้ถึง สิทธิ หน้าที่ ระเบียบ การช่วยเหลือคนอื่น บทบาทความเป็นผู้นำ และมีการพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสมอง ซึ่งเป็นรากฐานอันสำคัญของการใช้ชีวิตในสังคม เพื่อที่จะออกไปสู่โลกภายนอกที่กว้างขึ้น

3.) วัยรุ่นกับเพื่อน เพื่อนมีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับวัยรุ่น และวัยรุ่นเองก็ให้ความสำคัญกับเพื่อนมาเป็นอันดับต้น ๆ ของชีวิต และการเลือกคบเพื่อนในวัยรุ่นนี้ก็เป็นสิ่งสำคัญที่เป็นตัวแปรสำคัญ ที่นำไปสู่อนาคตของเขาในวัยรุ่นนี้ ส่วนใหญ่วัยรุ่นนั้นจะเลือกเพื่อนที่มีทัศนคติที่ตรงกัน มีความคล้ายกัน การมีกลุ่มหรืออยู่เป็นกลุ่มก้อน จะทำให้วัยรุ่นนั้นรู้สึกว่าคุณมีความเชื่อมั่น

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่น หลัก ๆ ประกอบไปด้วย วัยรุ่นกับครอบครัว วัยรุ่นกับโรงเรียน วัยรุ่นกับเพื่อน วัยรุ่นกับกิจกรรม ซึ่งแต่ละองค์ประกอบนั้นมีความสำคัญต่อชีวิตและพัฒนาการต่าง ๆ ของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก องค์ประกอบต่าง ๆ เป็นสิ่งที่หล่อหลอม เป็นพื้นฐานที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและการแสดงออกของวัยรุ่น

3.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของวัยรุ่น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของวัยรุ่นที่ประกอบด้วย ดังนี้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2545)

1.) ผู้รับการปรับพฤติกรรม หมายถึง ความพร้อมและความประสงค์ของผู้รับการปรับ หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมว่า ผู้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต้องมีความพร้อมและให้ความร่วมมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้น ๆ จะทำให้เกิดผลสำเร็จของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้

2.) สภาพแวดล้อม อาทิ เพื่อน ครู ผู้ปกครอง บิดามารดา บรรยากาศภายในของการเรียน บรรยากาศของโรงเรียนสถานศึกษา บรรยากาศของครอบครัว เป็นต้น ที่เอื้อประโยชน์ต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมากเพียงใด

3.) วิธีการปรับหรือเปลี่ยนพฤติกรรม วิธีการที่จะนำมาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นต้องมีความเหมาะสม มีวิธีที่ถูกต้องและสมควรเหมาะสมกับบุคคลนั้น ๆ ที่มีการแตกต่างกันออกไป และมีผู้เชี่ยวชาญที่คอยให้คำปรึกษาและแนะนำ

4.) การฝึกผู้ใกล้ชิดกับผู้ที่ได้รับการปรับหรือเปลี่ยนพฤติกรรม อาทิ ครู ผู้ปกครอง บิดา มารดา ควรมีการให้ความรู้ การอบรมสั่งสอน ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

3.5 ปัญหาเกี่ยวกับวัยรุ่น

วัยรุ่นถือได้ว่าเป็นวัยที่สำคัญที่สุด การก้าวผ่านช่วงเวลาในวัยนี้เป็นตัวแรกสำคัญที่ทำให้มองเห็นอนาคตของเขาเองได้ หากมีความหลงผิดหรือเดินผิดเส้นทางจะทำให้เขาหมดอนาคต หนทางที่มีดมน วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดปัญหาหลาย ๆ ด้าน ที่ตามมา ความตึงเครียด ความที่มีอารมณ์นิสัยใจคอที่ใจร้อน หัวหาญ ชอบความท้าทาย มีความต้องการทางเพศ

1.) ปัญหาด้านพัฒนาการ ปัญหาในด้านการปรับตัวในสังคมนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นต่อการปฏิบัติตัวของวัยรุ่นด้วยเช่นกัน วัยรุ่นมักจะขาดระเบียบวินัย การขาดความเคารพกฎและกติกาสอบทำตัวเด่นและมีปัญหาอยู่ เนื่องจากอยู่ในช่วงวันที่อยากรู้อยากลองและฮอร์โมนที่พลุกพล่านความคึกคะนองนั้น เพราะฉะนั้นผู้ปกครองพ่อแม่ควรที่จะดูแลบุตรหลานที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นอย่างใกล้ชิด สอนและสอดส่องพฤติกรรมของเขาให้อยู่ในครรลองคลองธรรมตามกฎระเบียบของสังคม เพื่อไม่ให้เกิดปัญหา

2.) ปัญหายาเสพติด

เป็นสิ่งที่วัยรุ่นนั้นมีความอยากรู้อยากลองมากที่สุด การได้ยินต่อกันมาถึงสรรพคุณ การที่ได้ลิ้มลองแล้วพบกับความสุขแค่เพียงชั่วคราวของวัยรุ่นนั้น เกิดจากการขาดสติ การที่ยับยั้งความคิดและความต้องการของตนเองไม่ได้ ยาเสพติดที่หลากหลายและมากมายที่ออกมาเพื่อตอบสนองและเจาะกลุ่มต่อวัยรุ่น

3) ปัญหาการทะเลาะวิวาทและใช้ความรุนแรง

ปัญหาการทะเลาะวิวาทในหมู่วัยรุ่น พบเจอได้หลากหลายมากในช่วงวัยนี้ ด้วยความที่เด็กวัยนี้มีความคึกคะนองและมีการลอกเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ มีแนวโน้มในการใช้

พฤติกรรมความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น การยกพวกตีกัน นักศึกษาต่างสถาบันที่เป็นคู่อริกัน และยิ่งอยู่ในช่วงวัยที่มีการศึกษาระหว่างกัน ยิ่งทำให้เกิดความรุนแรงได้

4.) ปัญหาทางเพศ

การเจริญเติบโตทางร่างกายของวัยรุ่น ทำให้เกิดพัฒนาการทางเพศ โดยมีฮอร์โมนเพศเป็นตัวกระตุ้นความรู้สึกนึกคิด ในเรื่องนี้ วัยรุ่นจึงมีความสนใจใคร่รู้เกี่ยวกับเรื่องเพศ ทั้งในเพศของตนและเพศตรงข้าม แต่เนื่องจากสังคมไทยยังไม่เปิดกว้าง ในเรื่องการศึกษาหาความรู้เรื่องเพศมากนัก ทำให้พ่อแม่สถานศึกษา ครูอาจารย์นั้นไม่มีความรู้และไม่มีความกล้า และหลีกเลี่ยงที่จะพยายามให้ความเข้าใจหรือสอนเรื่องดังกล่าวให้แก่วัยรุ่น “เมื่อโตขึ้นก็รู้เอง” ยิ่งเป็นสิ่งที่ทำให้วัยรุ่นอยากรู้อยากลอง ในปัจจุบันยังมีความหลากหลายทางสื่อที่วัยรุ่นใช้เสพ เพื่อเรียนรู้หรือหาข้อมูลด้วยตัวเอง โดยปราศจากการปรึกษาจากผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นทาง หนังสือ สื่อโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือทางอินเทอร์เน็ต เมื่อไม่ได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องจะทำให้เขาเกิดการหมกมุ่นครุ่นคิดเรื่องเพศ ไม่สามารถแยกแยะออกจากกันได้

5.) ปัญหาการอาชญากรรม และการกระทำผิดกฎหมาย วัยรุ่นที่เกิดปัญหาการก่ออาชญากรรม การทำผิดกฎหมาย มักจะมาจากครอบครัวที่ขาดความรัก ความเอาใจใส่ ขาดความอบอุ่น จึงทำให้เกิดเป็นข้อคับแค้นใจ ขาดการอบรมที่ดี จึงทำตัวเพื่อเรียกร้องความสนใจและไม่สร้างสรรคสิ่งที่เกิดประโยชน์ วัยรุ่นเหล่านี้มักจะมีที่ขาดความรู้ความสามารถ จนเกิดการหาเลี้ยงชีพด้วยอาชกรรม

6) การป้องกันปัญหาวัยรุ่น

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากวัยรุ่นเป็นผลมากจากการเลี้ยงดู และสภาพแวดล้อมของครอบครัววัยรุ่นนั้น ๆ ครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญมาก ๆ ที่คอยช่วยเหลือดูแลและช่วยป้องกันการลดการเกิดปัญหาต่อวัยรุ่นได้ พ่อแม่ควรดูแลเอาใจใส่ ต้องมีความเปิดกว้างในการเลี้ยงดูแล ชักจูงเด็กให้ไปในทิศทางตรงกันข้ามกับความขัดแย้งต่าง ๆ สร้างเสริมแนวทางให้เขา (พรพิมล เจริญนาคินทร์,2539)

สรุปได้ว่าปัญหาเกี่ยวกับวัยรุ่น นั้นมีมากมายหลายด้าน ซึ่งแต่ละด้านก็จะแตกต่างกันไป สิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุดในช่วงของด้านนี้ คือ ด้านอารมณ์เพราะวัยรุ่นมีการปรับเปลี่ยนฮอร์โมนในด้านนี้ทำให้เกิดอารมณ์ฉุนเฉียว ภาวะความแปรปรวนก่อให้เกิดปัญหาได้ ด้านถัดมา คือ ปัญหายาเสพติด วัยรุ่นจะมีความอยากรู้อยากทดลองเสพสิ่งเสพติดชนิดต่าง ๆ เป็นช่วงวัยที่คึกคะนอง คิดว่าการทำเป็นสิ่งนี้แล้วมีความมته่ ปัญหาการทะเลาะวิวาทและใช้ความรุนแรง ปัญหาทางเพศฮอร์โมนเพศเป็นตัวกระตุ้นความรู้สึกนึกคิด ในเรื่องนี้ วัยรุ่นจึงมีความสนใจ

ใคร่รู้เกี่ยวกับเรื่องเพศ และเนื่องจากเรื่องเพศในครอบครัวไทยเรามองว่าเป็นเรื่องที่น่าอาย ไม่มีวัฒนธรรมการสอน ให้ความรู้ ผู้ใหญ่ต่างบอกว่า “เมื่อโตขึ้นเราก็จะรู้เอง” ทำให้วัยรุ่นนั้นขาดความรู้ความเข้าใจและนำไปสู่การเป็นปัญหาของสังคมได้ เช่น การท้องไม่พร้อม โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ดังนั้น แนวทางป้องกันปัญหาวัยรุ่นไว้ว่า ต้องเริ่มแก้ไขจากครอบครัวเป็นอันดับแรก เพราะบ้านเป็นสภาพแวดล้อมเบื้องต้น ที่จะมีผลต่อความคิด การที่ครอบครัวเอาใจใส่ ให้ความรัก ความอบอุ่นแก่วัยรุ่นจะทำให้วัยรุ่นนั้นมีความเข้าใจต่อปัญหาต่าง ๆ และมีภูมิคุ้มกันที่จะใช้ชีวิตให้พ้นผ่านช่วงวัยรุ่นนี้ได้อย่างเป็นปกติสุข

4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัว

4.1 ความหมายของการปรับตัว

การปรับตัวเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ว่าในทิศทางใดทางบวกและลบให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของแต่ละคน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนและเป็นการปรับตัวต่อการอยู่รอดให้ได้

สุชา จันทน์เอม (2542) กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดเป้าหมาย

เปรมพร มั่นเสมอ (2545) กล่าวว่า การปรับตัวด้านจิตใจของคนนั้นเพื่อปรับและเปลี่ยนให้เกิดกับความต้องการในตัวเอง หรือให้หลุดพ้นจากปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่

ลักขณา สรวิวัฒน์ (2545) หมายถึง การปรับหรือการขัดเกลาพฤติกรรมจิตใจของตนเองให้เข้ากับสังคมหรือสิ่งที่ตนเองต้องการปรับตัวเข้ากับสิ่งนั้น ๆ เพื่อให้ถึงจุดหมายที่วางไว้ และไม่ก่อให้เกิดผลเสีย

วราภรณ์ ตระกูลสุชาติ (2543) การปรับตัว หมายถึง สิ่งที่คนนั้น ๆ บุคคลนั้น ๆ ใช้เป็นวิธีการในการปรับตัวต่อสิ่งที่ตนเองนั้นกำลังพบเจอ ไม่ว่าจะปัญหาอุปสรรคใด ๆ ก็ตามแต่ เพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์ใจ และคลายความวิตกกังวลใจออกไป ตามสภาพแวดล้อมนั้น ๆ หากปล่อยไว้นานหรือไม่ได้รับการรักษาและการปรับตัว อาจเกิดเป็นปัญหาทางด้านร่างกายและจิตใจได้

ชาติรี ลักษณะศิริ (2546) การปรับและเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมต่าง ๆ ที่รับรู้ถึงการมีปัญหามา และต้องการที่จะปรับเปลี่ยนสิ่งเหล่านี้เพื่อให้เกิดความสบายใจ

Grasha และ Kirschenbaum (1980 : 49) กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึงวิธีการต่าง ๆ ที่บุคคลจัดการกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิต เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

สรุปได้ว่า การปรับตัว คือ กระบวนการ ผลของความพยายามการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่มีอยู่ เพื่อที่จะทำให้ สามารถรับมือต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความรู้สึกนึกคิด สามารถอยู่กับสิ่งแวดล้อมได้

4.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว

4.2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ

Havighurst (1972 : 42) สิ่งที่จะก่อให้เกิดพัฒนาการวัยรุ่นที่ปรับตัวได้สำเร็จนั้น ต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามขั้นตามตอนต่าง ๆ โดยใช้เป้าหมายหรือการตั้งความคาดหวังไว้ มีดังนี้ กุญชรี้ คำชาย (2530)

1. ต้องมีการยอมรับถึงลักษณะทางด้านร่างกายของตนเอง วัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จึงต้องมีการปรับตัวและยอมรับต่อสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปโดยตลอด
2. การยอมรับสภาพของตนเองและบทบาททางเพศที่ตนเองเป็น ในปัจจุบันนี้ ภายในสังคมมีความหลากหลายทางเพศอยู่มาก และมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล การยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็นและจัดการต่อความรู้สึก การวางตัวให้เหมาะสม
3. ความต้องการอิสระในมิติต่าง ๆ เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่เริ่มจากเด็กไม่ผู้ใหญ่วัยรวมถึงอยู่ในช่วงของการเรียนรู้และการปรับตัวต่อช่วงวัยรุ่นไปสู่ผู้ใหญ่ ดังนั้นจึงต้องมีความต้องการที่จะเป็นอิสระต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด การใช้ชีวิต และการไม่ต้องการให้ใครมาบังคับ และไม่ต้องการอยู่ในกฎเกณฑ์ ครอบครัวต้องทำความเข้าใจในความคิดของเขา และเด็กเองต้องไม่เอาแต่ใจของตนมากจนเกินไป
4. การสร้างความสัมพันธ์กับคนในเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ
5. การแสวงหาค่านิยม
6. การพัฒนาทางด้านสติ สัมผัสปัญญา และพัฒนาการทางด้านสมอง
7. การรู้จักความชอบของตัวเองเพื่อนำไปสู่การเลือกเส้นทางที่จะใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อคืนรงต่อความเป็นอยู่
8. การมีส่วนร่วมและการรู้จักรับผิดชอบต่อสังคมและสาธารณะ

4.3 สาเหตุการปรับตัว

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2539) กล่าวว่า ปัญหาต่าง ๆ เกิดจากสาเหตุที่มีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละปัญหาที่มาจากสภาพแวดล้อม ทุกคนย่อมเกิดการปรับตัวต่อภาวะปัญหาที่ตนเองนั้นเผชิญอยู่ตรงหน้า เพื่อให้ความเครียด ความกดดัน ความกังวลใจที่มีอยู่นั้น ค่อย ๆ ได้รับการขจัดออกไปจากร่างกาย ทำให้เกิดการปรับตัว

กันยา สุวรรณแสง (2542) กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการปรับตัวว่าเกิดจากปัจจัยต่อไปนี้

1. ความต้องการ เป็นสิ่งที่ต้องดิ้นรนถึงความต้องการที่จะใช้ชีวิต
2. แรงกระตุ้นจากสังคม สังคมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงต้องเกิดการดิ้นรนให้คงอยู่ เพื่อหาวิธีการปรับตัวจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น
3. ความต้องการและทัศนคติของตนนั้นเปลี่ยนไป จึงต้องดิ้นรนเพื่อให้เกิดการตอบสนองของตนเอง

ศุภลักษณ์ จารุรัตน์จามร (2532) ได้อธิบายสาเหตุของการปรับตัวไว้ว่าสาเหตุที่ทำให้บุคคลต้องเกิดการปรับตัวมี 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. ทางกายภาพ เช่น สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง ความร้อน ความหนาวเย็น ที่ต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย
2. ทางจิตวิทยา เช่น สิ่งที่เราหันไปไม่ถึงจึงมุ่งหมาย เกิดความกลัว ความกระหาย และมีความไม่สบายต่อจิตใจ

สรุปได้ว่า สาเหตุของการปรับตัว นั้นมีหลากหลายปัจจัยของแต่ละบุคคลและหลากหลายสาเหตุ ซึ่งสาเหตุที่ปรับตัวนั้นเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เพื่อคลี่คลายสภาวะทางด้านร่างกายและจิตใจ

4.4 ลักษณะของการปรับตัว

1. ลักษณะของการปรับตัวที่ดี

ดวงแข วิทยาสุนทรวงศ์ (2541) กล่าวว่า การปรับตัวที่ดี ต้องมีความเข้าใจในตนเอง สามารถปรับตัวต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ซึ้งใจได้เป็นอย่างดีและเข้าได้กับในทุก ๆ สิ่ง ที่ตนเองมี ปัญหา การมีความกล้าหาญ การเผชิญต่อปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อย่างชาญฉลาด ผ่านการควบคุมพฤติกรรม อารมณ์ของตนเองนั้นได้เป็นอย่างดี และมีความเหมาะสมไม่ทำร้ายผู้อื่น ไม่ทำร้ายสุขภาพ ไม่ทำร้ายสังคมและสิ่งแวดล้อม

วีณา อินทริยงค์ (2541) กล่าวถึง ลักษณะของวัยรุ่นที่ปรับตัวได้ดี ดังนี้

1. รู้จักตนเองได้เป็นอย่างดี รู้ถึงความต้องการของตนเอง ทราบถึงสิ่งที่ตนปรารถนาหวัง ควบคุมตนเองต่อการปรับตัวได้
2. ความรู้สึกถึงการเคารพตนเอง เชิดชูและให้ค่าแก่ตนเอง จะทำให้มีความมั่นใจ มีความเชื่อมั่นและไปถึงสิ่งที่คาดหวังได้

3. ความอบอุ่นที่ควรจะได้รับ เมื่อมีความรู้สึกถึงความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิต จะส่งผลต่อการปรับตัวได้ดี

4. สามารถให้ความรักและได้รับความรักที่ดี สร้างความสัมพันธ์ที่ดีงาม รักคนอื่น ให้เป็นจะได้รู้ถึงความต้องการและการปรับตัวต่อสิ่งต่าง ๆ และคนอื่นได้ เป็นอย่างดี

5. ไม่ตั้งและเครียดหรือกดดันตนเองมากเกินไป การปรับตัวที่เกินขีดจำกัด ของตนเอง ก่อให้เกิดความทุกข์ และไม่มีความสุขและความพยายามที่จะนำไปสู่การปรับตัวได้

(วรารภรณ์ ตระกูลสุทธิ, 2543) กล่าวว่า ลักษณะของบุคคลที่ปรับตัวได้ดี เป็นบุคคลที่มีลักษณะ ดังนี้

1. รู้จักตัวตนของตัวเองเป็นอย่างดี ไม่มีอคติ
2. ยอมรับในสิ่งที่ตัวเองมีและสิ่งที่ตัวเองเป็นอยู่
3. รับฟังผู้อื่น มีความคิดในด้านบวก มองโลกในแง่ดี
4. มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กดดันตัวเองจนเกินไป
5. ควบคุมตัวเองให้ได้และต้องมีความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient : EQ) ที่จะแสดงออกมาเพื่อใช้ในการปรับตัวที่เกิดขึ้นได้

6. แก้ปัญหาด้วยการใช้สติปัญญา งดการใช้ความรุนแรง
สรุปได้ว่า ลักษณะของการปรับตัว สามารถเป็นอย่างดี ถ้าเผชิญปัญหาและอุปสรรคปรับตัวให้เข้ากับลักษณะความเป็นอยู่ตามสภาพแวดล้อมในสังคมได้อย่างมีสติ มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้

4.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัว

นิภา นิธยานน (2530) การปรับตัวและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่าง ๆ 3 ประการ ได้แก่

1. สภาพทางกายภาพในทางชีววิทยา สิ่งที่ดีตัวเรามาในแต่ละบุคคล
2. สภาพแวดล้อม เช่น ความรู้สึกของคนแต่ละคนที่มีแตกต่างกันไป ความหนาว ความร้อน ที่แต่ละคนทนต่อการเปลี่ยนแปลงของอากาศได้ไม่เท่ากัน

3. สภาพความเข้าใจในตัวเอง

สิริชัย ประทีปฉาย (2537) 1. การเข้าใจถึงสภาพปัญหาที่เป็นจริงและการอ่านสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เป็นจริง เพื่อที่จะนำไปแก้ไขให้ถูกต้องได้

2. การเป็นมิตรที่ดีกับผู้อื่นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีช่วยให้ได้รับการช่วยเหลือจากคนอื่นได้ด้วยความรัก

3. การที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ดีและเอาใจใส่จากครอบครัว ทำให้สามารถรับมือต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี

4. ใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมานำมาปรับใช้และอ่านสถานการณ์ที่เคยกับตัวเองให้เกิดประโยชน์

5. มีสติ ปัญญาอยู่เสมอ

6. ต้องใช้เวลาในการเป็นตัวช่วยต่อการปรับตัวและการแก้ปัญหา

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของบุคคล ได้แก่ สภาพร่างกายและความคิดของตนเอง รวมถึงสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวในขณะนั้นด้วย การยอมรับตนเอง การยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลง มีความคิดริเริ่มที่จะนำไปสู่การปรับตัว จะทำให้เกิดการปรับตัวได้อย่างดี

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัว

พรพิมล พลครบุรี (2554) ศึกษาเรื่อง ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรีการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อความสามารถในการปรับตัวทางสังคม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ นักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างการปรับตัวทางสังคมในทางลบต่อการปรับตัวทางสังคม จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่าภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ นักเรียนมีความสามารถที่จะปรับตัวได้เป็นอย่างดีต่อการปรับตัวทางสังคมที่เกิดขึ้นมากกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ โดยมีนัยยะที่สำคัญทางสถิติที่เกิดขึ้น คือ ระดับ 0.1

จิตาภา ผูกพันธ์และคณะ (2562) ได้ศึกษาถึง สุขภาวะทางจิตของเด็กวัยรุ่นที่ครอบครัวแยกทาง : การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา Psychological Well-Being of Adolescence in Broken Family: Descriptive Phenomenology สังคมในปัจจุบันนี้ของเรามีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ดังนั้นการหย่าร้างของสามีภรรยาที่มาจากปัญหาทางสังคมก็มีภาพที่สูงขึ้นอย่างน่าตกใจเช่นเดียวกัน เด็กต้องตกอยู่ในสภาพการหย่าร้างของครอบครัวสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อเด็กอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงต้องศึกษาถึงสุขภาวะจิตใจของเด็กเป็นการศึกษาในเชิงพรรณนา ของ Hussori มีจุดมุ่งหมาย เพื่ออธิบายสุขภาวะทางจิตวัยรุ่นที่มา

จากครอบครัวที่เกิดการหย่าร้างกัน จำนวน 50 คน ครอบครัวที่เกิดการหย่าร้างในจังหวัดมหาสารคาม เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

- 1) การยอมรับซึ่งในตนเองตามสภาวะทางจิตของตน
- 2) การมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น
- 3) การจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ
- 4) จุดประสงค์ในชีวิต

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีการอบรมเลี้ยงดูบุตร

เกศินี เกิดอนันต์ (2539) ได้ศึกษาถึง การศึกษาการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวที่มีผู้ปกครองคนเดียว ในเขตกรุงเทพมหานคร มีจุดประสงค์เพื่อ ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยอนุบาลและศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยอนุบาล ในกรุงเทพมหานครของครอบครัวที่มีมารดาเป็นผู้ปกครองเพียงคนเดียว การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาครอบครัวที่เป็นกรณีศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า หลังการหย่าร้างที่เกิดขึ้น แม่จะพาลูกกลับไปอยู่กับครอบครัวเดิมของตนเองและคนอื่น ๆ ก็มีบางส่วนที่จะเลี้ยงดูบุตรของตนเองด้วย และมีส่วนหนึ่งที่ต้องเลี้ยงดูคนเดียวและหาที่พักอาศัยใหม่ หลังการหย่าร้างพบเจอปัญหาอย่างมาก ที่ต้องเลี้ยงดูบุตรคนเดียว และภายหลังการหย่าร้างต้องรับผิดชอบลูกแต่เพียงลำพัง ทำให้ครอบครัวเดิมของตนเองนั้นมีความลำบากทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์กับอดีตสามีนั้นไม่สามารถมีความสัมพันธ์ต่อกันได้ ลูกเริ่มมีปัญหาที่หลากหลายให้เห็นมากขึ้นหลังจากการหย่าร้าง

ณัฐชลิยา ถาวร (2558) ได้ศึกษาถึง การศึกษากระบวนการเสริมพลังของแม่เลี้ยงเดี่ยวสู่การเป็นจิตอาสา จำนวน 6 คน มีวัตถุประสงค์ ศึกษาความเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ต้องเดินบนเส้นทางนี้อย่างลำพัง ศึกษากระบวนการที่ทำให้เกิดพลังแก่เขา

ผลการศึกษาพบว่า ชีวิตก่อนแต่งงานนั้นและการก่อนกลายมาเป็นคุณแม่เลี้ยงเดี่ยวที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครนั้นมีสภาพทางสังคมที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะด้านสังคม การศึกษา อาชีพที่ทำงาน การที่ชีวิตคู่ไม่สามารถฟันฝ่าปัญหาอุปสรรคในชีวิตไปได้ จนนำไปสู่การก่อให้เกิดกระบวนการการหย่าร้างได้ และกลับกลายมาสู่การเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวอย่างเต็มรูปแบบก่อนการเข้ามาสู่ระบบการเสริมพลังนั้น มีความเครียดในระดับที่มาก จนส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านร่างกายและทางด้านจิตใจ และการดำเนินชีวิตจในในรูปแบบต่าง ๆ แต่เมื่อเข้ามาสู่ระบบกระบวนการเสริมสร้างพลังให้แก่ตน ทำให้มีช่องทางของการแก้ไขปัญหาได้ มีการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ

มากมาย คุณแลดู สร้างเสริมการเลี้ยงดูที่ถูกต้องในชีวิต การเป็นแม่จิตอาสา นั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น เป็นแรงและพลังขับเคลื่อนที่สำคัญอย่างมาก กานรได้รับการยอมรับจากสังคม ทำให้การดำเนินการไปที่เข้มแข็งและมีความสุข ภาคภูมิใจต่อตนเอง

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัย เรื่องการศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาผลกระทบทางจิตใจของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว 2. เพื่อศึกษาแนวทางการปรับตัวของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. ระเบียบวิธีการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว ในครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงสามารถแบ่งประชากรและกลุ่มตัวอย่างออกเป็นดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

คือ วัยรุ่นระหว่าง 18-20 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ครอบครัวหย่าร้าง

ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

คือ บุตรที่เป็นวัยรุ่นที่มีอายุ 18-20 ปี เนื่องจากวัยรุ่นที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป เป็นช่วงวัยที่ยอมรับ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สามารถคิดวิเคราะห์และมองการไกล มีเหตุผล มีจุดยืนของตนเองและเข้าใจผู้อื่น สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี รสวันต์ อารีมิตรและคณะ (2559) ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเลือกใช้วิธีการการสุ่มตัวอย่างแบบบอลล์หิมะ (Snowball sampling)

การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.) กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นที่ผู้วิจัยศึกษาในครั้งนี้ส่วนใหญ่อยู่ในวัยเรียน ดังนั้นผู้วิจัยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ และนิสิต นักศึกษา เพื่อสามารถพูดคุย และเข้าถึงข้อมูลได้

2.) ผู้วิจัยทำการติดต่อหากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธี Snowball อาศัยข้อมูลจากอาจารย์ เพื่อน และผู้ให้ข้อมูลคนก่อน ๆ เพื่อหากกลุ่มตัวอย่างต่อกันไปเรื่อย ๆ

3.) ผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์ พูดคุยและสอบถามข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความพร้อมทางด้านจิตใจและผู้ที่จะพร้อมให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย เพื่อที่สามารถได้ข้อมูลอย่างลึกซึ้งและสะท้อนชีวิตของบุตรที่พ่อแม่หย่าร้างได้อย่างสมบูรณ์

2. ระเบียบวิธีการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย เรื่องการศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว ในครั้งนี้ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความถูกต้องและได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ใช้วิธีเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูล สำหรับเหตุผลการใช้วิธีการวิจัยดังกล่าวนี้ เพื่อให้เหมาะสมกับการศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว เทคนิควิธีการวิจัยประกอบด้วย การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (documentary data) การสัมภาษณ์ (interview) และการสังเกต (observe method) ดังนี้

1.) เอกสารที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎี ทั้งที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ตำรา บทความทางวิชาการ เอกสารของราชการและองค์การเอกชนหนังสือ งานค้นคว้าวิจัย บทความ หนังสือพิมพ์ และรายงานสถิติต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

2.) การเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นวัยรุ่นที่มีอายุ 18-20 ปี ซึ่งเป็นบุตรที่ได้รับผลกระทบทางจิตใจและต้องปรับตัวจากการหย่าร้างของครอบครัว ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน

3.) การสัมภาษณ์ (interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว

4.) การสังเกต (Observe) โดยผู้วิจัยการสังเกตการสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structured Observation) โดยผู้วิจัยจะทำการสังเกตผู้ที่ให้สัมภาษณ์ จะสังเกตพฤติกรรม และปฏิกิริยา

พฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกมาของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลที่น่าไปสู่ผลการศึกษา

2.1 ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยนี้

1.) การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวคิดและทฤษฎีเป็นแนวทางในการวิจัย และใช้สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็น เพื่อใช้ในการศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว

2.) กำหนดหัวข้อเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

3.) สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการให้คณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมเครื่องมือวิจัย

4.) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นบุตรที่ได้รับผลกระทบทางจิตใจและต้องปรับตัวจากการหย่าร้างของครอบครัว

5.) วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต จัดหมวดหมู่ให้เป็นระบบตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

6.) นำเสนอข้อมูลทีวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้ว

7.) สรุปผล อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์ประกอบการสังเกตการสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structured Observation)

โดยผู้วิจัยจะทำการสังเกตผู้ให้สัมภาษณ์ จะสังเกตพฤติกรรม และปฏิกิริยาพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกมาของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลที่น่าไปสู่ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลกิจวัตรประจำวัน ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นคำถามที่มีเป็นคำถามปลายปิด (Close ended question)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับผลกระทบก่อนหลังการหย่าร้างของครอบครัว เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Question)

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการปรับตัวหลังจากครอบครัวหย่าร้าง

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1 การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

เป็นการสัมภาษณ์ที่ใช้เพียงประเด็นหรือหัวข้อที่กำหนดขึ้นมาอย่างกว้าง ๆ เพียงประเด็นหลัก ๆ ส่วนประเด็นย่อยมีการเพิ่มเติมระหว่างการสนทนา โดยผู้สัมภาษณ์สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ ไม่มีการเรียงลำดับคำถามไว้แน่นอนตายตัว ไม่จำเป็นต้องถามคำถามเหมือนกันทุกคน ทำให้เกิดความยืดหยุ่น และเปิดกว้าง มากกว่าแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและลึกซึ้งในการนำมาพิจารณาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเหมาะกับผู้สัมภาษณ์ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญมากในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบดังนี้

- 1) กำหนดประเด็นและหัวข้อหลักในการสัมภาษณ์
- 2.) สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัวและศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นออกแบบและกำหนดลักษณะของแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
- 3.) นำแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการสุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพ จากนั้นผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
- 4.) เมื่อได้แบบสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมากำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยมีขั้นตอน ดังนี้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการขอวิจัยในมนุษย์ เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยจะถามความยินยอมของผู้ให้ข้อมูล หากผู้ให้ข้อมูลให้ความยินยอม ผู้วิจัยจะนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการแบบ Snowball จำนวน 10 คน

5.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร

ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าประเด็นที่เกี่ยวกับการหย่าร้างของพ่อแม่ที่ส่งผลต่อบุตร และบุตรในครอบครัวที่พ่อแม่มีการหย่าร้างจากการศึกษาที่ผ่านมา รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย ชาว เอกสารการศึกษา หนังสือ รายงานการวิจัย

วิทยานิพนธ์ บทความภาษาไทยและบทความจากต่างประเทศ ที่มีความเชื่อมโยงชี้ให้เห็นถึงประเด็นที่ต้องการจะศึกษา

5.2 การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

เป็นการสัมภาษณ์ที่ใช้เพียงประเด็นหรือหัวข้อที่กำหนดขึ้นมาอย่างกว้าง ๆ เพียงประเด็นหลัก ๆ ส่วนประเด็นย่อยมีการเพิ่มเติมระหว่างการสนทนา โดยผู้สัมภาษณ์สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ ไม่มีการเรียงลำดับคำถามไว้แน่นอนตายตัว ไม่จำเป็นต้องถามคำถามเหมือนกันทุกคน ทำให้เกิดความยืดหยุ่น และเปิดกว้าง มากกว่าแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและลึกซึ้งในการนำมาพิจารณาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเหมาะกับผู้สัมภาษณ์ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญมากในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

5.3 การสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structured Observation)

โดยผู้วิจัยจะทำการสังเกตผู้ให้สัมภาษณ์ จะสังเกตพฤติกรรม และปฏิบัติการ พฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกมาของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลที่น่าไปสู่ผลการศึกษา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมที่ได้จาก การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตแล้วผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ออกเป็น ดังนี้

6.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

โดยการจัดกลุ่มข้อมูล (Categories) เนื้อหาที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ทำการเชื่อมโยงเนื้อหาแต่ละส่วนเข้าด้วยกันเพื่อหาข้อสรุป (proposition) ทั้งในภาพรวมและส่วนย่อยของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

6.2 ผู้วิจัยมีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique)

เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจดบันทึกมาแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องเพียงพอและความเชื่อถือได้ของข้อมูลว่าจะสามารถตอบปัญหาของการศึกษาได้อย่างครบถ้วน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ซึ่งจะทำให้การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้อง

สุภางค์ จันทวานิช (2553, หน้า 128-130) กล่าวถึง ความสำคัญของการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพไว้ว่า ในการวิจัยเชิงคุณภาพเรามักจะได้ยินเสมอว่า มีผู้สงสัยในความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของข้อมูล เพราะแคลงใจในความลำเอียงของนักวิจัยที่อาจเกิดขึ้นเมื่อได้ไปคลุกคลีกับปรากฏการณ์และผู้ให้ข้อมูล นักวิจัยเชิงคุณภาพ

ตระหนักดีถึงข้อสงสัยนี้ และได้วางมาตรการที่จะป้องกันความผิดพลาด นั่นคือ การตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์ ในที่นี้ผู้วิจัยได้ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) โดยใช้วิธี

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมทั้งนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วยอ้างอิงถึงโดยตรงเกี่ยวกับที่มาของข้อมูลไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าหรือข้อมูลทางเอกสาร

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยเรื่องการศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัวข้อมูลที่ได้รับจากคำบอกเล่าและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลของวัยรุ่นที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยทั้งกันทั้งสิ้น 10 คน วัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 18-20 ปี เลือกใช้วิธี เลือกใช้วิธีการการการสุ่มตัวอย่างแบบบอลล์หิมะ (Snowball sampling) แต่เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่ารายละเอียดในการสัมภาษณ์มีข้อมูลและเนื้อหาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันผู้ให้ข้อมูลต่างประสบพบเจอกับปัญหาและสภาวะการหย่าร้างของครอบครัวที่คล้ายคลึงกันมาก ทำให้เกิดจุดอิมตัวของข้อมูล ผู้วิจัยจึงเลือกผลการสัมภาษณ์ที่มีความน่าสนใจ ผลการสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย และคิดว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยนี้ จึงทำให้ในส่วนของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน ซึ่งประกอบไปด้วย วัยรุ่นหญิงที่มีอายุ 18 ปี จำนวน 2 คน วัยรุ่นหญิงที่มีอายุ 19 ปี จำนวน 3 คน วัยรุ่นหญิงที่มีอายุ 20 ปี จำนวน 2 คน วัยรุ่นชายที่มีอายุ 18 ปี จำนวน 1 คน และวัยรุ่นชายที่มีอายุ 20 ปี จำนวน 2 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายของข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว และเพื่อศึกษาแนวทางการปรับตัวของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว ประกอบไปด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ในช่วงก่อนการหย่าร้างของครอบครัว

ส่วนที่ 3 สถานการณ์ในช่วงการหย่าร้างของครอบครัว

ส่วนที่ 4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการหย่าร้างของครอบครัว

ส่วนที่ 5 การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการหย่าร้างของพ่อแม่

2. การวิเคราะห์ภูมิหลังครอบครัวผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว

2.1 ผลกระทบทางจิตใจของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว

2.2 แนวทางการปรับตัวของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว

4.1 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว และเพื่อศึกษาแนวทางการปรับตัวของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว

กรณีศึกษาคนที่ 1

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

นางสาวเอ(นามสมมติ) วัยรุ่นหญิงอายุ 19 ปี กำลังศึกษามหาวิทยาลัยรัฐแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร อาศัยอยู่กับแม่เพียงสองคน เนื่องจากเธอมีกันอยู่สองคนแม่ลูกทางด้านครอบครัวแม่ประกอบอาชีพเย็บผ้าโหลขาย มีเพียงแต่แม่คนเดียวที่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเรียน และเธอก็ทำงาน 파트ทามระหว่างเรียน

จากการพบเจอกันครั้งแรกเธอมีใบหน้าที่ไม่ยิ้มแย้ม ลักษณะท่าทางเหมือนคนคิดอะไรอยู่ตลอดเวลา ผู้วิจัยจึงได้เริ่มทำความคุ้นเคย สอบถามสาระทุกข์สุขดิบเรื่องต่างๆ ก่อนที่จะดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อสร้างความคุ้นเคยและทำให้บรรยากาศในการสัมภาษณ์เป็นกันเองมากขึ้น ทำให้เธอเริ่มชวนผู้วิจัยเข้าถึงคำถามคำสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ในช่วงก่อนการหย่าร้างของครอบครัว

ชีวิตหนูก็เป็นปกติไม่ต่างจากคนทั่วไป บ้านเรามีฐานะปานกลาง พ่อกับแม่เป็นคนต่างจังหวัดทั้งคู่ ตอนเขาแต่งงานจึงตัดสินใจย้ายมาอยู่กรุงเทพฯ ด้วยกัน ทำให้หนูเกิดและโตที่กรุงเทพฯ ตั้งแต่เด็ก ๆ แล้ว ด้วยตอนที่หนูยังเด็กหนูไม่สนใจหรือคิดว่าเขาทะเลาะกันเลย พ่อจะออกไปทำงานตั้งแต่เช้า ส่วนแม่เย็บผ้าอยู่บ้านส่วนใหญ่ทำให้หนูก็สนิทกับแม่มากกว่า เพราะเขาอยู่บ้านตลอด ก่อนช่วงที่เขาจะหย่ากันด้วยความที่หนูก็ยังเด็กแต่ก็พอรู้ว่าเขาทะเลาะกันอยู่บ้าง พ่อชอบกลับมาบ้านช้า พร้อมทั้งเขาเมากลับบ้านตลอดแทบทุกวัน หลังเลิกงานเขาจะไปดื่มกับลูกน้อง ทำให้เวลากลับมาบ้านเขาก็ทะเลาะกับแม่อยู่บ่อย ๆ บางทีเขากลับมาดึกมากหนูก็ไม่ค่อยเจอหน้าเขาเลยเพราะว่าเขานอนไปแล้ว บางทีหนูรู้สึกกลัวเพราะเวลาเขากลับมาช่วงดึก ๆ เขากับแม่จะทะเลาะกันเสียงดัง (เอ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2565)

นางสาวเอบอกว่าก่อนพ่อของแม่เธอจะหย่าร้างกันชีวิตของเธอก็เหมือนกับชีวิตเด็กฐานะปานกลางทั่วไป เธอเป็นลูกสาวคนเดียว พ่อกับแม่ของเธอบ้านอยู่ที่ต่างจังหวัดเมื่อแต่งงานกันทำให้ทั้งคู่ตัดสินใจมาอยู่ที่กรุงเทพฯ ทำให้นางสาวเออยู่กรุงเทพฯ มาตั้งแต่กำเนิด และช่วงก่อนที่พ่อกับแม่ของนางสาวเอจะหย่ากัน นางสาวเอเคยเห็นพ่อกับแม่ทะเลาะกันบาง ตอนที่เธอหลับไปแล้วแต่พ่อของเขามาชกช่วงดึก ๆ และทะเลาะกันกับแม่ แต่ด้วยตอนนั้นนางสาวเอยังเด็กเลยไม่ได้สนใจถึงการทะเลาะกันของพ่อกับแม่

ส่วนที่ 3 สถานการณ์ในช่วงการหย่าร้างของครอบครัว

พ่อกับแม่เลิกกันตอนนั้นหนูอยู่ ป.6 อายุประมาณ 11-12 ปี ตอนนั้นจากที่หนูไม่ค่อยสนใจที่พ่อกับแม่ทะเลาะกัน หนูเริ่มรู้สึกเอะใจว่ามันไม่ค่อยปกติแล้ว แม่มานอนกับหนูด้วยบ่อย ๆ บอกว่าทะเลาะกับพ่อบ้าง ไม่อยากนอนกับพ่อบ้าง และในช่วงนั้นเหมือนที่บ้านมีปัญหาเรื่องการเงิน จากปกติพ่อกับแม่จะซื้อของเล่น ซื้อของขวัญวันเกิดให้แต่ช่วงนั้นเขาไม่ให้อะไรเลย มันดูไม่ปกติจากที่เคยเป็นอยู่เลย พ่อกับแม่ทะเลาะกันหนักขึ้นเรื่อย ๆ จนหนูมารู้ทีหลังว่าพ่อเขานอกใจแม่ และเอาเงินที่แม่เก็บไปซื้อของให้ผู้หญิงคนนั้นจนหมด หลังจากนั้นแม่ก็มาบอกหนูว่าเขาทนไม่ไหวแล้ว เขาไม่สามารถที่จะใช้ชีวิตร่วมกันกับพ่อได้อีก ไม่ใช่แต่เรื่องพ่อกับแม่ เขาชอบกินเหล้าเมา อาละวาด เคยทำร้ายร่างกายแม่ด้วย เอาเงินเก็บที่เก็บร่วมกันมาไปใช้กับคนอื่นจนหมด แม่เป็นคนมาบอกหนูก่อนเองว่าเขาจะเลิกกันนะ ให้อนุอยู่กับเขา ตอนนั้นหนูก็เสียใจนะ มันเศร้ามาก ๆ เราไม่รู้จะทำยังไง คิดแค่แบบเขาจะเลิกกันแล้ว แล้วเราล่ะ ? ทำไมเราอยากอยู่ทั้งกับพ่อกับแม่ ด้วยความที่เป็นเด็กหนูยังไม่เข้าใจอะไรมากนัก ทำไมแม่ต้องหย่า ไม่เข้าใจถึงความรู้สึก การโดนนอกใจหรือหักหลังอะไรขนาดนั้น เหมือนพ่อเขาไม่ยอมเลิกกับแม่ เขาทะเลาะกัน รังแม่ไว้แต่แม่หนูเป็นคนตัดสินใจเลิกและย้ายหนูออกมา และพากลับไปบ้านต่างจังหวัดอยู่ประมาณ 1 ปี กว่า ๆ ได้มั้ง พ่อเขาก็ตามมาง้อมาหาหนูที่บ้านกับแม่ที่ต่างจังหวัดในช่วงแรก ๆ หลังจากนั้นเขาก็ไม่ค่อยมาหาแล้ว และก็นาน ๆ ทีเขาถึงจะโทรมา หลังจากตั้งแต่ที่เขาเลิกกันหนูก็ไม่ค่อยได้สนิทกับพ่ออีกเลย (เอ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2565)

จากลักษณะท่าทางในระหว่างการให้สัมภาษณ์ของนางสาวเอ(นามสมมติ) เมื่อเล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเธอมีน้ำเสียงที่มีความเศร้า มีท่าทางเหม่อลอยในขณะที่ให้สัมภาษณ์เล็กน้อย เธอบอกว่าเนื่องจากพ่อกับแม่เลิกกันไปตั้งแต่เธออยู่ ป.6 ทำให้เมื่อโตขึ้นมาจึงไม่ค่อยมีใครถามเรื่องครอบครัวหรือถามหาพ่อของเธอซัก จากการหย่าร้างของครอบครัวนางสาวเอ(นามสมมติ) พบว่าสาเหตุที่ทำให้ครอบครัวหย่าร้างคือ มีปัญหาด้านเศรษฐกิจของครอบครัว พ่อของเธอนอกใจแม่ ชอบกินเหล้าเมา อาละวาด รวมไปถึงการทำร้ายร่างกายแม่ของเธออีกด้วย หลังจากเลิกกันนางสาวเอ(นามสมมติ) ก็ใช้ชีวิตอยู่กับแม่เพียงลำพังมาตลอดสองคน

ส่วนที่ 4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการหย่าร้างของครอบครัว

ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงมาก ๆ ตั้งแต่เรื่องของการเดินทางปกติพ่อจะเป็นคนไปส่งเดินทางไปโรงเรียนโดยรถส่วนตัว หลังจากเขาหย่ากันหนูต้องหัดเริ่มไปโรงเรียนเอง เราไม่มีรถแล้วจากที่เราเคยอยู่บ้านเช่าหลังใหญ่หน่อย แม่ต้องพาหนูมาเช่าห้องพักอยู่ เหมือนอะไร ๆ ต้องประหยัดลง เพราะแม่หาเงินส่งเราคนเดียว ค่ากินค่าอยู่ ตั้งแต่เลิกกันพ่อก็กี่ไม่เคยส่งเงินหรือมาหาอีกเลย เพราะเหมือนเขาไปมีครอบครัวใหม่เขาไปเจอกับผู้หญิงคนใหม่ ส่วนแม่ก็ต้องรับผิดชอบ

เลี้ยงดูหนูคนเดียว ความรู้สึกตอนนั้นเราเริ่มโกรธพ่อแล้วนะ เพราะเหมือนเขาเป็นคนทำให้อะไรหลาย ๆ อย่างเราเปลี่ยนไปเลย ตอนนั้นหนูขึ้น ม.1 ใหม่ด้วยความรู้สึกอะไรต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ก็ต่างไป เราเห็นเพื่อนมีพ่อแม่มีรถมารับมาส่งหนูก็รู้สึกเศร้า รู้สึกว่าทำไมเราไม่มีเหมือนเขา ทำไมพ่อแม่เราต้องตัดสินใจเลิกกัน ลึก ๆ แล้วตอนนั้นหนูยังไม่ได้เข้าใจในความสัมพันธ์เขาลึกซึ้งเท่าไร เข้าใจเพียงแค่ว่าทำไมเขาต้องเลิกกันแล้วทำให้เราลำบาก เรารู้สึกโกรธแค้น โกรธมาก ๆ เลย มีแอบคิดถึงพ่อด้วยนะถึงแม้ตอนอยู่ด้วยกันหนูอาจจะไม่ได้สนิทกับพ่อเท่าสนิทกับแม่สักเท่าไร แต่เหมือนชีวิตเราขาดอะไรบางอย่างไปเลย หนูก็แอบร้องไห้บ่อยมาก ๆ แต่ไม่เคยร้องไห้หรือว่าพูดอะไรออกไปให้แม่เห็นหรือได้ยิน แม่เขาชอบบอกว่าพ่อเขาไม่อยู่กับเราแล้วนะ เขามีคนใหม่มีครอบครัวใหม่ไปแล้ว มีแค่เราสองแม่ลูกที่อยู่ด้วยกัน แม่ก็ทำตัวกับหนูปกติเลย เขาดูแลหนูทุกอย่าง กับพ่อตั้งแต่เลิกกับแม่ไปเขาแทบจะไม่เคยส่งเงินหรือส่งเสียหนูเลยเพราะเขาก็มีครอบครัวใหม่ (เอ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2565)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของนางสาวเอ(นามสมมติ) จากที่ให้สัมภาษณ์นั้นมีความเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้านเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้วยทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม การหย่าร้างของพ่อแม่ทำให้เธอต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การหย่าร้างส่งผลกระทบต่อตัวเธอ ไม่ว่าจะเป็นช่วงที่มีความรู้สึกโกรธ ไม่เข้าใจพ่อและแม่ว่าทำไมต้องหย่าร้างกัน รวมถึงการปฏิบัติตัวต่อนางสาวเอ(นามสมมติ) ที่เปลี่ยนไปของผู้เป็นพ่อ

ส่วนที่ 5 การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการหย่าร้างของพ่อแม่

หนูไม่รู้เลยว่าตัวเองใช้เวลาแค่ไหนถึงจะยอมรับกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้เหมือนเราค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนไป ใช้ชีวิตอยู่กับแม่สองคนมาหลังจากนั้นมันรู้สึกเหมือนยังไม่นานเลยนะคะ แต่ตอนนี้ก็เป็นสิบปีได้แล้วมั้ง ตอนนี้อนาคตข้างหน้าที่จะโอเคขึ้นแล้ว ยอมรับและปรับสภาพชีวิตที่อยู่กับแม่สองคนได้ ตอนนั้นที่พ่อแม่กับหย่ากันแรก ๆ หนูก็ขึ้นม.1 พอดี ทำให้ตอนนั้นก็พักสอยอื่นแทน เราต้องย้ายโรงเรียนใหม่เพราะแม่พยายายกลับไปต่างจังหวัดประมาณปีกว่า ๆ ทำให้เรามีเพื่อนใหม่ โรงเรียนใหม่ สภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ก็ทำให้ลืมนึกถึงพ่อได้ หนูเลยคิดว่าตอนนั้นเองสิ่งที่ทำให้หายจากการเครียดก็เป็นเพราะแม่ แม่ก็พยายามพูดคุยกับหนูตลอดเวลาว่า หนูยังมีเขาอยู่ข้าง ๆ เขาพยายามไม่อ่อนแอ ไม่ร้องไห้ ไม่เสียใจให้หนูเห็น เลยทำให้หนูรู้สึกอุ่นใจขึ้นแล้วด้วยแม่เขาย้ายกลับบ้านเกิดก็จะมีญาติ ๆ ยาย พี่น้องของแม่ หนูก็มีญาติ ๆ ชวนไปทำนู่นทำนี่ รวมทั้งตอนนั้นเหมือนเราก็มียุเพื่อนใหม่ ก็ได้เพื่อนพาไปเที่ยว เด็กต่างจังหวัดเสาร์อาทิตย์แบบนี้เขาชอบพากันไปขี่รถมอเตอร์ไซด์กัน ทำให้หนูรู้สึกว่าเรามีแม่ มีครอบครัวของแม่ และมีเพื่อนใหม่ที่ทำให้เราหายเครียดไปได้ในช่วงแรก ๆ แต่หลังจากนั้นหนูก็คิดถึงพ่อ คิดถึงบรรยากาศความ

เป็นครอบครัวของเราตลอดนะคะ มีคิดตลอดเวลาเลยเวลาเห็นคนอื่นเขามีพ่อแม่ ช่วงเวลาเห็นเขาอยู่กับพ่อแม่หน้าพร้อมตาจะทำให้นึกถึงครอบครัวมากที่สุด แต่เราก็พยายามไม่คิดมากเหมือนเราผ่านจุด ๆ นั้นมาได้แล้ว มันก็เศร้าปนน้อยใจทำไมครอบครัวเราไม่สมบูรณ์แบบเหมือนคนอื่นทำไมพ่อแม่ไม่สนใจเราเลย แต่ก็ผ่านมาได้คะ เดี่ยวเราก็ชินกับมันเอง ทุกวันนี้เหมือนหนูก็พยายามโฟกัสให้ความสำคัญกับแม่มากที่สุด เหมือนเรามีกันสองคนทำให้อะไร ๆ ก็ง่ายขึ้นใช้ชีวิตง่ายขึ้น อยู่ง่ายขึ้น แม่ก็พยายามให้หนูทำอะไรทำ งานพิเศษ เรียนพิเศษ หนูได้เรียนรู้หลายอย่างเลยนะคะ อย่างแรกคงเป็นการปรับตัวเลย การที่พ่อแม่หย่าร้างกันไม่เพียงแต่เขาแต่ผลกระทบมันมาถึงเราด้วยตั้งแต่เราต้องได้ย้ายโรงเรียน สถานะทางบ้านเราก็ไม่ดีด้วยจากปกติเราก็ไม่ได้ลำบากอะไร แต่พอคุณแม่ต้องหาเงินคนเดียวเพื่อส่งหนูเรียนมันเลยค่อนข้างจะลำบากมาก แต่ตอนนี้หนูก็รู้สึกเฉย ๆ กับการหย่าร้างของพ่อแม่แล้ว มันทำให้หนูรู้สึกว่าเราเข้มแข็งขึ้นกว่าคนอื่นคะ เราทนความลำบากได้ หนูรู้สึกรักแม่มาก ๆ ด้วย ในอนาคตถ้าเราได้มีครอบครัวหนูคงอยากให้ลูกมีครอบครัวที่พร้อมหน้าพร้อมตามากกว่า และคงรักลูกเหมือนที่แม่รักหนูด้วย หนูเห็นด้วยนะคะหนูคิดว่าหนูก็มีปัญหาเหมือนกันในช่วงแรก ๆ เราจะเซซซีทีฟมาก มันเศร้ามันน้อยใจในใจตลอดเวลาเลย แต่พอตอนนี้หนูผ่านมันมาได้ ก็ไม่มีอะไรให้คิดมากหรือต้องนึกถึงเท่าไรแล้วคะ แค่พยายามโฟกัสแม่ หางานพิเศษทำแบ่งเบาภาระแม่ก็พอ (เอ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2565)

เมื่อการดำเนินการมาสัมภาษณ์ถึงในส่วนที่ 5 นางสาวเอ(นามสมมติ) มีท่าทีที่ผ่อนคลายมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เเล่สิ่งที่เกิดขึ้นให้ฟังด้วยท่าทีที่สบาย มีการนึกคิดสิ่งที่เกิดขึ้นไปชั่วคราว นางสาวเอ(นามสมมติ) บอกว่ามันมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ใช้เวลาไปเรื่อย ๆ จนมันก็ไม่นึกถึงเหตุการณ์นี้ เพราะด้วยความรักของแม่ การย้ายสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ การมีเพื่อนใหม่ ย้ายโรงเรียนใหม่ ทำให้นางสาวเอ(นามสมมติ) จัดการต่อความเครียดและความเสียใจที่เกิดขึ้นได้ นางสาวเอ(นามสมมติ) เห็นด้วยว่าตัวเองในช่วงแรก ๆ นั้นเหมือนตนเองเป็นเด็กมีปัญหา แต่หลังจากเมื่อปรับตัวให้ชินแล้วก็รู้สึกปัญหานั้นอีก และแม่ของนางสาวเอ(นามสมมติ) เป็นสิ่งสำคัญและเป็นแรงผลักดันที่อยากให้นางสาวเอ(นามสมมติ) นึกถึงเพียงสิ่งเดียว

กรณีศึกษาคนที่ 2

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

นางสาวบี(นามสมมติ) หญิงสาววัยรุ่น 18 ปี เธอกำลังรอสอบเข้ามหาวิทยาลัย เธอมีพี่น้องรวมกันทั้งหมด 2 คนโดยที่เธอเป็นน้องสาวคนเล็ก บ้านเธอเป็นคนมีฐานะในระดับหนึ่ง แม่เป็นรับราชการครู ส่วนพ่อเธอนั้นเป็นพนักงานบริษัทักษ์ใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทย ค่าใช้จ่ายในการเรียนคุณพ่อของเธอเป็นคนดูแลค่าใช้จ่ายทั้งหมด พ่อกับแม่ของเธอ

หย่าร้างได้ 3 ปีแล้ว เนื่องจากทางด้านครอบครัวของคุณพ่อมีฐานะระดับหนึ่งทำให้ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ คุณพ่อเป็นคนเลี้ยงดู แต่เธอนั้นอาศัยอยู่บ้านแม่ แต่ก็ไป ๆ มา ๆ หากคุณพ่ออยู่ตลอดเวลา [ปี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2565]

จากการพบเจอครั้งแรกนางสาวบี(นามสมมติ) เธอมีใบหน้าที่ยิ้มแย้ม และดูสดใส เมื่อผู้สัมภาษณ์สร้างความคุ้นเคยจนเริ่มเข้าสู่บทสัมภาษณ์ นางสาวบี(นามสมมติ) มีอาการประหม่าเล็กน้อย แววตาที่เปล่งประกายปนไปด้วยความเศร้าด้วยสถานการณ์การหย่าร้างของครอบครัวเธอเพิ่งจะผ่านมาเพียง 3 ปีกว่า ๆ เท่านั้น รวมทั้งเธอยังไปมาหาสู่พ่อกับแม่อยู่ตลอดเวลา นั้นอาจจะทำให้นึกถึงเรื่องราวในอดีต

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ในช่วงก่อนการหย่าร้างของครอบครัว

บ้านหนูเป็นครอบครัวใหญ่ที่บ้านคุณพ่อเป็นคนจีน ทำให้กิจวัตรประจำวันก็มีอะไรหลายอย่างให้ทำ เราก็มีกิจกรรมให้ทำเยอะ พ่อกับแม่ชอบพาไปเที่ยวในทุกวันหยุดบ้าง ไปต่างจังหวัด ไปเที่ยวช่วงปิดเทอมเป็นประจำ ก่อนพ่อกับแม่หย่ากันเขาก็ดูเหมือนรักกันดี ก่อนหย่ากันเขาแทบจะไม่ทะเลาะกันเลย มีแค่บางครั้งเหมือนความคิดเห็นไม่ตรงกัน ก็เถียงกันบ้างเป็นบ้างครั้ง พ่อหนูจะเป็นคนอารมณ์ร้อน ใจร้อน โมโหง่ายเวลาทะเลาะกัน ส่วนแม่จะเป็นคนใจเย็น เรียบร้อย ๆ เพราะด้วยความที่เข้าเป็นคุณครูด้วยหรือเปล่า ก่อนเขาหย่ากันหนูก็มีความสุขมากนะค่ะ ไม่เคยคิดเลยว่าพ่อกับแม่จะหย่ากันเหมือนเราคิดไม่ถึงว่าจะมีเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเราแทบไม่รู้ถึงปัญหาที่เขาทะเลาะกันมาก่อนเลย (ปี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2565)

ครอบครัวของนางสาวบี(นามสมมติ) เป็นครอบครัวคนจีนครอบครัวใหญ่เธออยู่ด้วยกันหลายคน ไม่ว่าจะเป็นคุณพ่อคุณแม่ พี่ชาย อาม่า โกว(น้องสาวพ่อ) และญาติทางพ่ออีกหลายคน ชีวิตของเธอก่อนครอบครัวหย่าร้างก็ปกติและมีความสุขพ่อกับแม่เธอมีความสัมพันธ์ที่ดี เธอใช้ชีวิตเป็นปกติของครอบครัวที่มีความสุข นางสาวบีไม่เคยคิดว่าพ่อแม่จะลงเอยด้วยการหย่าร้าง หรือไม่เคยทราบถึงปัญหาที่เขาทะเลาะกันมาก่อนเลย

ส่วนที่ 3 สถานการณ์ในช่วงการหย่าร้างของครอบครัว

ตอนแรก ๆ เราก็แทบจะไม่ได้รู้ด้วยซ้ำว่าเขาทะเลาะกันตอนไหน ทะเลาะกันเพราะอะไร เหมือนเขาไม่ยอมบอกหนูกับพี่ชายเลยค่ะ จนเหมือนเรารู้สึกเองเลยว่ามันมีอะไรเปลี่ยนไป เขาทั้งสองคนไม่เหมือนเดิม เราสังเกตเห็นว่าเขาคุยกันน้อยลง เวลากลับมาบ้านต่างคนต่างอยู่มากขึ้น หนูเป็นคนถามแม่ก่อนว่ามีปัญหาอะไรกับพ่อหรือเปล่า เขาก็บอกแค่ว่าทะเลาะกันนิด ๆ หน่อย ๆ ตอนหนูก็ปล่อยไปไม่ได้เฝ้าใจอะไรมากมาย แต่พอมันเหมือนนานมาก ๆ แล้วเขาก็ยังไม่เหมือนเดิมกันอีกเลย จนเรารู้สึกอีกทีคือ แม่พาพุดกับเราและพี่ชายบอกว่าจะหย่ากันกับป้า หนูก็ตกใจมากค่ะตอนนั้นก็ซ้อคอยู่เหมือนกัน เราแบบทำอะไรไม่ถูกเลย เราก็รีบคำถาม ถาม ๆ แม่ใหญ่

เลยว่าทำไม เพราะอะไร เขาก็บอกว่าเหมือนมีปัญหามานานแล้ว ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ปัญหาที่บ้านป้าหนูไม่ค่อยชอบแม่มาตั้งแต่ไหนแต่ไร เหมือนแม่ก็บอกเราว่าเขาอึดอัด เขาทนอยู่กับบ้านป้ามานาน และปัญหาอื่น ๆ อีก ตอนนั้นก็เลยมีคุณแม่เป็นคนมาอธิบายมาบอกเหตุผลเราประมาณนี้ ป้าก็มาบอกเราทีหลังค่ะ เหมือนเขาคุยกันกับแม่มาก่อนแล้ว เขาก็ถามเราว่าจะเอาอย่างไร เราจะแยกกันอยู่นะ หนูเลยเลือกตัดสินใจว่าจะอยู่กับใคร ตอนนั้นหนูไม่เข้าใจเขามาก ๆ เลย เครียดมาก เสร้าแบบทำไมเรื่องแบบนี้ต้องเกิดขึ้นเขาจะหย่ากันทำไม เรื่องแค่นี้เองมันคุยกันไม่ได้เหอ หนูกับพี่ชายก็ย้งง ๆ มันดูไม่สมเหตุสมผลที่เขาเลิกกันเท่าไร แต่ตอนนั้นที่เขาจะหย่ากันเหมือนทางบ้านของป้า อาม่าให้หย่าให้พี่ชายอยู่ที่บ้านป้าเหมือนเดิม หนูเลยตัดสินใจย้ายมาอยู่กับแม่ค่ะ แม่ก็กลับไปอยู่บ้านยายกับหนู ตอนนั้นหนูรู้สึกแค้นว่าทำไมเขาต้องเลิกกัน ปัญหาแค่นั้นเอง เหมือนเราคิดถึงแค่ตัวเองก่อนตอนแรกเราก็ไม่ได้เสร้ามากขนาดนั้นนะค่ะ เหมือนย้งง ๆ อยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (ปี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2565)

เมื่อนางสาวบี(นามสมมติ) ให้สัมภาษณ์มาถึงตรงนี้เธอมีอาการเสร้าออกมาเล็กน้อย เธอพยายามนึกคิดถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จนถึงตอนนี้เธอบอกว่ายังมีความรู้สึกงุนงงอยู่บ้างที่พ่อกับแม่นั้นหย่าร้างกัน เพราะถึงอย่างนั้นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เธอไม่เคยคิดมาก่อนว่าจะต้องมาเจอเหตุการณ์แบบนี้กับตนเอง จึงไม่ได้เตรียมใจไว้

ส่วนที่ 4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการหย่าร้างของครอบครัว

ชีวิตก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปเลยละ เปลี่ยนไปมาก ตั้งแต่หนูต้องย้ายบ้านไปอยู่บ้านยายกับแม่ ต้องแยกกันอยู่กับพี่ชาย อย่างที่บอกตอนแรกหนูงง ๆ อยู่ว่าทำไมพ่อแม่ถึงเลิกกัน พอเหมือนทุกอย่างมันกำลังจะต้องเปลี่ยนไปจริง ๆ มันเสร้าขึ้นมาแบบมาก ๆ เลย มองพ่อแม่ว่าทำไมเรื่องแค่นี้มีปัญหาอะไรกันทำไมถึงต้องเลิกกัน ความรู้สึกตอนแรกก็โกรธกับงง ๆ ทุกอย่างมันดูเปลี่ยนไปหมดเลยแหละค่ะ เราเครียดมากแทบจะไม่กล้าเล่าให้ใครฟังเลยพ่อกับแม่เลิกกัน มีแต่เราก็ระบายให้พี่ชายฟังบ้าง ตอนแรกเพื่อนก็ถามว่าทำไมไม่เห็นพ่อบ้าง ไม่เห็นแม่บ้าง ไม่ไปไหนด้วยกันเหอ เราเริ่มรู้สึกว่ามันเป็นปัญหาแล้วเวลามีคนถาม มันไม่เชิงถึงกับเป็นปมด้อยแต่เรารู้สึกเสียใจมากกว่า (ปี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2565)

จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของนางสาวบี(นามสมมติ) มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการย้ายที่อยู่อาศัย การต้องแยกกันอยู่กับพี่ชาย ในช่วงแรกของการเปลี่ยนแปลงยังมีความรู้สึกงุนงงและโกรธกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีความรู้สึกถึงความเสร้าที่ตนเองนั้นไม่ได้นึกว่าเป็นปมด้อยแต่เป็นความเสียใจ เมื่อเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ มาถึงตรงนี้นางสาวบี(นาม

สมมติ) ต่างเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ออกมาให้ฟังอย่างละเอียดละออ จุกคิดละงุ๊งงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในขณะที่สัมภาษณ์ก็มีเสียงที่สั่นคลออยู่บ้างเป็นช่วงระยะ

ส่วนที่ 5 การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการหย่าร้างของพ่อแม่

หนูว่าหนูยังยอมรับไม่ได้เลยคะ ทุกวันนี้ก็มีหวังยังอยากให้พ่อกับแม่คืนดีกันอยู่ตลอด เขาเลิกกันแต่ก็ยังมีคุยกันบ้างตามปะสา เราเลยอยากมีความหวังให้เขาคืนดีกัน เราก็พยายามปรับชีวิตตัวเองให้ชินกับการย้ายที่อยู่ใหม่บ้าง จากเราเจอหน้าพ่อแม่ทุกวัน เราก็จะเห็นแต่แม่อยู่กับแม่ แต่ยังไม่มาหาสู่ว่พ่อตลอด ช่วงเสาร์อาทิตย์หนูก็ยังกลับไปนอนบ้านอามา หนูก็ไม่รู้เลยว่าเมื่อไหร่ที่เปลี่ยนแปลงไปบ้างแต่รู้แค่ว่ามันไปเปลี่ยนหมดทุกอย่างเลย ในช่วงตอนแรกเหมือนเราไม่กล้าบอกใครว่าพ่อกับแม่เลิกกัน แต่พอสักพักเราเริ่มปรึกษาเพื่อน เล่าให้เพื่อนฟัง พอดีเพื่อนหนูพ่อกับแม่เขาก็เลิกกันตั้งแต่เด็ก ๆ มาก่อน เขาก็คอยถามไถ่ ปรึกษาละพยายามบอกเราว่าเดี๋ยวมันก็ดีขึ้น ทำตัวให้ชิน ในช่วงแรก ๆ เพื่อนก็ใส่ใจพาไปเที่ยว ดูหนัง หาอะไรทำให้เราไม่คิดมาก ไม่ให้เรากลับบ้านเร็วพยายามใช้ชีวิตอย่างอื่นมากขึ้น เราก็หาซีรีส์เกาหลี ดูหนัง อดอดอะไรของเราไป เวลากลางบ้านช่วงแรก ๆ จะเป็นบ่อยเหมือนย้ายบ้านแรก ๆ กลับมาบ้านที่เราไม่คุ้นชิน กลับมาเจอแม่แต่ไม่เจอพ่อ มันเหมือนมีอะไรขาดหายไป เราก็โทรหาเขา (พ่อ) บ่อย ๆ แต่ส่วนที่สำคัญคือหนูรู้สึกว่าเป็น ความเคยชินคะ ตอนแรกเราอาจจะยังรับไม่ได้ แต่พอสักพักเวลาผ่านไป เราก็ชินกับมันเอง เหตุการณ์ที่ทำให้ชอบคิดถึงการเลิกกันของพ่อกับแม่คือ เวลาดูหนัง ซีรีส์ โฆษณา หรืออะไรที่มีกระตุ้นความรู้สึกเรา มันจะแวบขึ้นมาเลย คิดถึงวันเก่า ๆ เราก็พยายามไม่นึกหาอะไรอย่างอื่นทำ ด้วยความที่คุณแม่เขากลัวเราเหงาเพราะต้องย้ายมาอยู่บ้านยายเขาก็เอาใจใส่เราดีคะ พยายามพูดคุย ชวนหาอะไรทำกัน เช่น ทำกับข้าว ทำงานบ้าน และด้วยการที่เรายังติดต่อกับคุณพ่อตลอด เขายังใส่ใจเรากับพี่ชายเหมือนเดิม ดูแลค่าใช้จ่าย ให้ค่าเทอม ค่าขนมปกติ เราเลยไม่ได้รู้สึกถึงการเป็นเด็กมีปัญหาเท่าไร หนูก็ไม่เชิงว่าเห็นด้วยนะคะว่าพ่อแม่ที่หย่าร้างกันจะทำให้เป็นเด็กมีปัญหา แต่ในบางครั้งมันเกิดความเศร้ามาก ๆ ทำให้เรารู้สึกดิ่ง ๆ ก็อาจจะทำให้เป็นปัญหาได้เหมือนกัน แต่ยังดีที่ครอบครัวหนูถึงคุณพ่อคุณแม่เลิกกัน แต่เขายังเอาใจใส่หนูทั้งคู่ จึงทำให้เราไม่ได้มีปัญหาอะไร นอกจากชีวิตเราเปลี่ยนแปลงไป จากเหตุการณ์นี้หนูรู้สึกว่าถ้าในฐานะพ่อกับแม่เขาไม่สามารถไปต่อกันได้หนูก็ต้องพยายามเคารพการตัดสินใจของเขา เราก็ต้องปรับเปลี่ยนไปตามแบบเรา ถึงเขาจะเลิกกันแต่เขาก็ยังเป็นทั้งพ่อและแม่ของหนูคะ (บี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2565)

การหย่าร้างของพ่อแม่นางสาวบี(นามสมมติ) นั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ อย่างเกิดขึ้นกับนางสาวบี(นามสมมติ) แต่เธอนั้นก็พยายามที่จะปรับตัวให้เข้ากับ

สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น แม้ว่าในบางครั้งหรือจนถึงตอนนี้เธอเองอาจจะยังทำใจยอมรับไม่ได้ก็ตาม สิ่งที่เป็นส่วนสำคัญในการช่วยต่อการเปลี่ยนแปลงของนางสาวบี(นามสมมติ) ก็คือ เพื่อนของเธอที่ ตกอยู่ในสภาวะเดียวกับเธอที่พ่อกับแม่ของเขาหย่าร้างกันตั้งแต่เด็ก ๆ นั้นทำให้นางสาวบี(นามสมมติ) นั้นได้เรียนรู้จากเพื่อนของเธอ รวมทั้งเธอยังหากิจกรรมไม่ว่าเป็นการดูหนัง ดูซีรีส์ หรือแม่ผู้ ที่เอาใจใส่หากิจกรรมให้เธอทำระหว่างนั้น และการติดต่อกับพ่อของเธอที่ยังคงรักและเอาใจใส่ ทำให้เธอนั้นไม่คิดว่าตัวเองเป็นเด็กมีปัญหาจากการหย่าร้างของครอบครัว อีกทั้งเธอยังพยายามที่จะ เคารพการตัดสินใจของพ่อกับแม่ และไม่ว่าความสัมพันธ์ของพ่อกับแม่จะสิ้นสุดลงแต่ความเป็น พ่อและแม่ของนางสาวบี(นามสมมติ) นั้นไม่เคยสิ้นสุดลงเลย

กรณีศึกษาคนที่ 3

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

นายซี(นามสมมติ) อายุ 20 ปี เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรัฐแห่งหนึ่ง มี ภูมิลำเนาอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฐานะทางบ้านค่อนข้างที่จะยากจนมากแม่เป็นสาว โรงงานแห่งหนึ่งในนิคมอุตสาหกรรม และเมื่อถึงฤดูเกี่ยวข้าวก็จะกลับบ้านไปรับจ้างแรงงาน รายวันที่ภูมิลำเนา พ่อเป็นแรงงานก่อสร้างอยู่ที่ต่างจังหวัด มีพี่น้องด้วยกัน 2 คน โดยนายซี(นามสมมติ) เป็นพี่ชายคนโตอายุห่างกัน 2 ปีเศษ พ่อกับแม่ของนายซี(นามสมมติ) เลิกกันตั้งแต่อายุ 8 ขวบ จึงทำให้นายซี(นามสมมติ) ทำงานพิเศษเลี้ยงตนเองและน้องมาตั้งแต่เขาเด็ก ๆ ตอนนี้นายซี (นามสมมติ) ทำงานไพร่ที่ร้านอาหารชื่อดังแห่งหนึ่งในห้างสรรพสินค้าและขับไรเดอร์ส่งอาหาร อีกด้วยในเวลาว่าง ด้วยความที่ครอบครัวหย่าร้างกันตั้งแต่เขาเด็ก ๆ จึงทำให้เขาเข้ามาศึกษาใน มหาวิทยาลัยและอาศัยอยู่ลำพังในกรุงเทพมหานคร (ซี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

ในวันที่นัดสัมภาษณ์เป็นวันที่นายซี(นามสมมติ) เป็นวันเว้นว่างจากการทำงาน นายซีมีลักษณะท่าทางดูเหนื่อยล้าจากการทำงานมา เขาเป็นคนไม่ค่อยยิ้มแย้ม ดูนิ่ง เข้มขรึม และ ดูมีความเป็นผู้ใหญ่มากกว่าหนุ่มในวัย 20 ปี

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ในช่วงก่อนการหย่าร้างของครอบครัว

ชีวิตตอนเด็กผมก็ลำบากค่อนข้างมาก เราอยู่ในต่างจังหวัดใช้ชีวิตแบบ ชาวบ้าน พ่อกับแม่ทำงานก่อสร้างด้วยกัน หรือบางครั้งแม่ก็รับจ้างเกี่ยวข้าว ดำนา เราก็ใช้ชีวิต แบบชนบทบ้าน ๆ พ่อกับแม่เขาชอบทะเลาะกันมาตั้งแต่ไหนแต่ไรแล้ว ตั้งแต่ผมจำความได้เขาก็ ทะเลาะกันบ่อย พ่อชอบเมา เมมาแล้วก็อาละวาด เขาตีผมเช้าทุกวันเป็นประจำของช่างแรงงาน ก่อสร้างที่หลังเลิกงานจะดื่มสุรากับเพื่อนร่วมงาน โดยปกติความสัมพันธ์ของชาวบ้านแถวนั้นการ ทะเลาะกันดูเป็นเรื่องปกติมาก ๆ ผมเลยไม่ได้รู้สึกอะไรในตอนนั้น ด้วยความที่เขาชอบทะเลาะกัน

ตั้งแต่ผมยังเด็ก ผมเลยเหตุพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เขาแสดงออกมา แต่ด้วยความที่เราเป็นเด็กผมไม่ได้ใส่ใจอะไรมากนัก

ถึงแม้การสัมภาษณ์จะเริ่มมาถึงในส่วนที่ 2 แล้วแต่นายซี(นามสมมติ) ยังมีอาการนั่งเงียบแวตาว่างเปล่า เล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างสงบนิ่ง แต่มีคิ้วขมวด คบคิดและเศร้าอยู่เล็กน้อย ครอบครัวของเขาเป็นครอบครัวอยู่ในชนบททางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยความที่ครอบครัวหาเช้ากินค่ำพ่อและแม่เป็นแรงงานก่อสร้างทำให้เขานั้นมีชีวิตที่ไม่สุขสบายนัก และตั้งแต่จำความได้พ่อกับแม่ก็ทะเลาะกันมาโดยตลอด (ซี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

ส่วนที่ 3 สถานการณ์ในช่วงการหย่าร้างของครอบครัว

ความสัมพันธ์ในครอบครัวเรามีปัญหาตลอดไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเงิน ด้วยฐานะทางบ้านไม่ค่อยดี พ่อกับแม่เป็นแรงงานรับจ้างรายวัน พ่อชอบกินเหล้าเมา อาละวาด มีการใช้ความรุนแรง บางครั้งเขาเมามาก ๆ ถ้าเราทำอะไรไม่ถูกใจเขาก็จะตีผมกับน้อง พ่อกับแม่หย่ากัน ตอนผมอายุ 8 ขวบ ตอนนั้นผมยังเด็กมาก ๆ จำได้เลยว่าน้องผมยังไม่โตด้วยซ้ำ ด้วยสถานการณ์ตอนนั้นงานแถวบ้านไม่ค่อยมี พ่อกับแม่ไม่มีเงิน พ่อเขาจึงเครียด กินเหล้าเมาหนักมากทุกวัน เมาแล้วก็อาละวาด บางครั้งก็ลงมือกับแม่ ทำให้แม่ผมทนไม่ไหว ทำให้น้องสาวของแม่ชวนแม่ผมไปทำงานที่นิคมอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ทำให้ผมต้องอยู่กับยายและญาติฝั่งแม่ รวมทั้งต้องดูแลน้องชายด้วย ตอนนั้นพ่อผมเขาติดเหล้า งานการแทบไม่ทำ แม่จึงหนีเขาไปทำงาน ด้วยความที่พ่อเขาเป็นคนไม่เอาไหน ทำงานได้ก็มีแต่เอาเงินไปกินเหล้า เขาไม่ค่อยสนใจผมกับน้องเลย ทำให้ตั้งแต่แม่หนีพ่อไปทำงานเขาก็เลิกกันไปโดยปริยาย เหมือนครอบครัวเราไม่ค่อยปกติสักเท่าไร พ่อเขาเลิกกันเราก็ออยู่กับยายแม่ทิ้งเรากับน้องไว้ให้ยายเลี้ยง ส่วนพ่อก็มหาหาบ้างไม่มาหาบ้าง จนผ่านไปหลายปีก็ไม่มีใครมาอธิบายให้เราฟังนะว่าเขาเลิกกัน ด้วยความที่ผมยังเด็กเราเลยไม่ได้สนใจ แต่ยายก็มาอธิบายให้เราฟังว่า แม่เขาทนไม่ไหว พ่อผมเป็นคนไม่เอาไหน ติดเหล้า ติดยา เมาแล้วอาละวาด ทำร้ายร่างกายแม่ แม่เขาทนไม่ไหวจึงไปทำงานส่งเงินมาเลี้ยงผมกับน้อง การหย่าร้างของเขาทำให้ผมโตมาโดยที่มียายเป็นคนดูแล พ่อผมเขายังดูแลตัวเองไม่ได้เลยและด้วยตอนนั้นผมเด็กมาก แม่บอกให้ออยู่กับยายผมก็ใช้ชีวิตอยู่กับยายมาตลอดจนเข้ามหาวิทยาลัย ความสัมพันธ์ของพ่อกับแม่ พ่อเขาก็ไปมีครอบครัวใหม่มีลูกใหม่ แต่เขายังใช้ชีวิตแบบไม่เอาไหนเหมือนเดิม แม่ก็กลับมาหาผมบ้าง ด้วยความที่เราอยู่แต่กับยายทำให้ช่วงเรียนมัธยมผมก็ค่อนข้างที่จะเกเรมาก ติดเพื่อน ติดเที่ยว เรียนไม่เอาไหน แต่ด้วยความที่บ้านเราไม่ค่อยมีเงินทำให้ผม

เริ่มทำงานตั้งแต่เด็ก ๆ เริ่มจากเป็นเด็กเสิร์ฟ ล้างจาน ทำทุกอย่างเพื่อเลี้ยงตัวเองและส่งน้องเรียนด้วย (ซี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

ความสัมพันธ์ของครอบครัวนายซี มีปัญหาตั้งแต่เขายังเด็ก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ พ่อชอบเมาอาละวาด มีการทำร้ายร่างกายแม่ของนายซี ทำให้แม่ของนายซีเลือกที่จะหนีไปทำงานที่นิคมอุตสาหกรรมและทิ้งนายซีกับน้องชายไว้ให้ยายเป็นผู้ดูแล นั้นทำพ่อกับแม่ของนายซีนั้นเลิกกันไปโดยปริยาย ส่วนพ่อที่ไม่เอาไหนของนายซีก็มีครอบครัวใหม่ แต่ยังคงใช้ชีวิตที่ติดเหล้าเหมือนเดิม การที่พ่อแม่หย่าร้างกันและต้องอาศัยอยู่กับยาย ทำให้นายซีนั้นเคยเป็นเด็กเกเร ติดเพื่อน กินเหล้า แต่ด้วยครอบครัวที่ยากจนและมีน้องชายทำให้เขาต้องทำงานพิเศษตั้งแต่เขาเป็นเด็ก

ส่วนที่ 4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการหย่าร้างของครอบครัว

เหมือนเขาเลิกกันตั้งแต่ผมยังเด็ก ๆ ทำให้นึก ๆ แล้วไม่รู้เหมือนกันว่าอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เราอาศัยอยู่กับยายตั้งแต่เด็ก พ่อกับแม่ทะเลาะกันให้เราเห็นมาตลอด ผมเห็นพ่อทำร้ายแม่ มีการลงไม้ลงมือ เรารู้สึกมันเป็นความรุนแรงแต่ตอนนั้นผมเด็กมันอาจจะไม่ได้พูดหรือนึกอะไรมา ผมโตมาโดยไม่มีพ่อไม่มีแม่มานานเรารู้สึกเป็นปมด้อยนะ สถานะทางบ้านก็ไม่ดี พ่อแม่ก็เลิกกันแต่เด็ก เหมือนเวลาที่เราเห็นพ่อแม่คนอื่นอยู่ด้วยกัน มีรถหรู ๆ รถดี ๆ มารับมาส่งมันน้อยใจมาก ๆ ทำไมเราอาภัพขนาดนี้ เราต้องทำงานหนักในขณะที่เพื่อนเรามีพร้อมทุกอย่าง การเลิกกันของเขาทำให้ชีวิตเราลำบากมาก ๆ เราต้องดูแลตัวเอง ดิ้นรนตั้งแต่เด็ก ดูแลน้อง หางานทำหารายได้ เพราะเงินที่แม่ส่งมาให้ยายเลี้ยงเรากับน้องมันไม่พอใช้เลย (ซี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

หลังจากการหย่าร้างของพ่อแม่ของนายซี(นามสมมติ) ได้แยกทางกันตั้งแต่นายซีและน้องชายยังเด็ก ๆ ทำให้นายซีเองนั้นไม่มั่นใจว่าอะไรที่เปลี่ยนแปลงไปบ้างหลังจากการหย่าร้างของพ่อแม่ การทะเลาะบ่อยครั้งของพ่อแม่ การใช้ความรุนแรงในครอบครัว ส่งผลทำให้นายซีต้องอาศัยอยู่กับยายมาตั้งแต่นั้น นายซีให้สัมภาษณ์พร้อมเสียงที่เศร้าอย่างเห็นได้ชัดว่า ตนเองนั้นมีความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจที่บ้านตนนั้นฐานะไม่ดี มีความรู้สึกที่เป็นปมด้อย พร้อมทั้งตนนั้นต้องดิ้นรนมากกว่าเพื่อนคนอื่นเพื่อดูแลตนเองและน้องชาย เนื่องจากการสูญเสียที่แม่ให้กับยายนั้นไม่พอค่าใช้จ่าย

ส่วนที่ 5 การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการหย่าร้างของพ่อแม่

เหมือนตัวเองเป็นเด็กเก็บกดมากกว่า ผมไม่พูดไม่บอกใครเลยว่าตัวเองรู้สึกยังไงมาก่อน ผมไม่เคยคิดอยากยอมรับการเปลี่ยนแปลงอะไร แต่เหมือนทุกอย่างมันบังคับให้เป็นแบบนั้น แม่ทิ้งผมกับน้องให้อยู่กับยายตั้งแต่เด็กผมกับน้องก็เหมือนคนไม่มีพ่อดีแต่ตอนนั้น

มา อย่างที่บอกไปเหมือนเราไม่โอเคไม่อยากยอมรับโชคชะตา แต่เหมือนเราต้องอยู่กับมันให้ได้ ตอนที่แม่ทิ้งผมไปทำงานผมกับน้องก็เล่นด้วยกันดูแลกัน เรามีเพื่อนบ้านเด็กตามบ้านต่าง ๆ เราก็ไปเล่นกับเขา ตอนเด็ก ๆ เหมือนเราคงไม่ได้คิดอะไร ไปวิ่งเล่นไปเล่นกับเพื่อนแปะ ๆ ก็หายเศร้า แต่มันเหมือนเป็นสิ่งที่สะสมในใจมาตลอดเหมือนจนโตขึ้นก็ขบถมองไปดูชีวิตตัวเองทำไมมันดูรันทอขนาดนั้น แต่ในอีกมุมหนึ่งมันทำให้ผมแข็งแกร่งมากนะ เราเหมือนได้ใช้ชีวิตของตัวเองเต็มที่ เคยเกร เคยติดเพื่อน ไม่เอาไหน แต่เราต้องทำยังไงให้เราสามารถอยู่รอดได้ เราต้องทำงานตั้งแต่เด็ก ทำให้เรามีประสบการณ์ พอเจอเรื่องอะไรนิด ๆ หน่อย ผมก็ไม่ค่อยเป็นไรแล้ว ทุกวันนี้ก็อยากตั้งใจเรียนให้จบ ได้ทำงานดี ๆ จะได้ส่งน้องเรียนต่อ ส่งเงินเดือนให้ยายใช้ประมาณนี้ จากการทำร้ายของพ่อแม่มันทำให้ผมคิดตลอดเวลาเลยถ้าวันหนึ่งเรามีลูก เราอยากจะทำเขาด้วยตัวเราเอง เราจะไม่ทิ้งเขาไว้ให้ยาย ให้แม่เราดูแล อยากให้เขาสบายมีชีวิตที่ดีกว่าจากที่เราเป็นอยู่ ผมมองว่าสังคมก็ชอบมองว่าพวกผมเด็กที่พ่อแม่เลิกกันเป็นปัญหาสังคมเลย เราก็เคยเป็นเด็กเกร ติดเพื่อน ติดเล่นเหมือนกัน คนแถวบ้านชอบมองว่าเราไม่มีพ่อแม่คอยสั่งสอน อย่างที่ผมบอกว่าผมรู้สึกตัวเองเก่งกว่าคนอื่นทั่ว ๆ ไป เพราะเราต้องรับผิดชอบตัวเองมาตั้งแต่เด็กทำให้เรารับมือกับปัญหาได้ (ซี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

การที่ไม่ได้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงอะไร แต่เหมือนทุกอย่างต้องดำเนินไปแบบนั้น นายซี(นามสมมติ) เล่าด้วยลักษณะท่าทีที่เหมือนเป็นการยอมรับว่าตัวเองนั้นไม่สามารถหลีกเลี่ยงสถานการณ์นี้ได้ จากเด็กที่มีความรู้สึกเก็บกดและเกรในวินนั้นมาสู่การยอมรับเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต ทำให้เขานั้นมีความเข้มแข็งในทุก ๆ ด้าน เขาอยากจะเป็นเสาหลักให้กับครอบครัว ด้วยการส่งเสียน้องชายอีกคนให้ได้เรียนหนังสือ รวมทั้งดูแลยาย ถึงแม้เขาจะคิดว่าสังคมชอบมองว่าเด็กที่พ่อแม่เลิกกันมีปัญหาแต่เขากลับรู้สึกถึงว่าตนเองนั้นเก่งและรับผิดชอบตัวเองได้เป็นอย่างดี

กรณีศึกษาคนที่ 4

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

นางสาวดี(นามสมมติ) วัยรุ่นหญิง อายุในวัย 20 ปี กำลังศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย มีพี่น้องต่างพ่อด้วยกันทั้งหมด 3 คน เธอจึงเป็นพี่สาวคนโต เนื่องจากพ่อและแม่ของเธอเลิกกันตั้งแต่ตอนเธออายุ 6 ขวบ และแม่นั้นมีครอบครัวใหม่ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จึงมาจากแม่และพ่อเลี้ยง (สามีใหม่ของแม่) บ้านเธอมีฐานะปานกลางแม่เป็นพนักงานบริษัทเล็ก ๆ แห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ส่วนพ่อเลี้ยงของเธอทำงานด้านขนส่ง และเนื่องด้วยเธอมีน้องต่างแม่ด้วยกันถึง 2 คนทำให้ค่าใช้จ่ายในบ้านค่อนข้างที่จะสูงเนื่องจากทั้งสามอยู่ในช่วงระหว่างการเรียน ทำให้

เธอต้องทำงานพิเศษเพื่อแบ่งเบาภาระแม่ และเธอไม่อยากไม่ภาระแก่พ่อเลี้ยงของเธอ (ดี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ในช่วงก่อนการหย่าร้างของครอบครัว

ตอนเด็ก ๆ เราก็อยู่กันสามคนพ่อแม่ลูก พ่อก็เป็นพนักงานบริษัทที่ทำงานเดียวกันแม่ ทั้งคู่เลิกกันตอนหนูนูบาล ประมาณ 6-7 ขวบ พ่อกับแม่ก็ซื้อบ้านร่วมกัน ตอนเด็ก ๆ พ่อกับแม่ก็เอาใจใส่หนูปกติ สอนหนังสือ ไปรับไปส่งที่โรงเรียน ตอนนั้นหนูเด็กมาก ๆ ค่ะ หนูไม่รู้เลยว่าเขาทะเลาะกันหรือจะเลิกกัน เหมือนนยสาเหตุที่เขาเลิกกันเพราะพ่อไปมีผู้หญิงคนอื่นค่ะ เพราะตอนนั้นพ่อเขาได้ย้ายไปทำงานคนละบริษัทกับแม่แล้ว เหมือนแม่จับได้ว่าเขามีคนอื่นเขาเลยเลิกกัน หนูจำอะไรไม่ค่อยได้นะคะ แต่รู้ว่าเขาทั้งสองคนพยายามจะแย่งหนูไปเลี้ยง เหมือนพ่อก็ไม่ยอมแม่ก็ไม่ยอม จนสุดท้ายหนูก็ได้มาอยู่กับแม่สองคน เขาก็ขายบ้านที่ซื้อร่วมกัน แม่พาหนูมาเช่าคอนโดอยู่ ช่วงแรก ๆ เหมือนพ่อพยายามมาหาหนูบ่อย ๆ แม่ก็ไม่ค่อยให้เจอ ด้วยตอนนั้นเด็กด้วย หนูก็จำรายละเอียดมากไม่ค่อยได้ แต่เรารู้จักก็คือเขาเลิกกัน แม่ก็พาหนูย้ายออกจากบ้านมาอยู่ด้วยกันสองคน แล้วแม่ก็แต่งงานใหม่ตอนหนูอายุ 10 ปี พ่อเขาก็มีครอบครัวใหม่เหมือนกันค่ะ กับผู้หญิงคนหนึ่งที่เขานอกใจแม่ไป ตอนนี้อยู่ที่พ่อแม่ต่างก็มีครอบครัวใหม่ มีลูกด้วยกันทั้งสองฝั่ง กลายเป็นว่าตอนเด็กหนูก็แทบจะจำความทรงจำระหว่างเราสามคนพ่อแม่ลูกไม่ค่อยได้เลย หนูก็โตมากับครอบครัวใหม่แม่ แต่ด้วยตอนนั้นยังเด็กทำให้หนูไม่ได้สนิทกับพ่อเลี้ยงมาก แม่มีลูกใหม่มีน้องมาเพิ่มเหมือนความสำคัญของหนูก็ลดลง (ดี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

ในระหว่างการสัมภาษณ์ถึงครอบครัวนั้นนางสาวดี(นามสมมติ) มีอาการที่เศร้าอย่างเห็นได้ชัดมาก ๆ เธอพยายามตั้งใจเล่าเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นให้แก่ผู้วิจัยฟังด้วยใบหน้าที่เศร้าหมอง แม้ว่าในตอนเด็กเธออาจจะไม่ได้มีความทรงจำระหว่างพ่อและแม่แท้ๆของตัวเองมากสักเท่าไรหรอก แต่เธอก็พยายามเล่าทุกอย่างเท่าที่จำได้ให้ผู้วิจัยฟังอย่างละเอียด

ส่วนที่ 3 สถานการณ์ในช่วงการหย่าร้างของครอบครัว

หลังจากหย่าร้างกันเขายังติดต่อกันในช่วงแรก ๆ เพราะพ่อยังขอมาเจอหน้าหนูอยู่ค่ะ แม่ก็ให้ไปเจอพ่อบ้าง ไม่ให้ไปเจอพ่อบ้าง จนเขามีครอบครัวใหม่การติดต่อก็ค่อย ๆ หายไป จนนาน ๆ ที่เขาถึงติดต่อมา แม่ก็ไม่อยากให้เขาไปยุ่งกับเขาค่ะ ด้วยตอนนั้นหนูยังเด็กมากเขาไม่ได้มาคอยอธิบายเรื่องที่เกิดขึ้นให้หนูฟัง แต่เขามอบอกว่าให้หนูไปอยู่กับแม่นะ เขาบอกประมาณว่าพ่อจะไม่อยู่กับเราแล้ว ด้วยความที่เรายังเด็กเราก็ไม่ได้ถามอะไรเขามาก แต่ช่วงแรก ๆ เราก็ร้องไห้หาพ่อเป็นธรรมดา และหลังจากพ่อไปมีครอบครัวใหม่ก่อนแม่หนูรู้สึกเสียใจมาก ๆ เขาไม่ติดต่อกาเหมือนเดิม เขาเหมือนไม่สนใจหนูเหมือนช่วงที่เลิกกับแม่แรก ๆ เขามีลูกใหม่ของเขา เขาเลยไม่มา

สนใจหนูแล้วคะในช่วงนั้น จนถึงตอนนี้หนูก็ไม่ค่อยได้ติดต่อกับพ่อเท่าไรหรอก จนมาถึงวันที่แม่จะมีครอบครัวใหม่เหมือนหนูก็ยังยอมรับไม่ได้ เราเคยอยู่กับแม่ด้วยกันสองคน มาอยู่วันหนึ่งเขาจะแต่งงานใหม่กับพ่อเลี้ยงหนูก็ไม่ค่อยพอใจ แต่ด้วยที่ตอนนั้นเป็นเด็กเราก็ไม่ได้มีปากมีเสียงอะไร จนเขาแต่งงานใหม่แม่ก็ย้ายไปอยู่กับพ่อเลี้ยง และเขาก็มีลูกเพิ่มคะ ทำให้หนูมีน้องเพิ่มมาอีก 2 คน จากที่เราเคยอยู่กับสองแม่ลูกตอนนั้นหนูก็มีคนมาอยู่ด้วยเยอะขึ้นมีน้องมาเพิ่ม เราเลยรู้สึกว่าการอยู่กับแม่เขาไม่สนใจเราเหมือนแต่ก่อนแล้ว เขามีลูกใหม่เขาก็เหมือนสนใจแต่ลูกของตัวเอง ตอนนั้นหนูก็คิดแบบนั้น และด้วยความที่เราเป็นพี่คนโตแม่ก็คาดหวังให้เราดูแลน้อง ทำให้ตอนนั้นเองหนูรู้สึกว่าตัวเองไม่โอเคมาก ๆ ทำไมทุกคนต้องทิ้งหนูไปมีคนอื่น ตอนนั้นหนูคิดแค่จะทำไมเขาทิ้งเราไว้แบบนั้น ด้วยที่ตอนนั้นเหมือนเราเป็นเด็กที่จะเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น พ่อแม่คนเดิมของเรากำลังจะมีลูก มีน้อง เราเลยรู้สึกเป็นหมาหัวเน่า หนูก็เคยพยายามเรียกร้องความสนใจจากแม่คะ เพราะเราเป็นลูกเรารู้สึกได้ว่าเขารักน้อง ที่เกิดกับสามีใหม่เขามากกว่าเรา เราก็พยายามไม่ตั้งใจเรียน ไม่ทำอะไร แม่สั่งให้ทำอะไรเราก็ไม่สนใจ พ่อเลี้ยงพูดอะไรเราก็ไม่ฟัง เหมือนเราก็พยายามติดกับเขา แต่เหมือนเขาก็รู้ว่าเราเรียกร้องความสนใจจากเขา เราก็โทรหาพ่อคุยกับพ่อแต่เราก็รู้ว่าเขาก็ไม่เหมือนเดิมเหมือนกัน เพราะเราก็ไม่ค่อยได้ติดต่อกันแล้ว ในตอนนั้นหนูเลยรู้สึกเศร้ามาก ๆ ไม่ใช่เพราะเสียใจที่เขาเลิกกัน แต่เหมือนทำไมทุกคนมีครอบครัวใหม่แล้วเขาทิ้งให้เราอยู่คนเดียว ตอนนั้นเรารู้สึกแบบนั้นมากกว่าเลยเหมือนเป็นความรู้สึกที่คิดว่าเป็นผลจากการหย่าของเขา (ดี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

จากการนอกใจของพ่อนางสาวดี ทำให้พ่อและแม่ของเธอหันหน้าจากรัน หลังหย่ากันไม่กี่ปีทั้งสองก็ต่างมีครอบครัวใหม่ พ่อของนางสาวดีจากในช่วงแรก ๆ พ่อของเธอติดต่อมาหาเธอตลอดและห่างหายจากการติดต่อไปเรื่อย ๆ เพราะมีครอบครัวใหม่ และแม่ของเธอก็มีครอบครัวใหม่รวมทั้งมีน้องเพิ่มมาอีก 2 คน จึงทำให้เธอที่มีความรู้สึกที่พ่อกับแม่ไม่สนใจเธอ และทิ้งเธอไปมีครอบครัวใหม่ เธอพยายามเรียกร้องความสนใจจากแม่เพราะคิดว่าแม่นั้นรักครอบครัวใหม่มากกว่า และมองว่าการหย่าร้างของพ่อและแม่เป็นการทิ้งให้นางสาวดีอยู่คนเดียว

ส่วนที่ 4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการหย่าร้างของครอบครัว

การเปลี่ยนแปลงก็เปลี่ยนแปลง หนูก็ต้องอยู่กับแม่สองคนมาตลอดจนเรามีครอบครัวใหม่ แม่ก็ย้ายที่อยู่ มีคนอื่นเข้ามาเพิ่ม มันเปลี่ยนแปลงมาก ๆ ตอนที่เรามีสามีใหม่เหมือนเอาใครไม่รู้มาให้เราเรียกว่าพ่อ เลยทำให้หนูไม่สนิทกับพ่อเลี้ยงสักเท่าไร ความรู้สึกที่เปลี่ยนไปเรารู้สึกได้เลยหลังจากที่ทั้งสองมีครอบครัวใหม่ พ่อหลังจากเขามีครอบครัวใหม่เขาก็ติดต่อหนูน้อยลงในช่วงแรก ๆ เขาติดต่อมาตลอดจนค่อย ๆ หายไปอย่างทีบอก ส่วนแม่ก็เปลี่ยนไป

เหมือนกันสำหรับหนูตั้งแต่เขามีน้อง เหมือนเขาก็ทุ่มเท ดูแลน้องมากกว่า ทำให้ช่วงนั้นเราเป็นเด็ก เก็บกอดคะ ไม่พูดไม่จากับใคร เราพยายามทำตัวอย่างที่บอกว่าเราต่อต้านเขา เราไม่ชอบพ่อเลี้ยง เราไม่โอเคที่เขามีลูกคนใหม่ ถึงแม่แม่จะบอกหนูเสมอว่าเขายังเรารักเหมือนเดิม เขายังเป็นแม่เรา เหมือนเดิม แต่ตอนนั้นความคิดและความรู้สึกเรารู้ว่าเขาไม่เหมือนเดิมกับเรา หนูไม่รู้ว่าคิดไปเองไหม แต่มันเป็นแบบนั้นจริง ๆ ทำให้เรามีความรู้สึกอ้างว้าง เหงา บอกใครก็ได้ไม่ได้ มีคะทำให้หนูรู้สึก เป็นปมด้อยที่เหมือนพอกับแม่ไม่รักเรา เขาไม่ดูแลเอาใจใส่เรา เหมือนเราอยู่ตัวคนเดียวมากกว่า ในช่วงนั้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นหนูรู้สึกพอกับแม่ไม่รักเราเท่าลูกใหม่เขา เราน้อยใจ เราเรียกร้อง ความสนใจจากเขาแล้วแต่เขาคิดว่ามันไม่มีอะไรเกิดขึ้น ตอนนั้นเราเลยเป็นช่วงที่เสียใจที่สุดคะ เหมือนเราไม่ได้รับความรักจากเขาเหมือนครอบครัวใหม่เขาเลย (ดี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่นางสาวดีเริ่มรู้สึกได้คือ ตอนที่ทั้งพ่อและแม่มี ครอบครัวใหม่ ทำให้เธอเป็นเด็กเก็บกอด ไม่พูดไม่จา ทำตัวต่อต้าน เธอรู้สึกมีปมด้อย พ่อแม่ไม่รัก และรู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงของทั้งพ่อและแม่ แม่แม่ของเธอจะกล่าวเสมอว่ายังรักเธอเหมือนเดิม แต่เธอสัมผัสได้ถึงความรักที่ไม่เหมือนเดิม ลักษณะท่าทางของนางสาวดี(นามสมมติ) ในระหว่างที่เล่าเรื่องราวนั้นมันเศร้าและแสดงออกถึงความน้อยใจ ทำให้ผู้สัมภาษณ์สอบถามถึงความพร้อมที่ ให้ข้อมูลหรือไม่ ผู้สัมภาษณ์ได้พักช่วงในการสัมภาษณ์ไปสักพัก เพื่อให้นางสาวดี(นามสมมติ) ได้ มีช่วงเวลาพักผ่อนก่อนเริ่มสัมภาษณ์ในส่วนสุดท้าย

ส่วนที่ 5 การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการหย่าร้างของพ่อแม่

หนูใช้เวลามาตลอดเลยคะ จนถึงตอนนี้ก็ยังใช้เวลาทำความเข้าใจเลยฮ่าฮ่าฮ่า แต่ เหมือนเราโตขึ้นเราก็เริ่มเข้าใจอะไรมากขึ้น เราปล่อยวางมากขึ้น มีอะไรให้เราทำหรือสิ่งที่เราสนใจมากขึ้น ทำให้เราไม่ไปคิดถึงเรื่องตรงนั้น ไม่คิดว่าน้อยใจ หนูไปอยู่เรียนโรงเรียนประจำตอนช่วง มัธยม ทำให้หนูใช้เวลาอยู่ที่โรงเรียน ใช้เวลาอยู่กับเพื่อนมากกว่า เราเลยไม่เอาเรื่องที่บ้านมาใส่ใจ แม่เขาส่งหนูมาเรียนโรงเรียนประจำคะ ตอนแรกเราก็ยังรู้สึกเศร้ามาก ว่าเขาต้องทอดทิ้งเรา ผลัก ไล่เราขนาดนั้นเลยหรอ ถึงพยายามให้เราไปอยู่ที่อื่น แต่ด้วยตอนนั้นเราก็อยากประชิดเขาว่าเรา อยู่คนเดียวได้ เราไม่ต้องการเขา ไม่ต้องการใครก็ได้ เลยทำให้เราไปเรียนที่โรงเรียนประจำ พอมา อยู่ที่โรงเรียนเราก็มีเพื่อนเยอะแยะมากมายเลย มีกิจกรรมอะไรให้ทำ เราแทบจะไม่อยากกลับบ้าน ด้วยในวันหยุด สิ่งที่ทำให้เราจัดความเครียด ก็คือเพื่อนคะ ด้วยความที่อยู่กับเพื่อนตลอดเวลา เวลาเรียน เวลานอน ทำให้เราได้มีคนพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดกัน เราก็ไม่คิดมากแล้ว เหตุการณ์ที่ทำให้คิดถึงพอกับแม่มากที่สุดคือช่วงวันพ่อ วันแม่ คะที่โรงเรียนก็จะจัดกิจกรรมให้

ผู้ปกครองมาร่วมงาน พ่อแม่เราก็ไม่เคยมาเลย ทำให้รู้สึกว่ามันเศร้ามาก ๆ เลยพอเห็นพ่อกับแม่คนอื่นมางาน เขาดูพร้อมหน้าพร้อมตา แต่เราเหมือนคนแปลกแยกไม่มีพ่อแม่ เราก็พยายามไม่ใส่ใจมากกว่าก็คิดว่าเป็นวันธรรมดา ๆ วันหนึ่ง หนูคิดว่าเด็กที่พ่อแม่หย่าร้างไม่ใช่คนที่มีปัญหา แต่ปัญหาคือพ่อแม่เขาต้องดูแลหรือเอาใจใส่เราไม่ให้เรารู้สึกว่าลูกมีปัญหา ที่ผ่านมานู้อาจจะรู้สึกว่า มันมีปัญหา แต่พอเราผ่านมาได้เราก็ไม่อยากจะใส่ใจอะ เหมือนเราโตขึ้นเราเรียนรู้ว่า ความรักมันไม่สามารถจะรักกันตลอดเวลาได้ หนูเลยไม่ได้โทษพ่อหรือแม่ที่เขาหย่าร้างกันมันเป็นความผิดของใคร แต่หนูอยากให้เขาใส่ใจและก็ดูแลเรามากกว่านี้มากกว่า (ดี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

หนูไม่ได้โทษพ่อหรือแม่ การหย่าร้างไม่ใช่ความผิดของใคร แต่การหย่าร้างทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อนางสาวดี(นามสมมติ) ในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งในความคิดของเธอเมื่อการหย่าร้างเกิดขึ้นความรัก การดูแล การเอาใจใส่ของพ่อและแม่ที่ไม่เหมือนเดิม ทำให้เธอมีความคิดที่น้อยใจได้เมื่อครอบครัวของเธอนั้นมีครอบครัวใหม่อีกแล้วด้วย ทำให้การใส่ใจดูแลเอาใจใส่ไม่เหมือนเดิม และในบางครั้งที่มีสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นมาทำให้เธอนึกถึงความเป็นครอบครัวที่มีพ่อแม่อยู่บ้าง เพื่อน คือ ตัวช่วยที่ดีที่สุดในการจัดความเครียดของเธอ สังคมใหม่ ๆ สภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ทำให้เธอได้ผ่อนคลาย เด็กที่พ่อแม่หย่าร้างกันไม่ใช่ปัญหาสังคม แต่ปัญหอยู่ที่เขาจะสามารถจัดการกับการดูแลเอาใจใส่ ให้ความรัก ความอบอุ่น ลูกเหมือนเดิมอย่างไรให้เด็กต้องไม่รู้สึกถึงการขาดความรัก ไม่เป็นส่วนเกินในครอบครัวใหม่ของแม่และพ่อ

กรณีศึกษาคนที่ 5

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

นางสาวอี(นามสมมติ) วัยรุ่นหญิงวัย 18 ปี กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยเปิดแห่งหนึ่ง เธอมีฐานะปานกลางค่อนข้างดีตอนไปทางชดสน เธออาศัยอยู่กับย่าตั้งแต่เกิด เป็นลูกสาวคนเดียว แม่เธอผันตัวไปเป็นฟรีแลนซ์ทำงานต่างดาวที่ประเทศเกาหลี ส่วนพ่อของเธอถูกจำคุกในเรือนจำแห่งหนึ่ง ทำให้ค่าใช้จ่ายที่แม่ของเธอส่งให้ใช้ในการเรียนและต้องเลี้ยงดูย่าไม่เพียงพอ เธอจึงทำงานพิเศษที่ร้านกาแฟแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เพื่อหาเงินไว้ใช้ในการเรียน (อี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

จากการพบเจอครั้งแรก นางสาวอี(นามสมมติ) มีท่าทีขี้อาย ยินดีที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ ทำให้การสัมภาษณ์ดำเนินไปอย่างสบาย ผ่อนคลาย มีความเป็นกันเอง

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ในช่วงก่อนการหย่าร้างของครอบครัว

เธออยู่ในต่างจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคอีสาน มีชีวิตที่เรียบง่าย บ้านของพ่อมีมรดกที่ดินเป็นที่นา ทำให้อาชีพของพ่อกับแม่ในช่วงแรกทั้งคู่จึง ทำนา เกี่ยวข้าว มีสวนผลไม้ อ้อย ข้าวโพดตามฤดูกาล แต่ด้วยมีปัญหาหลาย ๆ อย่าง ผลผลิตไม่ดีบ้าง ขายข้าวไม่ได้กำไร ทำงานหนักไม่คุ้มกับแรงที่ทำ ทำให้พ่อกับแม่ทะเลาะกันเรื่องเงินอยู่เป็นประจำ เราทั้งคู่อยู่แล้วค่ะว่าเขาทะเลาะกันแทบทุกวันเลย หนูเคยบอกเขาตลอดว่าจะทะเลาะกันทำไม ห้ามไม่ให้เขาทะเลาะกัน เราทั้งคู่ว่าเขาทะเลาะกันแต่ไม่คิดว่าเขาจะเลิกกัน (อี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

นางสาวอีเล่าว่าสถานการณ์ก่อนการหย่าร้างของพ่อแม่ พ่อกับแม่นั้นทะเลาะกันเป็นประจำ ตอนนั้นก็ทราบถึงการทะเลาะของทั้งคู่ และไม่เคยมคิดมาก่อนว่าทั้งสองจะเลิกกัน

ส่วนที่ 3 สถานการณ์ในช่วงการหย่าร้างของครอบครัว

มันเป็นช่วงที่แย่มาก ๆ พ่อกับแม่เลิกกันตอนหนูอายุ 13 ปี ก่อนเลิกกันมันมีเรื่องราวเกิดขึ้นมากมาย พ่อเขาติดยาเสพติด ในช่วงแรก ๆ เขาก็อยากรู้ อยากลองตามคำแนะนำของคนในหมู่บ้านเป็นพวกวัยรุ่น ด้วยความที่เขาแต่งงานกับแม่ตั้งแต่อายุยังน้อยทำให้เขายังมีเพื่อนที่เป็นวัยรุ่น เด็กแถวบ้านคนรู้จักเยอะ จากในช่วงแรกเขาก็ลองพวก ไบกระท่อม กัญชา จนเขาติดหนักมากถึงเสพติด ด้วยความที่บ้านเรามีปัญหาเรื่องทำนาแล้วเงินไม่พอใช้ ผลผลิตไม่ได้ตามที่ต้องการ เจอฝนบ้างน้ำท่วมบ้าง เขาเครียด ติดเหล้า บุหรี่จากเด็กแถวบ้าน เล่นพนัน ไปตีไก่ ไปเล่นมวย ทำให้เขาเป็นหนี้สิน พ่อยืมเงินสลัดดอก ทำให้เขาต้องขายนาที่ใช้ในการทำกินไปจ่ายหนี้สิน ที่เลวร้ายกว่านั้นคือ เขาโดนจับค่ะ ข้อหาเสพและค้ายา ก่อนที่เขาจะเลิกกันทำให้มีปัญหากับแม่ ตั้งแต่เมายาแล้วทำร้ายร่างกายแม่ อลละวาด เป็นคนที่น่ากลัวมาก ๆ ปัญหามันเริ่มตามมาเรื่อย ๆ ทะเลาะกัน ไม่มีงานเพราะไม่มีที่นาให้ทำ แม่เขาทนไม่ไหว ต้องหาเงินมาใช้หนี้สินที่เคยยืมมาให้พ่อ เขาเลิกกันก่อนที่พ่อจะถูกจับ มีน้ำน้องสาวแม่เขาแนะนำและพาแม่หนีไปทำงานอุตสาหกรรมเครื่องจักรที่เกาหลี ตอนนั้นพ่อแม่หนีไปพ่อก็คุมคลัง จนเขาก็โดนตำรวจจับ แม่ก็ฝากหนูไว้กับย่า ตอนนั้นแม่ก็มาบอกว่าเขาจะไปทำงานหาเงินที่เกาหลีนะ เราก็เข้าใจสถานการณ์ ชีวิตจริงมันดูโหดร้ายมาก ๆ หนูเข้าใจแม่ทำไมเขาต้องเลิกกันและหนีไป ความจนมันน่ากลัวมาก แต่เราไม่คิดว่าพ่อเราจะเป็นแบบนี้ หนูผิดหวังกับพ่อมากกว่าค่ะ เราเคยเห็นเขาเล่นเขาลอง เรบอกให้เขาหยุด บอกยับบอกใครให้ห้ามเขาแต่เราไม่สามารถที่จะบอกเขาได้เลย ด้วยการใช้ความดีใจ และโดนจับทำให้เราอับอายมาก เพื่อนในหมู่บ้านรู้เรื่องราว หนูไม่กล้าไปโรงเรียน เราไม่กล้าไปไหน เวลาออกไปไหนคนในหมู่บ้านก็จะชอบถามเรื่องพ่อ ถามหาแม่ ยิ่งด้วยอยู่ในหมู่บ้านที่ทุกคนรู้จักกันหมด ทำให้เราไม่อยากใช้ชีวิตต่อเลย เรามีความรู้สึกอับอายเราไม่คิดว่าเขาจะเลือกใช้ชีวิตแบบนั้น คิดถึงแม่แต่เราก็เข้าใจที่เขาต้องไปหาเงิน หนูก็อยู่กับย่ามาตั้งแต่นั้นเพราะมีแค่ย่าค่ะ กัน

(อี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

เมื่อการดำเนินมาถึงการสัมภาษณ์ในส่วนนี้จากในตอนแรก ๆ นางสาวดี(นามสมมติ) มีท่าทีที่ยิ้มแย้ม แต่ในขณะที่สัมภาษณ์เธอนั้นได้สัมภาษณ์ไปพร้อมกับน้ำตา เล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตที่เธอบอกว่ามันโหดร้ายให้แก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยนั้นได้หยุดการสัมภาษณ์ไปชั่วคราว และถามถึงความต้องการที่จะให้ข้อมูลต่อหรือไม่ นางสาวดี ตอบด้วยความเต็มใจว่าพร้อมที่จะให้ข้อมูลเพียงแต่เมื่อนึกถึงเรื่องนี้ที่ไรทำให้เกิดความเศร้าและอดที่จะร้องไห้ต่อชีวิตที่โหดร้ายของเธอไม่ได้ การหย่าร้างและผลการกระทำของพ่อเธอทำให้นางสาวดี เกิดความอับอาย มีความกลัวจนถึงขั้นไม่อยากมีชีวิตต่อเลยในช่วงแรก ๆ และพ่อของเธอถูกจับ แม่หนีไปทำงานทำให้เธอต้องใช้ชีวิตอยู่กับย่า

ส่วนที่ 4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการหย่าร้างของครอบครัว

เปลี่ยนแปลงมาก ๆ หนูกลัวการไปโรงเรียน เราจิตตก เรากลัวเราเครียดกับพ่อ เหมือนตอนนั้นอาการเราน่าเป็นห่วงมาก ๆ ครูที่โรงเรียนรู้เรื่องเขาก็ให้เราไปปรึกษากับครูแนะแนว เหมือนด้วยตอนนั้นหนูเครียด อายเพื่อน ก็เลยย้ายโรงเรียนด้วย บ้านเรามีหนี้สินเยอะด้วยเราต้องทำงานช่วยย่า ย่าก็หาอะไรที่เขาทำได้ทำ พวกสวนกระต๊อบข้าว เราก็เลยได้เรียนรู้ช่วยเขาหาเงิน ความรู้สึกที่เรามีพ่อ จากที่เราโกรธเขาเราก็เห็นใจและสงสารเขาแทน เขาต้องจำคุกประมาณ 10 ปี ตอนนั้นไปเยี่ยมเขามันเริ่มรู้สึกสงสารเราก็เป็นห่วงเขาแหละ แต่กับแม่เราก็เข้าใจเขา เขาต้องไปทำงานหาเงินส่งมาให้ย่าดูแลเรา ส่งเราเรียน ใช้หนี้สินด้วย ทำให้เราเปลี่ยนไปเลยกลายเป็นเราต้องอยู่กับย่ากับญาติ ๆ แทน เหตุการณ์นี้ส่งผลกระทบต่อหนูมาก ๆ นะคะ พ่อทำให้เราอายเพื่อน เราไม่กล้าสู้หน้าคนอื่น คิดแต่ทำไมชีวิตต้องมาเจออะไรแบบนี้ด้วย การเปลี่ยนแปลงมันเปลี่ยนหลายอย่างมาก เหมือนเราโตมาแบบมีปัญหา มีแต่ยาที่เลี้ยง จากเหตุการณ์วันนั้นจนถึงตอนนี้พ่อได้ออกจากเรือนจำแล้วเหมือนเขาก็ได้เรียนรู้และปรับตัวของเขา ตอนนี้เป็นช่างตัดผม เขาออกมามีอาชีพ ส่วนกับแม่ตั้งแต่เขาไปทำงานที่เกาหลีเขาไม่เคยกลับมาอีกเลยคะ แต่เขาส่งเงินค่าเรียน ค่ากินค่าอยู่ ต่อเติมบ้านเราหนูกับย่า ความเป็นครอบครัวของเราก็ไม่เหมือนเดิมแล้ว (อี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

จากการหย่าร้างของครอบครัวและการกระทำของพ่อของนางสาวดี (นามสมมติ) นั้นทำให้ชีวิตของเธอมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากในด้านต่าง ๆ ทำให้เธอมีอาการเครียดที่น่าเป็นห่วง ความอายต่อการกระทำของผู้เป็นพ่อ การต้องย้ายโรงเรียน ทำให้เธอคิดว่าชีวิตของเธอมันโตมาแบบมีปัญหามาโดยตลอด และความเป็นครอบครัวก็ไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป.

ส่วนที่ 5 การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการหย่าร้างของพ่อแม่

เราใช้เวลานานมาก ๆ กว่าที่จะยอมรับได้ เราต้องย้ายโรงเรียน ในช่วงแรก ๆ ไม่กล้าไปเจอใคร ไม่กล้าออกไปไหน กลัวเพื่อนไม่นิทา กลัวทุกอย่างไปหมดเลย เรากลัวทุกอย่างไปหมดเลยตอนนั้นทำให้ตั้งใจเรียน กกั้วแม้กระทั่งว่าเราจะไม่ได้เรียนหนังสือต่อ เราก็พยายามปรับตัวเข้าหาเพื่อน ไม่กล้าบอกใครเรื่องที่เกิดขึ้น พยายามไม่คิดมาก ตั้งใจเรียนทำให้เรามีเป้าหมาย และด้วยความที่อยู่กับย่าเขาจะชอบพาเราไปวัด ทำบุญ ปฏิบัติธรรม ถือบศีล สวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน นั่งสมาธิ มันช่วยทำให้เราดีขึ้นจริง ๆ จากตอนแรกเราไม่เชื่อ แต่ย่าก็พาทำจนทำให้เรารู้สึกสงบขึ้น หนูก็สนใจแค่ตัวเองกับย่า ช่วยย่าทำงาน และด้วยความที่ย่าเหมือนเข้าใจเราที่สุดเขาพยายามบอก พยายามสอน พูดในสิ่งที่ดีให้เราไม่คิดมาก จนทำให้เราปรับตัวให้ชินได้ พอเวลาผ่านไปคนเราเดี๋ยวก็ลืมเรื่องต่าง ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นเอง คนในหมู่บ้านหรือคนอื่นก็ไม่ถามถึงพ่อ ไม่ถามถึงแม่ เราก็ใช้ชีวิตมาปกติเลย จากเรื่องนี้ทำให้เราเรียนรู้อะไรหลาย ๆ อย่างมาก ชีวิตมันไม่ได้ง่ายเลยมันมีปัญหาตลอด ทำให้หนูตั้งใจเรียน เราอยากทำงานหาเงิน ให้ชีวิตเรามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดุย่า เราอยากมีครอบครัวที่ดี ไม่อยากให้ใครมีปัญหาแบบเราไม่ว่าจะเป็นการกระทำของพ่อหรือที่พ่อแม่เขาเลิกกันทำให้เราเหมือนโตมาลำบากกับย่า ชีวิตเราอาจจะเคยมีปัญหาแต่สักพักมันก็จะผ่านไปเองไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ (อี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

นางสาวอีเธอบอกว่ามันเป็นเรื่องใหญ่มาก ๆ ในชีวิตของเธอไม่เคยคิดหรือต้องการที่จะเล่าให้ใครฟัง แต่พอเรื่องต่าง ๆ มันผ่านไปเธอก็ไม่ยอมปลุกกับอดีต เธอเตรียมตัวและมีความพร้อมที่จะมาให้สัมภาษณ์เป็นอย่างดีแล้ว ถึงแม้การกระทำของพ่อและการหย่าร้างของครอบครัวเธอจะเกิดขึ้นเธอบอกว่าสักพักคนก็ลืมเดี๋ยวมันก็ผ่านไป โดยการที่เธอมีയാคอยอยู่เคียงข้าง เธอเข้าถึงธรรมะ ทำให้จิตใจสงบขึ้น และใช้ชีวิตแบบนี้ก็ถึงแค่ตัวเองกับย่า จนทำให้เธอนั้นปรับตัวให้ชินได้

กรณีศึกษาคนที่ 6

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

นายเอฟ(นามสมมติ) หนุ่มในวัย 20 ปี ปัจจุบันทำอาชีพเป็นพนักงานขับรถส่งของบริษัทขนส่งแห่งหนึ่ง เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจที่บ้าน และความเกเรของเขาในช่วงที่ผ่านมา อีกทั้งมีน้องสาวอีกหนึ่งคน ทำให้นายเอฟเลือกที่จะไม่ศึกษาต่อ ทำให้เขาจบการศึกษาเพียงแค่มัธยมศึกษาตอนปลาย ปัจจุบันเขาจึงหารายได้และเลี้ยงดูตนเอง

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ในช่วงก่อนการหย่าร้างของครอบครัว

ความเป็นอยู่ก่อนที่พ่อแม่จะเลิกกัน ผมค่อนข้างที่จะสบายเลย พ่อเปิดร้านการยาง ช่อม ปะ เปลี่ยนยางรถยนต์ ทำให้ตอนนั้นเราก็อยู่กับค่อนข้างที่จะปกติ แม่ผมก็เป็นแม่บ้าน

ธรรมดา อยู่บ้านดูแลบ้าน เราเป็นครอบครัวปกติเลย ตอนนั้นไม่ได้ขาดเงินหรือมีปัญหาอะไร พ่อ กับแม่ก็มีทะเลาะกันแบบทั่วไป พ่อชอบเล่นการพนัน ชอบกินเหล้าก็เป็นสาเหตุให้เขาทะเลาะกัน บ้าง ผมกับน้องสาวก็เห็นเขาทะเลาะกันอยู่บางครั้งแต่ก็ไม่ได้บออะไร เราก็ไม่รู้รู้สึกอะไรที่เขา ทะเลาะกันคิดว่าไม่ใช่เรื่องใหญ่โต ใหญ่ (เอฟ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 1 พฤศจิกายน 2565)

ก่อนการหย่าร้างของครอบครัวนายเอฟ ไม่ได้มีปัญหาทางการเงินเท่าไร หรือนัก พ่อเป็นคนหารายได้เพียงคนเดียว คือการเปิดร้านการยาง ส่วนแม่เป็นแม่บ้านที่คอยดูแลนาย เอฟและน้องสาว นายเอฟเคยเห็นพ่อกับแม่ทะเลาะกันเป็นครั้งคราวและไม่คิดว่าเป็นปัญหาใหญ่ ะไร สาเหตุที่ทะเลาะกันก็มาจากการที่พ่อชอบเล่นการพนัน และเมาสุรา

ส่วนที่ 3 สถานการณ์ในช่วงการหย่าร้างของครอบครัว

จากที่พ่อแม่ทะเลาะกันไม่ได้บ่อยมาก ช่วงหลัง ๆ เขาทะเลาะกันแทบทุกวัน พ่อ เริ่มติดเหล้าหนักขึ้น ติดการพนัน เขาเสียบอลเยอะในช่วงนั้น กินเหล้ามาละอาละวาด บ่นแม่ มี ปากเสียงกัน พอเงินเริ่มไม่พอใช้เพราะเอาเงินที่มีไปเล่นพนัน เริ่มหาเรื่องแม่ บ่นว่าแม่ไม่มีอาชีพ หาเลี้ยงตัวเองกับลูกไม่ได้ ตอนนั้นมันจึงเหมือนเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เขาทะเลาะกันใหญ่โต จนเลิก กัน ตอนนั้นผมอยู่ประมาณ ม.2 เราเป็นวัยรุ่นที่ติดเพื่อนมาก ติดเกม ตลอดจนทำให้ติดสารเสพติด จากเพื่อนที่ชักชวนให้ลองอีกด้วย เหมือนผมเบื่อก่อนที่จะอยู่บ้าน ผมไม่อยากจะเห็นพ่อแม่ทะเลาะกัน เลิกเรียนมาเราก็ไปเล่นเกม ไปเล่นกีฬากับเพื่อน กลับบ้านมาดึก ๆ เราไม่ได้สนใจพ่อกับแม่เลย จน มารู้ตัวอีกที คือ แม่บอกเขาจะไม่ทนอยู่กับพ่อแล้ว เขาให้ผมเลือกว่าจะอยู่กับใคร เขาจะเอา น้องสาวผมไป ตอนนั้นเหมือนทำให้เรากลับมาสนใจพ่อกับแม่อีกครั้ง จากที่ตอนแรกเราเบื่อ เราไม่ อยากรู้ใจที่เห็นเขาทะเลาะกัน ตอนนั้นทำให้เรารู้สึกผิดกับเขามาก ๆ ทำไมเราไม่ห้ามเขา เราไม่ พยายามทำอะไรให้ดีขึ้นมาอีกทีที่เขาจะเลิกกันแล้ว มารู้ตัวอีกทีผมก็เลือกที่จะอยู่กับพ่อ เพราะ ตอนนั้นแม่ไม่มีอะไรมาเลย เขาต้องไปหาที่อยู่ใหม่และมีภรรยาแล้ว เราไม่อยากจะย้าย โรงเรียนเพราะยังติดเพื่อน ติดเกม รวมถึงสารเสพติดที่ช่วงนั้นเรากำลังติดมาก ผมเลยตัดสินใจที่ จะเลือกอยู่กับพ่อ ตอนนั้นเราก็มีความคิดที่เห็นแก่ตัว เพราะคิดว่าถ้าเลือกจะอยู่กับพ่อน่าจะสบาย เราไม่อยากจะให้เขาเลิกกัน เรามองว่าเป็นปัญหาเล็ก ๆ แต่มันอาจจะปัญหาใหญ่สำหรับแม่เลย ทำให้เขาเลิกกัน พ่อจากที่ทำงานร้านใหญ่ ๆ ติดการพนันทำให้เขามีสมบัติอะไรก็ขายใช้หนี้ มีรถ ก็ ขายรถ บ้านเรามีสองห้อง ก็ต้องตัดสินใจขายไปห้องหนึ่ง เหลือห้องเล็ก ๆ ไว้เปิดร้าน แต่เขาก็ยังติด การพนันเหมือนเดิม ตอนนั้นผมสนใจแต่ตัวเองกลัวการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้เห็นใจพ่อ หรือแม่มากกว่ากัน (เอฟ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 1 พฤศจิกายน 2565)

การติดการพนันของพ่อนายเอฟ กินเหล้า เป็นจุดเริ่มต้นทำให้พ่อและแม่ของนายเอฟหย่าร้างกัน ทั้งคู่เลิกกันตอนนายเอฟอยู่มัธยมศึกษาตอนต้น ในช่วงวัยรุ่นของเขา นายเอฟให้สัมภาษณ์ด้วยสีหน้าและท่าทางที่ผิดหวังในขณะนั้นว่าเขาเป็นวัยรุ่นที่ติดเพื่อนมาก ไปจนกระทั่งติดสารเสพติด ทำให้เขาเลือกที่จะอยู่กับพ่อเพราะเขาคิดว่าตอนนั้นจะทำให้เขาสุขสบายมากกว่าการอยู่กับแม่

ส่วนที่ 4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการหย่าร้างของครอบครัว

หลังจากที่พ่อกับแม่เลิกกันยังทำให้ตัวเองนั้นมีความรู้สึกถึงการมีปัญหาในชีวิตจากที่ทุก ๆ วันเรามีครอบครัวอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน มีแม่ที่คอยดูแลในทุก ๆ ด้านตั้งแต่งานบ้าน อาหารการกิน ตลอดจนการดูแลเอาใจใส่ ผมจะเห็นความแตกต่างที่เมื่อไม่มีแม่ ผมกับพ่อเราต้องทำอะไรกันเองทุกอย่าง กับข้าวกับปลา การซักผ้า รวมถึงความรู้สึกหลาย ๆ อย่างพ่อก็ไม่สามารถให้ความรัก หรือความใส่ใจเหมือนที่แม่มีให้ได้ ทำให้มันเกิดความแตกต่าง มันจึงส่งผลกระทบต่อตัวผมโคตรมากเลย หลังจากแม่กับน้องย้ายออกไปอยู่ที่อื่น ในช่วงแรก ๆ พ่อผมก็ตามที่จะไปขอแม่คืนดี เหมือนทุกอย่างจะกลับมาดีขึ้นอีกครั้ง แต่ด้วยพ่อเขาก็ยังคงเป็นคนเดิม เขาไม่ปรับตัว เขายังมีพฤติกรรมเดิม ๆ ยังติดการพนัน ติดเหล้า แล้วเวลาเมาหรือไม่มีเงินก็อาละวาดหนักสุดถึงขั้นทำร้ายร่างกายแม่ นั่นจึงทำให้แม่ขอผมหนีไปอีกครั้งและไม่ติดต่อพ่ออีกเลย พอมาถึงจุดนี้จึงทำให้ผมรู้สึกเสียตายอย่างบอกไม่ถูก ที่ตัวเองนั้นตอนนั้นน่าจะเป็นคนที่เอาถ่านมากกว่านี้ ทำตัวดีกว่านี้ จะได้ไม่เป็นปัญหาสำหรับครอบครัว ผมรู้สึกว่ามันมีปัญหามาก ๆ เหมือนเรายังเป็นคนไม่เอาไหนครอบครัวแตกแยก ไม่มีแม่คอยบอกคอยสอนตลอดเวลา พ่อที่เอาแต่เมาเหล้า เล่นการพนัน มันทำให้เรายังอยากใช้ชีวิตเสเพลมากขึ้นไปอีก มันเกิดเป็นแผลใจที่เราจะมีความรู้สึกที่เราอยู่ตัวคนเดียว พ่อแม่ไม่รักกันแล้วจะมารักเราได้ยังไง ยิ่งหลังจากที่เลิกกันกับแม่ พ่อเขายังทำตัวแย่ ๆ เมาหนักกว่าเดิม งานการไม่ยอมทำ กินแต่เหล้ามีเงินก็ไปเล่นการพนัน แม่ผมเขาก็ไปมีครอบครัวใหม่ เรายังติดต่อกันเรื่อย ๆ แต่ด้วยครอบครัวมันไม่สมบูรณ์แบบเหมือนเดิมทำให้อะไร ๆ ก็ต่างออกไป เรายังอยากให้พ่อแม่ดูแลเรา กลับมาบ้านมาเจอแม่เจอน้องสาว แต่ทุกอย่างมันไม่มี (เอฟ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 1 พฤศจิกายน 2565)

จากการหย่าร้างกันในรอบแรกของพ่อและแม่ของนายเอฟ ทำให้นายเอฟรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากไม่ว่าจะเป็นในชีวิตประจำวัน หรือความรู้สึกที่ขาดหายไป ถึงแม้แม่ของนายเอฟจะกลับมาหลังจากการขอคืนดีของพ่อนายเอฟ แต่ด้วยพฤติกรรมเดิม ๆ ของพ่อนายเอฟที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ รวมถึงยังหนักขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงมีการทำร้ายร่างกาย ทำให้จบลงด้วยการที่ทั้งคู่ต้องเลิกกันและแม่ของนายเอฟไม่ติดต่อกลับมาหาพ่อนายเอฟอีกเลย นายเอฟ

สัมภาษณ์พร้อมด้วยความเศร้าที่เด่นชัดบนหน้า เขารู้สึกถึงว่ามันมีปัญหามาก ๆ ยิ่งอยากทำให้เขาใช้ชีวิตเสแหม่มากขึ้นไปอีก

ส่วนที่ 5 การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการหย่าร้างของพ่อแม่

ผมใช้เวลา 2-3 ปีต่อจากนั้นมั้ง เหมือนอย่างแรกเราต้องยอมรับว่าครอบครัวเราเป็นแบบนี้แล้ว พอถึงจุดหนึ่งเมื่อครอบครัวมันไม่สมบูรณ์แบบ มันมีปัญหาต่าง ๆ เข้ามามากมาย ตั้งแต่เริ่มไม่มีเงิน ชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนไป ทำให้ผมย้อนกลับมามองตัวเอง ผมโตขึ้นเรื่อย ๆ มองไม่เห็นอนาคตตัวเองเลย เรียนก็ไม่เอาไหน เกเร พ่อก็ไม่มีเงินเหมือนเดิม เราเลยอยากหาอะไรทำที่เราจะเลี้ยงตัวเองได้ เราไม่อยากจะไปเป็นภาระใคร ถึงเราอยากจะเป็นภาระเขา แต่เขาไม่สามารถเลี้ยงเราให้สบายแบบเดิมได้ ผมเลยปรับปรุงตัวใหม่ จากที่เป็นเด็กติดยากก็พยายามเลิกเริ่มห่างหายจากเพื่อน หาอะไรทำที่เราทำแล้วเราได้ตั้งค้ ตอนนั้นเริ่มมีแฟนเราอยากเป็นคนที่ดีขึ้น เราไม่อยากทำตัวเหมือนพ่อ ผมก็เหมือนได้แฟนนี้แหละเป็นสิ่งที่ช่วยให้เราไม่เศร้า ไม่เสียใจ พยายามปรับตัวเองให้ดีขึ้นมา เรารู้ว่าพ่อเราไม่ดี เขามีพฤติกรรมแบบไหน เราไม่อยากทำนิสัยแบบเขากับใคร การเลิกกันของเขาทำให้เราแข็งแกร่งขึ้น เราอยู่กับความจริงมากขึ้น ผมต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลง เราจะเอาตัวให้อยู่รอดได้ยังไงในฐานะที่ครอบครัวแตกแยก ผมคิดว่าสังคมที่มองว่าเด็กที่พ่อแม่เลิกกันเป็นเด็กมีปัญหา มันก็ถูกต้องแล้ว ถ้าครอบครัวไม่มีปัญหาเด็กจะมีปัญหาได้ยังไง แต่ผมไม่อยากจะมองถึงปัญหาตรงนั้น ผมอยากให้มองว่าเมื่อมีปัญหาแล้วเราจะมองหาทางเอาตัวรอดจากเหตุการณ์นั้นยังไงมากกว่า ทุกวันนี้ผมโอเคขึ้นเพราะเหมือนเวลาผ่านไป ด้วย ผมจะมามองที่ตัวเองแล้วว่าเราจะทำยังไงให้เราข้ามปัญหานั้นมาได้ (เอฟ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 1 พฤศจิกายน 2565)

กรณีศึกษาคนที่ 7

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

นางสาวสาวิตรี (นามสมมติ) หญิงสาวอายุ 19 ปี เธอกำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากการหย่าร้างของครอบครัวทำให้ต้องหยุดเรียนไปถึง 2 ปี เธอเป็นพี่สาวคนโตที่มีน้องชายอีก 2 คน สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวนั้นหาเช้ากินค่ำ พ่อและแม่ประกอบอาชีพเป็นแม่ค้าพ่อค้าขายผักที่ตลาดแห่งหนึ่ง ปัจจุบันพ่อและญาติทางพ่อเป็นคนส่งเสียและรับผิดชอบในการศึกษา หลังจากการหย่าร้างของครอบครัวทำให้เธอต้องย้ายมาอาศัยอยู่กับปู่ได้ (สาวิตรี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2565)

นางสาวสาวิตรีเธอมีบุคลิกและท่าทางที่ประหม่าอย่างเห็นได้ชัดเจน ใบหน้าที่ขมวดคิ้วเหมือนคิดอะไรอยู่ตลอดเวลา ด้วยลักษณะท่าทีที่ดูเป็นกังวลมากจนเกินไป ผู้วิจัยได้ทำการชวนเธอพูดคุยในเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับบทสัมภาษณ์ก่อน เพื่อให้เธอเกิดความคุ้นเคยและ

ลดความกังวลลง หลังจากที่เราพูดคุยประเด็นอื่นจนทำให้เกิดความสนิทสนมกันในระดับหนึ่งแล้ว ทางพุดวิชัยได้เริ่มสัมภาษณ์เธอใหม่อีกครั้ง โดยเธอยังมีท่าทีที่เป็นกังวลใจแต่ก็มีความรู้สึกผ่อนคลายมากขึ้นกว่าในตอนแรกที่ได้พบเจอกันแล้ว

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ในช่วงก่อนการหย่าร้างของครอบครัว

ความเป็นอยู่ของเราเป็นไปตามสภาพ บ้านเราไม่ได้มีฐานะ แต่ก็ไม่ได้ลำบากสักเท่าไร พ่อกับแม่ทำอาชีพร่วมกันเปิดหลายขายผักและส่งผักในตลาด เราอยู่กันแบบครอบครัวใหญ่ บ้านเราอยู่กันมีทั้งพ่อมีทั้งแม่ ลุง ป้า ลูกพี่ลูกน้อง พ่อกับแม่คบกันมานานมากก่อนที่จะเราเกิดอีกตั้งนาน เขาทะเลาะกันบ่อย เขาก็รู้ว่าเขาทะเลาะกันเป็นประจำ พ่อเป็นคนขี้โมโห ใจร้อน แม่เป็นคนขี้นั่ง ขี้จุกจิก เขาชอบเถียงกันมีความคิดเห็นไม่ตรงกันอยู่หลายอย่าง ทำให้เขาทะเลาะกันอยู่เป็นประจำ (สาวตรี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2565)

ส่วนที่ 3 สถานการณ์ในช่วงการหย่าร้างของครอบครัว

ความสัมพันธ์ตอนนั้นเป็นปกติเหมือนก่อนที่เขาจะหย่าร้างกันเลย พ่อกับแม่หย่ากันตอนอายุ 13 ปี มีอยู่วันหนึ่งอยู่ ๆ แม่ก็หายไปเลย ไม่มีใครติดต่อเขาได้ ตอนนั้นเรากำลังจะเกิดอะไรขึ้น งงว่าเขาหายไปไหน จึงได้รู้จากลูกพี่ลูกน้องว่าแม่เขาหนีพ่อไปแล้ว จากที่เราคิดว่าความสัมพันธ์ของครอบครัวเราปกติตอนนั้นมันไม่ปกติแล้ว หลังจากเขาหนีไปเขาถึงติดต่อผ่านทางลูกพี่ลูกน้องมาว่าเขาหนีไปแล้ว เขาบอกเราว่าไม่ให้บอกพ่อ เขากลับพ่อไปตามเขากลับมาเหตุผลที่เขาหย่ากันก็เพราะ เขาทะเลาะกันเป็นประจำ ความคิดเห็นไม่ตรงกัน พ่อที่ขบขี้โมโห อารมณ์ร้อนกับแม่ มีการเถียงกัน ทำร้ายร่างกายกันเป็นประจำ ตอนนั้นเราคิดว่าเป็นเรื่องปกติที่เขาทะเลาะกัน แต่ความจริงแล้วมันไม่ปกติ จนอยู่ ๆ แม่ถึงหนีไป หนูเป็นเด็กที่ไม่ค่อยอะไร ไม่คิดมาก ไม่อยากสนใจอะไร หนูเลยไม่รู้ว่ามันถึงจุดที่เขาทนกันไม่ไหวแล้ว ตอนแรก ๆ เรายังไม่รู้สักอะไรเลย ไม่เสียใจ ไม่เศร้าเลยด้วยซ้ำ แต่พอมานไปสักพักเหมือนเริ่มรู้สึกตัวเราก็เริ่มเศร้า เสียใจ ความคิดเห็นที่เขาหย่ากันเหมือนเราเข้าใจแม่มากกว่า จากที่เรามองว่าการทะเลาะกันของเขามันเป็นเรื่องปกติ แต่มาย้อน ๆ ดู มันไม่ปกติแล้วความสัมพันธ์ที่พ่อกับแม่ทะเลาะกันตลอดเวลา พ่อเขาจะอารมณ์ร้อนเฉพาะกับแม่ ถ้าเป็นเราเจอเหตุการณ์แบบนี้มีการตีกันด้วย เราคงรับไม่ไหวเหมือนกัน ตอนที่แม่หนีไปเขาลำบากมาก เขาไปแต่ตัว เขาต้องไปเริ่มต้นใหม่ เขากับน้องก็ยังเรียนอยู่เลยทำให้ไม่มีใครไปอยู่กับเขา แต่พ่อแม่ไม่อยู่เราต้องทำอะไรมากขึ้น ชายของแทนเขา ดูแลน้องทำให้ตอนนั้นไม่ได้เรียนหนังสือต่อ พ่อเลี้ยงเรากับน้องไม่ไหวเพราะมีกันตั้งสามพี่น้อง ทำให้ต้องแยกกันไปอยู่กับป้าบ้าง ส่วนเราก็ต้องมาดูแลดู ทำให้ได้กลับมาเรียนอีกครั้งหนึ่ง พ่อแม่หนีไปได้เรารู้สึกว่าทั้งสองน่าจะมีความสุขใจที่ต้องเลิกกันมากกว่า เขายังคุยกันเพราะเรื่องเราบ้าง เรื่องน้องบ้าง และต่างคนก็ต่างมีแฟนใหม่ทั้งคู่ (สาวตรี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2565)

ส่วนที่ 4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการหย่าร้างของครอบครัว

เปลี่ยนไป ในช่วงแรก ๆ เราต้องทำอะไรแทนแม่หมดเลย หยุดเรียนออกมาขายของกับพ่อ ดูแลน้องแทนแม่ ต้องได้ทำอะไรหลาย ๆ อย่าง ความรู้สึกที่มีต่อพ่อกับแม่ตอนนั้นเหมือนเราเข้าใจเขามากกว่า อยู่ด้วยกันแล้วเขาเข้ากันไม่ได้เลย แต่เรารู้สึกไม่ได้ถึงความเป็นครอบครัวแล้ว ไม่มีแม่อะไร ๆ ก็ไม่ค่อยเหมือนเดิม บางอย่างพ่อก็ไม่สามารถสอนเราในสิ่งที่ผู้หญิงจะสอนผู้หญิงได้ เราไม่ได้รู้สึกว่ามีปัญหาหรือปมด้อยอะไร แต่มันกระทบกับชีวิต พ่อต้องหาเงินคนเดียวทำให้ค่าใช้จ่ายไม่พอใช้ เราต้องหยุดเรียนออกมาช่วยพ่อ ต้องทำอะไรหลาย ๆ อย่างแทนแม่เหมือนตอนนั้นเรารู้สึกเป็นเด็กแต่ทำไมเราต้องมาทำอะไรที่ไม่ใช่เด็กทำ ถึงเราจะไม่ได้มีปัญหา แต่ก็ชอบรู้สึกน้อยใจทำไมคนอื่นเขามีทั้งพ่อและแม่ แต่เราเหมือนขาดอะไรไป (สาวตรี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2565)

ส่วนที่ 5 การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการหย่าร้างของพ่อแม่

ปรับตัวไม่นานมาก มันก็จะเศร้า เสียใจที่แม่ไม่อยู่ในช่วงแรก ๆ หลังจากนั้นเหมือนเราต้องทำอะไรหลาย ๆ อย่างแทนแม่มันเลยเหมือนไม่เศร้าแล้ว เราชอบทำอะไรให้เพลิน ๆ ตอนนั้นชอบนั่งร้องเกาหลี เราติดตามไอดอลเกาหลี ดูอะไรเกี่ยวกับศิลปิน ทำให้ช่วยไม่ให้เครียด เวลาเศร้า คิดถึงแม่เราก็จะหาอะไรเกี่ยวกับไอดอลเกาหลีดู เหมือนเราหลุดไปอีกโลกหนึ่งเลย โลกที่ไม่ต้องเอาเรื่องครอบครัวเก็บมาคิดทำให้เราปรับตัวได้ เรามีไอดอลเป็นเพื่อน ตอนแรกที่พ่อกับแม่เลิกกันเราก็ก้าวกังวลไปทุกอย่าง แต่ความจริงแล้วมันเป็นผลดีกับเราทั้งคู่ เราไม่ต้องมาเห็นเขาทะเลาะกัน ตีกัน ต่างคนต่างมีชีวิตใหม่ แต่เขายังคุยกันในฐานะพ่อและแม่ของเรา เราคิดแค่นั้นก็พอแล้ว (สาวตรี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2565)

กรณีศึกษาคนที่ 8

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

นางสาวนฤนาถ(นามสมมติ) วัยรุ่นหญิงอายุ 19 ปี บ้านของเธอค่อนข้างที่จะมีฐานะ พ่อของเธอเป็นนักธุรกิจ ส่วนแม่ของเธอเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง เธอมีน้องสาวหนึ่งคน ปัจจุบันค่าเทอม ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ พ่อและแม่ของเธอช่วยกันรับผิดชอบคนละครึ่ง เนื่องจากพ่อกับแม่ของเธอช่วยกันรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ทำให้เธอสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติ จึงไม่ได้ทำงานพิเศษใด ๆ ตอนนี้อยู่อาศัยอยู่กับแม่และน้องสาว (นฤนาถ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2565)

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ในช่วงก่อนการหย่าร้างของครอบครัว

ครอบครัวเราเป็นเหมือนครอบครัวที่ดีมาก ๆ เลยก่อนช่วงที่พ่อแม่จะเลิกกัน คนรอบข้างชอบบอกว่าเราเป็นครอบครัวตัวอย่าง ครอบครัวเราน่ารัก ออบอุน ด้วยหน้าที่การงานที่ดี

ของแม่ สังคมที่ดีของพ่อ ทำให้หลาย ๆ คนชอบมองว่าเราเป็นครอบครัวสุขสันต์ มีพร้อมทุกอย่างมีลูกสาวสองคน ความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางที่ดี ที่บ้านพ่อแม่จะเน้นวิชาการให้เรา ส่งเสริมให้เราทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้เรียนพิเศษ สร้างเสริมอะไรหลาย ๆ อย่าง แต่ด้วยภาวะหน้าที่ของเขาไม่ค่อยมีเวลาให้เรา เขาก็จะให้เงินเราไปทำอะไรอย่างอื่นแทน พ่อกับแม่จะมีเวลาที่ไม่ตรงกันบ้าง พ่อทำงานเลิกดึกเขาต้องออกไปคุยกับลูกค้าช่วงดึก ส่วนแม่ตอนเช้าก็ต้องออกไปสอนแล้ว ทำให้เวลาของเขาไม่ค่อยตรงกันเท่าไร ก่อนหย่าร้างเขาก็มีทะเลาะกันบ้างตามประสา เราว่าเขาทะเลาะกันเหมือนเราก็รับไม่ค่อยได้ที่เห็นเขาทะเลาะกันเพราะเหมือนต่อหน้าเราเขาทั้งคู่พยายามที่จะพูดคุยกันดี ทำอะไรที่เราไม่รู้ว่ามีปัญหาหรืออะไร ทำทุกอย่างให้ปกติต่อหน้าเรากับน้องสาว เลยทำให้ไม่ค่อยรู้ว่าเขาทะเลาะกันบ่อย ก่อนหน้าที่เขาจะหย่ากันหนูมีความสุขมาก ๆ ค่ะ ชีวิตเราไม่ต้องมีอะไรให้กังวล ให้เครียด ให้คิดอะไรเลย เราก็ใช้ชีวิตแต่ละวันแบบสนใจแต่การเรียน เทียว ทำอะไรที่มีแต่เรื่องสนุก ๆ อย่างที่บอกมาก่อนหย่าร้างของเขาเราไม่ค่อยรู้เลยว่าเขามีปัญหาหรือทะเลาะกันบ่อย เพราะเขาพยายามทำตัวให้เป็นปกติต่อหน้าเราและน้อง (นฤนาถ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2565)

ส่วนที่ 3 สถานการณ์ในช่วงการหย่าร้างของครอบครัว

ก่อนการหย่าร้างของเขา มันแย่มาก เหมือนที่บอกว่าเขาพยายามทำตัวปกติเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้นต่อหน้าลูก ๆ แต่ทุกอย่างมันมีปัญหา เราอึดอัดมากที่อยู่ในสถานการณ์นั้น เราสอบถามเขาทั้งสองต่างก็ไม่บอกอะไรว่าเขามีปัญหา มันถึงจุด ๆ เหมือนสถานการณ์มันแย่ง บรรยากาศที่บ้านมันคุุคคั่งมาก มันกินเวลามานาน ๆ หลายเดือนจนถึงจะเป็นปีได้ จากปกติบ้านเราก็มีการออกไปทำกิจกรรม ซื้บปิ้ง ไปเที่ยว หรือมีอะไรที่ทำร่วมกันตลอด มันเปลี่ยนไปพ่อแม่เริ่มไม่พาเราทำอะไรแบบนั้นแล้ว แม่เป็นคนที่มาบอกถึงปัญหาเราก่อนว่าเรามีปัญหา มันเกิดจากความคิดเห็นไม่ตรงกัน เขาอยากให้แม่เลิกเป็นอาจารย์แล้วมาทำธุรกิจส่วนตัวกับเขา พ่อแม่ไม่เห็นด้วยปัญหาหลาย ๆ อย่างก็ตามมา เรื่องของรายได้ที่เขาบอกว่าแม่รายได้น้อยกว่าเขา เหมือนสังคมเขาไม่เหมือนกัน มันถึงจุดอึดอัดที่เขาบอกมันมองไม่เห็นอนาคต เขาไม่กันต่อไม่ได้ ปัญหาเหมือนเขาเป็นกันมานานแล้วแต่เขาบอกที่เขาไม่สามารถเลิกกันได้ เป็นเพราะเราแม่อยากเลิกที่จะรักษาชีวิตคู่ไว้ เขากลัวเราไม่มีพ่อ กลัวการหย่าร้าง กลัวสังคมที่ทำงาน คนรอบข้างจะมองว่าเรามีปัญหา แต่เขายังทนอยู่เพราะเรา ในตอนนั้นเราไม่มีความเห็นกับสิ่งที่เกิดขึ้นเลย หนูแค่ยังอยากอยู่กับเขาทั้งสองคน เรายังอยากมีเขา อยากไปไหนมาไหน ทำอะไรด้วยกันเหมือนเดิม แต่สถานการณ์มันไปต่อไม่ได้เลย เขาเริ่มทะเลาะกันหนักขึ้นเรื่อย ๆ ต่างคนต่างอยู่ในตอนแรกจากที่ทั้งคู่ไม่เคยทะเลาะกันต่อหน้าให้เรากับน้องเห็น เขาก็เหมือนทนกันไม่ไหวเขา

ทะเลาะต่อหน้าเราตลอด มากขึ้น ๆ แยกห้องนอน ไม่พูดไม่จา กัน มันทำให้เรากับน้องรู้สึกอึดอัด แบบทำอะไรไม่ถูก เรามีความรู้สึกว่าเราโทษตัวเองตลอดเวลา เหมือนไม่รู้เขาทะเลาะหรือมีปัญหา อะไรกัน แต่เป็นตัวเราเองที่เป็นต้นเหตุและเป็นปัญหาเป็นสาเหตุที่ทำให้เขาจะต้องเลิกกัน จนสุดท้ายเขาก็เลิกกันอยู่ดีตอนหนุอายุ 15 ปี จากที่ตอนแรกเขาเหมือนไม่รู้ถึงปัญหาของเขา เราแค่มีความสบายใจที่เขาอยู่ด้วยกัน ยังไม่แยกกัน เรายังอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน ตอนนั้นเราสบายใจแค่แบบนี้ แต่พอเราต้องทนอยู่ในสถานการณ์นั้นมันไม่มีความสุขเลย เขาทะเลาะกันทุกวัน เราเลยคิดว่าการเลิกกันของเขามันทำให้เรามีความสบายใจมากกว่าที่จะเข้าหาทั้งคู่ ถึงแม้เราจะเศร้า เรารู้สึกสูญเสียความเป็นครอบครัวไป แต่เราไม่ได้อยู่ในท่ามกลางความขัดแย้งของเขา เราไม่ต้องมารับรู้ว่าเขาทะเลาะกันเรื่องอะไร ไม่ต้องรับรู้ว่าเขาพูดจาแรง ๆ ใส่กัน หรือพูดทำร้ายกัน การรับความเครียดแบบนั้นมันทำให้เราไม่มีความสบายใจเลย ส่วนตัวเราอาจจะมีความแข็งแรง ทางด้านจิตใจมากกว่าน้องสาว แต่น้องสาวเราเขาเหมือนรับไม่ได้กับสิ่งที่เกิดขึ้น เขามไม่พูดไม่จา เหมือนซึมซับความรุนแรง ซึมซับการทะเลาะกันของพ่อกับแม่จนกลายเป็นเด็กเก็บกด เราเลยมีความคิดเห็นว่าการเลิกกันของพ่อกับแม่จะเป็นสิ่งที่เจ็บปวดทำให้เราต้องเปลี่ยนแปลง แต่การเลิกกันของเขาทำให้เราไม่ต้องมารับรู้ปัญหา ไม่ต้องทะเลาะกัน มันเป็นเรื่องที่เขาควรทำมากกว่าที่จะต้องคิดว่าอยากรักษาชีวิตครอบครัว อยากให้เรามีพ่อมากกว่า เรามีความรู้สึกโกรธ รู้สึกเครียดที่เขาเอาเราไปตัดสินชีวิตตัวเอง เหมือนเขาเป็นตัวปัญหาที่ทำให้เขาทั้งคู่แก้ปัญหาไม่ได้ การทะเลาะกันของเขาทำให้เราไม่อยากจะพูดคุย ไม่อยากสนใจอะไรเขา บางครั้งเรามีปัญหา เรามีเรื่องอะไรที่อยากเล่าให้พ่อกับแม่ฟัง แต่เราเห็นเขาทะเลาะกันแล้ว เราเบื่อ มันทำให้เราไม่อยากจะพูดคุย ไม่อยากเข้าหาเขาเลย กลายเป็นว่าเราไม่มีที่ปรึกษาในตอนนั้น เหมือนเขาเห็นเขามีปัญหาเราไม่อยากจะเอาปัญหาของเราไปให้เขาเพิ่มอีก ตอนนั้นเราเลยได้พูดคุยกับน้องแค่สองคน พอถึงเวลาที่เขาเลิกกันจริง ๆ ปัญหาที่ยังมีอยู่ที่เราว่าเราจะต้องอยู่กับใคร เขาก็ทะเลาะกันที่จะแย่งเรากับน้องอีก เรากับน้องมีความคิดเห็นที่ตรงกันว่าเราอยากเลือกที่จะอยู่กับแม่มากกว่า เพราะเหมือนแม่จะเป็นคนดูแลเรามากกว่าพ่อและเรายังเป็นผู้หญิงเหมือนกัน เราไม่อยากให้แม่อยู่คนเดียว ถึงพ่อกับแม่จะเลิกกันแต่ทั้งคู่ก็ยังพยายามที่จะเป็นพ่อเป็นแม่ที่ดีให้เราอยู่เสมอ เขายังคุยกันปรึกษาเรื่องเรา พ่อก็ยังส่งเสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในส่วนของเราและน้องเหมือนเดิม (นฤนาถ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2565)

ส่วนที่ 4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการหย่าร้างของครอบครัว

กิจวัตรประจำเราไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง เพราะเรายังอยู่ที่เดิมมีแค่พ่อที่ย้ายออกไปอยู่ข้างนอก แต่ความเปลี่ยนแปลงสำหรับเราคือ เหมือนความรู้สึกว่ามันขาดหายไป ก่อนที่เขาจะ

เลิกกันครอบครัวเราอบอุ่นมาก ทั้งพ่อและแม่เขาพยายามเป็นพ่อและแม่ที่ดีให้เราตลอดมา แต่พอส่วนหนึ่งมันหายไปทำให้อะไรมันไม่เหมือนเดิม จากที่เราต้องกินข้าวพร้อมหน้าพร้อมตา เราก็เปลี่ยนมาใช้ชีวิตเปลี่ยนการกินแบบกินข้าวกินใครกินมัน ความรู้สึกมันเหมือนอะไรขาดหายไปมากกว่าแต่มันก็ยังมีความสบายใจนะที่ไม่เห็นเขาต้องทะเลาะกันอีกแล้ว ความรู้สึกที่มีต่อพ่อกับแม่ก็เหมือนเดิม เรายังต้องการพ่อ ยังอยากอยู่กับพ่อตลอดเหมือนเดิม แต่ความเป็นครอบครัวมันไม่เหมือนเดิมแล้ว เราไม่ได้รู้สึกว่ามีริบรอยหรืออากัพอะไร แต่มันเป็นความรู้สึกที่อธิบายออกมาให้ฟังไม่ได้ ตั้งแต่เกิดจนช่วงหนึ่งของชีวิตเราตื่นมาเจอพ่อ กินข้าวกับพ่อ อยู่บ้านกับพ่อ แต่พอวันหนึ่งเขาไม่ได้อยู่กับเราตลอดเวลามันเหมือนมีอะไรขาดหายไปมาก ๆ แต่เรารู้สึกได้ว่าความรัก ความห่วงใยเขายังมีให้เราเหมือนเดิม (นฤนาถ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2565)

ส่วนที่ 5 การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการหย่าร้างของพ่อแม่

เราใช้เวลาที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงนานไหม ก็นานเหมือนกัน จากที่ตอนแรกเรารู้สึกแค่เรามีเขาอยู่เรามีความสุข แต่หลังจากที่เขาอยู่ด้วยกันแล้วมีแต่ทะเลาะกันตลอดมันทำให้เราไม่มีความสุข ตอนนั้นแหละที่เราเริ่มที่จะยอมรับว่าให้เขาเลิกกัน มันน่าจะทำให้เราไม่ต้องรับรู้ถึงปัญหาหรือทำให้เราไม่ต้องรู้สึกว่าเป็นตัวปัญหา เรายอมรับจากสิ่งที่เราทราบดีอยู่ทุกวันว่าเขาทะเลาะกันหนักมาก จนเรายอมให้เขาเป็นแบบนี้ต่อไปไม่ได้แล้ว มันเลยเหมือนเราเป็นการที่จะกล้ายอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เราไม่ได้มีวิธีหรืออะไรพิเศษที่ทำให้ขจัดความเครียดได้นะ แต่พอวันหนึ่งมันถึงเวลาที่เรายอมรับได้มันก็จะทำใจได้เอง ตอนนั้นเราก็จะพูดคุยกับน้องสาวมากกว่า ของหนูจะเป็นแบบพอเขาจะเลิกกันเรารู้สึกโง่งขึ้นมาจริง ๆ เราจะไม่เห็นเขาทะเลาะกันอีกแล้วมันเลยทำให้เราไม่เครียด พยายามใช้ชีวิตกับตัวเอง รับผิดชอบตัวเองออกจากพ่อกับแม่ เราเห็นเราไม่อยากเห็นเขาทะเลาะกัน เราอยู่ในห้อง อ่านหนังสือ ทำการบ้าน หาอะไรดูที่ไม่ทำให้เราต้องออกไปเจอเขาทะเลาะกัน สำหรับหนูคือส่วนสำคัญที่ทำให้เราปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ ก็คือพ่อกับแม่เองนั่นแหละ กว่าเขาจะเลิกกันเขาพยายามใช้ชีวิตโดยคิดถึงแต่หนูกับน้องจนทำให้เราอึดอัดมากกว่า การเลิกกันของเขาทำให้เราไม่รู้สึกแบบนั้นอีกต่อไปเราเลยรับการเปลี่ยนแปลงได้ ถึงเราจะรับการเปลี่ยนแปลงได้แต่ไม่ได้แปลว่าเราแข็งแรงมากพอที่จะไม่รู้สึกถึงความเศร้า ถึงสิ่งที่ต้องเปลี่ยนไปนะ มันเศร้าเหมือนที่บอกว่ามันมีอะไรขาดหายไป เหตุการณ์ที่เจอก็คือคนรอบข้างเรานี้แหละที่คอยถาม ลุง ป้า น้า อา ญาติพี่น้อง เพื่อนพ่อเพื่อนแม่จะมาถามคำถามกับเรา สอบถามว่าเขาเลิกกันหรือ เลิกกันทำไม เลิกกันเพราะอะไร ทำให้เวลาที่มีใครมาถามคำถามนี้กับเรา เราจะอึดอัดชอบคิดถึงภาพที่เขาชอบทะเลาะกัน สำหรับหนูเขาไม่ได้ทำให้เรารู้สึกว่ามีปัญหาหรืออากัพอะไร แต่เหมือนเขาเคยสร้างความอึดอัดใจ สร้างความไม่สบายใจให้เรา มัน

เป็นสิ่งที่เราลืมไม่ได้ เป็นสิ่งที่เราลืมไม่ลง การเลิกกันของเขามันไม่ได้สร้างปัญหาเลย แต่สิ่งที่เกิดขึ้นก่อนการเลิกกันของเขามันบางครั้งมันก็สร้างบาดแผล สร้างความไม่สบายใจให้เราได้ สิ่งที่จะทำให้เราผ่านเหตุการณ์นั้นมาได้ คือ ตัวเราเองมากกว่าพอถึงจุด ๆ หนึ่งเราจะเข้าใจ เราจะยอมรับ และเราจะต้องปรับตัวให้ได้เอง (นฤนาถ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2565)

กรณีศึกษาคนที่ 9

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

นางสาวลลิตา(นามสมมติ) อายุ 20 ปี เรียนอยู่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ครอบครัวของเธอนั้นไม่ลำบากในฐานะเศรษฐิกิจทางบ้าน พ่อดำเนินธุรกิจเป็นเจ้าของโรงงาน ส่วนแม่มีธุรกิจขายสิ่งก่อสร้าง เธอเป็นน้องสาวคนสุดท้ายของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยพี่ชายคนโต พี่สาวคนรอง และนางสาวลลิตาน้องสาวคนสุดท้าย ค่าใช้จ่ายในการเรียนพ่อจะเป็นคนรับผิดชอบ ส่วนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในกิจวัตรทั้งพ่อและแม่ช่วยกันในการใช้จ่ายส่วนนี้ ทำให้ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพียงพอต่อความต้องการไม่ต้องทำงานพิเศษเพื่อหารายได้ ตอนนี้อาศัยอยู่ที่คอนโดมิเนียมแห่งหนึ่งกับพี่สาวคนรอง (ลลิตา นามสมมติ, สัมภาษณ์ 8 พฤศจิกายน 2565)

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ในช่วงก่อนการหย่าร้างของครอบครัว

ครอบครัวหนูพอกับแม่แยกกันอยู่ตั้งแต่เราจำความได้แล้ว ตอนเด็ก ๆ เราจะอยู่บ้านพ่อเป็นหลัก ครอบครัวเราไม่ค่อยมีความเป็นครอบครัว พอกับแม่แยกกันอยู่ เขาทั้งสองโดนคลุมถึงชน ให้แต่งงานกันทั้ง ๆ ที่เขาไม่ได้รู้สึกรักกันเป็นพิเศษ บ้านเราเป็นครอบครัวใหญ่มาก ทางฝั่งพ่อก็มีการโรงงานท่อน้ำใหญ่ ส่วนแม่เป็นลูกสาวร้านขายวัสดุก่อสร้างร้านใหญ่เหมือนกัน ทำให้ครอบครัวของปู่และตา อยากให้ทั้งคู่แต่งงานกัน แม่เล่าให้ฟังว่าตอนนั้นมีคนที่คบกันอยู่แล้ว แต่โดนทางบ้านบังคับให้แต่งงานกับพ่อ ทำให้ความสัมพันธ์ของพอกับแม่ไม่ดีมาตั้งแต่ไหนแต่ไร เขาทะเลาะกันบ่อยมาก ๆ เวลาเจอหน้ากันหรืออยู่ด้วยกัน เหมือนความที่เขาไม่ได้รักกันมาก่อนทำให้รู้สึกขัดกันตลอด เขาไม่ค่อยคุยกันเลย เหมือนถามคำตอบคำ ตั้งแต่เด็กจนโตเหมือนเราโตมาในสถานการณ์แบบนี้ เขาทะเลาะกันบ่อยจนเราเหมือนมันเป็นเรื่องปกติ เอาเข้าจริง ๆ เหมือนเราก็ไม่เคยมีความสุขเลย พ่อกับแม่ไม่เคยพาเราไปทำอะไรแบบครอบครัวคนอื่นทำสักเท่าไร เหมือนเขาไปไหนมาไหนด้วยกันไม่ได้ ไม่ชอบขึ้นหน้ากัน ทำให้เราไม่เคยไปไหนมาไหนแบบเป็นครอบครัวเลย มีแค่ไปกับแม่ ไปกับพ่อ เขาจะพาเราไปคนละรอบกัน หนูรู้ถึงปัญหานี้มาตลอดคะ รู้มาตั้งแต่เด็ก ๆ แล้ว (ลลิตา นามสมมติ, สัมภาษณ์ 8 พฤศจิกายน 2565)

ส่วนที่ 3 สถานการณ์ในช่วงการหย่าร้างของครอบครัว

เหมือนตั้งแต่หนูเด็ก ๆ แล้วเขาก็ไม่ค่อยได้อยู่ด้วยกันคะ แต่เขาจะหย่าร้างกันจริงๆ จังตอนประมาณหนูขึ้นประถมตอนนั้นจากที่ปกติเขายังไป ๆ มาหากัน แม่ก็เหมือนแยก

กลับไปอยู่บ้านตัวเองเลย เรื่องนี้ไม่มีใครเข้ามาพูดกับเราเลยว่าเขาหย่ากันหรืออะไร แต่สถานการณ์มันเป็นแบบนี้มาตั้งแต่เราเด็ก ๆ แล้ว ตอนเรารู้ว่าแม่จะย้ายกลับบ้าน เราต้องอยู่กับพี่เลี้ยงตอนนั้น เราก็มีความสงสัยตามประสาเด็ก ๆ ว่า ทำไมเขาต้องทิ้งเรา ทำไมคนอื่นเขามีพ่อแม่อยู่ด้วยตลอด เราก็สงสัย เสียใจ แต่เหมือนก็ชินมากตั้งแต่เด็ก ๆ พ่อกับแม่ไม่ค่อยอยู่กับเราทั้งคู่เท่าไร เราเคยมีคิดบ้างที่เราเป็นปัญหาที่ทำให้เขาหย่ากันหรือเปล่า เพราะเขาชอบทะเลาะกันเรื่องหนูบ่อย ๆ ชอบเบียดกันเลี้ยงเรา บางครั้งแม่ไม่มาหาเราพ่อก็จะโทรไปตามแม่มาแล้วก็ทะเลาะกันว่าแม่ไม่มาดูแลบ้าง แม่ก็ว่าพ่อเอาแต่ทำงานไม่สนใจเราบ้าง ทำให้ตอนเด็ก ๆ เหมือนเราเป็นเด็กต้องมีคนมาดูแลเราแล้วเขาทั้งคู่ไม่ได้ใส่ใจเราขนาดนั้น มันทำให้เขาทะเลาะกันเพราะต่างคนต่างหาว่าอีกฝ่ายไม่ดูแลเรา หนูเลยรู้สึกผิดหรือ รู้สึกงง ๆ ในตอนนั้นมากกว่า เรามีความคิดเห็นว่าเขาไม่รักกัน แต่แรกละทำไมต้องมีเราออกมาด้วย ทำไมเขาไม่ต้องแต่งงานแต่แรก ทำไมเขาไม่ทำอะไรให้ดีกว่านั้น เหมือนพ่อแม่เรามันยิ่งทำให้เขาทะเลาะกันบ่อยขึ้น หนูเลยคิดว่าการหย่าร้างของเขามันน่าจะสมควรมากกว่าแล้ว ก็น่าเห็นใจทั้งคู่จะคะที่เขาไม่รักกันแต่ต้องมาแต่งงานกัน ที่เขามีลูกด้วยกัน เพราะว่าปู่กับตาอยากให้มีลูกจะได้มีทายาทมารับดูแลกิจการต่อ หนูก็โอเคที่เขาหย่ากัน เพราะเขาไม่ค่อยชอบกันเท่าไร แต่ก็รู้สึก ถ้าเราไม่ได้เกิดจากความรักเขาจะให้เราเกิดมาทำไม เหมือนเราเกิดมาแล้วเขาไม่รับผิดชอบ ไม่ใส่ใจเราเท่าที่ควรมากกว่า ที่บ้านหนูจะรักจะให้ความใส่ใจกับพี่ชายคนโตมากกว่า ถึงเขาจะมีลูกด้วยกันแต่ก็ไม่ได้ทำให้พ่อกับแม่รักกันมากขึ้น ตอนหย่ากันเขาก็เหมือนตกลงกันคุณปู่เขาอยากให้เราหลาน ๆ อยู่ที่บ้านฝั่งเขามากกว่า แม่หนูก็โอเค เขาก็ให้เรากับพี่ ๆ อยู่ที่บ้านพ่อเขา เราก็ไป ๆ มา ๆ บ้านพ่อกับบ้านแม่ตลอด การหย่าร้างของเขามันทำให้เรารู้สึกว่าเราไม่เคยได้รับความรักมากเท่าคนอื่น ๆ เท่าไรเลย ด้วยความที่เราไม่ได้มีความเป็นครอบครัว พ่อแม่ลูกขนาดนั้น หลังจากที่เขายหย่ากันความสัมพันธ์ก็ยิ่งเหมือนเดิม เขายังไม่ได้ชอบกันมากกว่า เวลาเจออันก็ทะเลาะกันอยู่เหมือนเดิม และเขาไม่ได้จดทะเบียนหย่ากันตามความต้องการของผู้ใหญ่ (ลลิตา นามสมมติ, สัมภาษณ์ 8 พฤศจิกายน 2565)

ส่วนที่ 4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการหย่าร้างของครอบครัว

สำหรับหนูแทบจะไม่เปลี่ยนแปลงเลย เพราะก่อนที่เขาจะหย่ากัน หนูก็ใช้ชีวิตปกติเหมือนหลังที่เขาจะหย่ากันอยู่แล้ว แต่ความรู้สึกก็เปลี่ยนนะพอเขาหย่ากันยิ่งทำให้เหมือนความห่างเหิน ความไม่เอาใจใส่ของเขามากขึ้นกว่าเดิม ความรู้สึกความเป็นครอบครัวของหนูมันไม่ได้มีแต่แรกขนาดนั้นอยู่แล้วคะ เหตุการณ์นี้หนูไม่เคยคิดหรือว่ารู้สึกตัวเองมีปัญหาที่จะเรียกเรื่องความสนใจหรือปมด้อยอะไรเลย แต่หนูรู้สึกถึงความไม่ได้รับความรักเท่าที่ควร ไม่ได้รับรู้ถึงความ เป็นครอบครัวที่อบอุ่นเท่าไร แต่จริง ๆ ก็ไม่ได้มีปัญหาอะไรมากเหมือนเราโตมาในรูปแบบนี้อยู่แล้ว

ผลกระทบหลัก ๆ คือรู้สึกถึงความไม่เป็นครอบครัวใด ทำให้บางครั้งเราไม่รู้จะปรึกษาใคร ไม่รู้จะพูดคุยแบบไหนกับเขามากกว่า รู้สึกอิจฉาคนอื่นมากกว่าที่เขาดูอบอุ่น ดูเป็นครอบครัวแบบนั้น เขาก็ปฏิบัติกับเราปกติถึงเขาจะไม่ได้ใส่ใจเรามาก แต่เราก็ไปมาหากันปกติ หนูเลยโตมากับการที่เขาเลี้ยงดูเราด้วยเงินมากกว่าเขาไม่ได้เอาใจใส่เราขนาดนั้น แต่เขาให้เงินเราเพื่อไปเลือกซื้อความชอบเลือกความสบายใจแบบอื่นมากกว่าการให้ความดูแล ความเอาใจใส่จากเขา (ลลิตา นามสมมติ, สัมภาษณ์ 8 พฤศจิกายน 2565)

ส่วนที่ 5 การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการหย่าร้างของพ่อแม่

หนูแทบจะไม่ได้ใช้เวลายอมรับเลย แต่เราโตมาในสภาพแวดล้อมแบบนั้นพอกับแม่เลี้ยงเราดูแลเราในรูปแบบที่เราว่าเขาไม่ได้อยู่ด้วยกันเหมือนครอบครัวอื่น เราเลยโตมากับสภาพแวดล้อมแบบนี้ทำให้เราเข้าใจและยอมรับมันได้ในสิ่งที่เขาเป็นอยู่ เหมือนเราใช้ชีวิตแบบที่เขาไม่ได้มาใส่ใจเรามากตั้งแต่ก่อนเขาหย่ากันจนถึงเขาหย่ากัน เราก็เติบโตมาในแบบของเรา เราก็มีโลกที่แบบเราโตมาแบบที่เขาไม่ได้สนใจเราเลยเป็นข้อดีที่ทำให้เราไม่ต้องปรับตัวอะไรมากมาย เวลาเครียดหรือช่วงที่มีความรู้สึกอิจฉาคนอื่นที่เขาครอบครัวที่ดีกว่าเรา เราก็พยายามมองในโลกของความเป็นจริงมากกว่าว่าชีวิตของเราของคนอื่น ๆ บนโลกนี้มันไม่ได้สมบูรณ์แบบไปซะหมด เขาเลี้ยงเราในแบบที่ไม่ให้ขาดตกบกพร่องจากความต้องการของเรา เราอยากได้อะไรอยากซื้ออะไร อยากมีอะไร เขาก็ให้เราในสิ่งนี้แต่บางครั้งถึงความต้องการบางอย่างที่อยากได้จากพอกับแม่ ก็เป็นสิ่งที่หาซื้อไม่ได้ แต่เราก็พยายามยอมรับและไปหาสิ่งอื่นที่ทำให้เราไม่คิดถึงข้อบกพร่องในส่วนนี้ของเราแทน คนที่เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้หนูปรับตัวอยู่มาคนเดียวได้ เข้าใจพอกับแม่หรือเข้าใจชีวิตได้ คงเป็นพีนาคะ พีนาคะเป็นพี่เลี้ยงที่เลี้ยงหนูกับพวกพี่ ๆ มาตั้งแต่เราเด็ก ๆ แล้ว อย่างที่บอกว่าพ่อแม่เขาไม่มีเวลามาดูแลเรา เขาไม่ค่อยเอาใจใส่เราเท่าไร ในช่วงชีวิตเราก็จะอยู่กับพีนามาตลอด เขาคอยบอกคอยสอนเราจนเปรียบเสมือนแม่แท้ ๆ ของเราเลย เขาเป็นคนสอนหนูให้เราอยู่ได้ด้วยตัวเอง ให้เราไม่ได้สนใจพอกับแม่มาก สอนหลาย ๆ อย่าง อธิบายถึงเหตุผลที่เราไม่ได้รับความรักจากพ่อแม่ อธิบายให้เราเข้าใจเขา ทำให้เราอยู่แบบไม่ได้สนใจหรือต้องการความรักอะไรจากเขามาก พีนาคะเลยเป็นคนที่ทำให้เรามีความคิดและก็จัดการความรู้สึกที่ว่าพ่อแม่ไม่รักไม่ใส่ใจเราได้ดีเลยนะ เหมือนในบางครั้งเราก็จะมีช่วงเวลาให้คิดตลอดเวลาเห็นอะไรที่มันดูเป็นครอบครัวอบอุ่น เราก็จะมองครอบครัวเราก่อนเลยนะว่าของเราไม่ได้ครอบครัวอบอุ่นแบบคนอื่นเขา แต่ว่าเราก็มองว่าคนเรามันไม่ได้สมบูรณ์แบบไปทั้งหมด หนูคิดแบบนั้นจริง ๆ ทำให้มันก็ดีขึ้นเยอะเลย อันนี้แหละจะเรียกว่าเป็นสิ่งที่ดีสติเราก็ได้ค่ะ เหมือนตัวหนูเนี่ยตั้งปณิธานไว้กับตัวเองเลย ถ้าวันหนึ่งเรามีคนรัก เรามีครอบครัว เราจะเลือกคนที่เรารัก เราจะไม่ให้

เขาบังคับเรา ไม่ให้เขามาคลุมถุงชนเรากับใครทั้งนั้น ลูกที่เกิดมาจากเราก็จะต้องมาจากความรักของเราด้วย เราไม่อยากให้ลูกเรามีปัญหา มีความรู้สึกที่ไม่ดี หรือรู้สึกว่าไม่ได้ได้รับความรักจากเรา เราอยากจะมีครอบครัวที่สมบูรณ์แบบให้ได้เลย เราจะพยายามทำทุกอย่างให้ความรู้สึกที่ขาดหายของความเป็นครอบครัว พยายามเติมเต็มสิ่งต่าง ๆ ที่เราเหมือนขาดหายอะไรไปกับลูกให้ได้มากที่สุดเท่าที่เราจะทำได้เลย หนูไม่ได้รู้สึกว่าตัวเองมีปัญหาจากการที่เขาหย่ากันหรือเขาแต่งงานกัน เพราะเขาไม่ได้รักกันนะ แต่เรารู้เรารู้สัมผัสได้ว่าสังคมจะมองว่าเราเป็นเด็กแบบนั้น เด็กที่พ่อแม่แยกทางกันพ่อแม่ไม่รักไม่เอาใจใส่ หนูเคยได้ยินมาเยอะเลยจากคนรอบข้าง คนที่รู้จักถึงครอบครัวเราว่าครอบครัวเราเป็นยังไง เราทำอะไรนิดทำอะไรมากน้อยเขาจะมองว่าเราไม่มีพ่อแม่ให้สั่งสอนแบบนั้น จริง ๆ ในบางครั้งเด็กที่พ่อแม่เลิกกันเขาไม่ได้มีปัญหาไปซะหมด แต่ว่าสังคมและคนรอบข้างพยายามยึดเยียดความเป็นปัญหานั้นให้เรามากกว่า ถึงเราจะรู้สึกว่าขาดความรัก มีอะไรบางสิ่งบางอย่างขาดหายไป แต่เราไม่ได้จะเอาข้อบกพร่องของครอบครัวมาเรียกร้องความสนใจ ไม่ได้พยายามจะสร้างปัญหาอะไรทั้งนั้น เหนือสิ่งอื่นใดหนูว่าเราต้องเข้าใจตัวเอง เข้าใจสถานการณ์ที่เราเป็นอยู่ เรียนรู้ถึงความไม่สมบูรณ์แบบก็จะทำให้เราไม่คิดมากและไม่เอาสิ่งเหล่านั้นมาใส่ใจ (ลลิตา นามสมมติ, สัมภาษณ์ 8 พฤศจิกายน 2565)

กรณีศึกษาคนที่ 10

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

นายนนท์(นามสมมติ) วัยรุ่นชายอายุ 18 ปี กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัย เป็นลูกชายคนเดียว ฐานะทางบ้านเป็นครอบครัวชนชั้นกลาง แม่ประกอบอาชีพค้าขาย ส่วนพ่อนั้นมีอาชีพเป็นข้าราชการตำรวจ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แม่เป็นคนรับผิดชอบทั้งหมดตั้งแต่ค่าเทอม ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ส่วนพ่อของนายนนท์นั้นจะช่วยค่าใช้จ่ายบ้างในบางครั้ง นายนนท์ไม่ได้ทำงานหารายได้พิเศษ แต่เขาช่วยแม่ขายของแทน ทำให้ตอนนี้นายนนท์อาศัยอยู่กับแม่น้องสาวของแม่

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ในช่วงก่อนการหย่าร้างของครอบครัว

ก่อนหน้านี้เราอยู่กันที่แฟลตตำรวจของพ่อ แม่ก็เปิดร้านขายอาหารที่ข้าง ๆ แฟลต ครอบครัวเราก็อยู่ด้วยกันปกติก่อนที่พ่อกับแม่จะเลิกกัน ความสัมพันธ์เราก็เป็นไปด้วยดี เพราะพ่อกับแม่ทำงานอยู่ใกล้ ๆ กันชายของช่วยกันพักเที่ยงหรือเลิกงานพ่อก็มาช่วยแม่ขายของเป็นปกติ พ่อผมมีศใหญ่ทำให้เงินเดือนก็เยอะพอสมควร ทำให้ครอบครัวเราปกติไม่ได้มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในตอนก่อนที่เขาจะเลิกกัน ก่อนเขาเลิกกันก็ไม่มีปัญหาอะไรกันมาก มีทะเลาะกันบางครั้ง พ่อเป็นคนอารมณ์ร้อนมาก ซี้โมโห ถ้าเวลาทะเลาะกันก็จะทะเลาะกันรุนแรงมาก เขาทะเลาะกันให้เราเห็นอยู่บ้าง ผมก็รู้สึกไม่ดี รู้สึกกลัวมาก ๆ เวลาเขาทะเลาะกัน พ่อชอบทำลายข้าว

ของ เวลาไม่ได้ตั้งใจ เสียดังไปทั่วทั้งแผ่นดิน แต่ตอนอยู่กับพ่อด้วยความที่เขาเป็นตำรวจ เขาจะเข้มงวดกับเรามาก เขาขอบคุณ ชอบว่า ชอบบิให้เราเข้มแข็ง ชอบฝึกความอดทนเรา ทำให้ตอนนั้น ช่วงเวลาที่อยู่กับพ่อเหมือนเราอยู่ในกฎระเบียบ ความเข้มงวดที่เขาวางไว้ทำให้ตอนนั้นเรารู้สึกเหมือนอยู่ในกรอบมากกว่า ก่อนเขาจะหย่ากันผมก็รู้แค่เวลาเห็นเขาทะเลาะกันนาน ๆ ที่ (ฎีกา นาม สมมติ, สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2565)

ส่วนที่ 3 สถานการณ์ในช่วงการหย่าร้างของครอบครัว

ในช่วงแรก ๆ ผมกับแม่สังเกตเห็นความผิดปกติของพ่อ เขาเริ่มกลับบ้านดึกทุกวัน เวลาว่างจากที่เขาจะมาช่วยแม่ขายของ เขาก็เริ่มไม่มา อ้างว่ามีงานเยอะ นายมาบ้าง ไปตรวจงาน ไปดูแลด้าน อ้างไปเรื่อยสารพัด จนสุดท้ายแม่ผมก็รู้ว่าเขานอกใจไปมีเมียคนอื่น ทำให้มันแค้นมาก ๆ แม่ผมร้องไห้ทุกวัน ข้าวปลาไม่กิน เป็นคนจิตตก ขายของไม่ได้ เรื่องมันใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ พ่อผมไม่ยอมเลิกกับเมียคนอื่น เขาทะเลาะกันหนักมาก ทะเลาะกันทุกครั้งเวลาพ่อกลับมาบ้าน ผู้หญิงที่เป็นเมียคนอื่นพ่อมาราวีแม่ถึงแผ่นดิน จนสุดท้ายแม่ผมก็ทนไม่ไหวทำให้เขาเลิกกันในที่สุด แม่เป็นคนที่ไม่เข้ามาคุยทุกอย่างกับผม ตอนนั้นที่รู้ว่าเขาจะเลิกกันผมก็เสียใจสุด ๆ เราร้องไห้ เราเครียดหนัก สองคนแม่ลูกกอดกันร้องไห้ พ่อเขาเหมือนไม่สนใจแม่กับผมเลยจนแม่ตัดสินใจพาผมย้ายออกมาอยู่ข้างนอกกันสองคน แม่ไม่เคยอธิบายถึงเรื่องที่เขากับพ่อเลิกกันเลย แต่ผมรับรู้และอยู่ในเหตุการณ์นั้นมาตลอดทำให้เราเข้าใจ แม่ไม่จำเป็นต้องมาเล่า มาอธิบายอะไรให้เราฟังเลย ผมเห็นด้วยที่เขาเลิกกัน ผมไม่อยากทนเห็นแม่ร้องไห้ ไม่อยากเห็นแม่ต้องเสียใจ ทุกข์ทรมาน การที่เขาต้องเลิกกันเลยเป็นสิ่งที่ดีที่จะไม่ทำให้แม่เสียใจอีก แน่ใจว่าผมต้องเห็นใจแม่มากกว่า แม่เขาพยายามเป็นภรรยาที่ดีมาตลอด เอาใจใส่ ดูแลพ่อมาเป็นอย่างดี แต่สิ่งที่พ่อทำให้แม่เสียใจมันไม่คุ้มเลย หลังจากที่เขาเลิกกันทำให้ผมใช้ชีวิตอยู่กับแม่มาโดยตลอด และก็น้ำซึ่งเป็นน้องสาวของแม่ที่เขาเลิกกับสามีมาเหมือนกัน ทำให้ผมโตมากับแม่และน้องสาวแม่ ผมจึงเหมือนซึมซับความเป็นผู้หญิงจากแม่และน้ำมา ทำให้เรามีความเบี่ยงเบนทางเพศ จากในตอนแรกที่อยู่กับพ่อเราจะเข้มแข็ง พ่อพยายามให้เรามีความแมน มีความเป็นผู้ชายอยู่ตลอดเวลาในตอนนั้นทำให้เราไม่รู้ถึงตัวตนที่แท้จริงของตัวเอง แต่พอพอกับแม่เลิกกันและผมต้องมาอยู่กับแม่ลำพัง ทำให้จากที่ปกติเราต้องอยู่ในกรอบที่วางไว้ ทำให้เราใช้ชีวิตแบบมืออิสระมากขึ้นจนทำให้เราค้นพบตัวเอง แต่ผมไม่ได้บอกว่าเป็นกะเทยเพราะเราเรียกเรื่องความสนใจจากพ่อ มันไม่ใช่แต่การที่เขาเลิกกันทำให้การใช้ชีวิต วิถีชีวิตเราเปลี่ยนไปจนมันเกิดความเบี่ยงเบนนั้นแหละ เรารู้สึกโกรธพ่อมาตลอดกับสิ่งที่เขาทำกับแม่จนทำให้เราสองคนแม่ลูกต้องย้ายมาอยู่ด้วยกันลำพัง ตอนนั้นแม่ก็เลือกที่จะเลี้ยงดูผม ซึ่งผมก็ไม่คิดจะอยู่กับพ่อ เพราะเราสนิทกับแม่มากกว่าก็เลยทำให้ผมมาอยู่กับแม่ หลังจากนั้น

ความสัมพันธ์เขาก็ไม่เหมือนเดิมในช่วงแรก ๆ เขาติดต่อเรามาบ้าง แต่พ่อเขามีครอบครัวใหม่ทำให้ความเราไม่ค่อยติดต่อกัน แม่กับพ่อเขาก็ไม่ได้คุยอะไรกันอีกเลยมีแค่คุยเรื่องผมบ้าง เขาก็จะส่งเงินให้เราบ้างบางครั้งเท่านั้น (ภุริ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2565)

ส่วนที่ 4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการหย่าร้างของครอบครัว

ชีวิตเปลี่ยนมากจากเราต้องอาศัยอยู่แฟลตตำรวจของพ่อ แม่ต้องพาผมย้ายออกเช่าบ้านอยู่ แม่ต้องย้ายร้านอาหารใหม่ ต้องหาทำเลเปิดร้านใหม่ และอย่างที่บอกว่าคุณพ่อเราออกมาอยู่กับแม่ลำพัง การเลี้ยงดูของแม่ไม่ได้เข้มงวดเหมือนพ่อ เรามีอิสระชีวิตมากขึ้นทำให้ผมเบี่ยงเบนทางเพศจนรู้ตัวอีกทีเราก็เป็นกะเทยแล้ว ความรู้สึกเราคือตอนนั้นทำให้เราไม่ชอบพ่อไปเลย เราเกลียดเขา เกลียดที่เขาทำให้แม่เสียใจ เกลียดที่เขาเลือกที่จะไปเอาคนอื่น ทำให้ตั้งแต่นั้นเรารักแม่มาก ๆ เราไม่อยากให้เขาเสียใจอีก ผมก็รู้สึกว่ามีปมด้อยนะเรากลายเป็นเด็กไม่มีพ่อเลยเพื่อนชอบล้อว่าเราเป็นกะเทยไม่มีพ่อ พ่อเขาเลิกกันทำให้ชีวิตผมลำบากมากขึ้น แม่ต้องใช้จ่ายเยอะไหนจะต้องหาที่อยู่ใหม่ เปิดร้านใหม่ เขาต้องรับผิดชอบผมคนเดียว การปฏิบัติตัวต่อเราของพ่อเปลี่ยนไปสิ้นเชิงเลย พอยิ่งเขารู้ว่าเราเป็นกะเทยเขายิ่งไม่ยอมมาหา ไม่อยากเข้าใกล้ เขาเหมือนรังเกียจเรามาก แต่ก็มีแต่แม่ที่เข้าใจและอยู่ข้าง ๆ เรา (ภุริ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2565)

ส่วนที่ 5 การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการหย่าร้างของพ่อแม่

นำใช้เวลาที่ค่อนข้างนานเลยกว่าเราจะปรับตัวได้ เหมือนต้องปรับตัวด้านต่าง ๆ กว่าที่จะเข้าที่เข้าทาง พ่อไม่มีพ่อเราต้องทำอะไรเยอะขึ้น ลำบากขึ้น รวมถึงการปรับตัวเอง ถึงเขาจะทำไม่ดีกับแม่ทำแม่เสียใจ แต่เขาก็ยังเป็นพ่อเรา เราเคยอยู่ด้วยกันมาพออยู่ ๆ วันหนึ่งเราไม่มีเขามันทำให้เรารู้สึกเหมือนกัน มันก็มีอะไรหลาย ๆ อย่างที่แม่ไม่สามารถทำให้เราได้เหมือนพ่อมันเสียใจอยู่แบบนั้นกับด้วยพ่อเพื่อนรู้ว่าพ่อกับแม่เลิกกันตามนิสัยของเด็กเพื่อนก็จะชอบมาล้อว่าพ่อแม่เลิกกัน ลูกไม่มีพ่อบ้างอะไรบ้างต่าง ๆ นานา ทำให้เรารู้สึกเครียด เสียใจรู้สึกแหย่ที่พ่อทำแบบนั้นกับแม่และกับเรา ผมให้ตัวเราเองมากกว่าที่เป็นส่วนสำคัญทำให้เรามาโฟกัสเรื่องที่เราเสียใจหลังจากที่เราอยู่กับแม่สองคนชีวิตเราไม่โดนพ่อกดดันมา ไม่ได้เข้มงวดอะไร เราไม่ต้องใช้ชีวิตในกรอบเรารู้สึกมีเวลาอยู่กับตัวเองมากขึ้น ช่วงแรก ๆ มันก็ลำบากมากแม่ต้องมาเริ่มใหม่ทุกอย่างเราต้องช่วยแม่ขายของเรสองคนก็เตรียมเงินเตรียมนี้ เหมือนเราต้องจัดการชีวิตตัวเองใหม่ ต้องเปลี่ยนแปลงอะไรใหม่ทำให้บางทีเรากับแม่ก็ลืมเรื่องความเสียใจไปเลย ส่วนสำคัญอีกอย่างก็คือแม่เราอยากให้แม่มีความสุข ไม่อยากให้เขาทุกข์หรือเสียใจผมเลยพยายามเป็นเด็กดีมาก ๆ ช่วยแม่ทำทุกอย่างเท่าที่ตอนนั้นเด็กคนหนึ่งจะทำได้ เราตั้งใจเรียน ขยัน ใส่อยุ่บางทีมันปฏิเสธไม่ได้ว่าเราจะมีช่วงเวลาที่อ่อนแอ เราจะคิดถึงพ่อนะ คิดถึงครอบครัวที่เคยอยู่กันแบบครอบครัว เราไป

เที่ยวบ้านเพื่อนเห็นเขามีพ่อแม่ เหมือนชีวิตเขาดีอะ แล้วตัดภาพมาที่เราลำบากมาก ๆ แม่ต้องหาเลี้ยงเราคนเดียว พ่อก็ไม่ค่อยมาสนใจ ทำให้เราเศร้ามากอยากเปรียบเทียบชีวิตตัวเองกับคนอื่นเลย ชีวิตคนอื่นที่มีทั้งพ่อทั้งแม่มันดีกว่าการที่เราขาดใครสักคนอยู่แล้ว มันเป็นกรณีแบบพ่อกับแม่ เรายังมีชีวิตทั้งคู่แต่ทำไมเราไม่ได้อยู่ด้วยกัน ความรู้สึกมันไม่เหมือนที่พ่อหรือแม่เราตายจากไป แต่ถึงเขาจะมีชีวิตกันอยู่แต่ความสุข ความเป็นครอบครัวมันตายจากเราไปแล้ว เราเลยต้องมาโฟกัสแค่แม่แค่นั้น เราใช้ชีวิตที่เหลือเหมือนคิดถึงเราแค่สองคนมากกว่า การหย่าร้างของเขาทำให้เราเรียนรู้ว่าเราต้องอยู่ให้ได้ไม่ว่าชีวิตเราจะขาดใครไป เราก็ต้องใช้ชีวิตของตัวเองให้ดีถึงแม้เราจะไม่ได้มีทั้งพ่อทั้งแม่เหมือนคนอื่น จริง ๆ ผมคิดว่าผมเองก็ไม่ได้มีปัญหาอะไรนะแต่จริง ๆ มันก็มีปัญหาอยู่แล้ว เข้าใจใหม่ถึงเราจะพยายามคิดหรือบอกใครว่าเราโอเค เราไม่ได้มีปัญหาอะไร แต่จิตใต้สำนึกเรามันบอกว่าเราก็ก่อนมีปัญหาอยู่นะ สังคมชอบมองว่าผมมีปัญหา ผมเจอเยอะมาก ๆ ที่มีคนชอบมาแซว มาบอกว่าเนี่ย “เราเป็นกะเทยเพราะเราไม่มีพ่อหรือเปล่า” มันก็จี้กเลยนะ สังคมชอบตัดสินว่าเด็กที่พ่อแม่เลิกกันมีปัญหา ความจริงผมก็ไม่ได้มีปัญหาอะไรขนาดนั้นแต่มันเหมือนมีปัญหาทางด้านจิตใจมากกว่า เป็นปัญหาที่รักษาไม่ได้ รักษาไม่หาย เป็นปัญหาที่มันแก้ไม่ได้ด้วย ต่อให้ทุกวันนี้เราจะดีขึ้นแค่ไหน จะอยู่ได้โดยที่ไม่มีพ่อแล้ว แต่มันเป็นปัญหาทางจิตใจที่ต่อให้นึกถึงเรื่องนี้เมื่อไหร่ก็ไม่จะมีอะไรมาลบมันออกจากชีวิตเราได้ ผมเชื่อว่าไม่มีอะไรที่เราจะไม่สามารถผ่านไปได้ รวมถึงการปรับตัวที่พ่อแม่เราเลิกกันด้วย เราจะสามารถผ่านมันมาได้เองถึงทุกวันนี้เราจะโอเคขึ้นแล้วแต่ปัญหาทางจิตใจมันไม่เคยหายไปหรอก แค่เราจะอยู่ไปต่อกับมัน (ภูรินามสมมติ, สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2565)

4.2 การวิเคราะห์ภูมิหลังครอบครัวผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว

จากผลสัมภาษณ์กรณีศึกษาที่ได้นำเสนอตอนที่ 4 ทั้งหมดเป็นข้อมูลที่ได้รับจากคำบอกเล่าและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่างของวัยรุ่นที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยทั้งกันทั้งสิ้น 10 คน วัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 18-20 ปี ประกอบไปด้วยวัยรุ่นหญิงที่มีอายุ 18 ปี จำนวน 2 คน วัยรุ่นหญิงที่มีอายุ 19 ปี จำนวน 3 คน วัยรุ่นหญิงที่มีอายุ 20 ปี จำนวน 2 คน วัยรุ่นชายที่มีอายุ 18 ปี จำนวน 1 คน และวัยรุ่นชายที่มีอายุ 20 ปี จำนวน 2 คน โดยเน้นประเด็นตามกรอบแนวคิด ผลกระทบทางจิตใจของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว และแนวทางการปรับตัวของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว

4.2.1 ผลกระทบทางจิตใจของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว

การหย่าร้างเป็นกระบวนการที่ยาวนาน เริ่มต้นที่ความขัดแย้งที่อาจกินเวลาในจนถึงเดือนหรือเป็นปี จนนำไปสู่การแยกทางกัน ซึ่งการหย่าร้างสำหรับคู่สมรสที่มีบุตรด้วยกันนั้น การหย่าร้างจึงไม่เพียงแต่เป็นการสิ้นสุดของปัญหา แต่ในความเป็นจริงแล้วยังมีผลสืบเนื่องที่เกิดเป็นผลกระทบต่อกรการหย่าร้างส่งผลต่อบุตรอีกมากมาย ปฏิกริยาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับบุตรนั้นมีหลายปัจจัย เช่น อายุ เพศ ลักษณะนิสัยทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ของครอบครัว การหย่าร้างเป็นภาวะวิกฤต (Crisis) ที่หมายถึง ภาวะที่เกิดความสับสนทางด้านอารมณ์ความรู้สึก มีความวิตกกังวล ความเครียด โกรธ สิ้นหวัง (Halpern, 1973; Parad & Parad, 1990; อ้างอิงจาก Kathleen Ell, 1995 p. 661) ภาวะวิกฤตนี้จะเกิดความอ่อนแอทางด้านจิตใจ วัยรุ่นจะมีการปรับเปลี่ยนทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกและสามารถผ่านวิกฤตนี้ไปได้ในเวลาอันเหมาะสม และทำให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะทำให้เขาสามารถเติบโตและรู้สึกถึงความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

จากข้อมูลที่เป็นกรณีศึกษาแสดงให้เห็นว่าผลกระทบที่ส่งผลโดยตรงและทันทีต่อบุตรที่ครอบครัวหย่าร้างคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัว สังคมสิ่งแวดล้อมผลกระทบทางจิตใจ ตลอดจนต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตที่อยู่อาศัย หรือแม้แต่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมครอบครัวใหม่ของพ่อและแม่ รวมถึงความรู้สึก ภาวะทางด้านอารมณ์ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่มีผลกระทบต่อกรการเปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น

“ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงมาก ๆ ตั้งแต่เรื่องของการเดินทางปกติพ่อจะเป็นคนไปส่งเดินทางไปโรงเรียนโดยรถส่วนตัว จากที่เราเคยอยู่บ้านเช่าหลังใหญ่หน่อยแม่ต้องพาหนูมาเช่าห้องพักอยู่ เหมือนอะไร ๆ ต้องประหยัดลงทำให้อะไรหลาย ๆ อย่างเราเปลี่ยนไปเลยใหม่ด้วยความรู้สึกอะไรต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ก็ต่างไป เราเห็นเพื่อนมีพ่อแม่มีรถมารับมาส่งหนูก็รู้สึกเศร้า รู้สึกว่าทำไมเราไม่มีเหมือนเขา ทำไมพ่อแม่เราต้องตัดสินใจเลิกกัน”

(เอ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2565)

“ความรู้สึกตอนแรกก็โกรธกับง ๆ ทุกอย่างมันดูเปลี่ยนไปหมดเลยแหละคะ เราเครียดมากแทบจะไม่กล้าเล่าให้ใครฟังเลยพอกับแม่เลิกกัน มีแต่เราก็ระบายให้พี่ชายฟังบ้าง ตอนแรกเพื่อนก็ถามว่าทำไมไม่เห็นพอบ้าง ไม่เห็นแม่บ้าง ไม่ไปไหนด้วยกันหรอก เราเริ่มรู้สึกว่ามันเป็นปัญหาแล้วเวลามีคนถาม มันไม่เชิงถึงกับเป็นปมด้อยแต่เรารู้สึกเสียใจมากกว่า”

(บี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2565)

“ผมโตมาโดยไม่มีพ่อไม่มีแม่มานานเรารู้สึกเป็นปมด้อยนะ สถานะทางบ้านก็ไม่ดี พ่อแม่ก็เลิกกันแต่เด็ก เหมือนเวลาที่เราเห็นพ่อแม่คนอื่นอยู่ด้วยกัน มีรถหรู ๆ รถดี ๆ มารับมาส่งมันน้อยใจมาก ๆ ทำไมเราอาภัพขนาดนี้ เราต้องทำงานหนักในขณะที่เพื่อนเรามีพร้อมทุกอย่าง การเลิกกันของเขาทำให้ชีวิตเราลำบากมาก ๆ เราต้องดูแลตัวเอง ดิ้นรนตั้งแต่เด็ก ดูแลน้อง หางานทำหารายได้ เพราะเงินที่แม่ส่งมาให้หายเล็ยงเรากับน้องมันไม่พอใช้เลย”

(ซี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

“หนูก็ต้องอยู่กับแม่สองคนมาตลอดจนเขามีครอบครัวใหม่ เราก็ย้ายที่อยู่ มีคนอื่นเข้ามาเพิ่ม มันเปลี่ยนแปลงมาก ๆ ตอนที่เขามีสามีใหม่ ความรู้สึกที่เปลี่ยนไปเราเริ่มรู้สึกได้เลย หลังจากที่ทั้งสองมีครอบครัวใหม่ ส่วนแม่ก็เปลี่ยนไปเหมือนกันสำหรับหนูตั้งแต่เขามีน้อง เหมือนเขาก็ทุ้มเท ดูแลน้องมากกว่า ทำให้ช่วงนั้นเราเป็นเด็กเก็บกดคะ ไม่พูดไม่จากับใคร เราพยายามทำตัวอย่างที่บอกว่าเราต่อต้านเขา ผลกระทบที่เกิดขึ้นหนารู้สึกว่าพอกับแม่ไม่รักเราเท่าลูกใหม่เขาเราน้อยใจ เราเรียกร้องความสนใจจากเขาแล้วแต่เขาคิดว่ามันไม่มีอะไรเกิดขึ้น ตอนนั้นเราเลยเป็นช่วงที่เสียใจที่สุดคะ เหมือนเราไม่ได้รับความรักจากเขาเหมือนครอบครัวใหม่เขาเลย”

(ดี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

“หลังจากที่พอกับแม่เลิกกันยังทำให้ตัวเองนั้นมีความรู้สึกถึงการมีปัญหาในชีวิตจากที่ทุก ๆ วันเรามีครอบครัวอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน มีแม่ที่คอยดูแลในทุก ๆ ด้านตั้งแต่งานบ้าน อาหารการกิน ตลอดการดูแลเอาใจใส่ ผมจะเห็นความแตกต่างที่เมื่อไม่มีแม่ ผมกับพ่อเราต้องทำอะไรกันเองทุกอย่าง กับข้าวกับปลา การซักผ้า รวมถึงความรู้สึกหลาย ๆ อย่างพอก็ไม่สามารถให้ความรัก หรือความใส่ใจเหมือนที่แม่มีให้ได้ ทำให้มันเกิดความแตกต่าง มันจึงส่งผลกระทบต่อตัวผมโคตรมากเลย มันเกิดเป็นแผลใจที่เราจะมีความรู้สึกว่าเราอยู่ตัวคนเดียว พ่อแม่ไม่รักกันแล้วจะมารักเราได้ยังไง แต่ด้วยครอบครัวมันไม่สมบูรณ์แบบเหมือนเดิมทำให้อะไร ๆ ก็ต่างออกไป”

(เอฟ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 1 พฤศจิกายน 2565)

“เรามีความเป็ยเบนทางเพศ จากในตอนแรกที่อยู่กับพ่อเราจะเข้มแข็ง พ่อพยายามให้เรา มีความแมน มีความเป็นผู้ชายอยู่ตลอดเวลา ผมไม่ได้บอกว่าเป็นกะเทยเพราะเราเรียกร้องความสนใจจากพ่อ มันไม่ใช่แต่การที่เขาเลิกกันทำให้การใช้ชีวิต วิธีชีวิตเราเปลี่ยนไป จนมันเกิดความเป็ยเบนนั้นแหละ ผมก็รู้สึกว่ามีปมด้อยนะเรากลายเป็นเด็กไม่มีพ่อเลย เพื่อนชอบล้อว่าเราเป็นกะเทยไม่มีพ่อ”

(ภูริ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2565)

จากข้อมูลดังกล่าวพบว่าผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการหย่าร้างของครอบครัวที่ส่งผลกระทบต่อบุตรนั้น มีปัญหาหลายอย่างที่ตามมาและส่งผลกระทบต่อโดยตรง สาเหตุที่มาจากหลากหลายปัญหา ไม่ว่าจะเป็นความความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน การนอกใจ ปัญหาทางเศรษฐกิจ และปัญหาทางด้านการใช้ความรุนแรง ผู้ให้สัมภาษณ์หลายท่านได้กล่าวถึงประเด็นในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คือ เรื่องของการที่ต้องเปลี่ยนแปลงทางด้านที่อยู่ อาศัย การโยกย้ายที่อยู่ เมื่อบุตรนั้นตัดสินใจที่จะเลือกที่จะใช้ชีวิตอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแล้ว ทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย และสิ่งที่เป็นปัญหาตามมาในประเด็นถัดมา คือ ในเรื่องของเศรษฐกิจ เช่น จากที่เมื่ออยู่เป็นครอบครัวได้อาศัยที่พักที่มีความเหมาะสม แต่เมื่อพ่อแม่เกิดการหย่าร้างการที่ต้องเปลี่ยนขนาดของที่อยู่อาศัย และต้องประหยัด มีหลายอย่างที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปจนถึงจากที่ปกติจะมีรถของพ่อหรือแม่มารับ มีบางรายที่ต้องเปลี่ยนและหัดในการเดินทางเอง แต่เหนือสิ่งอื่นใดที่เป็นปัญหานั้นก็คือ ปัญหาทางด้านจิตใจเด็กเหล่านี้ต่างมีความรู้สึกที่เกิด

จากการหย่าร้างจนนำไปสู่ ความรู้สึกที่ว่าตนเองนั้นมีปัญหา ความรู้สึกที่เต็มไปด้วยความโกรธ ความมุงงกับสถานการณ์หย่าร้างที่เกิดขึ้น การรู้สึกถึงการขาดบางสิ่งบางอย่างไป มันทำให้ไม่เหมือนเดิม รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงที่พ่อหรือแม่ มีครอบครัวใหม่ เด็กต้องปรับตัวเข้ากับสภาพการขาดพ่อหรือแม่ไปแล้ว แต่ต้องมาปรับตัวให้เข้ากับสภาพครอบครัวใหม่อีก ทำให้เกิดรู้สึกถึงความสับสน ตลอดจนการมีน้องต่างพ่อหรือแม่ ที่อาจจะทำให้นุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของพ่อแม่เกิดการน้อยใจหรือมีอาการถึงการขาดความรัก ความอบอุ่นที่ได้รับไม่เท่ากับครอบครัวใหม่ของเขา ตลอดจนการนำไปสู่การเป็ยเบนความเพศได้ในบางคน เมื่อเด็กที่ต้องอาศัยกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อาจทำให้เกิดความซึมซับบางอย่างที่เด็กอาศัยกับบุคคล

นั้น ๆ ได้มากกว่า เช่น เด็กชายที่อาศัยอยู่กับแม่เพียงลำพัง ทำให้เด็กเห็นพฤติกรรมของแม่เพียงด้านเดียว จนเกิดการเลียนแบบและนำไปสู่การทำตามจนเกิดเป็นการเปลี่ยนแปลงและเบี่ยงเบนความเพศได้ หลาย ๆ คนมองว่าการหย่าร้างของพ่อแม่ไม่ได้ทำให้ตนเองนั้นรู้สึกถึงการมีปัญหาหรือปมด้อยใด ๆ แต่มันเกิดความรู้สึกเสียใจ และเหตุการณ์การหย่าร้างนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและเป็นปัญหามากกว่า การที่เขาเด็กกันไม่ใช่เรื่องผิดหรือเป็นเรื่องที่แปลกแยก แต่ปัญหาอยู่ที่การจัดการความสัมพันธ์การรักษาความสัมพันธ์ การดูแลเอาใจใส่ให้เหมือนเดิม การทำให้เด็กไม่รู้สึกถึงการเป็นต้นเหตุที่ทำให้ครอบครัวแตกแยก และโดดเดี่ยว สิ่งเหล่านี้จะไม่ได้ทำให้ไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อเด็ก เด็กจะเจริญเติบโตมากน้อยเพียงไร มีบุคลิกภาพอย่างไร ขึ้นอยู่กับพันธุกรรมที่เขาได้รับจากพ่อแม่ และการเลี้ยงดูของพ่อแม่และผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดอย่างถูกต้อง การได้รับความรักอย่างเพียงพอ จะทำให้มีความรู้สึกอบอุ่น และมีความมั่นคงและปลอดภัย (Comfort Zone) ในชีวิต สุขา จันท์เอม (2538 : 150)

4.2.2 แนวทางการปรับตัวของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว

การหย่าร้างในปัจจุบันเป็นปัญหาที่พบเจอบ่อยและมีแนวโน้มที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ แม้การหย่าร้างจะทำให้เราได้พบเจอบ่อย ๆ ในสังคม แต่การหย่าร้างในบางครั้งได้สร้างบาดแผลผลกระทบต่าง ๆ มากมาย ที่ส่งผลทำให้บุตรต้องดูแลจัดการต่อความรู้สึกที่ผิดหวัง สิ้นหวัง ความงุนงง ความไม่เข้าใจต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตลอดจนไม่สามารถรับมือกับการหย่าร้างของพ่อแม่ได้ ทำให้ส่งผลด้านลบต่อสุขภาพจิต สภาพจิตใจ ความรู้สึกของเด็กได้ การหย่าร้างเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในชีวิต ที่ส่งผลกระทบในทุก ๆ ด้านของเด็ก ด้วยผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เด็กที่ครอบครัวเกิดการแตกแยก จะรับมือกับสถานการณ์ หรือใช้แนวทางการปรับตัวอย่างไรเพื่อให้เขามีชีวิตรอดอยู่ในความจริงที่เกิดขึ้นได้ การต่อสู้กับปัญหาในสภาวะต่าง ๆ เพื่อให้เด็กผ่านพ้นช่วงเวลาที่เราเรียกว่าและร่องรอยของความเสียใจนี้จะโอบกอดทำให้เขาต้องใช้ชีวิตด้วยการปรับตัวทำให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีเพื่อเป็นตัวอย่างแก่ครอบครัวของตนได้อย่างไร

“ตอนนั้นก็ไฟท์สอยอื่นแทน แม่พยายายกลับไปต่างจังหวัดประมาณปีกว่า ๆ ทำให้เรามีเพื่อนใหม่ โรงเรียนใหม่ สภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ก็ทำให้ลืมนึกถึงพ่อได้ หนูเลยคิดว่าตอนนั้นเองสิ่งที่ทำให้หายจากการเครียดคงเป็นเพราะแม่ แม่ก็พยายามพูดคุยกับหนูตลอดเวลาว่าหนูยังมีเขาอยู่ข้าง ๆ เขาพยายามไม่อ่อนแอ ไม่ร้องไห้ ไม่เสียใจให้หนูเห็น เลยทำให้หนูรู้สึกอุ่นใจขึ้น รวมทั้งตอนนั้นเหมือนเราก็มีเพื่อนใหม่ ทุกวันนี้เหมือนหนูก็พยายามไฟท์สให้มีความสำคัญกับแม่มากที่สุด

เหมือนเรามีกันสองคนทำอะไรอะไร ๆ ก็ง่ายขึ้นใช้ชีวิตง่ายขึ้น อยู่ง่ายขึ้น แต่ตอนนี้หนูรู้สึกเฉย ๆ กับการหย่าร้างของพ่อกับแม่แล้ว มันทำให้หนูรู้สึกว่าเราเข้มแข็งขึ้นกว่าคนอื่นค่ะ เราทนความลำบากได้ หนูรู้สึกรักแม่มาก ๆ ด้วย ในอนาคตถ้าเราได้มีครอบครัวหนูคงอยากให้ลูกมีครอบครัวที่พร้อมหน้าพร้อมตามากกว่า และคงรักลูกเหมือนที่แม่รักหนูด้วย หนูเห็นด้วยนะคะหนูคิดว่าหนูก็มีปัญหาเหมือนกันในช่วงแรก ๆ เราจะเซซึ่ทีฟมาก มันเศร้ามันน้อยดีใจตลอดเวลาเลย แต่พอตอนนี้หนูผ่านมันมาได้ ก็ไม่มีอะไรให้คิดมากหรือต้องนึกถึงเท่าไรแล้วค่ะ แคพยายามโฟกัสแม่ทำงานพิเศษทำแบ่งเบาภาระแม่ก็พอ”

(เอ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2565)

“เราก็พยายามปรับชีวิตตัวเองให้ชินกับการย้ายที่อยู่ใหม่บ้าง หนูก็ไม่รู้เลยว่าทำอะไรที่เปลี่ยนแปลงไปบ้างแต่รู้แค่ว่ามันไปเปลี่ยนหมดทุกอย่างเลย ในช่วงตอนแรกเหมือนเราไม่กล้าบอกใครว่าพ่อกับแม่เลิกกัน แต่พอสักพักเราเริ่มปรึกษาเพื่อน เล่าให้เพื่อนฟัง พอดีเพื่อนหนูพ่อกับแม่เขาก็เลิกกันตั้งแต่เด็ก ๆ มาก่อน เขาก็คอยถามไถ่ ปรึกษาละพยายามบอกเราว่าเดี๋ยวมันก็ดีขึ้น ทำตัวให้ชิน ในช่วงแรก ๆ เพื่อนก็ใส่ใจพาไปเที่ยว ดูหนัง หาอะไรทำให้เราไม่คิดมาก ไม่ให้เรากลับบ้านเร็วพยายามใช้ชีวิตอย่างอื่นมากขึ้น เราก็หาซีรีส์เกาหลี ดูนักร้อง ไอศกรีมอะไรของเราไป แต่ส่วนที่สำคัญคือหนูรู้สึกว่า คือ ความเคยชินค่ะ ตอนแรกเราอาจจะยังรับไม่ได้ แต่พอสักพักเวลาผ่านไปเราก็นั่งกับมันเอง จากเหตุการณ์นี้หนูรู้สึกว่าถ้าในฐานะพ่อกับแม่เขาไม่สามารถไปต่อกันได้หนูก็ต้องพยายามเคารพการตัดสินใจของเขา เราก็ต้องปรับเปลี่ยนไปตามแบบเรา ถึงเขาจะเลิกกันแต่เขาก็ยังเป็นทั้งพ่อและแม่ของหนูค่ะ”

(บี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 29 ตุลาคม 2565)

“ผมไม่เคยคิดอยากยอมรับการเปลี่ยนแปลงอะไร แต่เหมือนทุกอย่างมันบังคับให้เป็นแบบนั้น แต่มันเหมือนเป็นสิ่งที่สะสมในใจมาตลอดเหมือนจนโตขึ้นก็ชอบย้อนมองไปดูชีวิตตัวเองทำไมมันดูรุนแรงขนาดนั้น แต่ในอีกมุมหนึ่งมันทำให้ผมแข็งแกร่งมากนะ เราเหมือนได้ใช้ชีวิตของตัวเองเต็มที่ เคยเกรง เคยติดเพื่อน ไม่เอาไหน แต่เราต้องทำยังไงให้เราสามารถอยู่รอดได้ เราต้องทำงานตั้งแต่เด็ก ทำให้เรามีประสบการณ์ พอเจอเรื่องอะไรนิด ๆ หน่อยๆ ผมก็ไม่ค่อยเป็นไรแล้ว คนแถวบ้านชอบมองว่าเราไม่มีพ่อแม่คอยสั่งสอน อย่างที่ผมบอกว่าผมรู้สึกว่าตัวเองเก่งกว่าคนอื่นทั่วไป เพราะเราต้องรับผิดชอบตัวเองมาตั้งแต่เด็กทำให้เรารับมือกับปัญหาได้”

(ซี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

“เราใช้เวลาานานมาก ๆ กว่าจะยอมรับได้ เราต้องย้ายโรงเรียน ในช่วงแรก ๆ ไม่กล้าไปเจอใคร ไม่กล้าออกไปไหน กลัวเพื่อนไม่สนิท กลัวทุกอย่างไปหมดเลย เราก็พยายามปรับตัวเข้าหาเพื่อน ไม่กล้าบอกใครเรื่องที่เกิดขึ้น พยายามไม่คิดมาก ตั้งใจเรียนทำให้เรามีเป้าหมาย และด้วยความที่อยู่กับย่าเขาจะชอบพาเราไปวัด ทำบุญ ปฏิบัติธรรม ถือนศีล สวดมนต์ให้พระก่อนนอน นั่งสมาธิ มันช่วยทำให้เราดีขึ้นจริง ๆ จากตอนแรกเราไม่เชื่อ แต่ยากี่พาทำจนทำให้เรารู้สึกสงบขึ้น หนูก็สนใจแค่ตัวเองกับย่า ช่วยย่าทำงาน และด้วยความที่ย่าเหมือนเข้าใจเราที่สุดเขาพยายามบอก พยายามสอน พูดในสิ่งที่ดีให้เราไม่คิดมาก จนทำให้เราปรับตัวให้ชินได้ พอเวลาผ่านไป คนเราเดี๋ยวก็ลืมเรื่องต่าง ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นเอง ชีวิตเราอาจจะเคยมีปัญหาแต่สักพักมันก็จะผ่านไปเอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่”

(อี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

“ผมใช้เวลา 2-3 ปีต่อจากนั้นมั้ง เหมือนอย่างแรกเราต้องยอมรับว่าครอบครัวเราเป็นแบบนี้แล้ว พอถึงจุดหนึ่งเมื่อครอบครัวมันไม่สมบูรณ์แบบ มันมีปัญหาต่าง ๆ เข้ามามาก ตั้งแต่เริ่มไม่มีเงิน ชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนไป ทำให้ผมย้อนกลับมามองตัวเอง ผมโตขึ้นเรื่อย ๆ มองไม่เห็นอนาคตตัวเองเลย เรียนก็ไม่เอาไหน เกเร พ่อก็ไม่มีเงินเหมือนเดิม เราเลยอยากหาอะไรทำที่เราจะเลี้ยงตัวเองได้ เราไม่อยากจะเป็นภาระใคร ผมก็เหมือนได้แฟนนี้แหละเป็นสิ่งที่ช่วยให้เราไม่เศร้า ไม่เสียใจ พยายามปรับตัวเองให้ดีขึ้นมา เราบอกว่าพ่อเราไม่ดี เขามีพฤติกรรมแบบไหน เราไม่อยากทำนิสัยแบบเขากับใคร การเลิกกันของเขาทำให้เราแข็งแกร่งขึ้น เราอยู่กับความจริงมากขึ้น ผมต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลง เราจะเอาตัวให้อยู่รอดได้ยังไง ในฐานะที่ครอบครัวแตกแยก ทุกวันนี้ผมโอเคขึ้นเพราะเหมือนเวลาผ่านไปด้วย ผมจะมามองที่ตัวเองแล้วว่าเราจะทำยังไงให้เราข้ามปัญหานั้นมาได้”

(เอฟ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 1 พฤศจิกายน 2565)

“หนูใช้เวลามาตลอดเลยอะ จนถึงตอนนี้ก็ยังใช้เวลาทำความเข้าใจเลยเหมือนเราโตขึ้น เราก็เริ่มเข้าใจอะไรมากขึ้น เราปล่อยวางมากขึ้น มีอะไรให้เราทำหรือสิ่งที่เราสนใจมากขึ้น ทำให้เราไม่ไปคิดถึงเรื่องตรงนั้น ไม่คิดวุ่นวายใจ หนูไปอยู่เรียนโรงเรียนประจำตอนช่วงมัธยม ทำให้หนู

ใช้เวลาอยู่ที่โรงเรียน ใช้เวลาอยู่กับเพื่อนมากกว่า เราเลยไม่เอาเรื่องที่บ้านมาใส่ใจ หนูคิดว่าเด็กที่พ่อแม่หย่าร้างไม่ใช่คนที่มีปัญหา แต่ปัญหาคือพ่อแม่เขาต้องดูแลหรือเอาใจใส่เราไม่ให้เรารู้สึกว่าลูกมีปัญหา ที่ผ่านมามันอาจจะรู้สึกว่ามันมีปัญหา แต่พอเราผ่านมาได้เราก็ไม่อยากจะใส่ใจอะ เหมือนเราโตขึ้นเราเรียนรู้ว่า ความรักมันไม่สามารถจะรักกันตลอดเวลาได้ หนูเลยไม่ได้โทษพ่อหรือแม่ที่เขาหย่าร้างกันมันเป็นความผิดของใคร แต่หนูอยากให้เขาใส่ใจและก็ดูแลเรามากกว่านี้มากกว่า”

(ดี นามสมมติ, สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2565)

“เราใช้เวลาที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงนานใหม่ ก็นานเหมือนกัน จากที่ตอนแรกเรารู้สึกแค่เรามีเขาอยู่เรามีความสุข แต่หลังจากที่เขาอยู่ด้วยกันแล้วมีแต่ทะเลาะกันตลอดมันทำให้เราไม่มีความสุข ตอนนั้นแหละที่เราเริ่มที่จะยอมรับว่าให้เขาเลิกกัน มันน่าจะทำให้เราไม่ต้องรับรู้ถึงปัญหาหรือทำให้เราไม่ต้องรู้สึกว่าเป็นตัวปัญหา เรายอมรับจากสิ่งที่เราเห็นอยู่ทุกวันว่าเขาทะเลาะกันหนักมาก จนเรายอมให้เขาเป็นแบบนี้ต่อไปไม่ได้แล้ว มันเลยเหมือนเราเป็นกรที่จะกล้ายอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เราไม่ได้มีวิธีหรืออะไรพิเศษที่ทำให้ขจัดความเครียดได้นะ แต่พอวันหนึ่งมันถึงเวลาที่เรายอมรับได้มันก็จะทำใจได้เอง ตอนนั้นเราก็จะพูดคุยกับน้องสาวมากกว่า ของหนูจะเป็นแบบพอเขาจะเลิกกันเรารู้สึกโล่งขึ้นมาจริง ๆ เราจะไม่เห็นเขาทะเลาะกันอีกแล้วมันเลยทำให้เราไม่เครียด พยายามใช้ชีวิตกับตัวเอง รับผิดชอบต่อตัวเองออกจากพ่อกับแม่ เราหนีเราไม่อยากเห็นเขาทะเลาะกัน เราอยู่ในห้อง อ่านหนังสือ ทำการบ้าน หาอะไรดูที่ไม่ทำให้เราต้องออกไปเจอเขาทะเลาะกัน สำหรับหนูคือส่วนสำคัญที่ทำให้เราปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ ก็คือพ่อกับแม่เองนั่นแหละ กว่าเขาจะเลิกกันเขาพยายามใช้ชีวิตโดยคิดถึงแต่หนูกับน้องจนทำให้เราอึดอัดมากกว่า การเลิกกันของเขาทำให้เราไม่รู้สึกแบบนั้นอีกต่อไปเราเลยรับการเปลี่ยนแปลงได้ ถึงเราจะรับการเปลี่ยนแปลงได้แต่ไม่ได้แปลว่าเราแข็งแรงมากพอที่จะไม่รู้สึกถึงความเศร้า ถึงสิ่งที่ต้องเปลี่ยนไปนะ การเลิกกันของเขามันไม่ได้สร้างปัญหาเลย แต่สิ่งที่เกิดขึ้นก่อนการเลิกกันของเขาบางครั้งมันก็สร้างบาดแผล สร้างความไม่สบายใจให้ได้ สิ่งที่จะทำให้เราผ่านเหตุการณ์นั้นมาได้ คือ ตัวเราเองมากกว่าพอถึงจุด ๆ หนึ่งเราจะเข้าใจ เราจะยอมรับ และเราจะต้องปรับตัวให้ได้เอง”

(นฤนาถ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2565)

“หนูแทบจะไม่ได้ใช้เวลายอมรับเลย แต่เราโตมาในสภาพแวดล้อมแบบนี้พอกับแม่เลี้ยง เราดูแลเราในรูปแบบที่เราว่าเขาไม่ได้อยู่ด้วยกันเหมือนครอบครัวอื่น เราเลยโตมากับสภาพแวดล้อมแบบนี้ทำให้เราเข้าใจและยอมรับมันได้ในสิ่งที่เขาเป็นอยู่ เหมือนเราใช้ชีวิตแบบที่เขาไม่ได้มาใส่ใจเรามากตั้งแต่ก่อนเขาหย่ากันจนถึงเขาหย่ากัน เราก็เติบโตมาในแบบของเรา เราก็มีโลกที่แบบเราโตมาแบบที่เขาไม่ได้สนใจเราเลยเป็นข้อดีที่ทำให้เราไม่ต้องปรับตัวอะไรมากมาย เวลาเครียดหรือช่วงที่มีความรู้สึกอิจฉาคนอื่นที่เขามีครอบครัวที่ดีกว่าเรา เราก็พยายามมองในโลกของความเป็นจริงมากกว่าว่าชีวิตของเราของคนอื่น ๆ บนโลกนี้มันไม่ได้สมบูรณ์แบบไปซะหมด หนูคิดแบบนี้จริง ๆ ทำให้มันก็ดีขึ้นเยอะเลย อันนี้แหละจะเรียกว่าเป็นสิ่งที่ดีที่เราทำได้ค่ะ เหมือนสิ่งอื่นใดหนูว่าเราต้องเข้าใจตัวเอง เข้าใจสถานการณ์ที่เราเป็นอยู่ เรียนรู้ถึงความไม่สมบูรณ์แบบก็จะทำให้เราไม่คิดมากและไม่เอาสิ่งเหล่านั้นมาใส่ใจ”

(ลลิตา นามสมมติ, สัมภาษณ์ 8 พฤศจิกายน 2565)

“เหมือนเราต้องจัดการชีวิตตัวเองใหม่ ต้องเปลี่ยนแปลงอะไรใหม่ทำให้บางที่เรากับแม่ก็ลืมเรื่องความเสียใจไปเลย ส่วนสำคัญอีกอย่างก็คือแม่เราอยากให้แม่มีความสุข ไม่อยากให้เราทุกข์หรือเสียใจผมเลยพยายามเป็นเด็กดีมาก ๆ ช่วยแม่ทำทุกอย่างเท่าที่ตอนนั้นเด็กคนหนึ่งจะทำได้ เราตั้งใจเรียน ขยัน การหย่าร้างของเขาทำให้เราเรียนรู้ว่าเราต้องอยู่ให้ได้ไม่ว่าชีวิตเราจะขาดใครไป เราก็ต้องใช้ชีวิตของตัวเองให้ดีถึงแม้เราจะไม่ได้มีทั้งพ่อทั้งแม่เหมือนคนอื่นจริง ๆ การปรับตัวที่พ่อแม่เราเลิกกันด้วย เราจะสามารถผ่านมันมาได้เองถึงทุกวันนี้เราจะโอเคขึ้นแล้วแต่ปัญหาทางจิตใจมันไม่เคยหายไปหรอก แค่เราจะอยู่ไปด้วยกับมัน”

(ภูริ นามสมมติ, สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2565)

จากข้อมูลที่เป็นกรณีศึกษาแสดงให้เห็นว่าแนวทางการปรับตัวของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว การใช้เวลายอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแต่ละคนนั้นใช้เวลาในระยะเวลาที่ไม่เท่ากัน มีตั้งแต่การยอมรับถึงสถานการณ์ดังกล่าวตั้งแต่จำความได้ บางคนใช้เวลาไม่นาน บางคนจนถึงทุกวันนี้ยังไม่สามารถลืมหรือลบความทรงจำภาพจำที่ครอบครัวเกิดการแตกแยก ไม่ได้เลยซึ่งการยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของแต่ละคนนั้นไม่เท่ากันนั้น ซึ่งเป็นผลมาจากทางด้านพัฒนาการทางด้านจิตใจ (Psychological Development) ซึ่งวัยรุ่นยังอาจขาดความยัง

คิด ขาดการควบคุมตนเอง (Self-Control) มีความหุนหันพลันแล่น เป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ถึงการควบคุมตนเอง อารมณ์จะแปรปรวนง่าย เปลี่ยนแปลงง่าย ทำให้การใช้เวลาต่อการปรับตัวนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไม่เท่ากัน รวมถึงการใช้ชีวิตต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแต่ละคนก็มีแนวทางในการปรับตัวที่ไม่เหมือนกัน เช่นกัน การหย่าร้างของพ่อแม่ทำให้เกิดความลำบากมากขึ้น จากการที่ต้องย้ายที่อยู่ ปัญหาทางเศรษฐกิจที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้นต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของบุตรเพียงฝ่ายเดียว ทำให้เกิดความลำบากด้านกายภาพ ในบางกรณีนั้นทำให้เด็กนั้นต้องไปกับการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตของตนเอง ต้องพยายามมากขึ้น แบ่งเบาภาระพ่อหรือแม่ รวมทั้งต้องทำงานพิเศษ ทำให้ไม่มีเวลาที่จะทำให้นึกถึงเหตุการณ์การหย่าร้างของพ่อกับแม่ บางคนมีการปรับเปลี่ยนต่อชีวิตของตนเองเพราะความคุ่นชิน หรือการใช้ชีวิตในแบบนี้มาตั้งแต่เด็กแล้ว สถานการณ์ของครอบครัวที่มีปัญหามาตลอดเวลา ทำให้เด็กเหล่านี้มีภูมิคุ้มกันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและปรับตัวกับเหตุการณ์นี้ได้เป็นอย่างดี มากกว่าครอบครัวที่ไม่เคยมีปัญหา กันมาก่อนเลย ในบางครอบครัวการอยู่ร่วมกันของพ่อกับแม่ก็เป็นความทุกข์ของเด็ก ครอบครัวมีปัญหากันตลอดเวลา ครอบครัวที่พ่อกับแม่มีการทะเลาะ และการใช้ความรุนแรง ทำให้เด็กมีภาพจำต่าง ๆ ต่อเหตุการณ์ ความรู้สึกไม่ดีต่อสภาพปัญหาของครอบครัวที่เกิดขึ้น ทำให้เด็กนั้นรู้สึกว่า การหย่าร้างเป็นทางออกที่ดีที่สุดของการสิ้นสุดปัญหา จึงทำให้เด็กเหล่านี้สามารถปรับตัวและมีอาการที่ดีขึ้นได้จากการหย่าร้าง ตลอดจนการทำให้ใจยอมรับต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นก็เป็นสิ่งที่ทำให้สามารถดำเนินต่อชีวิตต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ รวมถึงความล้มเหลวของครอบครัวที่ส่งกระทบต่อปัญหาด้านต่าง ๆ นั้นทำให้เด็กนั้นกลับมามองถึงปัญหาและสภาพที่เป็นอยู่ อยากที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อให้หลุดพ้นจากปัญหานี้ ตลอดจนการใช้การขัดเกลาทางจิตใจด้วยการพึ่งศาสนา และการไม่ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงนั้นก็คือการที่เป็นการเปลี่ยนแปลงไปเองโดยปริยาย การจัดการต่อความเครียด ความเสียใจ และการจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ละบุคคลก็จะมีแนวทางที่แตกต่างกันไปแต่จากการสัมภาษณ์ที่ไปในทิศทางเดียวกันนั้น คือ ความเคยชิน เวลา และเพื่อน เพื่อนเป็นสิ่งที่วัยรุ่นให้ความสำคัญเป็นอย่างมากอยู่ในแล้วในช่วงวัยแห่งการเติบโต ส่งผลให้เพื่อนนั้นมีอิทธิพลต่อตนเองเป็นอย่างมากในด้านทัศนคติ ความผูกพัน เพราะฉะนั้นในการปรับตัวต่อสถานการณ์การหย่าร้างของครอบครัวเพื่อนจึงเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กที่ครอบครัวหย่าร้างกันนั้นช่วยส่งเสริมพลังและชักจูงไปสู่การปรับตัว มีหลายกรณีที่เพื่อนนั้นมาสถานการณ์ที่คล้ายคลึงหรืออยู่ในสถานการณ์แบบเดียวกัน จะทำให้เกิดการปรับตัวไปในทิศทางที่เหมือนกัน ในกรณีที่เพื่อนชักจูงหรือนำพาเราไปสู่กับเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นก็ย่อมเป็นผลดีต่อบุตรที่ครอบครัวหย่าร้าง แต่ถ้าเพื่อนชักจูงไปสู่สิ่งที่เลวร้าย เช่น การติดสารเสพติด

ติด การติดเหล้า ติดเกม ก็จะทำให้บุตรที่ครอบครัวย่ำแย่เกิดการโดนชักจูงได้ง่าย จนนำไปสู่กลายเป็นเด็กที่เป็นภัยและปัญหาต่อสังคม อันเนื่องจากพื้นฐานทางครอบครัวที่แตกแยกของเด็กที่พ่อแม่หย่าร้างกัน สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กที่พ่อแม่หย่าร้างกันนั้น สามารถก้าวผ่านความเจ็บปวดและสถานการณ์อันเลวร้ายนี้ไปได้ การหาสิ่งต่าง ๆ ทำเพื่อความเพลิดเพลิน เช่น การเสพผลงานของไอดอล นักร้อง นักแสดงเกาหลี ที่ผู้ให้สัมภาษณ์หลายรายให้รายละเอียดถึงสิ่งที่ทำให้เขานั้นมีแรงบันดาลใจ ทำให้เขามีช่วงเวลาที่ไม่ต้องนึกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของครอบครัว เพราะไอดอลเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจต่อแฟนคลับและผู้คนในมิติต่างๆ ทั้งการใช้ชีวิต พฤติกรรม และทัศนคติ พร้อมกับฉายภาพปรากฏการณ์วัฒนธรรมเคป็อปที่เกิดขึ้นในสังคม ถึง ณ เวลานั้น เมื่อเด็กเหล่านี้สามารถที่ปรับตัวและยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้แล้ว แต่ในบางครั้งยังต้องเจอกับเหตุการณ์ที่ทำให้มีความรู้สึกนึกคิดถึงสถานการณ์การหย่าร้างที่ผ่านมา ผู้ให้ข้อมูล เหล่านี้มีแนวทางการจัดการต่อความรู้สึกเหล่านี้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัวดำเนินตามระเบียบวิจัยแบบคุณภาพ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบทางจิตใจของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว และเพื่อศึกษาแนวทางการปรับตัวของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว

วิธีการดำเนินการวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูล โดย เพื่อให้ได้ ผลการวิจัยที่มีความถูกต้องและได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ใช้วิธีเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูล สำหรับเหตุผลการใช้วิธีการวิจัยดังกล่าวนี้เพื่อให้เหมาะสมกับการศึกษาผลกระทบทางจิตใจ และการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว เทคนิควิธีการวิจัย ประกอบด้วย การศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (documentary data) การสัมภาษณ์ (interview) และการสังเกต (observe method) โดยใช้เทคนิควิธีแบบลูกบอลหิมะ (Snow Ball) ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนต่อ ๆ ไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ใช้เพียงประเด็นหรือหัวข้อที่กำหนดขึ้นมาอย่างกว้าง ๆ เพียง ประเด็นหลัก ๆ และการสังเกตการสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structured Observation) โดยผู้วิจัยจะทำการสังเกตผู้ให้สัมภาษณ์ จะสังเกตพฤติกรรม และปฏิกิริยา พฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกมาของผู้ให้ข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุตรที่เป็นวัยรุ่นที่มีอายุ 18-20 ปี จำนวน 10 คน ซึ่งประกอบไปด้วยวัยรุ่นหญิงที่มีอายุ 18 ปี จำนวน 2 คน วัยรุ่นหญิงที่มีอายุ 19 ปี จำนวน 3 คน วัยรุ่นหญิงที่มีอายุ 20 ปี จำนวน 2 คน วัยรุ่นชายที่มีอายุ 18 ปี จำนวน 1 คน และวัยรุ่นชายที่มีอายุ 20 ปี จำนวน 2 คน ซึ่งประกอบไปด้วยวัยรุ่นหญิงที่มีอายุ 18 ปี จำนวน 2 คน วัยรุ่นหญิงที่มีอายุ 19 ปี จำนวน 3 คน วัยรุ่นหญิงที่มีอายุ 20 ปี จำนวน 2 คน วัยรุ่นชายที่มีอายุ 18 ปี จำนวน 1 คน และวัยรุ่นชายที่มีอายุ 20 ปี จำนวน 2 คน ครอบครัวมีการหย่าร้างกันของครอบครัวที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตแล้วผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ออกเป็น ดังนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดกลุ่มข้อมูล (Categories) เนื้อหาที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ทำการเชื่อมโยงเนื้อหาแต่ละส่วนเข้า

ด้วยกันเพื่อหาข้อสรุป (proposition) ทั้งในภาพรวมและส่วนย่อย ของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น แลการตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เพียงพอ และมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยใช้ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) ผู้วิจัยได้ ตรวจสอบความถูกต้องเพียงพอและความเชื่อถือได้ของข้อมูลว่าจะสามารถตอบปัญหาของ การศึกษาได้อย่างครบถ้วน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Data Triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน

การนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และพรรณนาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้บรรยายถึงลักษณะ บุคลิกภาพ โดยรวมของบุตรที่เกิดการหย่าร้างของครอบครัว

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัวที่เกี่ยวข้อง การสังเกต และการสัมภาษณ์บุตรที่ครอบครัวเกิดการหย่าร้างกัน ทำให้ได้ผลการวิจัยผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว และแนวทางการปรับตัวของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว ดังนี้

1. ผลกระทบทางจิตใจของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว

จากผลการวิจัย พบว่า วัยรุ่นที่เกิดการหย่าร้างของครอบครัวไม่ได้เพียงแต่ส่งผลกระทบทางจิตใจเพียงอย่างเดียว แต่ส่งผลต่อผลกระทบในทุก ๆ ด้านของชีวิต ตั้งแต่การย้ายที่อยู่อาศัย การต้องเปลี่ยนสภาพแวดล้อม หรือรวมถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัว การหย่าร้างของครอบครัวในแต่ละบ้านนั้น เริ่มต้นจากการขัดแย้งและปัญหาอีกหลาย ๆ ปัจจัย เช่น เศรษฐกิจ การนอกใจ การใช้ความรุนแรงในครอบครัว และความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน การใช้เวลาในการหย่าร้างนั้นเป็นกระบวนการที่ใช้ระยะเวลาในการสิ้นสุดความสัมพันธ์ โดยผลกระทบนี้กระทบมาก่อนที่พ่อกับแม่จะหย่าร้างกัน ทำให้ระหว่างกระบวนการเกิดการหย่าร้างนั้น ทำให้บรรยายภาค และพฤติกรรมต่าง ๆ แสดงถูกแสดงออกมาจะต่าง ๆ ของการหย่าร้าง ก่อนจะมีการหย่าร้างคู่สมรสมักมีความขัดแย้ง บาดหมางใจนำมาก่อน การพูดจาสื่อสารระหว่างกันจะแย่งลง ความตึงเครียดในครอบครัวจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เด็กบางคนได้ซึมซับหรือเห็นพฤติกรรมดังกล่าว ทำให้เขาเกิดภาวะอารมณ์ เครียด มีอารมณ์โกรธที่พ่อหรือแม่นั้นเกิดการหย่าร้างกัน สิ่งที่สำคัญสำหรับผลกระทบทางจิตใจของเด็ก นั่นก็คือ การรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากในทุก ๆ ด้านของชีวิต จากกรณีศึกษา พบว่า บุตรที่เกิดจากการหย่าร้าง ชีวิตของตนนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงไป ผลกระทบทางจิตใจคือ พ่อและแม่ เมื่อเกิดการหย่าร้างกันเกิดขึ้นแล้ว ความสนใจ

ความรัก ความเอาใจใส่ต่อบุตรนั้นไม่เหมือนเดิม เด็ก ๆ เหล่านี้ต่างรู้สึกถึงความรัก ความเอาใจใส่ที่ต่างออกไป เมื่อเกิดการหย่าร้างแล้วสถานะความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป ความห่างเหิน ความห่างหาย และช่องว่างของการขาดหายไป และหากครอบครัวไหนที่ไม่ว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้นมีครอบครัวใหม่ ยิ่งส่งผลทำให้เด็กที่ครอบครัวหย่าร้างกันนั้นมีความรู้สึกถึงปมด้อยที่พ่อแม่ไม่ให้ความสำคัญกับตนเท่าเดิม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อ การหย่าร้างของพ่อแม่ ทำให้เด็กหลาย ๆ คนคิดว่าขนาดพ่อกับแม่ยังไม่รักกันแล้วเขาจะรักลูกได้อย่างไร สิ่งเรานี้แสดงออกให้เห็นถึง ความน้อยใจ ความเป็นปัญหาในตัวเด็กที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว จากกรณีศึกษาครอบครัวที่เกิดการหย่าร้างกันยิ่งเด็กคนนั้นมีอายุน้อยเท่าไร ความยากลำบากในการใช้ชีวิตจะเยอะขึ้น เนื่องจากเป็นผลมาจากเศรษฐกิจของครอบครัวที่มีเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเลี้ยงดู เด็กเหล่านี้ต้องทำงานหาเงินตั้งแต่อายุน้อย ทำให้เกิดความน้อยใจในครอบครัว และคิดว่าตนเองมีปัญหาจากการที่ครอบครัวนั้นไม่สมบูรณ์ ต้องแบกรับภาระหน้าที่ และช่วยทางบ้านแบ่งเบาภาระ

ผลกระทบทางจิตใจของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว จากกรณีศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ของผลกระทบทางจิตใจของเด็กแต่ละคนนั้นประสบปัญหาหรือมีทิศทางการรู้สึกนึกคิด ที่คล้ายคลึงกัน คือ ผลกระทบจากการเห็นการหย่าร้างที่เกิดขึ้น พ่อแม่ทะเลาะกัน เกิดความอึดอัดใจ มีความเครียด ส่งผลต่อการกลัวการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เด็กรู้สึกถึงความโกรธ การใช้ความรุนแรงที่กระทำต่อแม่ และจากนั้นเด็ก ๆ มีความรู้สึกโกรธถึงความไม่รับผิดชอบของอีกฝ่าย ในกรณีที่เกิดการหย่าร้างทำให้ความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ผลกระทบต่อมา คือ ด้านความเครียด ความรู้สึกเขินอาย ที่ในช่วงแรกนั้นไม่กล้าเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นของครอบครัวไม่ปรึกษาใคร จนกระทั่งครอบครัวมีปัญหาแม้แต่ปัญหาส่วนตัวของเด็กนั้นก็กล้าที่จะนำมาปรึกษากับครอบครัว โดยมีความคิดที่ว่าไม่อยากทำปัญหามาให้ครอบครัวอีก ซึ่งตรงนี้เองส่งผลให้เด็กรู้สึกถึงการอยู่คนเดียว การไม่ได้รับการเอาใจใส่ และเกิดช่องว่างระหว่างเด็กและผู้ปกครองที่เกิดการหย่าร้าง

จากกรณีศึกษา พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่นั้นไม่ได้คิดว่า การหย่าร้างของครอบครัวนั้นเป็นปมด้อย หรือเป็นเหตุที่ทำให้ตนนั้นอับท้ออย่างไร แต่ก็มีบางส่วนที่มีคิดเห็นว่าการหย่าร้างของครอบครัวเกิดปมด้อยและเป็นสิ่งที่ทำให้ตนพบเจอกับความยากลำบาก และมีความคิดเห็นตรงกันว่ามันไม่ได้เป็นปมด้อย แต่จากการหย่าร้างนั้นทำให้เด็ก ๆ นั้นเกิดบาดแผล เกิดความรู้สึกถึงการไม่เป็นครอบครัวอีกต่อไป การขาดใครสักคนส่งผลทำให้ชีวิตนั้นไม่สมบูรณ์ มีความรู้สึกอิจฉาต่อครอบครัวอื่น ๆ ที่สมาชิกในครอบครัวนั้นอยู่กันอย่างพร้อมหน้า

พร้อมตา ผลกระทบทางจิตใจที่เห็นได้ชัดก็คือ เด็ก ๆ ต่างคิดว่าตนเองนั้นไม่ได้รับความรัก ความใส่ใจเหมือนเดิมหรือเท่าเดิม ตนเองต้องยอมรับต่อการเปลี่ยนจากสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงความรู้สึกทางด้านจิตใจที่ต่อให้มันหายดีแล้วแต่บาดแผลจากผลกระทบในครั้งนี้ยังคงมีความรู้สึก อยู่ตลอดไป

2. แนวทางการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว

จากผลการวิจัย พบว่า วัยรุ่นที่เกิดการหย่าร้างของครอบครัว ได้มีการปรับตัวต่อการหย่าร้างของครอบครัว การปรับตัวของบุตรแต่ละคนนั้น มีการปรับตัวมีทิศทาง การปรับตัวไปในทิศทางเดียวกัน และใช้ระยะเวลาที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละบุคคลเจอกับสภาพแวดล้อม สถานการณ์ที่กระทบต่อความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไป และในการยอมรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นก็ ย่อมมีความแตกต่างกันมากด้วย บางคนสามารถยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและเกิดการ ปรับตัวได้เป็นอย่างดี ในเด็กบางคนนั้นแทบจะไม่สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงและเกิดการ ปรับตัวได้ แต่ส่วนที่สำคัญของการปรับตัวที่เกิดขึ้นนั้น คือ ความเคยชินและเวลา จากผลการวิจัย เด็กเหล่านี้ต่างบอกว่า เมื่อจุด ๆ หนึ่ง เราจะสามารถทำใจยอมรับหรือไม่ยอมรับมันมีสิ่ง ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นำไปสู่การปรับตัว ก็คือ ความเคยชินและเวลา เป็นตัวการสำคัญที่จะพาเรานั้น ไปสู่การปรับตัวได้ แต่ละคนจะมีการปรับตัวที่แตกต่างกันไปแต่สิ่งที่ทุกคนต่างแนะนำหรือเป็นการ ยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลง นั้นก็คือ ความเคยชินและเวลา อย่างที่กล่าวไป ในการปรับตัวของแต่ละ คน จะมีตั้งแต่ เมื่อเกิดการหย่าร้างของพ่อแม่ จะพบว่าบุตรต้องเลือกอาศัยอยู่กับฝ่ายใดฝ่าย หนึ่ง ทำให้มีความยากลำบากในชีวิตมากขึ้น การปรับตัวต่อความยากลำบากที่ต้องเผชิญทำให้ เด็กนั้นสามารถที่จะปรับตัวต่อการหย่าร้างไปพร้อม ๆ กับความยากลำบากนี้เอง และด้วยการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการหย่าร้างในทุก ๆ ด้าน ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จาก สภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ความรู้สึกใหม่ ๆ ทำให้เขาจัดการต่อการปรับตัวที่เกิดขึ้นได้ เด็กบางคนตก อยู่ในสถานการณ์ที่ไม่มีความสุขในชีวิต เด็กต้องเผชิญกับกระบวนการหย่าร้างของครอบครัว เมื่อ ไม่มีความสุขในระหว่างนั้นและการหย่าร้างของพ่อกับแม่เป็นจุดสิ้นสุดของการปัญหาการขัดแย้ง ทำให้ระหว่างนั้นเด็กมีการปรับตัวมาตั้งแต่กระบวนการการหย่าร้าง ทำให้เด็กสามารถปรับตัวเอง ต่อการหย่าร้างได้เป็นอย่างดี รวมถึงเด็กบางคนจากการหย่าร้างของครอบครัวจนทำให้เด็กนั้นเป็น เด็กที่มีปัญหา เด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้ต่อปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต จนพยายามปรับตัวต่อ เหตุการณ์การหย่าร้างและหาหนทางเพื่อนำไปสู่การปรับตัวที่ดีขึ้น สิ่งสำคัญสำหรับการปรับตัวก็ คือ การมีคนที่คอยรับฟังปัญหา เพื่อนที่คอยใส่ใจ และสถาบันความบันเทิงต่าง ๆ ที่เข้ามาช่วยทำ ให้เด็กนั้น มีสิ่งที่เพลิดเพลินและหยุดคิดถึงสถานการณ์การหย่าร้างที่เกิดขึ้นได้ ในบางครอบครัว

พบว่าเมื่อเกิดการหย่าร้างกันแล้ว การดูแลเอาใจใส่ ความเป็นครอบครัวที่ไม่เหมือนเดิมทำให้เด็ก รู้สึกถึงความต่างออกไป การที่ได้เพื่อนหรือใครสักคนที่คอยเป็นที่ปรึกษาหรือสามารถระบาย ความรู้สึกออกมาได้ ทำให้เด็กนั้นรู้สึกถึงความสบายใจ และหากในกรณีที่เพื่อนนั้นเคยอยู่ใน สถานการณ์เช่นเดียวกัน จะทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ไม่โดดเดี่ยว รวมถึงความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การชื่นชมศิลปินไอดอล จะทำให้เด็กมีโลกส่วนตัวของตนเอง มีความรู้สึกการตกอยู่วงค์ และเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยสำหรับเขา ทำให้เขาสามารถลิ้มสิ่งต่าง ๆ ได้ชั่วคราว เป็นสิ่งที่ช่วยในการ เบี่ยงเบนต่อสถานการณ์การหย่าร้างได้ จนนำไปสู่ความเคยชินจนสามารถปรับตัวต่อการหย่าร้าง ของครอบครัวได้ และในบางครั้งเมื่อเกิดความเคยชินต่อสถานการณ์การหย่าร้างจนนำไปสู่การ ปรับตัวได้แล้ว เด็กบางคนไม่สามารถหลีกเลี่ยงสถานการณ์การหวนสู่ความรู้สึกเดิม หรือมีสิ่งที่มา กระตุ้นต่อความรู้สึกนึกคิดของเหตุการณ์นี้ได้ เช่น ในสถานการณ์วันพ่อ วันแม่ , การเห็นครอบครัว อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ , การเห็นจากสื่อต่าง ๆ เหตุการณ์เหล่านี้ ทำให้ เด็กมีความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้น จากผลการวิจัยพบว่า เด็ก ๆ เหล่านี้ต่างยอมรับมันถึงการ เปลี่ยนแปลง พยายามไม่เครียด ไม่คิดถึงเหตุการณ์นั้น โฟกัสสิ่งอื่นแทน เมื่อเด็กสามารถปรับตัวที่ เกิดขึ้นจากการหย่าร้างได้แล้ว เด็ก ๆ ต่างมีความคิดต่อเหตุการณ์การหย่าร้างที่เกิดขึ้น คือ การ ยอมรับมัน เมื่อเกิดการยอมรับได้ทำให้รู้สึกถึงสิ่งกระทบได้น้อยลง ไม่ใช่ไม่เศร้า ไม่รู้สึกหรือไม่ เสียใจ แต่สิ่งที่มากระตุ้นทำให้รู้ว่าผู้ให้ข้อมูล สามารถผ่านจุดนั้นมาได้ แม้จะมีความรู้สึกอยู่บ้าง แต่สามารถจัดการกับความความรู้สึกได้และชีวิตยังต้องดำเนินต่อ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลสรุปดังกล่าวข้างต้นทำให้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ ดังนี้

1. สภาพครอบครัวในกระบวนการการหย่าร้างของครอบครัว

สภาพครอบครัวในกระบวนการการหย่าร้างของครอบครัว พบว่า การหย่าร้างหรือการเลิกการสมรส คือการเลิกขั้นสุดท้ายของการสมรสทั้งหมด ยกเลิกภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบตามกฎหมาย และการสิ้นสุดความสัมพันธ์อันเป็นครอบครัว ซึ่งในระหว่าง กระบวนการหย่าร้างนั้นจะพบถึงความขัดแย้งในคู่สมรส ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการ จัดการความขัดแย้งในคู่สมรส ชาร์ลส์ มอริส (วราวัธน กิตติรักษนนท์, 2536 อ้างอิงจาก Charles G. Morris. 1990) กล่าวถึงความขัดแย้งในครอบครัวว่า หมายถึง ความคิดเห็นที่แตกต่างกันของคู่ สมรสอัน เนื่องจากความไม่ลงรอยกันด้านความต้องการ จุดประสงค์ หรือความคาดหวังของคู่ สมรส เมื่อเกิด ความขัดแย้งสิ่งที่คุณสมรสต้องการ คือ การปรับตัวเพื่อให้ชีวิตสมรสยังคงอยู่ซึ่ง ความสุข ความพึงพอใจ ซึ่งความขัดแย้งในชีวิตสมรสเป็นสิ่งที่อาจเกิดขึ้นได้เสมอกับคู่สมรสทุกคู่

คู่สมรสได้รักษา ระดับความขัดแย้งให้อยู่ในระดับต่ำ คุณภาพชีวิตสมรสก็ยังคงอยู่ในระดับสูง แต่หากปล่อยให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นในระดับสูง คุณภาพชีวิตสมรสก็ย่อมจะต่ำลง จนนำไปสู่การหย่าร้างได้ ปัจจัยที่นำไปสู่การหย่าร้างจากการศึกษาข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง มีปัจจัย ดังนี้ การนอกใจ ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัว ปัจจัยเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาการหย่าร้างเกิดขึ้นภายในครอบครัว และในกระบวนการการหย่าร้างที่ใช้ระยะเวลาอันอาจจะเป็นเดือน เป็นปี หรือเป็นปัญหาเรื้อรัง ทำให้ครอบครัวที่มีบุตรร่วมกันในกระบวนการหย่าร้างนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อโดยตรง

2. ผลกระทบทางจิตใจของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว

ผลกระทบทางจิตใจของบุตรจากการหย่าร้างของครอบครัว พบว่า ส่วนใหญ่จากการหย่าร้างนั้น พ่อกับแม่จะเริ่มหย่าร้างตั้งแต่เด็กยังอยู่ในช่วงเล็ก ๆ จนถึงประมาณวัยรุ่นตอนต้น และส่วนใหญ่จะเป็นลูกคนเดียว ฐานะทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ค่อนข้างมีฐานะปานกลางไปจนถึงยากจน แต่จะพบได้ว่า ครอบครัวที่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจนั้น จะประสบพบเจอกับปัญหามากกว่าผู้ที่มีครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ปัญหาสภาพเศรษฐกิจที่ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ส่งผลให้เกิดความเครียดได้ง่ายกว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลัก ๆ ที่ก่อให้เกิดการหย่าร้าง และปัจจัยทางด้านการใช้ความรุนแรง จะพบว่า มีหลายครอบครัวที่เมื่อเกิดการทะเลาะวิวาท แล้วมีการใช้ความรุนแรงเกิดขึ้น ไม่ว่าจะปัญหาที่มาจากทะเลาะวิวาทเอง หรือปัญหาที่มาจากกรณีดื่มสุรา เมื่อเกิดอาการเมเมาทำให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ปัจจัยการหย่าร้างที่ตามมาอีกนั้นคือ ความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันของคู่สมรส และปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัย คือ การนอกใจ เมื่อกระบวนการการหย่าร้างได้เริ่มต้นขึ้นทำให้ สถานการณ์ระหว่างนั้นมีความตึงเครียด เด็กได้สัมผัสบรรยากาศและเห็นพฤติกรรมการขัดแย้ง การทะเลาะเบาะแว้งของครอบครัว ด้วยในช่วงวัยที่เป็นวัยรุ่นทำให้เด็กนั้น มีภาวะอารมณ์ที่เครียด โกรธ ไม่เข้าใจสถานการณ์ และนำไปสู่ผลกระทบทางจิตใจที่เกิดจากสถานการณ์การหย่าร้างนี้ ผลกระทบทางจิตใจอันดับแรก พบว่า เด็กมีภาวะการกลัวต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ในเรื่องของสภาพแวดล้อม การต้องโยกย้ายที่อยู่ โรงเรียน หรือสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ทางสังคม เด็กมีความกลัวต่อการเปลี่ยนแปลง ความวิตกกังวล เป็นสิ่งที่ควบคู่กับความเครียด ที่ถูกคุกคามเป็นความกลัว ที่เป็นเหตุการณ์เกิดขึ้น ในอนาคตที่ไม่อาจระบุได้ชัดเจน และเป็นผลจากการประเมินว่า เหตุการณ์ที่เผชิญอยู่นั้น ประการถัดมา คือผลกระทบทางจิตใจที่เด็กมีความรู้สึกถึงความไม่เป็นครอบครัว การขาดพ่อหรือแม่ไป ทำให้เด็กรู้สึกถึงความไม่เป็นครอบครัวนั้นได้สิ้นสุดลง การได้รับความรักจากพ่อหรือแม่ที่เกิดการหย่าร้างไม่เหมือนเดิม การรู้สึกถึงการขาดความรัก ความอบอุ่น

เกิดอาการน้อยใจถ้าหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีครอบครัวใหม่ มีความโกรธต่อพ่อ (ซึ่งส่วนใหญ่) พ่อจะเป็นฝ่ายที่ทำร้ายร่างกาย นอกใจ และเป็นคนที่ตัดขาดความสัมพันธ์ จนทำให้ชีวิตของเด็กและแม่ต้องได้รับความลำบากและต้องดิ้นรนเพื่อต่อสู้กับชีวิตหลังการเปลี่ยนแปลง ผลการวิจัย พบว่า การหย่าร้างทำให้เด็กไม่ได้คิดว่าเขาเป็นเด็กมีปัญหา แต่การหย่าร้างทำให้เกิดบาดแผลทางจิตใจ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้เด็กไม่สามารถลบเลือนความทรงจำต่อเหตุการณ์นี้ได้ แต่ความรู้สึกเศร้า เสียใจ ความไม่เพียบพร้อมทางครอบครัว การขาดพ่อขาดแม่ขาดใครสักคนหนึ่ง ทำให้เขามีความรู้สึกต่อการหย่าร้าง เมื่อส่งผลกระทบต่อทางจิตใจ ทำให้เด็กต้องมีการปรับตัวต่อการหย่าร้างที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนะชัย ใจตรง (2562) ผลวิจัย ว่าผลกระทบที่ตามมานั้นไม่ได้มีแค่ตัวคู่สมรสเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อแบบวงกว้าง โดยเฉพาะต่อ บุตร ซึ่งมีผลกระทบอย่างมีนัยยะสำคัญต่อการเจริญเติบโตของพวกเขา โดยส่งผลกระทบหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านจิตใจ ความรู้สึก พฤติกรรม ความสัมพันธ์และการศึกษา เป็นต้น ไม่ว่าจะเด็กจะมีอายุ เท่าไหร่ก็ตาม การหย่าร้างยังเป็นสภาวะการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของชีวิตเด็ก ดังนั้นถ้ามีการหย่าร้าง ขึ้นจะทำให้ส่งผลกระทบต่อเด็กโดยตรง เด็กมีแนวโน้มที่จะ ประสบกับความเครียด ความวิตกกังวล ความโกรธ รวมถึงความไม่เชื่อใจ โดยผลกระทบที่พวกเขา ได้รับนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ ปัญหาทางพฤติกรรม ปัญหาทางด้านความสัมพันธ์ ปัญหาทางด้านจิตใจ โดยปัญหาทั้งหมดนี้จะส่งผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

3. แนวทางการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว

การปรับตัวของบุตรที่เกิดการหย่าร้างของครอบครัว พบว่า ได้มีการปรับตัวต่อการหย่าร้างของครอบครัว การปรับตัวของบุตรแต่ละคนนั้น มีการปรับตัวมีทิศทางการปรับตัวไปในทิศทางเดียวกัน และใช้ระยะเวลาที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละบุคคลเจอกับสภาพแวดล้อมสถานการณ์ที่กระทบต่อความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไป และในการยอมรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นก็ย่อมมีความแตกต่างกันมากด้วย บางคนสามารถยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและเกิดการปรับตัวได้เป็นอย่างดี ในเด็กบางคนนั้นแทบจะไม่สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงและเกิดการปรับตัวได้ ซึ่งสอดคล้องกับ นิภา นิธยาน กล่าวว่าการปรับตัว หมายถึง วิธีการที่คนเราปรับตัวให้เป็นไปตามความต้องการของตัวเอง ในสภาพแวดล้อม การดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการนั้น ๆ การปรับตัวนี้เอง ทำให้เด็กสามารถปรับตัวกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงนี้ได้ผ่านความเคยชิน , เวลา ผลวิจัยพบว่า เด็กแต่ละคนนั้นใช้เวลาในการปรับตัวเหตุการณ์การหย่าร้างที่เกิดขึ้นไม่เท่ากัน บางคนการปรับตัวเริ่มตั้งแต่พ่อแม่ออยู่ในระยะต้นของกระบวนการหย่าร้าง เด็กบางคนเริ่มหลังจากกระบวนการหย่าร้างสิ้นสุดลง ทำให้การปรับตัวของเด็กแต่ละคนนั้นไม่

เท่ากัน แต่ปัจจัยในเรื่องของความคุ้นเคย ความเคยชิน เวลา ทำให้เด็กเหล่านี้สามารถค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนตัวเองไปที่ละนิด ๆ จนทำให้เกิดการปรับตัวต่อความเคยชินได้เป็นอย่างดี และการปรับตัวของบุตรที่เกิดการหย่าร้างของพ่อแม่ พบว่า เกิดการปรับตัวทั้งทางด้านสภาพแวดล้อมและทางด้านจิตใจ การปรับตัวทางด้านสภาพแวดล้อมและจิตใจสอดคล้องกับ วิทยุุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงมากทั้งร่างกายและจิตใจวัย รวมถึงสภาพแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ วิทยุุ่นจึงต้องมีการปรับตัวมาก ซึ่งอาจทำให้วิทยุุ่นมีปฏิกิริยาต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและอารมณ์บางครั้งปฏิกิริยาเหล่านี้ อาจเหมือนความผิดปกติที่ต้องการความช่วยเหลือได้ แต่โดยทั่วไปแล้ว ปฏิกิริยาบางครั้งจะเป็นอยู่ชั่วคราวแล้วหายไปเองได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของวิทยุุ่น สามารถแบ่งได้เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ ในการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพแวดล้อม พบว่า เมื่อเกิดการหย่าร้างเกิดขึ้นกับครอบครัว สิ่งที่เด็กนั้นให้ความกังวลใจ มีความเครียด วิตกกังวลต่อการเปลี่ยนแปลง สิ่งแรกของการเปลี่ยนแปลงหลังการหย่าร้างของพ่อแม่ พบว่า เด็กจะต้องตัดสินใจที่จะอยู่กับพ่อหรือแม่ หรือต้องอาศัยอยู่กับผู้อื่น การปรับเปลี่ยนที่อยู่อาศัย เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ทำให้เด็กกลัวต่อสิ่งที่เปลี่ยนแปลงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการย้ายบ้าน ย้ายโรงเรียน ก่อให้เกิดความกลัวเกิดขึ้น ความกลัวเหล่านี้เกิดเป็นความเครียดส่งผลทำให้ก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตใจของเด็กที่ครอบครัวหย่าร้างได้ ซึ่งในระหว่างการปรับตัวนั้น พบว่ามีปัจจัยอื่นนอกจาก ความคุ้นเคย และเวลา ที่เป็นปัจจัยช่วยทำให้เด็กสามารถปรับตัวหรือลดความเสียหายจากการหย่าร้างได้ เช่น เพื่อนหรือแฟน ซึ่งเด็กในช่วงวิทยุุ่นนั้นเป็นช่วงวัยที่ให้ความสำคัญกับเพื่อนเป็นหลัก มีการไว้วางใจ และมีความสบายใจที่จะปรึกษาเพื่อนมากกว่าคนในครอบครัว จากผลวิจัยพบว่า เพื่อนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กในช่วงทำให้เด็กมีความเบี่ยงเบนจากความเครียด ความเสียหาย จากการหย่าร้างของครอบครัวไปชั่วคราว และพบว่าเด็กที่มีเพื่อนที่ประสบพบเจอปัญหาเดียวกันจากสถานการณ์การหย่าร้างของครอบครัว จะยิ่งทำให้เด็กที่กำลังตกอยู่ในสภาวะการหย่าร้างของครอบครัว สามารถปรับตัวจากการหย่าร้างได้รวดเร็วและได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนที่เคยตกอยู่สถานการณ์เดียวกันมาก่อนนี้ และในการจะให้เด็กที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัวนั้นสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์การหย่าร้างได้ จะต้องอาศัยความรัก ความร่วมมือ การดูแลเอาใจใส่ ความยังเป็นครอบครัวเหมือนเดิมเพื่อที่จะทำให้เด็กไม่รู้สึกถึงปมด้อยและมีปัญหาทางจิตใจ การหย่าร้างไม่ใช่เรื่องที่ผิดและไม่ใช่ความผิดของใคร และความเป็นพ่อและแม่ความเป็นครอบครัวของคน ๆ หนึ่ง จะยังคงอยู่ตลอดไป ดังนั้นในกระบวนการช่วยเหลือเด็กครอบครัวเกิดการหย่าร้างควรมีการรับมือเพื่อให้เด็กนั้นสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อจิตใจเขา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระวีวรรณ ธรณี และ

คณะ (2551) ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาพบว่า การหย่าร้างของพ่อกับแม่ส่วนใหญ่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุตรใน ลักษณะที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละบริบทของครอบครัว ประกอบด้วย ความเป็นอยู่ของบุตร ที่ลำบากมากขึ้นเพราะภายหลังจากการหย่าร้างบุตรส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่กับแม่ โดยพ่อไม่มาช่วย รับผิดชอบค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว ผลกระทบต่อจิตใจ เพราะบุตรจะมีความรู้สึกเสียใจ สะเทือนใจ ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น บุตรบางคนมีความหมกหมุ่นหรือยังรับไม่ได้ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้บุคลิกภาพเปลี่ยนไปจากร่าเริง แจ่มใส กลายเป็นคนที่เก็บตัว เงียบขรึม ทำให้เกิด ปัญหาทางสุขภาพตามมา คือเป็นโรคกระเพาะและโรคเครียด บุตรบางคนประชดพอกับแม่โดย การประพฤติตนเหลวไหล ไม่สนใจเรียน ทำให้ผลการเรียนลดลง

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปกครองและบุคคลใกล้ชิดก่อนและหลังการหย่าร้าง

1. เมื่อพ่อแม่ผู้ปกครองมีการทะเลาะ เกิดปัญหาภายในครอบครัว หรือมีการแยกทางกันเกิดขึ้น ย่อมจะส่งผลกระทบต่อบุตรเป็นอย่างมาก ดังนั้นการหย่าร้างจึงเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อพ่อแม่ผู้ปกครอง ที่จะต้องคำนึงถึงบุตร และตระหนักถึงผลกระทบต่อจิตใจที่จะเกิดขึ้นต่อบุตร ยิ่งในกรณีที่บุตรนั้นอยู่ในช่วงวัยรุ่นจะทำให้บุตรมีข้อจำกัด มีการเข้าใจต่อสถานการณ์การหย่าร้างได้อย่างยากลำบาก ดังนั้นพ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องเตรียมคำพร้อมต่อการหย่าร้างที่จะเกิดขึ้น ควรอธิบายสถานการณ์ให้บุตรเข้าใจต่อการหย่าร้างด้วยเหตุผล ตลอดจนการเตรียมความพร้อมให้กับบุตรเพื่อที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิตของบุตรได้ และควรสอบถามความต้องการว่าบุตรนั้นจะตัดสินใจที่จะอยู่กับใครให้ลงตัว ให้บุตรสามารถเลือกที่จะตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

2. เมื่อพ่อแม่ผู้ปกครองเกิดการหย่าร้างกัน ความสิ้นสุดถึงการเป็นสามีและภรรยาได้สิ้นสุดลง แต่สำหรับบุตรแล้วความเป็นพ่อเป็นแม่เป็นผู้ปกครองยังคงไม่สามารถสิ้นสุดได้ การสานสัมพันธ์และรักษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพ่อและแม่ของลูก จะทำให้บุตรนั้นไม่เกิดความเหินห่างจากความเป็นครอบครัวจนเกินไป ทำให้บุตรสามารถมีเรื่องราวที่จะปรึกษาต่อพ่อและแม่ของเขาได้ อีกทั้งยังเป็นส่วนที่จะสามารถให้เด็กเกิดการปรับตัวต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ง่าย

3. เมื่อพ่อหรือแม่ผู้ปกครองของบุตร ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะต้องเริ่มต้นการมีชีวิตครอบครัวใหม่ ควรมีการคำนึงและนึกถึงบุตร รวมถึงสอบถามความต้องการของบุตรด้วย การแต่งงานใหม่ การมีลูกใหม่ จะส่งผลให้บุตรมีความขัดแย้งภายในตัวเอง เกิดความรู้สึกพ่อแม่ไม่รักเหมือนเดิม พ่อหรือแม่จะสนใจครอบครัวใหม่ ลูกใหม่ อาจทำให้บุตรเกิดขาดความรัก ความอบอุ่น และการเอาใจใส่ที่ดีได้ และการแต่งงานใหม่ของพ่อหรือแม่อาจสร้างปัญหาที่จะตามมาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาพ่อเลี้ยงกับลูกเลี้ยง (ลูกสาว)

4. เด็กที่พ่อแม่หย่าร้างกัน หรือครอบครัวเกิดการแตกแยก ไม่ได้แปลว่าเด็กเหล่านี้จะเป็นเด็กที่มีปัญหาหรือสร้างปัญหาให้กับสังคม เด็กเหล่านี้เป็นเพียง กลุ่มเปราะบาง (Vulnerable Groups) ที่การหย่าร้างอาจจะส่งผลกระทบต่อจิตใจได้ ดังนั้น คนรอบข้างและสังคม ต้องไม่ตัดสิน และหยอกล้อต่อปัญหาที่เกิดขึ้นของเด็ก เพื่อเป็นการลดการเกิดกระตุ้นบาดแผลทางจิตใจได้ และอาจจะส่งผลต่อการเบี่ยงเบนพฤติกรรมได้ง่าย

5. เด็กที่พ่อแม่หย่าร้างกัน หรือครอบครัวเกิดการแตกแยก มีความต้องการที่จะระบาย หรือต้องการหาที่ปรึกษา เพื่อเล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเด็กได้ ดังนั้น บุคคลที่เด็กให้ความไว้วางใจในการที่จะมาปรึกษา เช่น เพื่อน ครูอาจารย์ ญาติ ควรมีความพร้อมที่จะคอยรับฟังปัญหาของเด็ก และไม่ชักจูงให้เขาทำเรื่องที่อาจก่อให้เกิดการเบี่ยงเบนทางพฤติกรรมได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลจากการวิจัยนำมาเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียน สังคม ครอบครัว มีการส่งเสริมและมีพื้นที่ให้สำหรับเด็กที่พ่อแม่หย่าร้างกัน มีพื้นที่ให้เด็กได้มีที่ปรึกษา เช่น นักจิตวิทยาสำหรับเด็ก จิตแพทย์ ครูอาจารย์แนะแนว เพื่อพูดคุย สร้างขวัญและกำลังใจ ให้เด็กเพื่อนำไปสู่การปรับตัวได้

2. ผลจากการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำคัญเพื่อเป็นการแนวทางในการป้องกันและลดปัญหาการหย่าร้างที่ส่งผลกระทบต่อบุตรได้ ภาครัฐและภาคเอกชนควรให้ความสำคัญและร่วมมือกันส่งเสริมมีการจัดกิจกรรมให้กับเด็กเหล่านี้ ทำให้สังคมรับรู้และเข้าใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อช่วยกันลดความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตของเด็ก ที่เป็นกลุ่มเปราะบาง (Vulnerable Groups) นี้ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับครอบครัวและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้เป็นปกติสุข และไม่ก่อให้เกิดการเป็นปัญหาให้แก่สังคม

3. หลังจากการหย่าร้างจะพบส่วนใหญ่มื่อเกิดการสิ้นสุดการเป็นครอบครัว ระหว่างกันจะพบว่าบุตรนั้นต้องเผชิญกับความยากลำบากในการใช้ชีวิตขึ้นเป็นอย่างมาก และพบว่าหลังจากการหย่าร้างแล้วอีกฝ่ายเมื่อหย่าร้างกันไป ไม่รับผิดชอบ ดูแลหรือให้การสนับสนุน ค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว ควรมีกฎหมายเพื่อรองรับให้ฝ่ายใดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าดูแลช่วยเหลือค่าใช้จ่ายบุตร หรือมีกฎหมายที่รองรับให้ค่าดูแลใช้จ่าย ค่าการศึกษาต่าง ๆ ต้องมีความเท่าเทียมซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งถัดไป

1. ปัจจุบันปรากฏการณ์สถานการณ์การหย่าร้างในสังคมมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จำนวนเด็กที่ตกอยู่ในสถานการณ์การหย่าร้างของครอบครัว ก็จะมีภาวะที่สูงขึ้นด้วย ดังนั้นจึงควรมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มากขึ้น เช่น เด็กที่อยู่ในสังคมเมือง/สังคมชนบท ว่ามีผลกระทบเป็นอย่างไร

2. บุตรที่พ่อแม่หย่าร้างกันถือว่าเป็นกลุ่มเปราะบาง Vulnerable Groups เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ง่าย ควรมีการศึกษาถึงแนวทางการรับมือต่อพฤติกรรมอันเสี่ยงต่อการเบี่ยงเบนของกลุ่มเปราะบางนี้ เพื่อช่วยลดปัญหาที่อาจก่อให้เกิดขึ้นได้

3. เนื่องจากวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเพียงเชิงคุณภาพเพียงอย่างเดียว ในอนาคตควรมีการศึกษาและทำวิจัยครั้งต่อไปเพื่อให้เป็น การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ให้เกิดความหลากหลายทางผลวิจัย เพื่อป้องกันการหย่าร้าง

บรรณานุกรม

- Ackerman N. (1958). *The psychodynamics of family life*. New York: Basic Books.
- Applerouth, S., และ Edles, L. (2007). *Sociological Theory in the Comtemporany Era : Text & Reading*. London: Pine Forge Press.
- Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. *Genetic Psychology Monographs*,. 75, 1, 43-88.
- Blumer, H. (1969). *Symbolic Interaction : Perspective and Method*. California: University of California Press. .
- Erikson, E. H. (2004). *Identity : Youth and crisis*. New York:: W.N.Norton.
- Friedman, G., และ Starr, H. (1997). *Agency, Structure, and Politics: From Ontology to Empirical Inquiry*. London: Routledge.
- Galvin, R. B., B. J. (1996). *Family communication: collaboration and Changes*. New York: HarperCollins Publishers Inc.,
- Georg Simmel. (1903). *The Metropolis and Mental life*. reprinted in *On Individuality and Social Form*, ed. D. Levine Chicago: University of Chicago Press.
- Giddens, A. (1979). *A Central Problems in Social Theory: Action, Structure and Contradiction in Social Analysis* London: Macmillan.
- Grasha, A. F. a. K., Daniels. (1980). *Psychology of adaptation and competence*. Cambridge,: Mass: Winthrop.
- Johnson, D. W. a. J., R.T. (1986). *Action Research : Cooperative Learning in the Science Classroom Science and Children*., 2(October1986), 31-32.
- Layder, D. (2006). *Understanding Social Theory*. London: SAGE.
- Noshpitz JD. (1979). *Basic handbook of child psychiatry*. New York: Basic Books.
- Psychological Well- Being of Adolescence in Broken Family:Descriptive Phenomenology วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ, 1(35).
- Ritzer, G. (1988). *Sociological Theory (2nd)*. New York: McGraw Hill Publishing Company
- กรมการปกครอง. (2563). สำนักงานบริการทะเบียน สืบค้นจาก

<https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMenu/newStat/home.php>

- กรรณิการ์ อัครวรดเดชา. (2553). การสื่อสารของมนุษย์. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กันยา สุวรรณแสง. (2542). จิตวิทยาทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา.
- กิติกร มีทรัพย์. (2545). Psy-Q เชิงอรรถจิตวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ มติชน.
- บุญชูรี คำชาย. (2530). จิตวิทยาพัฒนาการ ลพบุรี: วิทยาลัยครูเทพสตรี.
- กุลววรรณ วิทยาวงศรุจิ. (2526). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว. (ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.
- เกศินี เกิดอนันต์. (2539). การศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวที่มีผู้ปกครองคนเดียวในกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. ครุศาสตร์ (การศึกษาปฐมวัย)). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- จักร์ พันธุ์ชูเพชร. (2553). การเมืองการปกครองไทย : จากยุคสุโขทัยสู่สมัยทักษิณ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: บริษัท มายด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.
- จิตาภา ผูกพันธ์และคณะ. (2562). สุขภาวะทางจิตของเด็กวัยรุ่นที่ครอบครัวแยกทาง : การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา
- จรวรัตน์ แพรพพราย. (2550). วัยรุ่น ไม่วุ่นวาย. กรุงเทพฯ: พรอคเตอร์ แอนด์ แกมบิล.
- จูไรรัตน์ เสนพงศ์. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูของมารดาสัมพันธ์ภาพระหว่างบิดามารดากับความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กก่อนวัยเรียน. (วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์)). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- ฉันทนา บรรพศิริโชติ. (2542). ความขัดแย้งในสังคมไทย: ช่องว่างของการรับรู้และความเข้าใจ. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ชนะชัย ใจตรง. (2562). ปัญหาการหย่าร้างของประเทศไทย ช่วงเวลาศึกษา ค.ศ. 2008-2018. (ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.)). (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ). สืบค้นจาก <https://km-ir.arts.tu.ac.th/s/ir/item/1078>
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2539). สันติทฤษฎี/วิถีวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ชัยสิทธิ์ ทรัพย์สวนแดง. (2542). ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวแตกแยกกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน: ศึกษาเฉพาะรายกรณี สถานเฝือกอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกรุดาและบ้านปรานี. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม (รัฐศาสตร์)). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.
- ชาติรี ลักษณะศิริ. (2546). การศึกษาลักษณะการมุ่งอนาคต ความเครียด และการเผชิญ

- ความเครียด ปัญหาการปรับตัวของนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี. (ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ณัฐกานต์ เพ็ชรศรี. (2548). ความเข้มแข็งในครอบครัวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น : กรณีศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ณัฐชลีญา ถาวร. (2558). การศึกษากระบวนการเสริมพลังของแม่เลี้ยงเดี่ยวสู่การเป็รจิตอาสา. (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ดวงแข วิทยาสุนทรวงศ์. (2541). ผลของกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาการปรับตัวด้านการเรียนของ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลราชชนนี ตรัง จังหวัดตรัง. กรุงเทพฯ: หา วิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เต็มศิริ บุญยสิงห์. (2526). "วัยรุ่นและการปรับตัว," เพชรวัยรุ่น สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย ไทย.
- ทิตินา แชนมณี. (2522). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (2545). สถาบันครอบครัวกับความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ธัญญารัตน์ แสงสว่าง. (2545). การศึกษาปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาการปรับตัวด้านครอบครัวของ นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวผสม. (ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว)). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.
- นงพงา ลิ้มสุวรรณ. จิตวิทยาการเลี้ยงดูและอบรมเด็ก. สืบค้นจาก <https://www.rama.mahidol.ac.th/ramamental/generaldoctor/06032014-1417?fbclid=IwAR0iArM5wLHXI95SgFI7tDK-L2FKUxQoNTjlnY3578OzkTfZrW5YL86w650>
- นิภา นิธยานน. (2530). การปรับตัวและบุคลิกภาพ : จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- นิยม บุญมี. (2530). ครอบครัวสัมพันธ์.คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาร มิตร.
- นิตา ชูโต, ว. ช., ชัตติยา กรรณสูต, และธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (2545). การศึกษาเพื่อหา มาตรการช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาเนื่องจากการมีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว. กรุงเทพฯ: ป.มหาพันธ์. (2544). ทำครอบครัวให้อบอุ่น. กรุงเทพฯ: : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- ประณต คำฉิม. (2549). จิตวิทยาวัยรุ่น. ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนคริน

นทรวีโรดม.

ประทุมวดี ปิยธรรมศิริ. (2550). ชีวิตการทำงานและสวัสดิการสำหรับมารดาที่เลี้ยงดูบุตรตามลำพัง.

(สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ปรีชา ธรรมมา. (2546, เมษายน). การพัฒนาตนตามแนวคิดของอีริค อีริคสัน. สารานุกรม

ศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 29, 25-33.

ปรียา เกตุทัต. (2538). พัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของวัยรุ่น: เอกสารการสอนชุดวิชา

พัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2539). การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โครงการการส่งเสริมการแต่ง

ตำราทบวงมหาวิทยาลัย.

พจนา ทวีทรัพย์สกุลเจริญ. (2541). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษา

ตอนต้นต่อสถาบันครอบครัวไทย. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต).

มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2554). ครอบครัว. สืบค้นจาก <https://dictionary.orst.go.th/>

พรพิมล เจียมนาคินทร์. (2539). พัฒนาการวัยรุ่น = *Adolescence development*. กรุงเทพฯ: คอม

ฟอร์ม.

พรพิมล พลครบุรี. (2554). ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

ของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม)

จังหวัดนนทบุรี. (ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

พระครูนิภาสธรรมาภิมุต (อำพร ปริมุตโต). (2553). การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวตาม

หลักธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท(๒๕๕๓). (พุทธศาสตรมหาบัณฑิต

(พระพุทธศาสนา)). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

พวงเพชร บุญยธรรมมา. (2547). ผลการใช้กิจกรรมด้านยาเสพติดที่มีต่อทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติด

ของวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน. ((ปริญญาานิพนธ์)

กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนัก

ทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

พูนสุข เวชวิฐาน. (2557). ทฤษฎีครอบครัวเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

ยิ่งยง ยุทธศักดิ์. (2539). พฤติกรรมทางสังคมของเด็กนักเรียนที่มีลักษณะครอบครัวและสัมพันธภาพ

ในครอบครัวต่างกัน. (ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ)). มหาวิทยาลัยศรีนครินทร

รวีโรดม, กรุงเทพฯ.

รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข.). ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์กับการอธิบายปรากฏการณ์สังคมจากมุมมองตัวแสดง. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 5(2), 69-88.

ลักขณา ศรีวัฒน์. (2545). สุขวิทยาจิตและการปรับตัว. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ลักขณา ศรีวัฒน์. (2547). ความขัดแย้งระหว่างเด็กวัยรุ่นกับพ่อแม่ในโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม. (วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว)). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย.

ลินดา วงษ์ทน. (2533). การวิเคราะห์ปัญหาครอบครัวแตกแยกในนวนิยายไทย พ.ศ.2525-2531. (ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกภาษาไทย).). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.

วรชาติ แส่นคำ. (2543). ลักษณะทางจิตใจของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในจังหวัดสมุทรปราการ. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ.

วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์. (2543). จิตวิทยาการปรับตัว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

วัชรีย์ ทรัพย์มี. (2552). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

วารุณี อมรทัต. (2532). พ่อแม่และวัยรุ่น.: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

วีณา อินทรีย์รงค์. (2541). แนวทางการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตนักเรียน นนทบุรี: ศูนย์สุขวิทยาจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

วิเชียร สุขจันทร์. (2540). การเปรียบเทียบผลการใช้สถานการณ์จำลองและการให้เทคนิคแม่แบบเพื่อลดพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญกับความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนปิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร. (ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา)). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2536). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย. กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์. (2537). การพัฒนาครอบครัว / คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ.

- ศุภลักษณ์ จารุรัตน์จามร. (2532). จิตวิทยาการปรับตัว. ขอนแก่น: ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สายสุรี จุติกุล. (2534). การพัฒนาครอบครัว. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ ยุทธศาสตร์เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ พ.ศ. 2560 - 2664
- สุกมล วิภาวีกุล. (2542). ธรรมชาติของจิตใจ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สุชา จันทน์เอม. (2542). จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพัตรา สุภาพ. (2540). สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุมัทนา สิ้นสวัสดิ์. (2557). ครอบครัว: การจัดการความขัดแย้งของคู่สมรสเพื่อการครองรักอย่างยั่งยืน. (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุรพร แสนบุญศิริ. (2546). ผลการใช้มรรคมืองค์เปิดต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2. (วิทยานิพนธ์).ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย, กรุงเทพฯ.
- สุวิทย์ รุ่งวิสัย. (2526). ปัญหาสังคม. เชียงใหม่: ดวงตะวันการพิมพ์.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2540). ความขัดแย้งการบริหารเพื่อความสำเร็จสรรค์. กรุงเทพฯ: เลิฟ แอนด์ ลิฟ เพรส.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2540). จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว *Family therapy and family counseling*. กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้า พรินติ้ง.

ภาคผนวก ก
ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ (Interview guide)

“การศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว”

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

- เพศ หญิง
- อายุ
- การศึกษา
- ค่าใช้จ่ายใครเป็นคนรับผิดชอบ การเรียน การดำรงชีวิต
- อยู่อาศัยกับใคร

2. สถานการณ์ในช่วงก่อนการหย่าร้างของครอบครัว

- ความเป็นอยู่และความสัมพันธ์ในการดำเนินชีวิตก่อนการหย่าร้างเป็นอย่างไรบ้าง
- พ่อแม่มีการทะเลาะกันมากน้อยขนาดไหนและเราทราบถึงการทะเลาะของพ่อแม่หรือไม่
- ในขณะนั้นเรามีความรู้สึกต่อการขัดแย้งของพ่อกับแม่อย่างไร?

3. สถานการณ์ในช่วงการหย่าร้างของครอบครัว

- ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวตอนนั้นเป็นอย่างไร?
- พ่อแม่หย่าร้างกัน ตอนเราอายุเท่าไร?
- ใครเป็นคนเข้ามาคุยเรื่องการหย่าร้างก่อนกันพ่อหรือแม่ เขาได้อธิบายถึงเหตุการณ์นั้นให้เราเข้าใจไหม?
- เมื่อเราทราบว่าพ่อกับแม่ต้องหย่าร้างกัน เรามีความรู้สึกนึกคิดอย่างไรในขณะนั้น?
- เคยมีพฤติกรรม การแสดงออกต่าง ๆ สิ่งเบี่ยงเบนความสนใจเพื่อเรียกร้องความสนใจจากพ่อกับแม่หรือไม่ เพราะเหตุใด?

- พ่อกับแม่มีการพูดคุย มีการตกลงเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรอย่างไร เราตัดสินใจจะอยู่กับใคร
- การหย่าร้างของครอบครัวส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของเราหรือไม่อย่างไร?
- สถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่หลังจากการหย่าร้าง

4. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการหย่าร้างของครอบครัว

- กิจกรรมประจำวัน การดำเนินชีวิตต่าง ๆ ของเรามีการเปลี่ยนแปลงไหม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีด้านไหนบ้าง เปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด?
  - ความรู้สึกที่เรามีต่อพ่อแม่ ความรู้สึกของความเป็นครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่และทำให้เรารู้สึกว่ามีปมด้อยหรือไม่
  - ผลกระทบที่เกิดจากการหย่าร้างของพ่อกับแม่มีด้านใดบ้าง และเราคิดว่าผลกระทบด้านไหนที่ส่งผลมากที่สุด?
  - การปฏิบัติตัวต่อเราของพ่อกับแม่มีท่าที่เปลี่ยนหรือแตกต่างไปจากเดิมหรือไม่?

5. การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการหย่าร้างของพ่อแม่

- เราใช้เวลาต่อการยอมรับความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนานแค่ไหนและใช้ชีวิตต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไร?
- ใครและสิ่งไหนที่เป็นส่วนสำคัญที่สุดที่ช่วยทำให้เราปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงจากการหย่าร้างของพ่อกับแม่ที่เกิดได้?
- ในบางครั้งเราต้องเจอกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจทำใหเรานึกถึงสถานการณ์การหย่าร้างของพ่อแม่ที่ผ่านมาเราจัดการกับความรู้สึกเหล่านี้ได้อย่างไร?
- การหย่าร้างของพ่อแม่ทำให้เราได้เรียนรู้อะไรบ้าง และคิดว่าบทเรียนนี้เราจะใช้ในการดำเนินชีวิตตนเองอย่างไร?
- คิดว่าสังคมเรามองเด็กที่พ่อแม่หย่าร้างกันเป็นมักเป็นเด็กมีปัญหา เราเห็นด้วยหรือไม่เพราะเหตุใด?

ภาคผนวก ข
หนังสือรับรองจริยธรรมในการวิจัย

ที่ อว 8718/

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุมนวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

9 พฤษภาคม 2565

เรื่อง ขอแจ้งผลการพิจารณาโครงการวิจัยเลขที่ SWUEC-G- 204/2565E

เรียน นางสาว น้าทิพย์ เกตุกาญจน์พาณิชย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ใบรับรองโครงการวิจัย SWUEC/E/G-204/2565

ตามที่ท่านได้ส่งโครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้างของครอบครัว โครงการวิจัยเลขที่ SWUEC-G 204/2565E เพื่อรับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ นั้น

คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ ได้พิจารณาโครงการวิจัยดังกล่าว บัดนี้ คณะกรรมการฯ ให้การรับรองโครงการวิจัยดังกล่าวแล้วเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2565 รายละเอียดดังนี้

Certificate Number SWUEC/E/G-204/2565

Date of Approval 2 พฤษภาคม 2565 (อายุใบรับรองโครงการวิจัย 12 เดือน)

Date of Expiration 2 พฤษภาคม 2566

Continuing Review ทุก 12 เดือน (ครบกำหนดส่งรายงานครั้งแรก วันที่ 2 พฤษภาคม 2566)

ในการนี้ คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ ใ้ขอความกรุณาให้ผู้วิจัยส่งรายงานความก้าวหน้าของการวิจัยและต่ออายุการรับรองก่อนกำหนดวันหมดอายุ 30 วัน เพื่อให้เป็นไปตามวิธีดำเนินการมาตรฐาน (SOPs version 2.0) ของคณะกรรมการฯ ทั้งนี้รายละเอียดของเอกสารที่ให้การรับรองตามที่ปรากฏใน Certificate of Approval (Certificate Number SWUEC/E/G-204/2565) ที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(แพทย์หญิงสุวิพร ภัทรสุวรรณ)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
โทรศัพท์ 0 2649-5000 ต่อ 12430
โทรสาร 0 2259-1822

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย SWUEC-G-204/2565E

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจาก คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยนี้จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อโครงการวิจัยเรื่อง: การศึกษาผลกระทบทางจิตใจและการปรับตัวของบุตรที่เกิดจากการหย่าร้าง ของครอบครัว

ชื่อผู้วิจัยหลัก: นางสาว น้าทิพย์ เกตุกาญจน์พาณิชย์

สังกัด: คณะสังคมศาสตร์

เอกสารที่รับรอง:

1. แบบเสนอโครงการวิจัย
2. โครงการวิจัย
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย
4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

1. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 2 พฤษภาคม 2565
2. โครงร่างการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 2 พฤษภาคม 2565
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 2 พฤษภาคม 2565
4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 2 พฤษภาคม 2565

(ลงชื่อ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทินตแพทย์หญิงนงปภา เอี่ยมจิตรกุล)

กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

(ลงชื่อ)

(แพทย์หญิงสุวิพร ภัทรสุวรรณ)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

หมายเลขรับรอง : SWUEC/E/G-204/2565

วันที่ให้การรับรอง : 02/05/2565

วันหมดอายุใบรับรอง : 02/05/2566

